CONTA

Nr. 35/ 2020 / apare la Neamț

literaturã & arte & atitudini

Adresa:
Str. Privighetorii, nr. 19

Piatra-Neamt
Telefon: 0233-21 03 79
Mobil: 0744-22 70 54
0740-18 70 80
E-mail: adrianvlad@ambra.ro
emil_nicolae2004@yahoo.com

Revista *CONTA* apare sub egida
Uniunii Scriitorilor din România

Editor: Asociația Culturalã " Conta "

● Apare trimestrial
Nr. 35 (primãvarã) 2020

Redacția:

Adrian Alui Gheorghe
(director)

Emil Nicolae
(redactor șef)

Vlad A. Gheorghiu

Adrian G. Romila

Vasile Spiridon

Liviu Ioan Stoiciu

Magda Ursache

Tehnoredactare
Bogdan Dãnilã

*Autorii își asumă răspunderea pentru opiniile exprimate,
în conformitate cu legislația în vigoare.*

Copertã: "Autoreprezentare" (2012),
98,9 x 69 cm, ulei pe pânzã, de Mircea Rãsvan Ciacâru

CUPRINS

3 – **Pandemie 2020** (un / fel de / editorial de ***Adrian Alui Gheorghe***) * ***7*** – **Un poem de Dumitru Chioaru**: ***Izolare*** * 9 – Invitatul revistei: ”**frontierele lumii mele sunt chiar poalele orizontului…**” (***Emilian Galaicu-Păun*** în dialog cu ***Adrian G. Romila***) * ***23*** – **Flux 3D** (o cronică de ***Adrian G. Romila***) * ***26*** – **Un poem de Emil Nicolae:** ***Abstract*** * ***27*** – **LIS. 70?** (un eseu de ***Gheorghe Simon***) * ***38*** – **Un poem de Liviu Ioan Stoiciu:** ***restrâns la maximum*** * ***40*** – **O viață de oameni, așa cum a fost** (o cronică de ***Vasile Spiridon***) * ***46*** – **Opt povestiri de pe Strada Trompetelor** (proză de ***Nichita Danilov***) * ***57*** – **Poeme de Francisca Ricinski**: ***La o încrucișare de drumuri, În timp ce ferestrele se văicăreau, Și mă numesc Copil, Șir de erori, Ca pe-un tîlhar*** * ***60*** – Gheorghe Pârja – 70: **Cuvinte despre poezia bună** (un eseu de ***Ion Mureșan***) * ***62*** – **Poezia lui Gheorghe Pârja, între imanență și transcendență** (un eseu de ***Adrian Alui Gheorghe***) * ***66*** – **Un poem de Gheorghe Pârja**: ***Veveriițele din Wilmington*** * ***68*** – Geo Șerban – 90: **Omul Cărții** (un eseu de ***Emil Nicolae***) * ***72*** – **Poeme de Ioan Florin Stanciu:** ***Resentimentele*** * ***75*** – **După corida** (fragment de roman autobiografic de ***Ovidiu Constantin Cornilă***) * ***88*** – **Poeme de Horațiu Mihaiu**: ***Dezgheț, Muzeu, Ultimul sfert de oră, Despre cursul istoriei, Act sexual cu Delia*** * ***91*** – **Tehnica și practica lacrimii** (o scrisoare între-deschisă de ***Magda Ursache***) * ***99*** – Gheorghe Simon – 70: **Trei poeme**: ***Arta închipuirii de sine, Hierofanie, Prea coapte cuvintele*** * ***102*** – **Patru schițe de Dumitru Augustin Doman**: ***Extremistul de stânga și de dreapta , Dama de treflă sau Niște îmbogățiți de pandemie***, ***Canotoare și porci, Orașul de oțel*** *

108 **– Un poem de Mihai Posada**: ***Singur printre jurnaliști * 111*** – Inedit: **Aurel Dumitrașcu – Carnete maro / Jurnal** (transcriere și prezentare de ***Vlad Alui Gheorghe***) **** 139*** **– Poezii de Adriana Zîna Ioniță**: ***De azi îmi voi duce vorbele la târgul de vechituri, Nu e locul tău unde nu ai zei, Ies din tăceri ca în cânp deschis, O! Cum trecem printre morți, Tot mai rămân datoare cu mâhnire, Iubește-mă așa cum sunt departe, Acum se poartă ordonanțe de urgențe, Oamenii-ancoră de prins inimi * 144*** **– De vorbă cu sufletul lui Heidegger** (fragment de roman de ***Bică N. Căciuleanu***) **** 153*** **– Poezii de Ion Țoanță**: ***lacrima sezonului, iarnă udă, la umbra veacului nostalgic, apocalipsă după apocalipsă, templul de sticlă, solstițiu capricios, dragi tovarăși, treizeci câte treizeci * 157*** **– Două schițe de Vlad Vlas**: ***FiloNET & America, Pilaful ars * 164*** **– Versuri de Vasile Zetu** **** 168*** **– Povestea călătoriei mele după Regina Maria** (un scenariu de ***Sabin Popescu***) **** 182*** **– Cornel Galben:** ***Poem tăcut * 183*** – In Memoriam: **Mircea Răsvan Ciacâru** (***Nora Iuga, Emil Nicolae, Maris Tița***) **** 186*** **– O carte care mușcă din tine** (o cronică de ***Magda Ursache***) **** 191*** **– Un hâtru aparent sfios: Remus Valeriu Giorgioni** (un eseu de ***Mihai Posada***) **** 197*** **– Prin lumea văzutelor și nevăzutelor cu Î.P.S. Calinic Argeșeanul** (un eseu de ***Felix Sima***) **** 200*** **– Lumea ca o poveste** (o cronică de ***Daniel Luca***) **** 202*** **– Camelia Ardelean și ”fețele poeziei”** (o cronică de ***Constantin Stancu***) **** 205*** **– Perfida vocație a decăderii** (o cronică de ***Cristian Neagu***) **** 208*** **– Adrian G. Romila vă recomandă** **** 217*** **– Breviar editorial de Adrian Alui Gheorghe** **** 232*** – Universalia: **Poeți de limbă engleză** – ***Sylvia Plath***, ***Sharon Olds***, ***Roger Robinson***, ***Matthew Sweeney***, ***Louise Glück***, ***Hera Lindsay Bird***, ***Ai Ogawa*** (prezentări și traduceri de ***Mihai Marian***) **** 239*** **– Poeți de limbă germană** – ***Axel Kutsch***, ***Ludwig Steinherr*** (prezentări și traduceri de ***Francisca Ricinski***) **** 247*** – ***Abdel-Wahed Souayah***, Tunisia (prezentare și traducere de ***Francisca Ricinski***) **** 249*** **– LITERA-TURA-VURA**

Pandemie 2020

un (fel de) editorial de ***Adrian Alui Gheorghe***

Stați în casă!
Luați cu voi munții
luați cu voi în casă apele
luați cu voi în casă pădurile
nu uitați veverițele afară
și nici graurii

Din dobitoacele curate și din
dobitoacele necurate,
din păsări și din tot ce se tîrăște pe pămînt
luați în casă două cîte două,
cîte o parte bărbătească și
cîte o parte femeiască
luați un laptop
o conexiune whirless
un telefon dacă se poate mai performant
Stați în casă!

Luați cu voi patria
luați cu voi în casă limba cu toate excrescențele ei:
poezie, povești, folclor (și, vai, filosofie!)
luați în casă bibliotecile

afară e pandemie
nori de hîrtie plouă cu tunete sociale

Stați în casă!
Luați cu voi bisericile
un altar se poate ascunde într-un potir de floare
la o adică
înghesuiți într-un colț proiectele în desfășurare
grijile
din cînd în cînd scoateți pe fereastră
la aerisire crizele sociale, economice, morale
chiar și cele de identitate

Luați cu voi în casă
imaginea continentelor în derivă
cînd veți ieși din casă
cîndva într-o nouă eră
ele vor fi alunecat departe, departe
nu o să le mai ajungă imaginația din urmă
pămîntul va fi plat atunci
ca la începuturi
eventual va fi susținut de spinările
a patru elefanți

Luați în casă boabe de grîu, pachete cu făină
zahăr și miere, pachete cu orez
Stați în casă!
Luați cu voi muzici care să facă
respirabilă distanțarea socială
luați medicamente, multe medicamente
în așteptarea maladiilor
care trebuie luate și ele în casă.
Ah, maladiile ca animale de companie!

Americanii stau acum în casele americanilor
francezii stau acum în casele francezilor
spaniolii stau în casele spaniolilor
rușii stau acum în casele rușilor
neozeelandezii stau în casele neozeelandezilor
și așa mai departe în conformitate cu un statu quo

consimțit, în sfîrșit, de toată lumea.
Stați în casă!
Nimeni nu mai vrea să stea în casa celuilalt
și războaiele stau în casă acum
sunt războaie fulger, războaie de rutină
războaie cîștigate, războaie pierdute
cărțile de istorie contemporană le presează ca în ierbar
războaie pe apă, războaie pe uscat,
războaie în sine, războaie în afară de sine

Și cît de ușor te poți pierde acum
între lucrurile mărunte din casă
bună ziua domnule perete,
bună ziua doamnă fereastră
ei, da, se vede, tot îndrăgostită de peisaj?
tot îndrăgostită!
și praful de pe dușumea se dovedește a fi praf de stele
care se dispune după reguli foarte precise
în galaxii locuite de populații de civilizații
care nu au căpătat încă nume în ficționare

Stați în casă!
Tablourile revarsă pe dușumele tot ce au ținut
atîta vreme în captivitate e o lume stranie
în fond subiectivitate maximă de artist
care vedea numai lumea lui pe cînd noi trăiam
în lumea tuturor
fără să ne dăm seama că nu era nicio sfîrîială
cu această realitate paravan pentru ratarea destinelor.
Dar măcar am avut ce rata?

Stați în casă!
Mașina de făcut dragoste s-a împotmolit
ca un buldozer într-un taluz
se confirmă astfel vechile predicții
mă uit în oglindă ca într-o mocirlă
nu văd nimic nou
măștile antivirus nu mai păcălesc pe nimeni
aș fi vrut să zăresc în oglindă
un bătrîn cu fața ridată

ca munții caucazieni pe care a fost răstignit Prometeu
un fumător înrăit
care bea tequila
și care simte alcoolul ca un șmirghel pe gît
femeile să se întrebe
oare ce a avut de pierdut pe lumea asta
bătrînul acesta
și nu a pierdut încă

Stați în casă!
Știu că pe Pămîntul acesta nu mai pot
descoperi un orizont nou
ar fi fost ceva numai că
l-au supt rădăcinile și foamea:
faptul că știu asta îmi e de ajuns

Acum
sunt ca atunci cînd m-am născut
numai că un pic mai speriat.

Piatra Neamț, 28 martie 2020

Un poem de Dumitru Chioaru

Izolare

”Lapte negru al zorilor te bem te bem”

*(Paul Celan, **Fuga macabră**)*

Aer negru al zorilor peste oraș
stau închis în casă
cu gînduri la fel de negre
picurate din imaginile funeste
repetate la televizor –
aer negru al zorilor depus în plămîni
un virus din răsărit
își caută acolo culcuș –
închis în casă mă spăl
mă spăl pe mîini după orice lucru atins
zgomot de pași pe scări
prin vizor văd doi oameni alb îmbrăcați
coborînd pe targă un vecin
- e interzis să ieși fără mască –
aer negru al zorilor coronavirus
invizibil bob de orez
moartea-i un meșter din răsărit –
stau în casă și nu îmi ating
nici nasul nici gura nici ochii

printre rîndurile cărții deschise rînjește
invizibilul bob de orez
sar în picioare și privesc pe geam
strada-i pustie
vîntul împrăștie coșurile de gunoi –
zilele trec ca niște femei alb îmbrăcate
nopțile ca niște femei negru îmbrăcate
închis în mine cu gînduri la fel de negre
picurate din cerul adînc poluat
mă spăl pe mîini
pe nas pe gură pe ochi
un vecin îmi bate în zid
bat și eu
aceeași teamă ne ține departe –
trăim și eu și el
dar oare o să ne mai vedem ?

Sibiu, aprilie 2020

Invitatul revistei

”frontierele lumii mele sunt chiar poalele orizontului...”

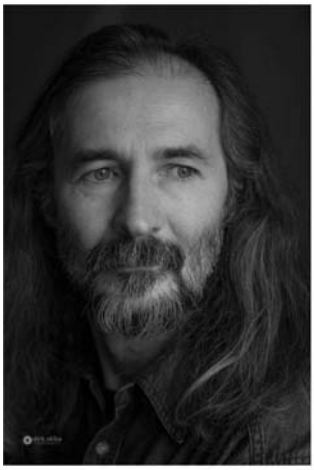

Emilian Galaicu-Păun
în dialog cu
Adrian G. Romila

”M-am perceput aproape de la bun început drept scriitor de limbă română; am scris la Abece-Dor cu litere româneşti încă din 1987, fiind doctorand la Institutul de Literatură „M. Gorki” de la Moscova”

Adrian G. Romila: *Emilian Galaicu-Păun, ești un scriitor basarabean sau unul român? Cum te percepi? Nu se putea să nu încep cu asta, în spațiul basarabean cred că e încă o dialectică funcționabilă. Sau mă înșel? Ești cumva doar un scriitor de limbă română, indiferent la spațiul din care vii și care te-a format? Ești un scriitor... european? Înșir astea fiindcă ești faimos în toate trei spațiile, și în Basarabia, și în România, și în Europa. Și prin cărți, și prin premii și distincții, și prin prezențele publice (emisiuni radio, editări, festivaluri, târguri de carte etc.). Mai contează azi de unde vii, geografic și imaginar, ca scriitor?*

Emilian Galaicu-Păun: În spaţiul Basa poate-o mai fi funcţională astfel de „dialectică”, nu şi în capul meu – m-am perceput aproape (zic aproape, fiindcă am debutat „cu stângul” – despre asta, ceva mai jos) de la bun început drept scriitor de limbă română; am scris la Abece-Dor (Literatura Artistică, 1989) cu litere româneşti încă din 1987, fiind doctorand la Institutul de Literatură „M. Gorki” de la Moscova (1986 – 1989), fără să cred pe-atunci că voi ajunge cândva baremi până la Iaşi (în fosta URSS, frontiera de pe Prut era, pentru moldoveni, la fel de impenetrabilă ca Zidul berlinez!), dar raportându-mă deja la Arghezi, Ion Barbu etc., şi mai puţin la „clasicii (în viaţă) ai literaturii sovietice (moldoveneşti)”. Tot din junețe, citeam în franceză, iar tripleta Baudelaire – Rimbaud – Mallarmé a constituit pentru mine însăşi „Trinitatea poetică” (atât că m-am închinat când unuia, când altuia, înainte să-l „pun la icoană” pe ultimul, pentru versul teribil: „La chair est triste, hélas! et j'ai lu tous les livres”, dar şi pentru ideea conform căreia „lumea există ca să sfârşească într-o carte” – cinste cui va scrie-o!). Asta, fără a pune la socoteală lecturile întinse, în rusă şi română, din literatura universală – aşa că mi-aş revendica şi o conştiinţă europeană, şi o identitate românească, şi o descendenţă basarabeană, şi chiar una… zonală, din „Ţara de Sus” (= judeţul Soroca). Mai încoace, am devenit şi un, dacă nu chiar glob-trotter, cel puţin mesager (& tălmaci din franceză), cărţile pe care le-am tradus – că o fi *O istorie simbolică a Evului Mediu* occidental, de Michel Pastoureau, că o fi *Jurnal de doliu* de Roland Barthes – umblând şi ele la ADN-ul meu literar. Toate acestea, asumate pe faţă – dar la fel de bine pot să scriu, pornind de la un vers al lui Ovidiu, şi acest (auto)epitaf: „Nici un/ pământ/ să nu/ acopere/ oasele/ mele –/ sunt/ apa.3d”, în ideea că frontierele lumii mele sunt chiar poalele orizontului, nu că eu aş fi neapărat Ulise. Dă-mi voie să închei c-un text, scris acum vreun sfert de secol, iată-l:

Sonetul – mythe de l’éternel retour,

Corabie reconstruită-n larg.
Legat în sine însuşi de catarg,
Poetul face lumii înconjur.
Dar ce se vede e un simplu arc

Din cvadratura cercului. Obscur
Joc de răsfrângeri; alt stâlp, alt contur –
În sine însăşi mistuită, d’Arc.

Pe mări, odată mistice, de-acu

’Nainte ce se vede-i déjà vu:
În sine însăşi nava mai pluteşte
Pe căile parcurse altădată.

Şi marea se retrage-n vâsle, toată…
…Vâslele-o scapă, marea, printre deşte.

- *Din câte ştiu, ai început, ca poet, cu două volume publicate în Basarabia de dinainte de 1990: Lumina proprie (1986) şi Abece-Dor (1989). În ce atmosferă ai debutat? Cum ți-a fost această intrare în lumea literelor de limbă română, ținând cont și de contextul socio-politic al Republicii Socialiste Sovietice Moldovenești de atunci? A fost la fel debutul tău cu al altor congeneri de peste Prut? Cum arăta lumea scriitorilor din jurul tău atunci?*

- În toamna lui 1985, *Lumina propria* fusese semnată pentru tipar – conţinea fix 40 de poezii; a trebuit să rescriu, la insistenţa redactorului de carte, unele versuri, ca „să meargă”. Pe 17 ianuarie 1986, placheta vedea lumina tiparului – avea deja 38 de texte, iar o strofă din poemul „Michelangelo” fusese „zburată” (atât că nota de subsol a rămas la aceeaşi pagină cu trimitere, acum, spre… nicăieri!). Undeva, la Moscova, începuse Perestroika, în RSS Moldovenească însă regimul părea de neclintit, iar cele trei morţi succesive „de la Centru” – în 1982, a lui Brejnev; în 1984, a lui Andropov, şi în 1985, a lui Cernenko – doar au înăsprit cenzura, devenită de-a dreptul isterică şi năzărindu-i-se (redactorului de carte, primul!) „şopârle” te miri unde. Dar şi fără aceste intervenţii redacţionale de ultimă oră, pur şi simplu nu aveam cum să mă recunosc în acel debut „precoce” încălecând o poetică „bătrână” (nu tradiţională, e cu totul altceva!) – noroc că aveam în lucru o adevărată carte, Abece-Dor (titlul datând din noiembrie 1985 – l-am găsit recent într-unul dintre carnetele mele studenţeşti), cu vreo duzină de poeme din astea noi mă voi înfăţişa, în ianuarie 1987, la Eugen Cioclea acasă (stătea la dracu-n praznic, în nordul Moscovei!), ca să-mi iau „patalamaua de poet” de la cineva care încă nu debutase în volum (o va face în 1988, la 40 de ani, cu Numitorul comun – un volum din care nu se poate arunca nimic). Fac parte din lunga listă a autorilor ce-şi reneagă volumul de debut (eu îi zic… „rebut”), drept care la nici 22 de ani întorceam voiniceşte pagina. Şi istoria recentă a întors la rându-i pagina, căci fiind tipărită cu chirilice (ca şi Abece-Dor, de altfel – dar aceasta din urmă se salvează prin mai multe poeme), cine ar mai fi sta

să citească astăzi acele versuri fără hemoglobină (dar şi, fără clorofilă!) care nu anunţau, în niciun chip, viitorul autor al *Arme*-lor *grăitoare.*

”...deja începuse Perestroika, gheaţa s-a spart, şi deşi nici nu visam să trec peste Cortina de Fier, în ale cetitului se cheamă că tocmai o dădusem la o parte, odată cu Călătorie la capătul nopţii de L.-F. Céline, Străinul lui A. Camus sau Greaţa lui J.-P. Sartre.”

Cât despre atmosfera acelor ani de tristă pomină, hai să întredeschid (deşi nu-mi face nici o plăcere) o ferestruică (rimează cu Perestroika): şi azi mă mir cum literatura predată la şcoală – şi în special cea contemporană, alias realist-socialistă – nu m-a făcut să-mi întorc faţa de la carte. Căci după „cântăreţii primilor cincinale” din RASS Moldovenească (împuşcaţi majoritatea prin ’38, în ciuda devotamentului lor total pentru Cauză!), după „triada” sacrosanctă a „părinţilor fondatori” (Emilian Bucov – Andrei Lupan – Bogdan Istru), după artileria grea a scriitorilor-veterani făcând-o pe „comisarii roşii” şi pe timp de pace (Ion Canna, Petre Cruceniuc, Fiodor Ponomari et ejusdem farinae), generaţia lui Ion Druţă, Vladimir Beşleagă, Grigore Vieru, Liviu Damian, Ion Vatamanu ş.a. abia dacă reuşea să primenească atmosfera, şi asta deoarece şi aceşti autori ai „schimbării la faţă” erau prezenţi în manuale cu texte dacă nu flagrant „ideologice”, cel puţin „patriotice” & cu certe accente pedagogice. Nu-ţi prea venea să le cauţi cărţile, după ce le recitai în clasă versurile lor „călduţe”, iar de Vasile Vasilache bunăoară nici pomină în şcoală! Îţi rămânea soluţia literaturii de limbă rusă, c-o fi vorba de traduceri, c-o fi literatura rusă propriu-zisă – bibliotecile conţineau, şi conţin în continuare, cărţi în proporţie copleşitoare pre limba lui Puşkin (iar judecând după conţinutul lor, aş zice – în limba lui Lenin). Fiind elev printr-a treia sau a patra, m-am înscris la biblioteca orăşenească pentru copii de pe strada Armenească, citeam în rusă, îmi venea însă greu să-mi aleg cărţile, iar ajutorul bibliotecarei se reducea de cele mai multe ori la recomandarea unor titluri despre „pionierii-eroi” sau despre copilăria lui Volodia Ulianov (de Marietta Şaghinean). Se-ntâmpla să pierd şi o după-amiază întreagă în bibliotecă, iar odată ajuns acasă să-mi arunc o privire pe cartea proaspăt împrumutată şi tot atunci s-o închid, spre a o returna 10 zile mai târziu necitită, ceea ce mă făcea să mă simt vinovat. Nu ţin minte când anume am pus mâna pe romanele lui Alexandre Dumas & ale lui

Jules Verne, ştiu doar că abia în vara aceea am simţit ce aventură fascinantă poate deveni cititul! Ceva mai târziu, mă înscrisesem la o bibliotecă pentru adulţi, „M.V. Lomonosov” din sectorul Botanica, fără să dau pe durata celor câţiva ani în care am frecventat-o săptămâna de nici o carte care să mă marcheze (din vina mea, se-nţelege, căci trebuie să fi existat şi din astea). Abia intrat la Facultatea de Litere a Universităţii de Stat „V.I. Lenin” din Chişinău şi obţinând recomandarea de a mă înscrie la Biblioteca Naţională (pe atunci „N.K. Krupskaia”), am pus piciorul pe Tărâmul Făgăduinţei – sala de literatură străină de la etajul trei. Era singurul loc din RSS Moldovenească unde puteam completa un formular & mă semna cu litere româneşti, şi abia atunci lecturile mele au căpătat un caracter oarecum sistematic – despre autori & titluri în vogă ale literaturii europene & americane aflam din revista „Secolul 20”, apoi le ceream cărţile, bună parte apărute în colecţia „Globus” sau în colecţia „Romanul secolului XX” ale Editurii Univers de la Bucureşti. Probabil listele mele erau prea „decadente” & „existenţialiste”, de vreme ce o bibliotecară mai în vârstă mi-a sugerat, la un moment dat, să cer şi titluri de Louis Aragon, Pablo Neruda, Nâzim Hikmet ş.a. care „dădeau bine” la dosar (sigur, la facultate erau la curent cu lecturile mele, după cum avea să mă conving în câteva rânduri), dar deja începuse Perestroika, gheaţa s-a spart, şi deşi nici nu visam să trec peste Cortina de Fier, în ale cetitului se cheamă că tocmai o dădusem la o parte, odată cu Călătorie la capătul nopţii de L.-F. Céline, Străinul lui A. Camus sau Greaţa lui J.-P. Sartre. Şi tot din acea perioadă datează primele frustrări – cerusem Мастер и Маргарита de Bulgakov, mi s-a răspuns că se află într-un fond special, la care eu n-am acces, fiind încă student. În cele din urmă s-a prins cineva să-mi mijlocească întâlnirea cu cartea, atât că trebuia să merg la el acasă pentru a o ceti – ceea ce n-am făcut-o, ca să nu deranjez. Şi abia la Moscova, prin 1987, am pus mâna pe prima carte samizdat – era exemplarul 4 bătut la maşină al Lolitei lui Nabokov, mi se încredinţase pentru 10-12 ore, timp în care n-am închis un ochi şi nici n-am prea ieşit din camera mea de cămin. Dincolo de fascinaţia lecturii, eram teribil de mândru că fac parte dintr-o reţea, a cititorilor de samizdat (mai restrânsă decât cea a ascultătorilor de Radio Europa Liberă & Vocea Americii) – nu-i cazul să spun ce gust are fructul interzis la puţin trecut de 20 de ani! În aceeaşi perioadă, revistele mari ruseşti, gen „Новый Мир”, „Звезда”, „Нева”, fără a uita de „Инностраная литература”, începeau să-i publice pe unii disidenţi sovietici, dar ce plăcere era să fii cu lecturile cu un pas înaintea acestora! În octombrie 1987, Joseph Brodsky lua Premiul Nobel pentru Literatură – am stat câteva zile „la coadă”, până să ajungă şi la mine dactilograma volumului său Часть речи. Singura dată

când, înainte să primesc un nou titlu samizdat, am fost avertizat că dacă va fi descoperit la mine risc să fac puşcărie (se-nţelegea de la sine că nu trebuie să divulg numele celui care mi l-a pus în mână), se-ntâmpla prin 1988, şi era vorba de 1984 lui Orwell – romanul nu m-a dat peste cap (îl citisem deja pe Céline!), dar de-atunci i-am privit cu alţi ochii pe scriitorii care au fost siliţi, în virtutea unor circumstanţe, să facă mari compromisuri pentru a supravieţui (mai puţin, pe cei care le-au făcut pentru a se pricopsi). Vorba frate-lui emil: „în joacă/ mi-am pierdut la cărţi viaţa. la cărţi de citit. de scris, viaţa" – şi tocmai asta m-a salvat!

- *Azi cunoaștem o grămadă de scriitori basarabeni de foarte bună calitate, publicați și la noi, și-n Occident (Vitalie Ciobanu, Dumitru Crudu, Liliana Corobca, Savatie Baștovoi, Tatiana Țibuleac, Oleg Serebrian ș.a.). Există un punct originar al acestei explozii a literaturii române din Basarabia? S-a-ntâmplat ceva anume? Cineva a fost, negreșit ceva a fost? Depinde de la caz la caz?*

- La câtă presiune s-a pus pe oamenii de creaţie (ca şi pe toţi băştinaşii, de altfel – doar că artiştii sunt mai sensibili la (o)presiune!), trebuia să sară-n aer odată şi odată toată acea „seră miciurinistă" (gonflabilă!!!) a realismului socialist – şi a sărit! Nu atât graţie versurilor poeţilor-tribuni de la '89 (Vieru, Matcovschi, Dabija, Lari, Hadârcă ş.a.m.d.), cât prin efortul unor poeţi ai generaţiei 80 (cu Eugen Cioclea, cap de serie!) de înnoire a limbajului (vezi antologia Portret de grup, Arc, 1995). Au urmat, la scurt timp, primii autori cu studii în România (Dumitru Crudu, Ştefan Baştovoi, fraţii Mihai şi Alexandru Vakulovski, Liliana Corobca), iar procesul continuă, în anii din urmă, cu debuturile unor autori basarabeni la Casa de Editură Max Blecher, Tracus Arte, Paralela 45, Casa de Pariuri Literare ş.a. Şi dacă acum vreo 10-15 ani, Ion Simuţ spunea nici mai mult, nici mai puţin că literatura basarabeană ar fi „a cincea roată la căruţa" celei române (iar N. Manolescu o trece pur şi simplu sub tăcere, în Istoria sa critică…), nu cumva astăzi aceasta din urmă ar arăta mult mai săracă fără numele celor pe care tocmai le-ai enumerat mai sus, la care ar mai fi de adăugat cel puţin pe atâtea. Pe de-altă parte, aş atrage atenţia asupra parcursurilor individuale, căci nu doar optzeciştii, fracturiştii sau douămiiştii au răzbit, ci şi unii seniori: Aureliu Busuioc, Vasile Vasilache, Vladimir Beşleagă, adevărat – cu cărţi scrise în anii '60. Cazul lui Ion Druţă e unul aparte…

- *Vreau să-mi vorbești pe scurt despre două nume clasice și la noi, și la voi: Ion Druță și Grigore Vieru. Cum vrei tu și numai dacă vrei!*

- Mare prozator în descendenţă rebreniană, „îndulcit" cu Sadoveanu, într-un fel a scris şi s-a manifestat Ion Druţă până la 1989, şi

cu totul altfel – de la Independenţă încoace, când „s-a dat jos din căruţa naţiunii”, ca să-l citez, supărat nevoie mare că nu-i urmat ca un nou Moise de turma sa nerecunoscătoare. Bref, actualul Ion Druţă e în contra-timp cu Ion Druţă al Frunze-lor de dor şi Balade-lor din câmpie de-acum juma de secol, şi cu asta am întors pagina. Cât despre Grigore Vieru, el a fost l’enfant prodige al generaţiei ’60 (aceeaşi cu cea a lui Nichita Stănescu), al cărui volum de poeme din 1968, Numele tău, a marcat epoca – vezi Prefaţa lui Bogdan Creţu la ediţia jubiliară a cărţii, în Cartier de colecţie, 2018. Omul însă a fost „supt vremi”, vai! şi în perioada sovietică (poezia sa „Lenin” deschidea Abecedarul), şi după 1991, când s-a aruncat în braţele lui Ion Iliescu & Vadim Tudor (la noi, ale tuturor preşedinţilor, până şi într-ale lui V. Voronin), şi mai cu seamă ale „fratelui Adrian” (Păunescu, se-nţelege). Din p.d.v. valoric, Vieru atinge culmea în 1983, când publică ciclul „Litanii pentru orgă”, la moartea mamei sale. După, discursul său se tot subţie (degeaba-şi va îngroşa vocea în ’89, în versuri militante de citit pe stadioane – acestea sunt prea puţin convingătoare strict literar). Poetul se salvează prin câteva cărţi Numele tău (1968), Aproape (1974), Taina care mă apără (1983), fără de care nu se poate imagina istoria literaturii române din Basarabia – şi chiar intră-n canonul literar (cel al generaţiei din România. Nu m-aş grăbi să întorc pagina…

”Ion Barbu & Stéphane Mallarmé în ale poeziei, şi Gustave Flaubert în proză, au structurat gândirea mea literară (nu că alţi mari autori – români şi străini – n-ar fi avut, fiecare la vremea lui, influenţă asupra mea), simţurile însă s-au rafinat prin poeţi & romancieri viscerali…”

- Revin la literatura ta. Ce-i cu această cerebralitate barbiană a poeziei tale? Noi ne așteptăm mereu de la basarabeni la teme legate de marginalizare politică, etnică, lingvistică, la sovietofobie, la evocarea unei istorii potrivnice, la teme naționaliste, la nostalgii românești etc. Este cvasi-avangardismul tău liric o formă de a ieși din izolarea și din redundanța tematic-imaginară a literaturii basarabene de totdeauna, e o formă de protest, de comunicare pe scară mai largă? Mă gândesc, în acest sens, la romanul Țesut viu. 10 x 10 (2011), tradus în engleză şi apărut la o editură americană la finele lui 2019, dar şi la recentul diptic A(II)Rh+eu

/Apa.3D (2019). Titlurile astea bio-matematice aproape că vorbesc de la sine…

- …o fi vorbit ele – nu zic nu! –, dar fără a cunoaşte codul de comunicare n-ai cum să înţelegi ce spun! „Căci scrisul este un spaţiu sacru în care nu pot să intri necredincioşii”, afirmă Clarice Lispector (1920 – 1977), marea vrăjitoare a literaturii braziliene, în lucrarea sa postumă, O suflare de viaţă. N-am venit în literatură să umblu (teleghidat!) pe căi bătătorite, mi-am tăiat de unul singur (începând cu Levitaţii deasupra hăului, 1991, în Basarabia, iar odată cu Cel bătut îl duce pe Cel nebătut, Editura Dacia, 1994, şi în Ţară) un drum al meu, oarecum în răspăr cu orizontul de aşteptare (de la Bogdan Creţu citire: „La sfârșitul anilor ’80 și începutul anilor ’90, când poezia din R(SS) Moldovenească își asumase o necesară detentă militantă, Emilian Galaicu-Păun făcea figură de frondeur prin încăpățânarea de a nu absorbi frust temele civice și prin riscul de a cultiva experimentalismul, sincronizându-se, printre primii, cu ceea ce se scria în România (și nu numai). De aceea, cărțile sale au avut parte de o receptare autentică, intrând în atenția celor mai importanți critici români de poezie. (…) după 2000, Emilian Galaicu-Păun a continuat, prin densitatea intertextuală, livrescă, dar și vitalistă, existențială a textelor sale să rămână nu doar perfect contemporan cu ultimele apariții, ci chiar un maestru, un deschizător de drumuri. Strategia sa a fost riscantă la început: în loc să cultive o poezie civică, angajată la nivel tematic, ideologic sau politic, în loc să „apere” lozincard și sentimental limba română, el a scris o poezie de o virtuozitate extremă, care îl plasează printre cei mai importanți performeri ai literaturii române. Într-un fel, pariul său, de a cultiva, într-o Republică Moldova care-și căuta/ caută identitatea, nu declarativ, ci implicit o limbă română rafinată, la maximul ei potențial echivalează cu cel de acum aproape 90 de ani al lui Ion Barbu, de a impune perfecțiunea prozodică diamantină într-o cultură care nu asimilase încă lecția modernismului și nu se rupsese, nici la nivelul limbii literare, de tradiția rurală, ancestrală”), ceea ce n-a fost deloc uşor – dar cui i-a fost, dintre congenerii mei, învinuiţi la grămadă de „cosmopolitism, elitism, lipsă de spirit naţional & patriotism” şi câte şi mai câte?! Că aceeaşi generaţi 80 a construit, de la zero, instituţii culturale – mă refer la revista „Contrafort”, dar şi la Editura Cartier, ca să dau doar două exemple – asta n-a prea contat în ochii denigratorilor noştri. Revenind la întrebarea ta, cu „cerebralitatea barbiană”, află că Ion Barbu & Stéphane Mallarmé în ale poeziei, şi Gustave Flaubert în proză, au structurat gândirea mea literară (nu că alţi mari autori – români şi străini – n-ar fi avut, fiecare la vremea lui, influenţă asupra mea), simţurile însă s-au rafinat prin poeţi &

romancieri viscerali – de unde şi acest „amestec straniu de poeta doctus (doctissimus chiar) cu omul frust al poftelor carnale" despre care vorbeşte Şerban Foarţă în postfaţa Arme-lor grăitoare (2009), idee reluată şi de Al. Cistelecan, O. Soviany, Ion Pop etc., etc. Mă opresc aici, nu înainte de a spune că e cu putinţă această „sinteză imposibilă" (Al. Cistelecan) dintre o vitalitate debordantă şi un livresc cu asupra de măsură – de-ar fi să mă refer la Ţesut viu. 10 x 10 în proză şi, în poezie, la A(II)Rh+eu /Apa.3D. Iar în cazuri fericite, scrisul meu face un tot întreg cu fiinţa cuiva apropiat, ca-n acest:
's Em…n:

Câtă
vreme
scrie
direct
într-o
fiinţă,
să nu-
mi fie
respins
ţesutul,
îi trec
linia vieţii
din palmă
ca semn
de carte –
lucrarea
mâinilor
îi preface
făptura-n
Scriptură.

- Eşti în primul rând poet, dar şi prozator, eseist, editor, antologator, traducător. Editura „Cartier", un brand par excellence, e una dintre cele mai vizibile edituri din Republica Moldova şi din România. De 15 ani prezinţi, în fiecare luni seara, o „carte la pachet" la Radio Europa Liberă. Nu cumva toată această varietate de onorabile prezenţe publice îţi iau din elanul de scriitor? Sunt ele moduri de a eluda marginalitatea culturală din care provii, sunt manifeste culturale plurivalente esenţiale pentru tine sau aşa s-a-ntâmplat, pur şi simplu? (M-

a surprins foarte plăcut, de pildă, gestul tău absolut gratuit și neașteptat de-a veni la lansarea romanului meu, Apocalipsis, de la Chișinău, din martie 2019, și de-a vorbi atât de empatic, alături de Maria Pilchin, Aliona Grati și Ludmila Șimanschi. Dincolo de surpriza pe care mi-ai făcut-o, a fost și o faptă de prietenie și solidaritate literară la care nu te-au obligat nimeni și nimic.

- Tocmai în solidaritate intelectuală şi prietenie cred, înainte de toate! Mai mult decât lecturile & toate artele luate la un loc, prieteniile sunt cele care m-au format & au dat coerenţă şi sens fiinţei mele. Înainte de a deveni un „brand par excellence", Editura Cartier a fost şi rămâne o trupă/formaţie de prieteni (directorul Gheorghe Erizanu, pictorul Vitalie Coroban, redactorii Valentin Guţu şi Dorin Onofrei), la care se adaugă mare parte a autorilor noştri (A. Cistelecan, Radu Vancu, Claudiu Komartin, Dan Coman ș.a.). Ţin totodată să-ţi spun că munca la editură & emisiunea radio nu se limitează la o „varietate de onorabile prezențe publice" – în cei peste 20 de ani de redactor, am „defrişat" kilometri de manuscrise înainte să ajungă cărţi, iar lecturile à haut voix pentru REL au presupus o selecţie prealabilă (din 2-3 cărţi cetite săptămânal, un singur titlu prezentat, în fiecare luni seara). Aş minţi afirmând că toate aceste munci (la care se adaugă şi traducerile mele din franceză – patru cărţi de istorie semnate de Michel Pastoureau, Jurnal de doliu de Roland Barthes, alte câteva –, unele recompensate cu Premiul Uniunii Latine) nu mi-au luat din timp, şi nici „din elanul de scriitor" – le-am făcut cu preţul vieţii (y compris, de creator – în luni de zile, chiar ani), uneori cu regretul că amân (la Calendele greceşti, în două-trei cazuri) proiectele mele, sau pur şi simplu pun cruce pe ele (am un mic columbar de asemenea proiecte din care s-a ales fumul!), niciodată însă renunţând la provocările meseriei de a trăi în/din scris. Cred cu tărie că poţi foarte bine să-ţi „lucrezi grădina" (într-a mea cultiv: poezia, romanul, eseul, blogul…), fiind totodată un om-instituţie a cărui prezenţă publică face lucrurile să se mişte. Ceea ce NU SE PUTEA să nu scriu, am scris – adevărat, punând o distanţă tot mai mare între cărţi (de 10 ani, între cele de poezie: Yin Time, 1999, Arme grăitoare, 2009, A(II)Rh+eu / Apa.3D, 2019; de 15 între romanele Gesturi. Trilogia nimicului, 1996, şi Ţesut viu. 10 x 10, 2011), sper să duc la bun sfârşit un proiect început în 2012, apoi abandonat, reluat în 2018 şi iarăşi pus deoparte, să tragem nădejde că dintr-a treia încercare voi izbuti totuşi să închei acest roman care se vrea scris, nu ştiu însă dacă neapărat de mine!

”Ce a contat şi contează în continuare – până şi-n cazul celor trecuţi într-o lume mai bună – dincolo de solidaritatea intelectuală, este chiar sentimentul de apartenenţă la, cu un termen al lui Eugen Cioclea, un „numitor comun” (din poemul omonim, n-am să uit în veci cum îşi recita Cioclea poemul: „Ar trebui să ne-adunăm cumva./ De când ne-am dus de-acasă, numai fracţii/ din sufletele noastre s-au ales./ Frunzele-n piept ca nişte/ decoraţii…”), sau chiar unul la altul, dacă vrei – vorba regretatului meu prieten Alexandru Vlad: „Prietenia înseamnă prezenţă fizică”.”

- Ar exista o generație literară basarabeană în care te-ai încadra? Una românească? Apar mulți poeți români intertextualizați în poemele tale. Sau nu mai contează azi apartenența la generații?

- Mă consider – iar criticii de pe ambele maluri ale Prutului m-au omologat ca atare – un optzecist, nu doar „formal” (pornind de la anul debutului, 1986), ci şi fiindcă împărtăşesc cu poeţii Cenaclului de Luni, dar şi cu cei de la „Echinox”-ul clujean sau „Opinia studenţească” de la Iaşi aceeaşi viziune asupra literaturii, cu unii, aceeaşi aplecare pentru un anume savoir-faire, la care se adaugă congenerii basarabeni Nicolae Popa, Lorina Bălteanu, Teo Chiriac, Vasile Gârneţ, Grigore Chiper, Irina Nechit, Nicolae Leahu, regretatul Ghenadie Nicu etc. – prima „generaţie a sincronizării”, după cum s-a tot spus. Totodată, m-am simţit făcând parte dintr-o „generaţie de creaţie” trans-generaţionistă cu Şerban Foarţă (debut în volum, 1976) şi Emil Brumaru (debut în volum, 1970), ca să dau doar două nume de care mă leagă şi o prietenie literară „peste mode şi timp”, fără a-i uita însă pe basarabenii Vasile Vasilache (1926 – 2008) şi Aureliu Busuioc (1928 – 2012). Ce a contat şi contează în continuare – până şi-n cazul celor trecuţi într-o lume mai bună – dincolo de solidaritatea intelectuală, este chiar sentimentul de apartenenţă la, cu un termen al lui Eugen Cioclea, un „numitor comun” (din poemul omonim, n-am să uit în veci cum îşi recita Cioclea poemul: „Ar trebui să ne-adunăm cumva./ De când ne-am dus de-acasă, numai fracţii/ din sufletele noastre s-au ales./ Frunzele-n piept ca nişte/ decoraţii…”), sau chiar unul la altul, dacă vrei – vorba regretatului meu prieten Alexandru Vlad: „Prietenia înseamnă prezenţă fizică”. Hai să-ţi spun două mici întâmplări, apropo de adevărata

prietenie. Prima, din toamna lui 2006, eram la Târgul de Carte „Gaudeamus”, Gheorghe Crăciun mă întreba când închei romanul – e vorba de Ţesut viu. 10 x 10, din care apucasem să public, la ora aceea, vreo 6-7 capitole în Vatra –, sfătuindu-mă să mai aerisesc textul, căci e „irespirabil”. Or, exact acest efect căutam, scriind despre URSS-ul anilor din urmă, ceea ce i-am şi spus lui Crăciun. Şi atunci el mi-a zis: „Tare aş vrea să-ţi fiu redactor de carte”; „De ce nu?!”, i-am răspuns. Şi el: „N-am să apuc.” În mai puţin de câteva luni, se prăpădea, la nici 57 de ani. D’aia dedicaţia de pe pagina de gardă a romanului spune: „Memoriei lui Gheorghe Crăciun (1950 – 2007), primul care ar fi vrut să citească această carte”. Şi a două întâmplare: pe la începutul anilor 2000, trimeteam la Vatra, cam o dată pe an, capitole bătute la maşina de scris din viitorul roman, de fiecare dată minunându-mă că textele apar în revistă practic fără greşeli. Pornind o mică anchetă internă, aflu de la Al. Cistelecan că cel care-mi culegea prozele era nimeni altul decât… Alexandru Vlad, acelaşi care, în anul în care şi Ţesut-ul meu, şi Ploile sale amare au ajuns pe lista finală a premiilor USR (au câştigat pe bună dreptate Ploile…), mi-a zis de la obraz: „Eu îţi acord votul meu”, drept care mi-a scris acel text magistral de pe coperta a patra a ediţiei a doua. Acum, şi Gheorghe Crăciun, şi Alexandru Vlad – ca şi mulţi alţi prieteni scriitori (Mariana Marin, Ioan Flora, Alexandru Muşina ş.a.m.d.) – s-au întâlnit în „Columbarul Ultima Dorinţă” din finalul cărţii…

- Ce rol a jucat în viața și formarea ta contactul cu Moscova? Știu că ai absolvit în 1986 Universitatea de Stat din Chișinău, dar doctoratul l-ai făcut la Institutul de Literatură „Maxim Gorki” din capitala Rusiei, în 1986 – 1989. Mai este şi astăzi Rusia un pol iradiant universal al literaturii de bună calitate? Cu toată nebunia politică a Kremlinului (denunțată și de un Mihail Șișkin, de pildă)? Mai e trecerea prin Rusia o faormă de legitimare culturală?

- Nu ştiu cât a mai rămas din acea Moscovă din anii de Perestroika – am evocat-o într-un poem, Tânărul. Parca –, de departe oraşul cel mai liber din fosta URSS! Teatre, biblioteci, muzee – tânărul de 22 de ani care eram nu se mai sătura de fascinantul spectacol al cunoaşterii, fără a ignora şi reversul – cozile kilometrice la votcă, în plină iarnă, după ucazul lui Gorbaciov despre combaterea alcoolismului, în care zilnic piereau (îngheţaţi) zeci de moscoviţi. Prăbuşirea accelerată a economiei, golirea magazinelor alimentare, primele manifestări ale urii între popoare – pentru a completa tabloul. Tot de-atunci datează prietenia mea cu Eugen Cioclea, despre care merită să se ştie. L-am cunoscut într-o seară geroasă de decembrie, în 1986, la Moscova, după ce faima de poète maudit îl

precedase – poemul său Cina irodică, apărut în toamna aceluiaşi an în săptămânalul „Literatura şi Arta”, tocmai fusese criticat la Comitetul Central al PC din RSSM –, şi nu oriunde, ci la restaurantul Casei Centrale a Literaţilor de pe Sadovoe Kolţo (alias „Casă Griboedov” din romanul lui Mihail Bulgakov, Meşterul şi Margarita), întâmplarea adunându-ne, vreo 7-8 inşi, în jurul unei mese la care, cel puţin într-o primă fază, mai mult se discuta decât se bea. Nu m-a plăcut – avea şi toate motivele: la 22 de ani, eu deja publicasem un volum, pe când poezia lui circula în samizdat – şi nici nu s-a fost purtat galant cu mine, noroc de Rodica, soţia lui de atunci, care l-a luat acasă când Cioclea tocmai se înfierbânta. Ne-am despărţit în coadă de peşte, nu înainte de a-i fi cerut totuşi telefonul, iar peste doar câteva zile (mie unuia mi s-au părut luni!) îl sunam acasă (şi astăzi mă mir ce tupeu am putut să am!), anunţându-mă că vin să-i citesc – altceva, cu totul altceva decât publicasem până atunci! M-a primit (stătea la dracu-n praznic, la nordul Moscovei, într-o odaie de „komunalkă”), m-a ascultat, mi-a recitat la rându-i din poemele sale inedite (pe atunci, absoluta majoritate – abia în 1988 va debuta în volum, cu Numitorul comun), cu care-şi tapetase pereţii, iar asta însemna pentru junele autor care-i trecuse pragul cam ceea ce trăise tânărul Paul Valéry în acea seară memorabilă la Stéphane Mallarmé acasă, după care a devenit cu totul alt om (& Poet). Din acea seară de lectură, în care am „încrucişat poeme”, şi abia apoi „am ciocnit pahare” (de… ceai negru!), l-am considerat pe Eugen Cioclea dacă nu Maestrul meu, cel puţin Cavalerul care m-a investit în ale Poeziei – nimeni, niciodată nu va mai avea asupra mea o influenţă pe potrivă. Am revăzut Moscova în decembrie 2017, pur şi simplu n-am recunoscut-o – oameni timoraţi, poliţişti cu câini la tot pasul, lume cu ochii în pământ –, de unde în anii mei tineri, chiar dacă „nu credea în lacrimi”, cel puţin se găsea vreun suflet creştin să ţi le şteargă. Nu mă întreba de „legitimarea culturală” via Moscova – un bun prieten scriitor de limbă rusă de la noi mi-a spus că, dacă mi-ar traduce Ţesut-ul în ruseşte, n-ar mai avea ce căuta, şi nici publica, în Federaţia Rusă…

”cred cu tărie că Literatura – ca şi libertatea – stârneşte Puterea într-un regim autoritar, şi poate trece cvasi neobservată în condiţii de normalitate, fără a-şi pierde totuşi din menirea-i de „îndatorire morală lăuntrică, venind din motive foarte personale” (Herta Muller)...”

- Și apropo de Moscova, mi-ai povestit odată de un incident cam contondent pentru tine, petrecut în Republica Moldova, când ai fost reținut de autorități, dar și despre atmosfera analog-sumbră din Rusia recentă. Poți detalia? Îmi vin în minte câteva titluri ale tale foarte relevante în acest sens: Cel bătut îl duce pe Cel nebătut (1994), dar şi Arme grăitoare (2009). Este literatura, de aceea, periculoasă pentru putere? Numai dacă se poate, nu vreau să te pun în situații riscante!

- Din contră, incidentul – dacă poate fi numită astfel acea bătaie ca la carte de către forţele de ordine, urmată de punerea mea în cătuşe – se întâmpla în plin centrul Chişinăului, la un an de la venirea comuniştilor lui Voronin la putere, în 2002. Partea penibilă s-a întâmplat după, când dându-i la rându-mi în judecată pe agresorii mei gradaţi, protejaţi de epoleţii Ministerului de Interne, la un moment dat mi s-a spus franc: „Credeţi că nu ştim la ce oră iese fetiţa Dvs de la lecţii?” În aceeaşi clipă mi-am retras plângerea. O atmosferă de-a dreptul sufocantă am găsit la Moscova acum doi ani, în decembrie 2017, când am plecat cu o echipă de filmare ieşeană în capitala Rusiei să facem un documentar despre regretatul meu prieten Eugen Cioclea, am scris despre asta pe blogul meu de pe REL – nu vreau să mă repet. Cât priveşte Moscovă anilor ’86 – ’89, aceasta era mai democratică decât mi-aş fi putut-o imagina vreodată, iar micul nostru institut era cu ani-lumină înainte, chiar dacă – formal – nimeni nu decretase (încă!) moartea realismului socialist. Mai mult decât atât, la institut erau invitaţi să ţină prelegeri renumiţi profesori – cum ar fi, bunăoară, Gheorghi Kuniţin, discipolul lui Mihail Bahtin – care, până de curând, fuseseră deportaţi, ca şi A.D. Saharov, după munţii Urali. Am cunoscut intelectuali de mare clasă în acea perioadă, dar mai ales m-am simţit, dacă nu întru totul liber, cel puţin pregătit pentru libertate. Acestea fiind spuse, cred cu tărie că Literatura – ca şi libertatea – stârneşte Puterea într-un regim autoritar, şi poate trece cvasi neobservată în condiţii de normalitate, fără a-şi pierde totuşi din menirea-i de „îndatorire morală lăuntrică, venind din motive foarte personale” (Herta Muller) – cu o precizare: „Propoziţiile scrise din îndatorire lăuntrică se judecă nu ca fiind permise sau interzise, ci autentice sau mimate” –, spre deosebire de producţia „scriitorilor angajaţi ideologic”. Dacă mă gândesc bine, eu trăiesc în acest regim de urgenţă încă de pe când scriam, între 1986 – 1989, la Moscova, Levitaţii deasupra hăului, aşadar nu mă dau bătut cu una cu două, şi nici nu consider scrisul drept act de eroism – doar

„îndatorire morală lăuntrică”, indiferent de regim, iar în condiţiile RM, de cele mai multe ori chiar în răspăr cu politica oficială a regimului. Este adevărat, în 2009, nu Arme-ele mele grăitoare au făcut să cadă regimul Voronin – de slujit însă, nici o carte de-a mea n-a făcut-o vreodată, sub nici o formă, nici unei autorităţi statale, partinice sau oligarhice.

- La final, Emilian, îţi mulţumesc pentru amabilitate şi timpul acordat! Şi, te rog, zi-mi cum vezi destinul european actual al literaturii române, tu, ca basarabean în mare vogă, de pe malul mult mai estic al Prutului!

- Cu ochi buni, căci… citiţi!

Emilian Galaicu-Păun *s-a născut la 22 iunie 1964 în s. Unchiteşti, c. Cuhureştii de Sus, raionul Floreşti, din Republica Moldova, într-o familie de intelectuali. A absolvit Facultatea de Litere a Universităţii de Stat din Chişinău (1986) şi doctoratul la Institutul de Literatură „M. Gorki“ din Moscova (1989). Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1990) şi din România (1998). Membru al PEN Club-ului. Redactor pentru Basarabia al revistei „Vatra“ (Târgu Mureş); redactor-şef al Editurii Cartier; autor-prezentator al emisiunii Carte la pachet de la Radio Europa Liberă. Cavaler al Ordinului de Onoare (Republica Moldova, 2012), Ordinul Meritul Cultural în grad de Ofiţer (România, 2014).*

Cărţi publicate:

(POEZIE) ***Lumina proprie****, Literatura Artistică, 1986;* ***Abece-Dor****, Literatura Artistică, 1989;* ***Levitaţii deasupra hăului****, Hyperion, 1991;* ***Cel bătut îil duce pe Cel nebătut****, Dacia, 1994 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, Premiul Uniunii Scriitorilor din România);* ***Yin Time****, Vinea, 1999 (tradusă în limba germană de Hellmut Seiler, Pop-Verlag, Ludwigsburg, 2007);* ***Gestuar,*** *Axa, 2002 (premiul revistei „Cuvântul“);* ***Yin Time (neantologie),*** *Litera, 2004;* ***Arme grăitoare****, Cartier, 2009;* ***A-Z.best****, Arc, 2012 (Premiul Ministerului Culturii din Republica Moldova);* ***Arme grăitoare****, antologie (ediţie ne varietur), Cartier, 2015;* ***A(II)Rh+eu / Apa.3D****, Cartier, 2019.*

(PROZĂ) ***Gesturi (Trilogia nimicului)****, Cartier, 1996 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova);* ***Ţesut viu. 10 x 10****, Cartier, 2011, 2014 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova; trad. engleză de Alistair Ian Blyth,* ***Living Tissue. 10 x 10****, Dalkey Archive Press, SUA, 2019);*

(ESEU) ***Poezia de după poezie****, Cartier, 1999 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova).*

(TRADUCERI) Jean-Michel Gaillard, Anthony Rowley, ***Istoria continentului european****, Cartier, 2001 (Premiul Uniunii Latine); Robert Muchembled,* ***Oistorie a diavolului****, Cartier, 2002 (Premiul Uniunii Latine);Mario Turchetti,* ***Tirania şi tiranicidul****, Cartier, 2003; Michel Pastoureau,* ***O istorie simbolică a Evului Mediu occidental****, Cartier, 2004; Michel Pastoureau,* ***Albastru. Istoria unei culori****, Cartier, 2006; Michel Pastoureau,* ***Ursul. Istoria unui rege decăzut****, Cartier, 2007 (Premiul Uniunii Latine); Roland Barthes,* ***Jurnal de doliu****, Cartier, 2009; Edward Lear,* ***Scrippius Pip****, Arc, 2011 (Certificate of Honour for Translation, Londra); Michel Pastoureau,* ***Negru. Istoria unei culori****, Cartier, 2012.*

Tradus în peste 20 de limbi. Prezent în numeroase antologii, din ţară şi din străinătate.

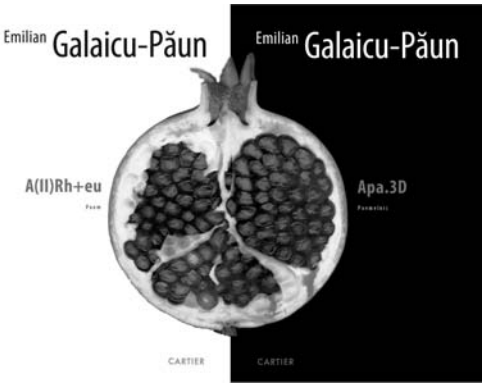

Fluxul 3D

o cronică de ***Adrian G. Romila***

După experimentalismul poetic extrem din ***Arme grăitoare*** (2009) și din antologia ***A-Z.best*** (2012), Emilian Galaicu-Păun explorează mai departe terenul corporalizării maximale a textului (cu raportarea la Gheorghe Crăciun recunoscută). Astfel, plachetele gemene ***Apa.3D***, respectiv ***A(II)Rh+eu*** (Cartier, Chișinău, 2019) par să epuizeze toate posibilitățile de expresie menite, prin acumulările tradițiilor moderne ale poeziei secolului XX (mergând de la simbolism la avangardism și postmodernism), să transforme exercițiul liric într-un produs estetic al alterității și al diferenței. Sigur, ele implică imanența unui eu textual, oricum l-am defini în raport cu cel real, un eu care tatonează alteritatea în același timp în care o asimilează visceral în propria-i existență. Ambiguitatea rezultă din amestecul formal și tematic dus la ultimele consecințe, din anagramări, intertextualizări, prozopoeme, aranjamente stranii în pagină, jocuri de cuvinte, analogii, dar și din încercarea de a construi referențial ”în oglindă”, de a dubla psihanalitic eurile, de a imagina vizual, debordant, pluridirecționat, într-o simultaneitate deopotrivă a privatului biografic și a generalului culturii de *mainstream.*

Dens, profund cerebral și ingenios prin evitarea obstinată a convenționalului, dipticul surprinde în primul rând prin deconcertanta aglomerare a referințelor culturale (literatură, artă, muzică), într-un delir intertextual care dă textelor o uimitoare densitate intelectuală. Poemele, în majoritate foarte concentrate (sunt rare textele lungi), caută să omogenizeze o realitate altfel fragmentară, disparată și succesivă. Orice referință cultural-istorică sau politică (nume, evenimente, locuri, ani) devine o piesă integrată într-o versatilă megaintimitate poetică. Se observă o preferință pentru artiștii suicidari (Celan, Plath, Woolf, Mishima, Kawabata) sau morți prin supradoze (Hendrix, Joplin, Morrison), așa cum

”pomelnicul” de generație poetică (Aurel Dumitrașcu, Alexandru Mușina, Ioan Flora, Madi Marin, Emil Brumaru etc.) apare prin numeroase trimiteri la frânturi din versurile lor.

Ai frate, ai carte” se spune într-un vers din poemul de deschidere (pornind de la drama fratelui lui Liviu Rebreanu, ca start pentru scrierea romanului ***Pădurea spânzuraților***), text programatic despre vocația alteritară a literaturii, care e un mecanism de exorcizare a dublurilor de tot felul – biologice, psihice, imaginare, fonetice și semantice. Programatice sunt și alte poeme din cele două plachete, reintepretând concentric și redundant opacele lor titluri. ”Frații” poetului sunt toți cei ce l-au însoțit, prin lectură, toți cei ce l-au marcat, prin arta lor, toți cei care au dat la schimb viața pe literatură, scriind cu sânge. Groasă de aluviuni care mai de care mai curioase, ”apa 3 D” e fluidul care amestecă toate experimentele formale și referențiale posibile, într-o curgere permanentă care eludează ”spinoasa problemă a fondului”. Istoria culturii și viața personală constituie un imens poem-fluviu care duce artiștii lumii unii înspre alții, navigând printre continente, țări și orașe și printre alte nume însoțitoare ale branșei. *Sonet la fix* e un autoportret cu Shakespeare și Dante, de pildă, *´s Em...n* e un superb metapoem autoreferențial, *A(II)Rh+* e un fascinant exercițiu de imagerie barocă, iar *Pocitania* e unul dintre cele mai consistente și mai relevante texte autobiografice, marcând contopirea deplină dintre viață și cărți (”Niciun/pământ/să nu/acopere/oasele/mele.-/sunt/apa3d”).

Dacă ”Intrinsecă-/poezia nu/vaccinează/împotriva/morții, dar/operează pe/cord fără/anestezie” și ”ființa-și/conține/propriul/epitaf”, dacă ”CV= WC” și ”sângele apă nu se face”, atunci există o vocație thanatică a poeziei, care e simultan flux textual universal, erotism postum, amprentă Rh, egografie obsedaantă, dublură organică a sinelui, transformare euharistică a cuvântului, dar și mister ancestral, scriere runică, hieroglifă mereu deschisă, autopsie și vivisecție, deopotrivă. ”Ex libris” devine ”sex libris”, ”Je” ajunge la ”Je est un autre”, iar realitatea e ceva curgător, atemporal și mereu tridimensional.

”Țesut viu”, biografem specular, spectacol intertextual și experiment radical, poezia lui Emilian Galaicu-Păun dovedește încă o dată cât de inepuizabil e jocul cu sensuri și forme. În cele două volume gemene și omul, și cuvintele lui trec simptomatic prin moarte și prin înviere, din nou și din nou. Lucrul e benefic pentru toată poezia recentă de limbă română, fie ea dincolo sau dincoace de Prut.

Un poem de Emil Nicolae

Abstract

Paharul răsturnat din greșeală pe suprafața
plană și perfect lustruită din sufragerie –
apa se lipește de masă instantaneu
și egal revărsată până la margine
dar fără să o depășească

imaginile acestei zile se lipesc de apa
care le dizolvă implacabil
petalele florii soarelui se duc pe apa Sâmbetei
pubisul autoarei precoce se exhibă în ape tulburi
caftanul rabinului se destramă în apa Vavilonului
și parcul orașului se topește în apa de ploaie

suprafața udă a mesei strălucește
ca un cimitir fără morminte

LIS. 70?

un eseu **de Gheorghe Simon**

Adagii și solilocvii. Când îmi fuge privirea pe cuvintele tale, ele încetează imediat de a mai fi litere, rostite în gând, ele îmi apar alcătuiri vii, ființe întrupate în chip natural, cu dibuiri și stâlciri, suciri și răsuciri, la modul prometeic, poetic, adică. Într-un chip vădittotodată, măruntele lucruri, pe care tu le atingi, cu un fel de ritual, o faci într-o ordine, cu un gest de sfințenie, cum ai atinge ceva însuflețit.

E aici o încetinire a trecerii, făcând loc altui timp pe care îl dăruiești cititorului. Numai în ***Ulise*** am mai întâlnit această locuire încetinită a clipei. Urmele pașilor personajului persistă doar cât el nu întoarce capul pentru a le vedea imediat șterse; exactitate și solemnitate, în stare primară, genuină, neatinse încă de privire, lucrurile, precum cuvintele din poemele tale, ingenue.

Te văd cum deschizi sufletul omului și ești uluit să vezi că e ceva din trecut, stătut, uzat, perimat, dar, scriind, descriind, mi-e dat să văd ceva aerian, o mișcare radupetresciană, o figurare; aș zice, mai degrabă o întruchipare a unui duh straniu. Parcă aștept, citind, să scapi ceva din mână, întrucât nu pot să-ți dau eu peste mână, altfel aș mutila ființa vie a cuvântului. Tu ești întruchipare a unui duh kafkian, dar cuminţit prin duioșia sufletului tău cehovian. Orice ai atinge, fie și cu privirea, e tresărire de suflet.

Ce e minor, pentru un om al datoriei, la tine e grav și înălțător, un fel de supunere în fața creației, fiind în centrul unui temeinicii care te conține și te susține. Nu e deloc impresie de suprafață, ci doar trăire intensivă și expresivă. Citind, citindu-te, devin repede Bloom, însoțindu-te în cele mai mici mișcări epice ale epicentrului tău scriptic.

Atent, foarte atent, eștu tu, să nu tulburi cu nimic ceva care te conține. Când mergi pe stradă, bunăoară, când răsfoiești o revistă, te

încearcă o părere de rău, că te rezumi doar la atât, cum ai citi în sufletul cuiva, durerea ta fiind doar aceea de a nu cădea în păcatul curiozităţii gratuite sau al indiscreţiei. Toate astea nu-s adunate şi nici compuse pentru o carte, ci pentru un registru, într-un alt portativ, al *mişcărilor tale zilnice*. Poemele tale epice, cinetice, homerice, în rostire primară, cum le-ai vedea întâia oară,nu pot fi nici pastişate, nici parodiate, nici măcar îngânate, nicicum amendate, întrucât e viaţa ta, e sufletul tău, eteric eretic, imposibil de negociat. Singura mea bucurie e să citesc fericit cuvântul tău, despre ce se întâmplă cu tine:darul primirii iubirii şi al primenirii sufletului tău. Când te hrăneşti, pâinea ta e cuvântul. Ai mereu grijă să nu laşi ceva neprimenit. Numai ermiţii reuşesc să practice asceza, ca deprindere şi îndemânare a tăcerii şi alungare a dracului întristării, sub forma gândurilor rebele. Toată taina lor pare a fi ceva care le-ar aparţine numai lor, ceva ascuns, numai că sufletul lor e neted. Atât de harnici şi vrednici, ei au deprins darul cel mai tainic al lui Dumnezeu, acela de a nu şti, darul neştiinţei. Dacă am şti, nu am putea trăi. Dumnezeu e imprevizibilul, prin excelenţă. Un isihast nu amână nici o clipă, nu lasă ceva în aşteptare, pentru altă dată, pus bine la păstrare vreun gând ascuns, nemărturisit. Aevea e pentru tine poezia,o mărturisire agonică, fără rest. Duhul Cuvântului e potirul inimii tale. Şi, poate cel mai rar în lumea poeţilor de azi: darul iubirii. Pentru mulţi dintre noi, *indignatio facit versus*, năduful,neduhul, nepricopsirea şi pedepsirea cea aspră a nerăbdării. Puţini ajung să atingă o înălţime şi să coboare repede-repede treptele, în josul paginii, unde stau în aşteptare, trimiteri şi urgenţe, în ascunzişul comorii, în infernul arderii şi al necontenirii. Arta discernerii e pentru cei care au darul vederii luminii, numaică lumina poate fi văzută doar în întuneric. Sau, cum sună o apoftegmă a ta, din *Grijania*. Avem puterea de a vedea focul, dar focul nu poate vedea: *Ochiul vede cu ajutorul focului, dar focul nu vede.* Verbul tău poetic erupe, vulcanic, şi face să se topească piatra încinsă, până se cuminţeşte, şi ne rămâne spre mirare craterul, crugul răstignirii fulgerului captiv, potolit cu toate apele primordiale, dintr-un timp fără timp şi fără măsură. Noi suntem fisura, arsura, arşiţa, cum o numeşti tu. Până şi numele nostru e rană, o rună a clipei.

Fericit eşti tu, **Lis!** Pentru tine, lumina nu e o promisiune, ci o făgăduinţă a lui Dumnezeu. El se ţine de cuvânt, chiar dacă e Verb şi îşi poate permite orice timp verbal. Cum Fiul său, Iisus, e adverb: *Acum vei fi cu mine în rai*! Toată poezia ta e o preajmă a încântării, crestomaţie şi împărăţie a cuminecării, cum o rază s-ar frânge pe fruntea ta şi sufletul tău să fie o crucificare, o răscruce, nu o bifurcare, (când încolo, când încoace/ şezi binişor şi nu-mi da pace!), un răstimp sfânt, o participare şi o

binecvântare; de aici, poate, noianul de adverbe, împânzind tot spaţiul poetic, în răspândire şi neîngrădire, spre un tărâm al însufleţirii.

Paradigma numelui. Mai întâi e numele, amprentă şi pecete, pe fruntea sa înscrise şi pe tâmpla părintească a iubirii, Treimică siglă, cu o singură vocală, i, de la verbul a fi. Fonem, în pronunţie franceză, înseamnă *citesc*, iar ca substantiv are înţeles de *crin*, simbol al purităţii. Admirăm deopotrivă acurateţea semnăturii, când scrii un autograf. Ultima e prima literă a numelui tău de familie, Stoiciu. De undeva, în biografia ta, răzbate un aer stoic, de îndurarecu stoicism a vremurilor în care ai trăit sub teroarea cenzurii, de unde refugiul şi exodul în spaţii aerate, rarefiate, pe o pagină albă a copilăriei tale. Biografeme sunt poemele tale homerice, în stare primară, cum ar fi rostite în taină, numai de tine auzite. De frica tatălui, mai ales, şi a mamei, când rosteşti ceva, ţi se dă peste gură, cum i s-a întâmplat unui alt copil etern, într-o familie haotică şi agonică. De la Ionică din Humuleşti, până în Sileştea-Gumeşti, via Adjudu-Vechi, revelaţia cuvântului are puterea unei cunoaşteri, gravă şi violentă, cu o cruzime aspră, încât, calea de ieşire e una singură, iscusire prin rostire:auzire, ca rezonanţă a firii şi, vedere, ca sfâşiere a membranei protectoare. Eliberarea de cele părinteşti, de *mame arhaice*, protectoare, uitarea de cele pământeşti, sunt calea cea mai la îndemână de ieşire din anonimat, prin personificare, adică prin a da nume lucrurilor şi a învesti cu un chip, numele anonime, comune, cum e întruchipare, în mişcare şi neastâmpăr, *cantoniereasa*. Nu te atrage pitorescul unei înfăţişări, ci mişcarea interioară, întrevăzută doar cu ochii minţii. Poetului ingenuu i se confirmă, până la urmă, o prezenţă tainică, ascunsă prin nume comune, care i se arată doar lui, alcătuire vie, fără nici o urmă de închipuire.

O prozopopee. Atât de precis şi sigur pe sine, în mişcarea lui zilnică, cu acuitatea clipei, în cumpănire, şi îndemânarea lucrării, până nu-l surprinde vreo undă de melancolie, în descumpănire şi înclinare,pe cadranul orei, **Lis** e poetul care îşi urmează clipa, până uită şi urma îl întrece, lăsându-l pe gânduri. Uită ce-a vrut să spună şi nici ce cuvânt îi vine în gând, încotro se îndreaptă. Pare uituc, uitarea fiindu-i reazim de a o lua de la capăt. Şi, când ia de la capăt, capătul nu se mai termină. Ajunge până la el ca un ecou în surdină: *O viaţă întreagă numai asta făcuse. Visase...Visase: şi-i mai şi intrase în cap să facă... Să scrie! Să facă literatură. Nu făcuse nimic...Auzea mereu o voce interioară cu care vorbea. Dialoga. Monologa...un fel de personaj allui: intuit, îngerul lui? Îngerul lui păzitor...Când se punea la masă să scrie, îi venea să se plimbe: şi aşa pleca mereu. O lua de la capăt. O lua pur şi simplu din loc: din loc în loc a ajuns până aici...* (***Grijania***)Un titlu, de mai târziu, într-o altă

carte, va fi definitoriu pentru întreaga sa creaţie poetică: *Să aud minunilepe care le văd*. În felul acesta abrupt, frust, cu impulsuri interioare şi ritmuri trepidante, energia creativă nu poate fi stăvilită, ea izbucneşte şi ni se dezvăluie, până la detaliu, când ne aşteptăm mai puţin, ca un fractal, păstrând amprenta maternă a facerii. Poetul nu are cum pune punct vieţii, ca necontenire şi neîntrerupere, el doar punctează, prin puncte de suspensie, suspendă între paranteze ceea ce nu poate fi atins de cuvânt. Lis nu are un proiect tainic spre dezvăluire, el e la îndemâna noastră, încât arta sa poetică e o **prozopopee**, una a înrudirii, între ceea ce ne scapă şi ceea ce nu poate fi surprins vreodată. O Iliadă în miniatură, cu scene şi tablouri în succesiune, cu suspendări şi ezitări, de la un poem la altul, fiecare figurare e surprinsă cu abilitate de bijutier şi precizie de ceasornicar. Aspiraţia sa nu tinde spre o cucerire a vreunui teritoriu necunoscut, cie o lucrare zilnică, nesilnică, ziditoare, de bună îndrăznire spre cunoaştere de sine. Nu întâlnim, tocmai de aceea, semne ale timpului, în absolutul lor crepuscular, ci, deja trecute, petrecute, aceste repere vii, vitale, ca treceri şi petreceri, cu încumetari de argonaut, actualizare a clipei, în eternă perindare, instantanee fictive, furtive. Nici spaţiul nu i se arată prin repere, ci prin intensificare a duratei şi focalizare continuă, *fix*, strunite razele, într-un cuib al ocrotirii şi al apropierii celor atât de departe atingeri ale sferei de foc, cum s-ar naşte duhul din ape. E un vertij şi o continuă suspendare.

Lis scrie cu precizie de chirurg, fără a fi minuţios. El nu scrie, el e scris. Doar la Kafka am mai întâlnit acea neîmpotrivire şi acel acord cu sine, de a fi actualizare continuă, clipă vie, simultan cu tine însuţi. Arta sa poetică e una a chipului, fără închipuire. **Lis** citeşte fruntea şi tâmpla, ca pe o amprentă a duhului răzbătător până la ultima cuantă, până la cea dintâi clipire a vieţii.

O disciplină nouă, poezia. Compunerea sa poetică are ceva din lucrarea divină a facerii lumii. Topeşte magma fierbinte a uniformului sau diformului, în forme expresive, dinamice, după ce le-a pus la încercare, prin proba de rezistenţă la uzura vorbirii, ca pe un metal nobil supus coroziunii. Ca un pom răsturnat, cu rădăcinile în văzduh, privind de sus, la orizont îi apare în viteză imaginea, himera albă, fie ca un avion cu franjuri, fie ca o scară: *vine de la adjud și/ nu oprește înhaltă, la noi*, atunci ţi-e dat *să vezi și/ să nu pierzi/ reprezentaţia*. Entropia cutreieră nestingherită câmpia. O himeră poate încânta o copilărie, mai ales când himera, *cu cap de om și/ cu trup de pasăre-/liră își tot scarpină o mătasă/ a porumbului, absentă, în faţa/ oglinzii (de bronz): tocmai venise din/ război,transparentă.*Insuficientă, chiar dacă, persistentă: *trebuie/ ceva în*

care să cred, în poezie, zic şi dau să şi/ mângâi sufletul (dantelă la închipuiri, animalele fantastice), arhitectura miresmei, abia desluşind materiile,/ subscriam poeziei altora, mai buni decât/ mine: dar, până când, nu?...uite, să/ dau un exemplu, clar: ies, vedeţi, cuvintele (am, eu,/ pentru ele un caiet special, de corespondenţe...),/ies furnici roşii până şi din temelia casei părinteşti. Când priveşte în apa limpede a unui pârâu, vede figura albă a porţelanului, numai că puritatea nu-i va fi de nici un folos, culoarea albă, nobilă, va fi întinată, corpul subtil se va sfărâma şi va deveni, fără vrere, nisip, deşert adică. Cartea de poeme, recent premiată la Ipoteşti-Botoşani, poartă un titlu care defineşte toată arta sa poetică: ***Stricarea frumuseţii***. Beţişorul de lemn de la fanion e acum putred. Frunzele viţei de vie ruginesc şi se ofilesc înainte de a rodi. Cantoniereasa toceşte ghimpii de trandafir ai bărbaţilor. Trenurile de marfă au vagoanele goale. Locomotiva e trasă pe o linie moartă. Nu e moartea. Moartea e perfectă, intactă. Doar mortificarea e agresivă şi fără milă. Natura nu mai rodeşte, întrucât floarea se scutură fără fecundare, iar sufletul nu mai are chip. Nici închpuirea nu mai e rodnicie, ci, doar aşa o părere pe care ne-o facem despre ce ar fi fost cu putinţă. Şi, în timp ce admira şi contempla, deodată, îşi dă seama că de fapt pârâul, în loc să curgă spre largul eliberării, el curge îndărăt, înapoi, invers, spre izvoare. Curgerea apei ne fură vederea şi face să ne alunece mintea. Nu mai putem auzi vibrarea armoniei interioare a rotirii crugului ceresc, ci, scrâşnetul unei eliberări de energii convulsive, cosmice, ca o locomotivă care îşi dă duhul, o ultimă răsuflare, pe o linie moartă. Chiar şi Adjudu-Vechi, ca nume propriu, apropriat, prin locuire, îşi pierde nimbul de altă dată. Aici familiile nu locuiau într-un timp anume, ci locuiau într-un nume, până numele propriu a devenit acum, un nume comun: adjudu-vechi.

Omul vede ceva,vede, să zicem, una, şi i se pare a fi cealaltă, şi lumea e omul trezit, dumirindu-se. Poetul continuă, la nesfârşit, de parcă lumea a amuţit, sau e surdă, numai omul tresare, exultă, când îşi aduce aminte, de câte o frântură, de câte o silabă, amprente vii, pe măsură ce se resoarbe totul în tot şi la orizont, nimic, nu se vede nimic, pierdută e privirea în gol. În gol? Nu e nici un gol, ar zice poetul. E totul o coborâre spre abisul inimii. Ca după o arşiţă, după ce a trecut pârjolul şi noi citim acum cu privirea rămasă, privind tot mai departe, în zare. Fragmente din vechime îi stau în faţă, toate răsfirate, chipuri înmărmurite, câte uneia îi lipseşte un ochi, alta are în plus un deget, alteia i se vede doar creştetul.**Lis** recuperează şi recompune întregul,îi dă contur, cu prestanţă de bijutier şi circumstanţăde istorie sacră. Fragmentele singure dau seama de măreţia întregului. Le dă glas, iar în urechea sa, ca o scoică, se aude prelung un

vuiet, un *huiet*, ceva de demult şi atât de departe de noi, acum. Cum dimineaţa pe lucruri şi plante, roua aurorei e lacrima neplânsă a poeziei. Priveşte atent, foarte atent, insistent chiar, f*ix*, cum zice el, poetul, şi ne face atenţi, verificând, aşa, ca pentru sine, cât adevăr e între Da şi Nu, cât timp e în răstimp.

Poemele sale au cadenţă, ritm vioi, respiră prin toate literele şi fac ordine în hăţişul vorbirii în dodii, vrăjmăşii ucigaşe pentru sufletul omului supus cumpănirii. Făptura mitologică a Licornei absoarbe tot ce se vede, neascuns şi nepătruns, şi tot ce e vuiet cosmic, asurzitor, devine curgător, râu al vieţii, neîntrerupte.

Să vezi şi să cutezi a vedea ceva de care să te minunezi, cum litera s-ar magnetiza şi ar face să tresară cuvântul, să te restrângi în cuget şi în simţire, faţă de mecanica artei, care presupune migală şi îndemânare de cesasornic, arta cu *mecanizmele* ei ascunse. Să te laşi purtat de himere înaripate, de pe pământ în cer şi din cer pepământ, să coboare îngeri cu ochi de sticlă transparenţi, cu orbite croite anume, cu *mirezme* de duh şi cu străpungeri săgetând văzduhul prăfuit al provinciei, al zone în părăsire.

Fanionul e reperul unei treceri pentru a marca locuirea, în timp ce nu se mai termină odată marfarul cu prea multe roţi şi cu încordatul ceasului, seară de seară, gest mecanic al tatălui, înainte de culcare, cu arătătoare solare, cum litere indicatoare de sens, în caietul ascuns al copilului dintr-a şasea, cuvintele au o rotire cosmică, în mintea lui necoruptă, antrenând galaxiile şi capetele întoarse ale florii soarelui spre asfinţire sau cum s-ar toci ghimpii astrali ai bătatului, în iarba culcată, trezind energiile ascunse ale pământului.

Altfel despre Altceva. Nu e deloc întâmplător motto-ul ales din Homer, pe pagina de gardă a cărţii de debut: *zeu, plin de furia iubirii, o ţap, fii bun ! Căci noi, poeţii începem şi sfârşim cântarea cu tine.*Tema centrală, centrifugă, a creaţiei sale poetice e iubirea, între celelalte două, eterne, ale omului: viaţa şi moartea. Toate trei alcătuiesc un singur chip, arhechip al creaţiei divine şi arhetip al cunoaşterii senine. **Lis** nu adaugă nimic care să deformeze sau să denatureze cumvainstituirea instantanee a figurii treimice, nici nu zgârie cu litere negre imaculata concepere din nimic a ceva care ne conţine, creaţia, pe înţelesul tuturor, prin cuvinte la îndemână, la purtător. În ordinea cunoaşterii, întâiul invocat e zeul cronofag, Cronos, invitat la o partidă de zaruri, să piardă şi el timpul, cum se pierde omul în zariştea istoriei, şi să se hrănească din el însuşi, cu nimicul perindat, făcut praf, şi să înghită cenuşa clipei şi să se blocheze. Timpul, e adevărat, se hrăneşte cu timp, dar nu se poate hrăni cu un trecut încremenit, piatră absolută, căzută, fără a fi decăzută, undeva prin insula

Creta. Fiul Timpului e clipa. Şi, cum clipa nu răsare decât dacă o altă clipă o urmează, neabătut, neîntrerupt, timpul ar bate pasul pe loc, ar rămâne blocat, statuar. Timpul devine loc, locuire a clipei, pe tronul lui din veac în veac. Invocarea zeităţilor din Olimp are ceva-ieşit-din-comun, se petrece o metamorfoză, o schimbare de paradigmă, până îşi pierd aura şi puterea şi devin chipuri vii, nume îmblânzite prin energia lor interioară, asemeni arătării de muritor a glosatorului de himere, înconjurat de Menade. Afrodita e o juncă albă,cu/ coarnele poleite în aur. În mijlocul liniei, Niobe.

O imagine a sufletului meu. Improvizarea. *O imagine a sufletului meu*, *din copilărie, este/ şi câmpia, numai miraj, din jurul cantonului, pe arşiţă,/ când vezi aşa, până la orizon, o linie de plutire, nu/ ştiu cum să spun, o apă fantastică, limpede, care/ deformează obiectele: aici, Triton,/ jumătate om, jumătate peşte, sună din goarnă, de cochilie şi/ stârneşte furtunile/ magnetice iar tatăl său, Po/ seidon, tras de cai de mare, în car alb,/ peste valuri, înconjurat de delfini, stă/ rege, în mână cu tridentul său, numai/ cutremur. Salut argonauţi! Strigam eu. Hermes!...hei. Apoi, la muzeu, vedem cum curg râurile negre şi sufletele/ oamenilor, umbre, după ce/ trec Aheronul, pe luntre, umblă/ de nebune pe/ un câmp de flori de lalea/ sălbatică, galbenă.* Aici facem cunoştinţă cu Hades, stăpânul locurilor şi cu Thanatos. Apoi Prometeu, martirul, care te poate face invulnerabil. Hecate, cu trei trupuri şi trei capete, cu fundiţe şi cu balauri în jur, câmpiile elizee şi fecioarele nebune. Şi Cerber, Tantal, apoi Zeus.Toate aceste chipuri coboară din Olimp şi devin alcătuiri vii, intime, protectoare, dar şi fatale, dacă nu ai puterea de a ţi le imagina. După un periplu prin timpuri sacre, Poetul **Lis**, fericit, contemplă miresmele benefice, atinge sferele de foc ale Cuvântului, face ordine, pentru a împiedica o catastrofă. Ea, neaşteptată vreodată, poate apărea în chip de himeră şi, dacă nu-i ştii numele, cum nu ştim cum arată chipul morţii, atunci, doar poezia are puterea de a pune capăt unei fantasme şi de a struni stihia oarbă.

Bariera, fanionul şi cantoniereasa sunt reperele după care se orientează copilul buimac. Fanionul e un fel de steag al luptătorului pe un câmp pustiu. Halta e locul în care timpul nu mai trece, zace, în ruină, în pâcla orbitoare. Locul acesta pustiit şi pustiitor de timp, îmi aminteşte de Zona interzisă a lui Tarkovski. Orientarea e acolo după fâşii albe, rupte din cămaşa exploratorului. Şi asta, numai pentru a nu greşi calea de întoarcere. Să nu uiţi de unde ai pornit, de unde vii, şi spre ce te îndrepţi. Privim în urmăca într-o oglindă retrovizoare. De aceea, încă din primul poem din ***La***

Fanion, nedumerirea dintâi a copilului, oricât de clară şi severă ar fi, clipa dintâi a luminii izvorăşte din întuneric, ordinease naşte din haos, nedumerirea ia forma interogativă a uimirii. Unde aţi văzut aşa ceva? Aici e numai *pâ-clă*. E numai ceaţă. Într-un chip ciudat, antic şi de demult, fără glumă, toate îl zăpăcesc şi i se arată altfel decât în mod obişnuit, ordonat, neînlănţuit. Amăgirea nu-i starea princiară a copilăriei, ci, însufleţirea, în ritm crengian, humuleştean, dar, la modul subversiv al ironiei, atât de virulentă şi agresivă, în mintea unui copil, cum doar la Urmuz ne e dat să auzim strigătul şi scrîşnetul, în loc de armonii, ţipete şi strigăte, în loc de voci umane: *Evan...evoe*! Sau, vibrant exasperant, strigătul în deşert al altui poet exasperat, Tudor George: *Ahoe*! Şi nici aceasta nu ar fi o cale de eliberare, prin creşteri şi descreşteri, descreţirea frunţii şi eliberarea mintei, dacă poetul nu ar stărui să prindă viaţă, să aibă suflet ceea ce ne apare ca neclintire. A scrie e ofaptă de vitejie, de a denunţa aparenţele, cu economie de cuvinte, până nu mai sunt cuvinte, ci un fel de fragmente iniţiale, silabisire a cuvântului, până i se rup şi i se frâng toate literele. Exasperarea trăirii e transcrisă minuţios, cu migală de benedictin, în *scriptorium*-ul tapetat cu nume care nu se lasă scrise, ci ele, cuvintele, se răsfrâng în strigătul celui ameninţat să fie ucis de litere lăsate în libertate, silabe rupte dintr-un abecedasr al tăcerii imaculate.

Stilul său e inimitabil. Nici un actor nu ar putea să-i interpreteze textele. De fapt, poemele sale nu pot fi citite, ci doar auzite. Cum nu putem număra secundele din captivitate şi claustrare ale Lenei Constante. Captivă a celulei, Lena Consante nu ar fi suportat să-şi numere clipele, s-ar fi smintit. Abia, apoi, cu două repere certe ar fi calculat suma, mulţimea vidă a însumării. Crimă de neiertat ar fi fost pentru noi de a greşi vreo cifra, de a disloca sau adauga ceva, fie şi vreun zero, care ar fi ucis-o fără a mai ieşi vreodată din infernul neîncetării. Tot astfel, se întâmplă cu poetica lui **Lis**, bine gândită, bine ordonată. Oralitatea presupune o rostire, atât de vie, încât nu ai cum o percepe decât în starea ei primară, originară. Strigătul, strigarea numelui e vocea dintâi a omului. De la strigarea numelui, prin sucirea şi răsucirea unei singure litere, *strigarea* devine *stricarea*.Stilul său are acurateţea unei sentinţe şi cadenţa unui psalm.Prin cunoaştere poetică, ne apropiem mai discret de taina creaţiei, suntem conţinut, dar şi conţinător, suntem mesaj, dar şi încifrare continuă, pentru a ni-l apropia şi apropria, fără a stânjeni cu ceva miezul. Miezul acesta e anaforă pe tipsia poetică a lui **Lis**. El nu lasă la voia întâmplării semnele pe care le citeşte, le fixează în săgeata privirii sale, *fix*, creativ, cum le-ar crea din nou, înnoite prin scriere, prin stăpânire a nestăpânirii lor, de a-şi afla culcuş comod într-un text, ca într-un corp străin, sufletul, izgonit din cuibul

părintesc al iubirii.Nici timpul scrierii nu i-a fost propice. Nici copilăria nu i-a fost protectoare. Iubirea se adevereşte doar într-un singur sens, treimic. **Lis** e Fiul Numelui său, şi Cuvântul îl recunoaşte, prin lucrarea duhului din cuvinte. Cuvinte pe care le stăpâneşte magistral, poetic, homeric, sau cum vrem noi sa le numim. Struneşte stihia verbală, o îmbânzeşte prin adverbe cuminţite, prin schimbarea valorii gramaticale, încât poemul e cunoaştere pe măsură ce se risipeşte pâcla şi se destramă pânza închipuirii, noianul mirajului, şi devine încântare pură, genuină

A rosti poetic, pentru **Lis**, înseamnă o ieşire din vis, o părăsire şi o nostalgie, după ce fusese ales să citească semnele timpului, codificate invers. Ieşirea e întoarcere. Cuvintele precum peştii se zbat pe uscat, în arşiţa zilei. Poetul scutură cuvintele neroade, neroditoare, care au căzut în năvodul cu ochiuri mici, tot mai mici. Şi, cuvintele, precumpeştii, se zbat, captate, captivate în aerul ucigător al morţii, în auzul pustiit, pustiitor, mai încercând din răsputeri să facă unsalt, ultimul salt spre înalt, de unde vor cădea litere moarte, un fel de păsări ucise, pe firmamentul ardent al ispăşirii: silabisire literă cu literă, orbindu-ne, perindare de umbre, sunet cu sunet asurzindu-ne: *şi/ auzeam, în interiorul meu, un huiet: iar/ se ciocnesc stâncile (Simplegade), ziceam şi amorţeam. Sau: În sat bat/ clopotele: vă/ puteţi concentra o clipă la asta? Gârla/ se varsă în râu, în amurg de vânt, peştii or/ să zboare din creangă în creangă. Râul/ din văzduh se varsă în fluviu,/ fluviul...Şi/ marea, imaginaţie a/ sufletului meu. Înfrângând// forţa/ întunericului.*

Fii natural, cât mai natural cu putinţă! Fiu natural, din flori de iubire, el e **mireazmă** a florilor, când se plimbă prin raiul copilăriei. Florile îl recunosc şi tresar. Poezia e ardere de tot a literei. Sfâşiere a membranei transparente, tresărire a amprentei digitale, descătuşare a sufletului sufocat. Ceea ce se scrie la întâmplare nu e poezie. **Lis** e numele unei necunoscute, al unei zeităţi nevăzute, coborâre în iadul cunoaşterii, să ne fie spre învăţătură de minte şi să nu spunem nimănui ceea ce ne-a fost dat să vedem. Şi, iată poemul! Iluminate bruscă, după o aşteptare de veacuri zăvorâte în cer, după nouă luni de aşteptare să se nască sora şi sora să aibă un frate, în timp ce el tot schimbă vorba: *şi, privindnumai/ înainte, am tot schimbat, fluierând,/ vorba*.

Practica scrisului şi mecanica visului. Cunoaşterea primară începe cu ceva auzit, nedesluşit, neînţeles, cum se întâmplă unui copoil care nu a auzit bine un cuvânt. Îi rămân, insistente, frânturi de sunete, care persistă în memorie şi, din când în când, prind glas, vociferează, când nu te aştepţi. Aşa i s-a întâmplat şi în copilărie, când, primeşte gratuit lecţii despre nişte

nume de care nu a auzit şi care sună straniu în mintea lui, obişnuită cu simple vorbe de care nu ne putem lipsi. Numele pe care le invocă profesorul itinerant sună straniu în mintea copilului. Încearcă să le dea un chip pe măsura puterii lui de a-şi imagina. Reţine doar dulceaţa halviţei dăruită de oaspetele statornicit vremelnic în satul lipsit de evenimente, care să atragă curioşii. Viaţa aici se petrece la modul cuvios de întâmpinare a întâmplărilor, chiar fericiţi să aflece *a mai fost nou la antici*, trăire a fiecărei clipe, fără neliniştea de mai târziu a fricii de moarte. Când scrie, îl vedem fericit precum Nică a lui Ştefan, căruia îi saltă inima de bucurie. Scrierea are ceva sacru, tainic, ca un manuscris încă necitit de nimeni. Când, între paranteze şi între ghilimele, notează că *dumnezeu sunt eu*, ar putea părea aberant să te substitui Creatorului, când tu eşti creaţie, nimb al creaţiei. Cu certitudine, **Lis**, pe atunci, nu avea cum să citească expresia princiară a lui Eminescu: *Eu îi Dumnezeu* şi nici pe aceea a lui Pessoa, mai târziu, coincidentă, până la identificare, cu numele Creatorului: *Dumnezeusunt eu*. În felul acesta, nu te mai poţi ascunde, a scrie înseamnă a răspunde unei chemări de departe. A scrie pentru un poet e a numi corect ceea ce pare suspect de a fi în lume, doar un nume sau un prenume, fără a fi persoană, prezenţă, Subiect al unui Predicat, adverb al unei trăiri inevitabile. Am avea impresia că **Lis** scrie după disctare, după cum îl duce şi pe unde îi umblă mintea. Numai că mintea nu dictează, ea lucrează, ţese (mreje de văpaie!), ordonează, după cum vede, după cum aude, foşnet de vocale sau de consoane în cascade, şi de alte semne de scamatorie literară: *eu/ scriuoriginal (cică)/ prostii, ieşite din comun şi mai şi/ continui, adică: leg/ coada calului, las/ arcul şi iau buzduganul (şi iataganul – tot o/ rămăşiţăşi el, balcanică...), mă îmbrac în/ haine albe, îmi parfumez trupul, cu/ mosc şi declar: dacă/ voi fi de soartă învins, dacă...// şi un balaur zburător îmi trece, cu toate luminile/ stinse, prin faţa ochilor: antichitate..., strig...şi/ nici măcar tu nu/ înţelegi: ostentativ (...) de la adjudu-vechi la/ adjud, nu era/ mai mult de un om,/ de zăpadă/ strălucitor.*Cu abilitate de argonaut, străbate spaţiul nehotărât să se fixe, în tot largul necuprinderii, devine zbor interior, cu galaxii ascunse privirii umane şi scrie despre ce se vede pentru a nu-l cuprinde frica, de a rămâne singur între vestigii şi arhaice mărturii despre ceva care i se arată cum nu ar fi fost, până la ultima zvânire, zvârcolire a literei care moare, dar nu îşi dă duhul.

Interogaţia fascinantă. În cartea de debut abundă întrebările. Lumea întreabă, poetul se întreabă. Ne întâmpină o suită de tablouri înscrise unul în altul, cu înscenări dinamice, fără a avea un punct final. Fluxul interior al nedumeririi se continuă prin refuzul poetului de a se lăsa dominat de

vorbăria agresivă, de inventarul rudimentar al interjecţiilor. Punctele de suspensie întrerup orice năzuinţă de a se face ordine în haosul inexpresiv, aspru și violent. Fascinaţia faţă de propriul suflet are ceva din *adoraţia pentru propria/ persoană a poetului înfaţa/ hârtiei albe*. Cuprins de mânie, în fața maniei vorbirii fără noimă, *a îmbuibăriicapului cu minuni*, poetul are puterea de a suspenda monotonia și plictisul, de a întrerupe mersul zilnic al inevitabilei treceri, prin fapta cea mai simplă a eliberării, de a fi la unison cu freamătul interior al trăirii, fără rest, fără umbre, fericit și liber de a nu poseda nimic, decât arta rostirii, darul auzirii și al vederii. Dedicat facinaţiei de a face ordine în stihia oarbă a vorbelor, aiureli și snoave, povestașul homeric are la îndemână scutul protector al imaginaţiei, al terapiei prin surprindere: *o să vă spuiacum* ce și cum se petrec întâmplările, într-o ordine firească. Vorbirea fără noimă e orbire, peroraţia fără temei e zădărnicie.

Eradicarea punctelor de suspensie, a parantezelor faste, scuturarea de frunze moarte, cu rafale de oftat adânc, trăirea până la capăt avea să se petreacă odată cu potolirea și limpezirea, dumirirea, ieșirea din constrângeri involuntare, într-un alt registru al scrierii, fără amintiri, fără alunecări în trecutul fragmentat, ci, ridicat la putere, cuvântul ne apare laminat, iluminat, într-o ***lume paralelă***, întrupată în omul istoric, în golul unui veac rafinat: *Atâta cât luna se va naște și crește, atâta/ cât luna va muri, eu/ te voi iubi, stihie a firii: de la începutul/ începuturilor. (...) Hărăzită/ mie. Aș da orice să te ajung din/ urmă: în acel circuit al/ transmigrărilor, că/ mii de ani au trecut și azi cine știe al cui/ fiu mai sunt eu, recunoscut și tu pe/ care pământ mai/ dormi...oare// nu pe noi amândoi se rezemau cândva capetele/ curcubeului?* Stihia vertiginoasă și-a potolit înverșunarea, sfâșierile interioare și-au reglat ritmul agonic. Înnoite, chipurile adorate în copilărie ne apar transfigurate, sunetele s-au domolit prin vocale, vocalizare și vociferare, focalizate în ritm ruminat pe un portativ diafan. Aplauzele din mulţimea orbită, aclamaţiile în delir, torentele de litere moarte, din vremuri vrăjmașe, s-au prăbușit ca o avalanșă în golul istoric al vremelniciei. Uimirile din necuprinsul copilăriei, primenite prin ardoarea dogoritoare a poeziei, sunt acum încântare, versete erudite, stihuri stăruitoare, într-un tărâm de dincolo de puterea de a ne imagina, fiind chiar noi, în interiorul unui ochi triadic, vedere, viziune.

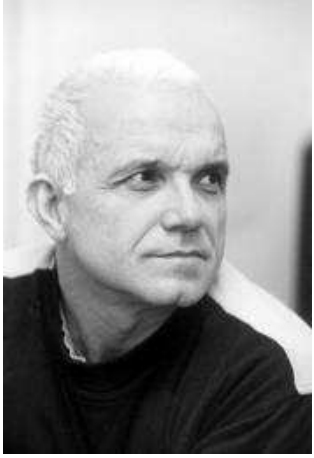

Un poem de Liviu Ioan Stoiciu

restrâns la maximum

Nu-mi mai răspund la întrebări, nu mai pot desluși
lucrurile cu un ochi al minții pătrunzător – prefer să stau
cu privirea în gol. Fiindcă sesizezi, supărat,
că nu mai vezi decât ce e la suprafață, egal cu zero: nu mai
văd nimic din structura fiecărui lucru și
din funcționarea ei, sau ceva care să se împotrivească. Sunt
eu de vină că lucrurile sunt așa cum
sunt, că se ascund de mine, aflate în continuă, insesizabilă
schimbare? Nu mai am acea stăpânire de sine
care putea controla totul –
sigur, la nivelul meu, la ceea ce pentru mine conta. Toate
îmi pricinuiesc tristețe acum. Ce mi se
întâmplă? Nu mi-a mai rămas decât să sufăr ba un rău, ba
un bine, sau un mai puțin rău, lăsat pe mâna mea.
Sunt irațional? Fii iar rațional! Adevărul e că m-am săturat,
am tăiat punțile, așteptând ziua scufundării.
Deocamdată plutesc, inventând piedici în calea gândirii,
care abia așteaptă să mă înghită de tot… Ce
nu înțeleg, e de ce mă împotrivesc plăcerii și dorințelor
ascunse, dacă ele intră în cursul firesc
al lucrurilor? De ce nu-mi las simțurile în libertate și le
cenzurez? Ce mai contează, la vârsta mea,
ce mai poate urma? De ce nu reacționez normal, liber, și mă
pun de-a curmezișul, necrezând în ceea ce sunt?

În situația în care nu doresc să
fiu în pielea altuia, „nici a celui iubit de destin”. Îmi pun
la nesfârșit obstacole în fața instinctelor și mă mir
că nu-mi merge bine, de ce nu las lucrurile
să curgă de la sine? Având toate un rost. De ce, astfel, las
să crească până la cer mâhnirea? Fiindcă vreau să mă
restrâng la maximum, să încerc să mă
împac în secret cu partea aceea ascunsă din mine însumi,
care are tensiune? Partea aceea din mine
pusă pe o anume frecvență
a universului, care corespunde unei încărcături
energetice minime… Deja
umbra mea dă târcoale prin apropiere.

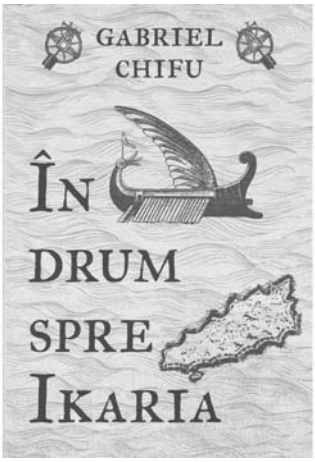

O viaţă de oameni aşa cum a fost

o cronică de ***Vasile Spiridon***

În comentariul de față îmi propun să aduc în prim-plan din desfășurarea epică a romanului *În drum spre Ikaria* (Editura ART, 2019) doar o singură temă abordată de Gabriel Chifu prin intermediul personajelor și al acțiunilor pe care acestea le întreprind. Gândurile, sentimentele, senzaţiile, obsesiile şi convingerile acestora sunt puse în evidență îndeosebi în capitolele ultime ale cărţii, referitoare la viața dusă în pavilionul românesc dintr-o casă de sănătate situată pe versantul izolat al muntelui de pe o mică insulă grecească pierdută între apele mării. Viața de sanatoriu conferă unitate foarte bine închegată acțiunii romanești graţie capacităţii lui Gabriel Chifu de a surprinde un element esenţial al existenţei: confruntările fiinţei cu sine însăşi și cu ceilalți în condițiile obligativității de a convieţui într-un spaţiu închis, ce limitează modalităţi distincte de a percepe realitatea. Iar aceasta, în situația în care, oricum, realitatea scapă criteriilor de organizare a normalului din partea unor bolnavi care acuză boli psihice și concept situații care există doar în mintea lor, nu şi în realitate. Ei trăiesc (anti)utopia unei vieţi care curge invers, într-o lume ce li se pare a fi pe dos (și dacă, într-adevăr, chiar este așa?). Cert este că o convieţuire în sanatoriul cu circuit închis relevă mai lesnicios incompatibilitatea dintre modelele existenţiale pe care le arborează personajele.

Gabriel Chifu deschide uşile naraţiunii din romanul *În drum spre Ikaria* spre tărâmul interior al conştiinţei personajului central, Andrei Gotea. După ce eşuează și se decide să rămână pe insulă, acesta are impresia că multe lucruri din fața lui se dau la o parte, ca o cortină după cortină, şi că persoanele cu care intră în contact (îndeosebi Stavros), împreună cu evenimentele la care asistă, îl orientează mereu în cu totul altă direcţie decât ar dori. El trăia într-un fel de copilărie întârziată și refuza să

intre în lumea adulților, resimţind în mod acut confruntarea dintre foamea de spaţiu şi opreliştea pereţilor celulei existenţiale. Fire „vagantă și cameleonică”, căutase în viață experienţe inedite și îi plăcuse să exploreze teritorii nedeșelenite, convins fiind că aşa se îmbogăţeşte lăuntric. Or, în insula misterioasă i se iveşte o astfel de oportunitate („vorba prozatorului aceluia ceh, viaţa e în altă parte şi eu sunt departe de ea” – p. 170). Câteva întâmplări neplăcute îl intrigă, dar se hotărăşte să cunoască asemenea experienţe până la capăt, oricare le-ar fi deznodământul. Astfel, Andrei Gotea începe să ia lecţii de cunoaştere, de înţelegere și de învăţare privitoare la oameni şi la tainele locului. Iar cea mai surprinzătoare experienţă este aceea din casa de sănătate, unde sunt internaţi bolnavi în stare gravă, unii chiar în ultimul stadiu al maladiei, dar fără să li se aplice vreun fel de tratament medical intensiv.

Utilizând economicosul procedeu romanesc realist al reunirii tuturor personajelor cu prilejul unui eveniment, Gabriel Chifu reuşeşte să le facă tuturor o prezentare cât mai concentrată. Adunarea pacienților la prânzul festiv de Crăciun, organizat de conducerea casei de sănătate, este astfel privită de personajul-narator, Andrei Gotea: „Era acolo o mică Românie, un concentrat de Românie: Mareş, absent ca de obicei, fără să ne lase să ghicim dacă ştie sau nu unde se află şi de ce e acolo; Tiberiu Bonar, volubil, la prima vedere plin de energie şi sigur pe el, însă cu faţa umbrită, trădând anxietatea complicată, care-l stăpânea; Sanda Dobre, foarte elegantă şi atrăgătoare fizic, sorbindu-l din ochi obsesiv pe procurorul Manea şi tuşind întruna, nervos: un tic care arăta că mintea ei scormoneşte fără încetare, căutând soluţii cum să scape ea şi procurorul din locul ăsta mizerabil; apoi, procurorul însuşi, rudimentar lăuntric, buimăcit după încă o noapte de coşmaruri, dar făcând o bună impresie ca înfăţişare, cu ochii lui de un albastru-cenuşiu metalic aţintiţi în gol şi arătând ca un ofiţer german din al Doilea Război Mondial, atu cu care o fascinase de altfel şi pe Sanda Dobre, făcând-o dependentă de el o dată pentru totdeauna; Cristian Lazăr, părând că a uitat de starea lui medicală dezastruoasă, prea puţin preocupat de reuniunea la care participa, dând impresia că el este transportat în cu totul altă parte, într-un univers paralel, al literaturii lui, cu o anume exaltare în priviri, care mărturisea satisfacţia că în dimineaţa aceea mai scrisese vreo poezie sau vreo pagină de proză pe care o considera izbutită; Dan Cosma, în alt fel indiferent, nu atât faţă de lume, cât faţă de propria sa persoană; medicul Vlad Popa, dimpotrivă, îngrijorat şi încercănat, ca şi când ar fi avut sentimentul că judecata membrilor Comisiei în privinţa lui, oricât de neconvenabilă, era corectă: îşi asuma

eşuarea şi-şi asuma sfârşitul care, acum era convins, va sosi cât de curând; în fine, bătrâna ţărancă Angela Câmpean era complet absorbită de prânzul oferit de gazde: înghiţea cu poftă bucatele din farfurie, aproape fără să le mestece din pricina danturii proaste, părând să le aprecieze în mod deosebit" (p. 428).

Andrei Gotea îşi dă seama că a intrat mai curând într-o casă de odihnă şi de recuperare în condiţii de linişt(ir)e, graţie însuşirilor naturale curative ale microclimatului insular. În perimetrul spitalicesc, orice discuţie despre bolile de care suferă cei internaţi sunt restricţionate. Personalul medical încearcă să le inducă pacienților sentimentul că, într-adevăr, au, din păcate, unele probleme de sănătate, dar că ele vor fi remediabile la capătul câtorva săptămâni. Înainte de a se intra în tratamentul efectiv prescris de o comisie care îi examinează, pe fiecare în parte, li se dă o „probă scrisă", ce constă în prezentarea unui eseu despre viața lor așa cum a fost (sau cum cred ei că a fost). Personajul-narator le surprinde astfel reacţiile în momentul anunţării etapei de parcurs a interviului, în vederea vindecării: „Am descoperit trei feluri de reacţii: unii, care aveau pe obraz expresia unui interes deosebit, aidoma unor copii cărora li s-a promis un joc palpitant; alţii, sumbri şi iritaţi, părându-li-se totul o extravaganţă, o corvadă prea mare pe care erau obligaţi s-o suporte, dacă voiau să se bucure de atenţia acestor doctori, despre care circula legenda că sunt formidabili, dar care se dovedeau, cel puţin deocamdată, doar caraghioşi; în fine, în a treia categorie erau cuprinşi câţiva care priveau toată povestea calmi, cu un fel de indiferenţă, ca şi când, în realitate, nu-i privea pe ei" (p. 213).

Resortul esenţial prin care comisia medicală încearcă să-i convingă pe pacienți să-și asume propria lume îl reprezintă rememorarea „eseistică", prin intermediul căreia ei trăiesc de două ori acelaşi fapt, evenimentele reconstituite întrupându-se din acelea trăite. Demersul lor „eseistic" pare a fi pus sub semnul hipotipozei, adică al acelei figuri din retorică prin care fantasma se întrupează, iar timpul îşi anulează datele fundamentale și se prezentifică, în așa măsură, încât ceea ce este povestit parcă s-ar afla în fața privirilor celui care narează. Pacienții sunt rugați să-și sondeze trecutul și viața lăuntrică fără convenționalism biografic, pentru a ajuta comisia să deslușească o cauză a maladiilor de care suferă. Amintirea trecutului declanșează nararea sa, care reprezintă reperul supus perspectivei distanţei ce se creează între faptul trăit şi cel amintit. Pe coordonatele acestei distanţe temporale, pacienților li se pune în fața oglinda identitară, în care se privesc şi sunt diagnosticați de către comisie. Gabriel Chifu optează pentru abordarea din interior a dinamicii devenirii personajelor,

pentru a ne dezvălui căile sinuoase pe care le parcurg acestea până la o anume stare conflictuală care le defineşte individualitatea şi subjugarea față de propriile obsesii. Complexele care devoră personajele sunt un reflex, un mod de a reacţiona la impactul cu evenimentele traumatizante prin care au trecut.

Chemarea pacienților în fața comisiei medicale a sanatoriului pentru a-şi prezenta eseul redactat se constituie într-un exerciţiu al educării şi disciplinării mnezice. În centrul problematicii romanului stă raportul dintre memorie (exactitate, adevăr, sinceritate, confesiune) şi exercițiul narării. Membrii comisiei medicale sunt convinși că adoptarea terapiei prin reamintire poate da rezultate excelente, deoarece puțini oameni sunt aceia care nu ar dori să fie în centrul atenției prin intermediul unei narațiuni despre propria lor viaţă, în care să fie protagoniști. Doar într-o astfel de autoficțiune ar putea fi distilate cu migală sucurile negre ale vieții. De exemplu, o persoană cultivată precum pacientul Tiberiu Bonar posedă un discurs de tip evantai, centrifug, plin de volute narative, grație căruia se proiectează în diverse ipostaze și își imaginează că duce vieţi paralele. Prin experimentarea diverselor roluri, el a ajuns la un fel de versatilitate identitară, recunoscută ca atare și din partea sa.

Scrisul rămâne poate cea mai dramatică modalitate de descoperire a fiinţei, de relevare a dimensiunilor eului creator care, folosind un cod simplu sau ascuns în simboluri mai greu de descifrat, se exprimă prin intermediul textului. Un alt personaj, scriitorul Cristian Lazăr, nu este ahtiat după glorie, ci după recunoaşterea valorii din partea criticii. În viața scriitoricească, el încearcă să respecte două pilde: sentimentul zidarului care şi-a construit casa trainic și povestioara caisei coapte. Prima este de fapt o metaforă menită să rezume ceea ce încearcă să facă atunci când scrie: sentimentul de împlinire avut de zidar după ce își construiește cu temeinicie și pentru dăinuire casa. A doua este o parabolă, la care Cristian Lazăr ține foarte mult, deoarece se compară pe sine, ca scriitor (pentru care ficțiunea a devenit *modus vivendi*), cu fructul dat în pârg: „E vorba despre povestioara caisei coapte şi despre sentimentul zidarului care şi-a construit casa trainic. Povestioara caisei coapte sună aşa: dacă vezi în pom un fruct, o caisă, pe care o iei şi o guşti, ce gust simţi? Dacă o culegi prea devreme, e dezagreabilă la gust, e acră, are o urzeală, o structură aspră, chiar respingătoare când o mesteci. Nu e zemoasă, nu e nici dulce, aşa că, mai mult ca sigur, n-o să-ţi placă. Mai apoi, când caisa e pârguită, gustul ei merge, dar nu cine ştie ce, nu te încântă. Cum nu te încântă nici dacă o culegi prea târziu: s-a-ncreţit, este mălăioasă ori de-a dreptul stricată.

Oricum, şi-a pierdut însuşirile. Există însă un moment, unul anume, când fructul ajunge la maximumul a ceea ce poate deveni, la culmea sa, la desăvârşirea sa: culoarea e de un galben care trece-n roşcat şi te vrăjeşte, pielița e-ntinsă, strălucitoare, iar fructul are miezul proaspăt, suculent, cu o aromă puternică şi îmbătătoare, atât de plăcută şi cu un gust dulce incomparabil, care parcă îţi aduce raiul pe cerul gurii. Atunci şi numai atunci, nu oricând, caisa e caisă, şi-a atins deplinătatea, idealitatea. [...] Am fost, în diferite perioade, caisa verde, încă acră sau doar caisa pârguită sau caisa ţinută prea mult, stricată. Nu atinsesem momentul acela aşteptat, nu eram gata de cules. Nu era încheiată coacerea. N-ajunsesem la gustul cel bun, la forma finală, plenară, să fiu eu însumi, cel adevărat, să mă locuiesc eu pe mine şi să mă pot exprima autentic şi plin de forţă. Nu eram gata de cules...” (pp. 313–314). Simțindu-se „copt”, Cristian Lazăr s-a dedicat necondiționat scrisului și a sacrificat viața de familie și beneficiile unui trai modest și echilibrat. Cu privirea ațintită doar asupra lui însuși, scriitorul s-a lăsat copleșit de narcisism și de închipuirea populată de himere.

Este ştiut faptul că locul ne influenţează decisiv felul cum fiinţăm. Dan Cosma, care predase desen tehnic și lucrase în proiectare, a rămas cu pasiunea de a desena planuri de clădiri și de case, devenind în acest un monomaniac. Casele, cu forme insolite și plasate în locuri tulburătoare, denotă faptul că modul oglindirii ființei în arhitectura unei clădiri stabileşte structura interioară a individului. Soția lui Dan Cosma – fire sensibilă, introvertită și fragilă – care s-a sinucis când a aflat de o legătură a sa extraconjugală, pictase mereu, în stil impresionist, o casă pe malul unei ape, cu falduri și nuanțe ale cerului diferite, în funcție de anotimpuri. Soțul infidel, cuprins de remuşcare, se mutilează prin turnarea de acid sufuric pe față, deoarece nu dorea să mai atragă privirile sexului frumos asupra sa. Dan Cosma voia astfel să obțină iertarea și mântuirea pentru infidelitatea comisă, deși dorințele trupești i-au rămas nealterate. Un alt succedaneu al refuzului său de a accepta viața reală este refugiul în banale iluzii imagistice oferite de televizor.

Dacă nelegiuirile pe care le-a comis cu nepăsare Valeriu Manea de-a lungul vieţii s-au întors în mintea sa tulburată sub formă de coşmaruri, tot de remuşcări este bântuit şi Petre Mareș. Acțiunile sale civice duse în societatea românească fuseseră întreprinse pentru a scăpa de remușcarea unei culpe comise în viața politică (mai rar așa caz la noi!) și erau dictate de subconștient pentru a-și reechilibra viața psihică (dar va rămâne rătăcit prin subteranele umbritei sale minți și este atins de boala Alzheimer). Deși are o fiică, Petre Mareș nu se simte împlinit ca tată, deoarece nu a avut știința să și-o apropie. De atunci, este încercat de un sentiment de

orfanitate inversă în momentul când vede pe cineva tânăr, gândindu-se la el ca la un posibil copil al său.

Fără să se gândească în vreun fel la copii, Sanda Dobre, care fusese victima unui viol colectiv, va tânji ulterior după acea agresiune traumatizantă, pe care o asocia totuși cu o imensă plăcere. Așa a devenit ea dependentă de sex și s-a transformat într-o victimă a lui. De fapt, Sanda Dobre nu alege divertismentul erotic ca pe o cale de a ieşi din timpul vitreg, ea căutând în eros alternativa vidului existenţial. Viaţa ca eşec, frica, obsesiile şi incapacitatea comunicării îşi află termenul compensatoriu în atitudinea sa bovarică. Monomană (fură, minte, înșeală) și nimfomană, ea propovăduiește ideile unui amoralism pur. Pacienta manifestă un comportament bipolar, cu alternanţă de stări depresive şi de exaltare. Acuzând o gravă tulburare obsesiv-compulsivă, care îi deviază raportarea la realitate, ea suferă şi de personalitate multiplă. Totul se manifestă prin tendinţa de a se multiplica, de a se proiecta în diverse ipostaze, ea încercând mereu să pară ceea ce nu este. În plus, trădarea îi produce o imensă plăcere, aproape asemănătoare cu aceea sexuală.

Locul, întâmplările și destăinuirile pacienţilor îl acaparează într-atât pe Andrei Gotea, de parcă toate acestea ar fi făcut parte din viaţa sa, care se concentra acum și aici. Desprins de viaţa sa de până atunci şi ajuns să se implice empatic în viaţa micii comunităţi suferinde, personajul-narator este pus, la rându-i, de comisia medicală, în situaţia de a face exerciţii de narcisism, simţindu-se aidoma personajului din povestirea lui Kafka. Însă nu voi dezvălui diagnosticul dat de membrii comisiei medicale şi nici decizia pe care o va lua protagonistul în finalul romanului, lăsându-i pe cititorii să descopere ei înşişi deznodământul surprinzător pe care îl alege Gabriel Chifu.

În cartea *În drum spre Ikaria*, romancierul surprinde cu fineţe mentalităţi, boli psihice şi tipuri de comportament aparţinând la o duzină aproape întreagă de personaje, fără a lăsa însă impresia că o face cu „program”. Identitatea dilematică, dorinţa de (auto)comunicare, nevoia de cunoaştere ce poate merge până la indiscreţie şi interogaţia disperată adresată lumii şi sinelui – acestea îmi par a fi premisele atractivului roman scris de Gabriel Chifu, care propune o meditaţie asupra modalităţilor de re-prezentare a adevărurilor despre viaţă din partea unor indivizi obligați să convieţuiască în vederea vindecării lor psihice.

Opt povestiri de pe Strada Trompetelor

o proză de ***Nichita Danilov***

Necuratul

Imaginea necuratului, din povestirile de noapte ale lui tata, îmbrăcat în într-o uniformă de general în ținută de campanie, încălțat în cizme înalte cu pinteni roșii, având pe cap un tricorn împodobit cu pene de struț pe margini, îmi stăruie și azi în minte. În povestirile nocturne ale tatei, necuratul ieșea din lada de zestre a mamei ascunsă în pod, acoperită de praf gros de două degete, de scame răsucite în spirală și de un labirint întreg de pânze de păianjen de culoare sinilie. Întâi îi apărea piciorul slăbănog, apoi mâna stângă plină de brățări și de tatuaje, și, în sfârșit, chipul triunghiular, ascetic, terminat cu o bărbuță fină. Necuratul își rotea ochii cercetând cu atenție fiecare colțișor din pod, apoi cu o precizie de arc de ceasornic, sărea agitându-se din ladă, și își începea plimbarea nocturnă călcând în zigzag peste grinzile casei. Ceea ce m-a uimit peste măsură, e drept, mult mai târziu, căci în copilărie nu prea înțelegeam ce înseamnă asta, era faptul că necuratul, măsurând în lung și în lat podul, după cum spunea tata, citea *Critica rațiunii pure*.

În timp ce stătea aplecat asupra mașinii lui de cusut marca Singer în serile lungi de iarnă, tata bodogănea:

De multe ori îi văd tălpile coborând pe scara ce dă în pod. Niște tălpi mari împodobite cu tot felul de inscripții și ștampile. Se vedea că împielițatul pe unde a trecut, și a umblat prin toată lumea înainte de se

aciui aici, a avut grijă să-și ștampileze tălpile cu însemnele fiecărui oraș și-a fiecărui sat pe unde a trecut. Nu îndrăznește să coboare prea mult în casă, îți arată doar tălpile și urcă înapoi la locul său de sub acoperiș. Acolo își leapădă cizmele de iuft, ca să-și aerisească pielea necurată. Dar în curând, cred că o să coboare și să ne lepede la picioare, lângă masă, valijoara lui plină de bancnote verzulii. O să ne îndemne să luăm atâția bani cât avem nevoie. N-o să ne ceară în schimb mare lucru. Poate doar să semnăm o simplă recipisă. O simplă hârtiuță flendurită. Și nici măcar hârtiuță, ci un mic petic mototolit de aer. Vom putea semna în gând, printr-o simplă răsucire în gol a degetelor. Dar chiar dacă vom semna sau nu, oricum vom fi ai lui. Apoi necuratul se va urca din nou în pod trăgând după el oblonul, nu înainte însă de a ne citi din cartea ajunsă numai zdrențe.

Când îl auzea vorbind printre țăcăniturile mașinii de cusut, mama își făcea cruce. Apoi stingând într-o strachină de lut tăciunii pentru deochi, se apuca să tămâieze casa, în timp ce noi ne ascundeam, de teama necuratului, sub pilotă, făcând la rându-ne cruce și rostind în gând Tatăl nostru.

Tata însă nu se potolea. Ci, murmura ca pentru el: „Dar oare de ce Diavolul citește *Critica rațiunii pure*, ce ar putea să înțeleagă el despre lumea lucrului în sine?”

Tata era un om simplu. Făcuse, ce-i drept o școală de croitorie la Cernăuți, dar de unde aflase de Kant și *Critica rațiunii pure* a rămas pentru mine până la sfârșitul adolescenței o enigmă?

Mai târziu, când am mai crescut l-am întrebat, iar el arătându-mi cu degetul mașina de cusut *Singer*, mi-a spus:

Dacă deschizi sertarului care adăpostește mosoarele de ață și acele de schimb, vei putea dezlega misterul…

Am deschis sertarul, înăuntru se afla o carte veche, făcută ferfeniță, de atâta citit și răscitit pe ascuns. Era *Critica rațiunii pure*.

De unde ai cartea asta? l-am întrebat.

De la Cernăuți, mi-a spus. Mi-a dăruit-o un evreu la care am făcut ucenicia. L-am întâlnit în anii Holocaustului pe bulevad, încolonat alături de ai lui, în drum spre lagărul de exterminare de la Auschwitz, unde, de altfel, și-a, după cum am înțeles, găsit sfârșitul. Când, m-a văzut, m-a recunoscut și profitând de o clipă de neatenție a escortei, m-a tras de mânecă și mi-a spus: „Pane, Ivane, te rog să primești, în amintirea anilor de ucenicie petrecuți aici, în dar această carte. Nu știu dacă tu o s-o înțelegi, dar poate că fiul tău sau vreun nepot o să perceapă sensul ei la timpul potrivit și această carte o să-i îmbogățească mintea.”

Și, l-am întrebat pe tata, ai citit-o?

Am citit-o și răscit-o, am văzut că era vorba de lucrul în sine, de noumen și fenoumen, sau cam așa ceva, de priori și de posteriori, precum și de alte multe abstracțiuni și bazaconii, pe care am încercat să le înțeleg despicând firul în patru, până am dat de necuratul.

Vecinii

Oare de ce toți vecinii mei de bloc seamănă atât de bine între ei, încât atunci când îi întâlnesc pe casa scării îi confund cu mine însumi?1

Și tu la ce etaj stai?

La ultimul.

Adică?

Stau la etajul 10 și atunci când cobor scările….

Dar bine, nu există lift?

Sigur că există.

Și atunci?

Liftul îl folosesc doar la urcare. Și nu întotdeauna. Știi, fac mișcare, și dacă nu urc pe trepte, atunci măcar cobor, ca să-mi pun sângele și inima în funcțiune. De obicei, atunci când cobor, din pricina tocurilor, fac destul de mult zgomot, iar vecinii își ițesc capetele pe uși… Dar îi întâlnesc și-n lift. Mă uit la ei, mă uit la mine, și mă apucă groaza. Semănăm ca două picături de apă multiplicate-n zeci de exemplare, care ba urcă, ba coboară scările din bloc. Și fiecare din aceste picături reflectă chipul meu. E un adevărat coșmar.

N-ai încercat, totuși, să te muți? Poate că în alte imobile un astfel de fenomen nu se mai repetă?!

Se repetă, și încă cum… M-am mutat de nenumărate ori, și eu și consoarta, luând tot calabalâcul după noi. Haine, cărți, mobilă… Copiii…

Și?

Și… O perioadă am respirat liniștiți. Apoi iar s-a pus în funcțiune morișca de reproducere sau mai bine zis de comasare a chipurilor. Și a începu din nou coșmarul, înțelegi?

Scuză-mă: dar nu mai înțeleg nimic.

Nici eu. Vorbeam însă de coșmar. Coșmarul s-a repetat, ba mai mult decât atât. Sa-a amplificat căpătând proporții logice nebănuite.

Logice?

Da, Logice.

În ce sens?

În toate sensurile.

Adică?!

În sensul că multiplicarea asemănării s-a extins. La nici o lună după prima mutare, halucinația a început, cuprinzând, rând, pe rând, de sus în jos, toate etajele. Doar parterul a rămas intact. Dar asta doar pentru o vreme. Dar și acolo, după șase luni de ședere am observat un fenomen ciudat: soțiile celor trei vecini de la parter semănau ca două picături de apă cu soția mea. Asta m-a enervat peste măsură și am început să cer explicații, sunând la ușile lor cu disperare. A ieșit un scandal monstru. Am dat un anunț la ziar, am făcut schimb de locuințe și ne-am mutat. Și o vreme am trăit fericiți.

Și cât a durat această fericire?

Exact un an și patru zile.

Și apoi fenomenul s-a repetat?

Și încă în ce hal s-a repetat!

Vrei să spui că nu numai vecinele de la parter au început să semene cu nevastă-ta, ci și vecinele de la celelalte etaje…

Exact. Acum toate femeile din bloc semănau ca două picături de apă cu nevastă-mea… Dar asta n-a fost tot…

Dar ce s-a mai întâmplat? Te pomenești că și copiii?!

Da, sigur, și copiii din tot blocul au început să semene cu mine și cu copiii mei. Băieții cu băiatul, iar fetițele cu fata. Unii chiar, ca să sublinieze asemănarea, și-au lăsat barbă încă de mici. Când îi vedeam, nu mai știam ai cui sunt. Ai mei sau ai vecinilor… Îi strigam pe nume, dar toți, ca un făcut, purtau acum același nume. Băieții nume de băiat, iar fetițele nume de fetițe: Alin și Alina…Mutându-mă dintr-un loc în altul, ieșeam din coșmar și intram în alt coșmar. Bineînțeles că asemănările astea au dat naștere la tot felul de încurcături sentimentale. La certuri, tentative de divorț și, bineînțeles, la sinucideri. Asta cu atât mai mult cu cât, după cum am constat, la fiecare ieșire și întoarcere în bloc, amplasamentele apartamentelor și a etajelor au început să se schimbe permutându-se între ele, după o logică necunoscută. Asta a dat naștere la suspiciuni și mai mari. Probabil că te întrebi de ce? Iată de ce: urcai să zicem scara până al etajul 10, vârai cheia în ușa apartamentului 33, dar observai deodată că apartamentul 33 era acum apartamentul 14. Blocul semăna acum cu cubul Rubik. Și cineva îi mișca mereu componentele, încercând să aducă timpul și spațiul, și locatarii la același numitor… Deschideau ușa și deodată începeau strigătele: „Poliția, intrusul! Săriți!” Striga bărbatul ce semăna cu tine. Striga și femeia. Strigau și Alin, și Alina. Apoi începeau acuzațiile… Că de unde a avut cheia? Că poate nu-i hoț, ci doar unul care o face pe hoțul ca să se strecoare în așternutul tău. Că, uite, nu degeaba copiii

seamănă cu el! Urletele maturilor erau întrerupte de țipetele copiilor, care își acuzau părinții că vor să se lepede de ei. O întreagă nebunie…

Și cum ai scăpat de tot acest coșmar?

Cred că am scăpat doar pentru o vreme. M-am internat la balamuc.

Dar nevastă-ta?

Am internat-o și pe ea.

Și copiii?

Copiii sunt cu noi…

Și aici fenomenul nu se mai repetă?

Se repetă, cum să nu se repete. Numai că aici nu mai semăn cu mine, ci cu medicul de gardă, iar, câteodată, cu Napoleon.

Dar nevastă, dar copii?

Nu mai știu nimic de ei. Din pricina medicațiilor prescrise, tot ce am trăit mi s-au evaporat din cap. Dă-mi, te rog, repede, un pahar de apă. Nu, mai bine unul de vermut la fel de amărui cum am băut, la colț, pe vremuri.

Zarzărul nebun

Zarzărul proaspăt înflorit din curtea casei vecinilor mei e o nebunie. Casa e căzută în paragină de vreo doi ani, de când mai întâi doamna, apoi și domnul s-au dus spre cele veșnice. Ușile au fost smulse din țâțâni, au rămas doar tocurile putrede pe care crește mușchiul verde. Ferestrele au fost mai întâi sparte, apoi au dispărut și ele de la locul lor. Pereții exteriori s-au decojit, iar cei interiori s-au revărsat afară. Privită de la distanță, casa seamănă cu tigva lui Yorick, scoasă din pământ, din iarbă verde de ce doi gropari bețivi și înmânată prințului „nebun ”al Danemarcei, Hamlet.

De fiecare dată când trec pe lângă gard, mă apucă fiorii. După moartea stăpânilor, curtea, devenită o groapă de gunoi a Pieții Chirilă, a fost păzită mult timp de doi câini, un ciobănesc mioritic uriaș, alb cu pete negre, și un câine pripășit din cartier, de talie măruntă, căzut pradă melancoliei. Stăteau culcați pe o lespede de marmură neterminată aflată în apropierea gardului, pe dedesubtul căreia zecile de șobolani, ieșiți din subsolurile blocurilor din jur, săpaseră un adevărat labirint. Câinii și rozătoarele trăiau într-o simbioză perfectă. Primii mâncau en-gros carnea stricată și resturile menajere pe care vecinii și măcelarii din piață le aruncau ca să-i hrănească. Cum însă hrana era prea abundentă și carnea se altera repede,umplându-se de viermi, mai ales în zilele caniculei de vară,

șobolanii se ocupau de resturi, rozând oasele până-n amănunt. Mari, inteligenți, cu ochi vioi și cozi lungi ce se mișcau ca un ghemotoc de șerpi pe lângă crucea căzută într-o rână ce străjuia lespedea de marmură amplasată în partea stângă a chioșcului de fier ce fusese cândva sediul unei obscure societăți de pompe funebre, șobolanii dormeau alături de câini, cățărați pe burțile acestora.

Un timp au rămas și coroanele și capacele de sicrie, apoi cineva le-a luat acolo și le-a transferat într-un vad mai bun. Câinii au stat, cât au stat, ziua se hârjoneau între ei, jucându-se de-a baba oarbă și cu șobolanii, iar noaptea, acompaniați de chițcăitul rozătoarelor sătule, urlau la lună plină. Dar într-o zi au dispărut. Au venit hingherii, sesizați probabil de niște trecători, și i-au dus la padoc. Cum nimeni nu mai arunca resturi de mâncare peste gard, curând au dispărut și șobolanii, risipindu-se prin curțile din jur. Iar după un timp, au dispărut și lespedea de marmură conținând o inscripție ciudată, și crucea căzută într-o rână. Au rămas doar curtea năpădită de bălării și tot felul de gunoia și casa în ruină. Și a rămas și zarzărul de lângă chioșcul părăginit, care, iată, acum e un vifor de lumină înflorită. Un oximoron al primăverii. O adevărată simfonie.

Porfir

Porfir seamănă atât de bine cu el însuși, dar și cu Emil, încât dacă îi întâlnești la diferite ore în cursul aceleiași zile, călăuzindu-te după lumina schimbătoare a orelor ce trec, tinzi să-i confunzi cu una și aceiași persoană. Or, în realitate, lucrurile stau cu totul altfel. În primul rând Porfir cel de dimineață nu seamănă cu Porfirul cu care te intersectezi pe trecerea de pietoni la amiază, și cu atât mai puțin, cu Porfirie sau Profirul ce-ți iese în cale la vreme de seară. Sunt, desigur, una și aceiași persoană, dar în interiorul organismului lor s-au produs atâtea permutări, încât am putea spune că avem de-a face cu două entități cu totul diferite. Asta pe de o parte. Pe de alta, schimbări la fel de radicale s-au produs și în interiorul lui Emil, și, totuși, în ciuda acestui fapt, în exterior, Emil rămâne neschimbat. Cum neschimbat rămâne și Porfir. De aici, și asemănarea izbitoare.

I-am văzut, de curând, intersectându-se pe stradă, prindu-se uimiți unul în fața altuia:

Nu cumva tu ești Emil? l-a întrebat Porfir cercetându-l cu atenție.

Da, sunt Emil, i-a răspuns acesta.

Emil din cap până-n picioare?

Emil, măcar până la călcâi, i-a răspuns acesta.

Și de la călcâi și după cine ești?

Habar n-am și nici nu m interesează… Dar tu?

Da, eu… Ce e cu mine?

Ești chiar Porfir?

Desigur. Sunt Porfir. Aș putea fi altul?

Porfir din cap și până la călcâie?

Chiar și dincolo de călcâie, i-a răspuns Porfir.

Atunci mă bucur că te-am întâlnit.

Bucură-te cât mai ai timp. În curând ai să te întâlnești doar cu tine însuți. Și, în sfârșit, vei fi fericit.

Pălăria

În dimineața zilei de smbătă, la orele 8,43, am auzit în curte câinii lătrând mai-mai să spargă poarta. Nu m-am grăbit să ies, după cum ar fi fost normal, să văd ce se întâmplă. Până la urmă, n-am avut încotro și am ieșit. Imediat cum am trecut de colțul casei, am observat silueta unei doamne între două vârste ce-mi făcea semne disperate cu mâinile . Am întrebat-o ce s-a întâmplat și cum o pot ajuta.

Pălăria, a murmurat ea cu un glas aproape disperat.

Pălăria? am întrebat. Ce s-a întâmplat cu ea?

Mi-a smuls-o vântul de pe cap și l-a dus peste gardul dumneavoastră…

Și acum unde e? N-o văd.

Au luat-o câinii și luptându-se mereu între ei au cărat-o undeva, după cum am văzut, în spatele casei dumneavoastră. Vă rog s-o căutați prin curte.

Nu mi-a fost greu s-o găsesc. Pălăria, ornată cu firicele subțiri de frezii înfipte pe sub panglică, se afla acum la ușa beciului, în gura lui Celsius, care o smotocea de zor, aruncându-mi priviri suspicioase.

Hei, Celsius, gata cu joaca, m-am rățoit la el. Te rog să-mi dai pălăria ca să i-o înapoiez doamnei de la poartă.

Celsius însă a început să mârâie din ce în ce mai tare, iar lângă el s-au adunat și ceilalți doi căței de curte. De fapt, două cățelușe: Mașa și Pica. Mârâiau și ele, căutând să smulgă prada din colții lui Celsius, un Collie maidanez, pe cât de frumos, pe atât de jucăuș.

Nici cu vorbă blândă, nici cu amenințări suflate printre dinți, câinii mei nu vroiau să se despartă de pălăria care le căzuse pradă. Până la urmă, am smuls-o cu forța și i-am înapoiat-o, făcută aproape ferfeniță, doamnei

ce continua să stea cu părul căzut pradă vântului puternic la poarta casei mele.

Mi-am cerut scuze și i-am înmânat-o peste gard.

Mulțumesc frumos, mi-a răspuns doamna, încercând zadarnic să aducă pălăria la forma și culoarea inițială. Știți, veneam de la Eternitate, mi se confesă ea, și brusc a început să bată vântul. Iar când am ajuns în fața casei dumneavoastră vântul aproape că m-a luat pe sus.

Florile sunt foarte frumoase, i-am spus, căutând să abat vorba în altă parte. Și aproape că n-au avut de suferit.

Of, replică doamna. Mi le-a dăruit soțul meu în ziua când ne-am logodit. Și de-atunci nu s-au ofilit nicicând.

Câți ani au trecut de-atunci?

Au trecut nu ani, ci secole. Înțelegeți, au trecut secole întregi. Vă mulțumesc pentru amabilitate… Bine c-au rămas florile întregi. Pălăria era oricum veche. Am să încerc s-o schimb.

Și zicând aceasta, însoțită de lătrături și de zgomotul unor pneuri ce scrâșneau pe asfalt, doamna și-a pus pălăria pe cap și-a a dispărut din vederea mea. Între timp și vântul se mai liniștise.

Acum se auzea ca un scâncet de cățel.

Visul

Azi noapte în vis mi-au apărut trei șobolani: unul alb ca laptele, altul galben ca moartea și altul vâscos și roșu ca sângele de bivol ucis în asfințit. Cele trei făpturi stăteau agățate pe un catarg schimbându-și mereu locul între ele. La început, privind în depărtare, le-am confundat cu un steag. Apoi, pe măsură ce ochiul meu apropie imaginile lipind orizontul de retină, am auzit niște zgomote ce semănau cu un chițăit prelung de rozător, și am văzut un alt șobolan, de o culoare incertă ce se învârtea în mijlocul lor luând forma unei steme. Am încercat să interpretez însemnele, ca să pot ghici sub ce pavilion navigam în noapte. Dar ochii lor fosforescenți aveau un efect paralizant asupra minții mele. Și chiar atunci, în timp ce făceam eforturi supraomenești să nu-mi pierd luciditatea, am simțit o lovitură ușoară la babord, și corabia începu să se scufunde navigând pe caldarâmul umed ce se ondula sub greutatea ei. M-am repezit spre cârmă, și ajunând acolo, am văzut că aceasta fusese roasă de șobolani care acum ieșeau cu miile din cală, risipindu-se pe punte. Atunci am intrat în panică și am început să alerg în stânga și în dreapta, urmat îndeaproape de o șleahtă nesfârșită de rozătoare. În disperare de cauză, făcând un ultim efort, am

vrut să sar în mare peste bord. Dar am privit mai bine apa mării ce se ondula amețitor sub mine și în loc de valuri am văzut pietrele de pe caldarâm. Și am văzut caldarâmul străzii Ispirescu, ce făcea un nod cu strada Fulger și Eternitatea, năpădit de șobolani. Mi-am ridicat ușor piciorul și am pășit călcând în hău. Am avut senzația că mă scufund în adâncuri bântuite de vârtejuri, dar m-am înșelat. Pașii mei au călcat peste pietrele umede și nu m-am scufundat. Am privit cu teamă-n jur și am văzut că eram înconjurat de valuri succesive de șobolani. Pășeam peste capetele lor. La un moment dat am auzit un chițăit, apoi am simțit cum mi se înfig niște dinți în talpa dreaptă. Apoi în stânga. N-am avut timp să mă dumiresc, căci, dirijați ca de o baghetă nevăzută, rozându-mi tălpile, șobolanii au început să sape galerii în trupul meu, ieșind de pe Ispirescu, mai întâi pe Fulger, apoi pe Eternitatea, în timp ce se însera. Apoi la poarta casei mele a apărut rabinul.

Rabbi

Atunci când eşti singur porţi doar propria ta grijă. Dar atunci când prin voia sorţii, ţi-ai legat soarta de soarta alteia sau de soarta altuia, grijile lui devin şi grijile tale, mi-a spus rabb, oprindu-se pentru o clipă la poarta casei mele ca să-și mai tragă sufletul..

Cum vine asta, rabbi? am întrebat

Foarte simplu, răspunse rabbi.. Să zicem că nu eşti singur şi că soarta ta o ţii în propriile-ţi mâini, ocrotite de mâinile Domnului. Că ai, să zicem, două sute de probleme ce-ți apasă umerii și îți frământă sufletul. Şi chiar şi atunci când rezolvi una dintre ele, nu scapi imediat de ea. Povara ei continuă să-ţi tulbure conştiinţa. Atunci însă când îţi împreunezi soarta cu aleasa sau cu alesul inimii tale, cu sau fără voia ta, preiei şi problemele ei sau problemele lui.

Prin urmare, căsătoria e o povară? am întrebat.

E, cum să nu fie, răspunse rabbi. Și încă ce povară, a răspuns rabbi.

E, poate, cea mai grea şi cea mai ingrată povară dintre toate, a continuat el aruncându-mi o scurtă privire pe sub sprâncenele-i stufoase. Depinde cum priveşti lucrurile.

Cum aşa? am întrebat

Ascultă-mă, zise învăţătorul. Să zicem că tu ai două sute de probleme, de frustrări, de gânduri nemărturisite, de iubiri începute şi neîncepute şi de alte lucruri care îţi apasă conştiinţa. Şi aleasa sau alesul

inimii tale are, la rândul lui sau la rândul ei, tot atâtea probleme. Iar acum problemele ei sau ale lui, prin uniunea în faţa Domnului, devin şi ale tale. Prin urmare, câte probleme ai acum de rezolvat după ce ţi-ai unit soarta cu soarta altuia?

Patru sute, am zis.

Nu patru sute, ci opt sute, a răspuns rabbi. Patru sute sunt ale tale, celelalte patru sute sunt ale alesei sau ale alesului inimii tale.

Opt sute?

Opt sute de probleme ai tu şi tot atâtea el sau ea Şi astea sunt doar problemele ştiute, dar mai sunt şi altele, la fel de multe, asupra cărora planează misterul. Căci nimeni nu intră în viaţa altuia cu tabula rasa. Intră cu tot trecutul său. Şi trecutul acesta are multe vertijuri, multe necunoscute.

Dar acestea nu îmi apăsă conștiința, fiindcă nu le cunosc. Conștiința mea e străină față dee le.

Odată ce ţi-ai unit viaţa ta cu viaţa ei sau cu viaţa lui, le cunoşti. Le intuieşti şi le dezvolţi în mintea ta.

Dar lucru ăsta e înspăimântător, rabbi. E un adevărat coşmar, am zis.

E doar o jumătate de coşmar, a răspuns rabi, ridicându-și bocceaua de pe trotuar, gata de pelcare. Sau o mică părticică din el. Depinde cu ce trecut vii tu şi cu ce trecut vine aleasa sau alesul inimii tale în viaţa ta…Vreau să spun că fiecare vine în căsnicie cu un alt baga a adăugat el. Cu bagajul altuia sau cu bagajul alteia. Cu momente de graţie, cu tristeţi, cu vise de mărire, cu mustrări de cuget, cu iubiri şi despărţiri nemărturisite.

Dar e un coşmar, rabbi! am strigat

Nu-i nici un coşmar, ci o dramă sau mai degrabă o comedie trăită la pătrat.

Dar copiii? am mai întrebat privind pălăria lui rabbi ce cotea acum pe strada Fulger.

Copiii vor moşteni toate probleme părinţilor. Fiecare om poartă în el povara întregii lumii. şi povara aceasta deseori îl face fericit.

Cisterna

În fața Poștei din Tătărași. Vreme mohorâtă. Trecători puțini. Mergând care încotro, cu fețele încruntate.

O doamna în vârstă duce de mână un băiețel cam de 3 ani, care trage după el un tir de culoarea ierbii. Când ajunge în dreptul unei băltoace, doamna încearcă să vireze un pic la stânga, trăgând și băiețelul după ea.

Dar puștiul se împotrivește. Bate din picior. El vrea să treacă în viteză prin băltoacă. Doamna îi dă drumul. Puștiul trece, dar nu e mulțumit.

Nu așa, face el, clătinând din cap.

Dar cum? îl întreabă bunicuța.

Vreau ca roțile mașinii să împrăștie noroi pe margini. Stai aici, îi poruncește el bunicii. Bunica îl ascultă încremenind cuminte în dreptul băltoacei.

Puștiul ia mașinuța și face: vâj, vâj. Sar stropi de apă și noroi pe ciorapii bunicuței.

De ce stai ca o bleagă și nu zici nimic? răcnește el.

Dar ce să zic?! întreabă ea pe un ton foarte drăgălaș.

Strigă și tu cum striga tanti aia slută care a fost stropită de-o mașină pe trotuar.

Și ce striga tanti? întrebă bunicuța.

Striga: idiotule, cât o ținea gura.

Bine, dar tu nu ești idiot. Ești un băiețel cuminte, care are grijă de bunicuța lui.

Ba, sunt idiot, strigă băiețelul izbucnind în plâns. Sunt că te-am stropit.

Înjură-mă de mamă, mai spuse băiețelul lăsându-și capul în pământ.

Cum să te înjur de mamă? întrebă bunicuța cu un glas cât se poate de blând.

Înjură-mă cum l-a înjurat tanti aia pe șofer.

Asta chiar că nu se poate. Nu e frumos, și tu știi că eu nu înjur.

Înjură, răcni băiețelul subțiindu-mi vocea și bătând din nou cu piciorul în pământ. Altfel nu mă mișc de aici.

Schimbându-și greutatea de pe un picior pe altul, bunicuța înjură.

Nu așa, mai tare, răcni băiețelul.

Bunicuța îl înjură mai tare.

Să mergem, făcu ea, se uită lumea la noi.

Ce-mi pasă, țipă băiețelul. Mai înjură încă o dată și plecăm.

Călcându-și peste inimă, bunicuța înjură mai tare.

Așa, făcu băiețelul și o luă din loc, trăgând mașinuța-jucărie după el.

Aici se încheie scena. Bunicuța încearcă să-l mângâie pe cap pe băiețel, dar acesta urlă ca un apucat.

Poeme de Francisca Ricinski

La o încrucişare de drumuri

Nu sunt o Scufiţă Roşie, ca în faţa panourilor să visez capete de lupi surîzători
şi indicatoare către vizuinile lor.

Departe de toţi, la răscruce, tremur de frig şi mi-e teamă de propria umbră.
Aş putea să frec cremenea, cum făcea meşterul de viori. Într-o seară a ars lemnul arcuşului. Îmi amintesc că ultima sa lăută nu mai vibra decât pe o singură strună de sfoară.
Freacă pietrele până scapară, îl aud spunându-mi, dar numai dacă nu ţi-e teamă
că flacăra s-ar întinde…

Aprind focul. Şi chiar dacă trupul îmi este stropit de noroi şi de păsări înfrigurate,
pot să aleg încă drumul unei regine

În timp ce ferestrele se văicăreau

În sfârşit sosea bucuria în grădina închisă de jur împrejur. Dar nucul supravieţuitor
nu zâmbea, crengile lui păreau de metal…

Lacătul se lovea de poartă, voia să scape de belciuge în timp ce ferestrele se văicăreau: Lipsă de aer !

Cu gâtul uscat şi cu papucii uzi, a râde aici era o ruşine. Şi nu pricepeam cum
puteam fi în acelaşi timp toate aceste obiecte şi nuc pe deasupra !
Deodată m-am înălţat lună roşie deasupra copacului.

Şi mă numesc Copil

Rămâneţi cu gurile căscate!
Ce credeţi că vedeţi nu e decât scoarţa, cochilia, faţa unei clădiri ciuruite de lupte
sau un complot al piticilor, opera unui vânt de nisip.

Sunt tânără şi mă numesc Copil.

Întrebaţi-l pe Rilke ! El m-a sfătuit să-mi dau acest nume,
fiindcă privesc lumea cu aceiaşi ochi mângâind jucăriile la picioarele bradului,
gura mai simte laptele mamei. Şi mingea de cârpă sparge încă secretele ferestrelor voastre.

întrebaţi-l şi pe cel care m-a învăţat jocul/ joaca de-a fi

Şir de erori

Regret înclinaţia către eroare, impulsul și goana - germeni incurabili implantaţi în mine, însoţindu-mi neliniştile.
Regret şi încăpăţânarea de a răsturna faptele, de a trage în jos paradisul şi refuzul de a-mi îmblânzi paşii în labirintul culoarelor.

Imi pare rău că am cedat valurilor şi ochilor dragostei, fără să privesc focurile de pe străzi
şi să mă opresc, fără să recunosc faţa, locul, mâna pe care cerul mi-a întins-o, numele mult prea scurt scris cu degetul ploii în răşina unui copac.

Imi pare rău că tot mai privesc scaunul, patul, peretele rămas gol.

Când în sfârsit am mingea în mâini pentru a o lansa, o las să-mi cadă la picioare.

Ca pe-un tîlhar

Mi-e teamă de aceste insecte flămânde de dragoste, mişunând, gângăvind în vorbele mele, şi de gramăda asta confuză de celule şi organe, trădate de-atâtea ori.
Ştiu că braţele nu ajung. Numai undele creierului, aburii albăstrui te-ar putea găsi, şi totuşi îmi imaginez că te ştiu pe de rost. C-aş putea cu vârful
degetelor să-ţi caut trupul în peisajul lunar şi să-ţi desenez iarăşi conturul, colinele, corăbiile tale nebune, clipocitul râsului speriind şerpi.

De-aş fi uitat cum ai fugit…

Îmi vine şi-acum să te-arunc ca pe-un gladiator în groapa cu lei ori să te răstignesc pe Golgotha mea ca pe-un tîlhar,
fără să-ţi plâng la picioare. În clipa următoare
însă mă văd cum îți șterg cu pletele sângele amăgind crucea şi leii.

Francisca Ricinski ** Tupilaţi/Neamţ, stabilită din 1980 în Renania Palatină. Scriitoare şi jurnalistă, traducătoare, membră a Uniunii Scriitorilor din Germania şi PEN. Coeditoare a revistei Dichtungsring, Bonn şi între 2004-2019 redactor-şef, alături de Traian Pop, al revistei Matrix, Ludwigsburg. Autoare de cărţi de poezie, proză scurtă, literatură pentru copii, teatru, scenarii de animaţie, eseuri, interviuri, fotocolaje. Ultimele apariţii editoriale : «In deinen Schuhen voller Sand » (PopVerlag, Ludwigsburg, 2018); «Car tu étais pluie » (coautor Abdel-Wahed Souayah), L'Harmattan, Paris, 2019; « Mémoire sous le vent », ediţie bilingvă franceză-arabă, Khayal Editions, Alger, 2019.*

Gheorghe Pârja - 70

Cuvinte despre poezia bună

un eseu de ***Ion Mureşan***

Scrierea cerului este, în calendarul poetului, cartea care marchează peste cinci decenii de când i s-a ridicat ceața de pe ochi, de pe suflet, de pe minte, de când a început să vadă lumea prin lentila poemului. De când Gheorghe Pârja a văzut Poezia. Și a fost văzut de Poezie.

La prima lectură, recunosc, eu însumi am mers binișor pe lângă carte. Asta pentru că nu am citit bine titlul. Prin Scrierea cerului am înțele Descrierea cerului, adică un desen, fie el și metaforic, după bolta cerească. Nu-i de mirare că nimic nu potrivea cu nimic. Abia la a doua lectură mi-am dat seama că aici nu avem de-a face cu Scrierea ca un act secund, cu trecerea în cuvânt a unei imagini date. Căci, pentru Gheorge Pârja, Scrierea e un act întemeietor, un act de geneză. ”Deschide ușa să se facă cer”, scrie poetul. Nu deschide ușa să se vadă cerul. Scrierea cerului nu descrie, ci trasează conturul unui univers interior, al unei țări subiective. Lumea pe care Gheorghe Pârja o desemnează – ca să folosesc un cuvânt drag lui Mihai Olos – e una halucinantă, o lume aflată la marginea somnului și a uitării, o țară ”ca un paradis ațipit”. În ținutul poeziei lui Gheorghe Pârja nu există frică, nu există spaimă neagră, căci totul e negru. ”Provincia-i trecută de târziu”, cum scria poetul într-o poezie din tinerețe. Așa și noua provincie, cea de acum, e dincolo de frică. Țara pe care o întemeiază poetul aici e una doar ”înduioșată de spaimă”. Tărâmul de aici și cel de dincolo sunt amestecate, trecerile dintr-unul în altul se fac cu larghețe și firesc. Peste tot bântuie îngeri negri, îngeri încovoiați, îngeri

care ”privesc la microscop”. Raiul și iadul par a fi un singur ținut, negru și înghețat. Părinții înșiși sunt ”păsări de frig”, Raiul e ”negru și răcoros” și doar mâna caldă a mamei îl încălzește. Chiar și lumina e neagră și rece: ”E frig și în lumină acum” , scrie poetul. Cutremurător este poemul în care mama se întoarce și-și găsește casa pustie și închisă.

Lumea vizibilă e străbătută de ”nori de fluturi”, iar pe sub geamuri trec ”pești uriași ”, ”bărbați cu dealuri în palme”, ”voci fără trup”, trenuri ca niște ”laboratoare de himere,” iar ”soarele e mic ca un scâncet de copil”.

În ”exercițiul de admirație” de mai sus am încercat să fac, pentru uzul cititorului, o schiță, o mică hartă, a ”cerului scris” de Gheorghe Pârja. Nu-mi mai rămâne decât să spun câteva cuvinte despre uneltele cu care poetul nostru își desemnează cerul și cărora el le acordă o mare atenție. ”Le acordă atenție” e puțin spus, căci Gheoghe Pârja întreprinde o adevărată cercetare asupra lor. Iar acestea sunt Cuvântul și Poemul. Aci trebuie spus că Gheorghe Pârja e unul din puținii poeți care face distincția între Poezie și Poem. Lumea are poeticitatea ei. Dar Poezia lumii devine vizibilă doar prin lentila Poemului. Poemul e, cu o metaforă din Scrierea cerului, microscopul prin care privesc îngerii. Facerea Poemului e o operă de-a dreptul măreață. Poemul e zidit din cuvinte ridicate de ”scripeți mărunți”, cuvinte așezate, ca și cărămizile, unele peste altele, iar Poemul ridicat noaptea este dezvelit, ca o mare construcție, într-un cadru festiv. Cuvintele rostite au greutate și gravitate. Dincolo de ele e pustiul. Fără cuvinte, ”casa e goală ca un cuvânt alungat”. Fără cuvinte, legătura cu pământul se rupe. Folosirea cuvântului e un act de mare responsabilitate, căci cuvîntul are puteri magice. Îmi vin în minte versurile lui Blaga: ”Iubito să nu ne jucăm cu cuvintele,/ Iubito să nu ne jucăm cu mormintele”.

L-am cunoscut pe poet prin anii 80. Nu am uitat întâlnirea cu el pentru că nu am uitat poemul pe care ni l-a citit, mie și lui Radu Săplăcan, la o masă a restaurantului Someșul din Dej. Poemul se intitula Veghea de seară.Și astăzi știu pe de rost câteva versuri din el: ”Vin spre mine prietenii îi știu/ Și cum vin nu-i simte nici un câine/ Nu vorbesc, să fie mai ușori / Prețul vorbei știu să îl amâne / Ei, provocatorii de candori”.

Gheorghe Pârja crede în Poezie. Și în ”cuvintele frumoase care fac poezia bună”. Și care nu l-au trădat nici de data aceasta.

Poezia lui Gheorghe Pârja, între imanență și transcendență

”Scrierea cerului” (Editura ”Școala Ardeleană”, 2020; cu 13 desene de Mihai Olos)

un eseu de ***Adrian Alui Gheorghe***

Sunt poeți și oameni pe care îi identifici cu un anume loc, cu un anume ținut, de parcă cineva, divinitatea, le-a dat în grijă să sporească solemnitatea unui spațiu, să îi dea un contur, o identitate. Este și cazul lui Gheorghe Pârja, poetul născut în inima Maramureșului, la Deești și care de șapte decenii sporește cu bătăile inimii sale vibrația acelui spațiu ”fără asemănare” în care are îngropate rădăcinile cele mai profunde, atît în pămînt cît și în cer. Că Gheorghe Pârja pare să își piardă identitatea și personalitatea, dislocate fiind din spațiul Maramureșului, o demonstrează o recentă încercare a sa de a trăi o vreme în America, în orașul Wilgminton, perioadă în care a scris spornic despre ”spațiul pierdut”, cartea de față fiind, de fapt, proba acestei întoarceri continui nu spre un ”acasă” generic, ci spre un acasă extrem de concret: ”Anevoios se scrie poemul într-o țară departe/ E precum ai căuta prieteni printre străini/ Mierea metaforei devine amarul aromelor/ Orașele se prefac că sunt bătrâne/ Dar firele de iarbă străpung creierul unui aeroport./ Un obelisc îmi ridică privirea spre cer/ În parc mă întâlnesc cu umbra unui veteran/ Dintr-un război ascuns./ Regula simplă a puterii este plictisitoare/ Nimeni nu înjură, nici măcar crezul poetic/ Un fel de conspirație între cameristă și Prometeu./ Străzile sunt pustii/ Singurătatea fără pașaport trece prin vama memoriei./ În locul oamenilor au pornit statuile/ Să cumpere marfa expirată a veacului./ E iarnă, cuvintele au devenit ovale/ Rugăciunile se spun singure, în biserici de piatră/ Alături, casele ca în Far West/ Au ferestre prin care nu privește nimeni/ Ce țară e asta, cu ușile deschise/ Și cu un vultur ce a uitat să zboare?” (*Povara poemului*.) Cred că nici Ovidius, la Pontul Euxin, nu ar fi scris mai apăsat, mai convingător, mai dramatic. ”Tristele” lui Gheorghe Pârja sunt splendide decantări prin filtrul spațiului și al memoriei a unui

ținut fabulos, cel al ”transcendenței individuale”. Iată ce spune într-o scrisoare-poem, adresată poetului Ioan Dragoș, maramureșan și el: ”Plecat peste mări și țări/ Ca un poem fără rimă/ Îmi dau seama că nu am stofă/ De cuceritor/ (...) Totuși prietene/ Depărtarea este curajul sigur/ Că am ieșit din pielea/ În care mi-a fost dat să trăiesc/ Depărtarea poate fi/ Un manifest pentru viață”, pe cînd ”fratelui Vasile” îi scrie: ”Plec departe, foarte departe/ Să lustruiesc, o piatră necunoscută/ Una poroasă, ca foșnetul unui mister/ Las în urmă un râu fără izvor/ Deasupra un cer preacurat/ Unde nu mai locuiesc îngeri ...”.

Unul dintre cele mai frumoase texte ale cărții este o dedicație către Annabel Lee, firescul prinos al poetului român ”desrădăcinat” pentru creația lui Poe, cel care a ajuns să fie cunoscut încă din vremea lui Eminescu în spațiul cultural românesc. Este această dedicație o justificare intimă pentru acceptarea ruperii de vraja matricială, Annabel Lee devenind, grație lui Edgar Alan Poe, o adevărată iubire/ iubită universală, care se regăsește mai misterioasă cu fiecare lectură, cu fiecare generație de cititori: ”Într-o casă de corali cu luna la geam/ Locuia spaima de ore târzii/ Lângă chipul ascuns/ Al miresei de marmură/ Cu sânge negru/ Stă scris numele/ Preafrumoasei Annabel Lee.// Acolo poetul se ceartă cu îngerii/ Cu moartea înainte de a fi/ Zeiță cu două trupuri./ Printre alge și pești/ Ceremonia nunții amânate/ Și foșnetul șalului/ Preafrumoasei Annabel Lee. (...)”

Plecarea în această călătorie, una care poate fi catalogată chiar ”inițiatică”, este la fel, lung prilej de sfîșiere lăuntrică, ca o desvrăjire, ca o rupere de sacralitatea consolidată a spațiului destinat de divinitate. Poemul acestei sfîșieri, unul care trece în revistă ”cîștigurile și pierderile” aventurii existențiale, pendulează între poetica izolării și sublimarea însingurării, sufletul e înegurat pînă la nuanța de ”doliu senin”: ”Trei luni am stat pe gânduri/ În alte două vieți am alungat frica/ S-au aprins luminile în picurii de negură/ Un înger încovoiat îmi bate la ușă/ Casa e goală ca un cuvânt alungat/ Trag nădejdea unei scări să urc la cer/ Acolo într-un culcuș de oglinzi/ Poate s-a oprit mama pe o splendidă pajiște/ Poate mi-a lăsat un semn al trecerii/ Un bănuț pentru vama tăcerii/ O mână caldă pentru încălzirea raiului/ Că e frig și în lumină acum/ Mi s-a promis o țară departe/ Fără îngeri, fără diavoli/ Nici măcar ușieri galanți/ Nu are țara aceea înduioșată de spaimă/ În mijlocul ei un singur om/ Doar unul singur a rămas/ Să făurească o scară de urcat la cer/ Ceilalți au coborât în pământ/ În zile cu lumină lină/ Așa am rămas pe gânduri/ Și nu știu încotro s-o apuc.” (*Doliu senin*)

Dacă trăiești multă vreme (cu varianta: toată viața!) într-un loc, locul acela devine un index al emoțiilor pe care le-ai trăit. Iar fiecare lucru, fiecare detaliu ne amintesc de vremurile fericite, de dragoste, de urcușuri și de căderi. Un loc capătă mai multă profunzime și sens prin amintiri, în timp ce pentru cei din afară rămîne doar exotic, ceva (de) privit de la distanță. Nu altfel este Maramureșul, loc ”exotic” pentru cei din exterior, dar vital pentru cei care sunt parte din ”sufletul locului”. Rememorat acel spațiu, amintirea nu sucombă în pesimism, dimpotrivă, datorită sensibilității metafizice are loc o întîlnire, dincolo de aparențe, a sufletului cu tîlcurile adînci ale existenței: ”Seară de noiembrie acasă cu frații/ Vorbim despre școala primară/ Despre otava târzie cosită cu privirea/ Despre nucul bătrân de-o vreme cu libertatea/ Rezemați de o biată fericire/ Vedem groparul cu sapa tocită/ Care a așezat sub pământ o jumătate de sat/ Parcă ninge cu zăpada morților/ Amintirile se răzvrătesc în pustie/ Alungate de sclipătul unor necunoscuți/ Savoarea lor hălăduiește pe câmpuri/ Ca o pașnică turmă de tauri/ Într-o bibliotecă de vise ... (...)” (*Seară de noiembrie*)

Chiar *in absentia* mama este o prezență care întreține miracolul existenței. Cei care am (au) cunoscut-o pe ”mama Doca” în curtea casei din Deseşti, degustînd pancovele și pălinca însoțitoare, suntem (sunt) martorii evocării ”mamei universale” în poezia lui Gheorghe Pârja: ”Aseară s-a întors mama din mormânt/ Poarta era închisă, casa pustie/ Și-a adus aminte de ultimul cuvânt/ Tu ești fiul meu, așa a fost să fie!// A intrat în casă printr-o ușă secretă/ Cămașa de mireasă era împăturită/ S-a așezat pe ea praful de cretă/ Doar năframa morții era mai albită.// Apoi s-a privit în oglinda veche/ Era ea, venită de la câmp/ Cu osteneala aceea fără pereche/ Cobora în somn cu odihnă de sfânt.// A trecut în mica grădină/ Să vadă mărarul și tufa de crini/ Buruieni încurcate, un zbor de albină/ Mângâia aerul și pomii străini.// S-a așezat pe scaunul ei, încă verde/ Pe uliță treceau bunele prietene/ Nu o vedeau, făptura se pierde/ O pasăre în umbra de cetine.// Aștepta pruncii să vină de departe/ Ca un arc este podul de cale ferată/ Eu m-am risipit prin pagini de carte,/ Fratele zidește, sora toarce lâna curată.// S-a pornit o ploaie albă peste sat/ Spăla lumea de ură și nevoi/ Mâinile mamei, obosite de stat/ Căutau pomul cu un tânăr altoi.// Înghețase timpul, dinspre ziua de mâine/ O curgere nevăzută de lacrimi amare/ În poartă sta credinciosul ei câine/ Cu ochii negri de dincolo de zare.// Casa pustie și poate uitată/ Șura închisă cu mare lăcată…/ S-a întors alături de tata/ Spunând: nu-i de noi pe lumea cealaltă.// Somn adânc, lângă părul sălbatic/ Turla bisericii și steagul din vis/ Morții ei din lumi de jăratic/ Mătură cerul din raiul promis.” (*Întoarcerea mamei*)

Sentimentul unei taine adînci, închisă în inima lucrurilor, animă poezia lui Gheorghe Pârja, care nu-și mai dispersează eul, ca în poezia din tinerețe, din volumele precedente, ci îl adună, spornic, risipa de combustie sublimează în reflecție crepusculară. E o atitudine lirică în tonul unei filosofii tradiționale, care împacă viața și moartea, specifică Maramureșului cu precădere, în care apare o tristețe care ne face bine: ”Ajută Doamne timpul să nu plece/ Cum are el năravul din vecie/ Să încălzească stânca asta rece/ Să lumineze oaza din pustie.// Să fie alb, nu vrem altă culoare/ Un mers încet ca gâza pe un pom/ Doar cântecul, suprema alinare/ Rămână privegherea pentru om.// Ce să-ți mai cerem Ție, Doamne/ Decât iertarea de fi în lume/ Noi, cei zvântați de vântul unei toamne/ Adaos magic, pentru orice nume.// Ajută, Doamne, să rămânem deci,/ Ca frunza născătoare-n primăvară,/ Mai luminează asprele poteci/ Și timpul de-a trăi a doua oară.” (*Rugă*) Din indeterminarea sa filosofică timpul se materializează trecut fiind prin filtrul sensibilității poetice.

Volumul ”*Scrierea cerului”* este o sumă a poeziei lui Gheorghe Pârja, o profundă pendulare lirică între imanență și transcendență.

Piatra Neamț, 31 martie 2020

Un poem de Gheorghe Pârja

Veveriţele din Wilmington

Seară de seară ele rodeau temelia cerului
Rădăcina copacului.
Pe o scară de mătase
Seară de seară, urcau la cer
Să ducă îngerilor alune și ghindă.
Le ștergeau masa cu coada lor stufoasă
Cu ghearele lor mici și foarte periculoase
Scriau pe peretele din partea dreaptă a raiului
Legi cu litere mici și greu de înțeles
Le văd și acum
Cum zboară prin cer ca printr-un tufiș lăstărit
Se joacă cu îngerii de-a popoarele
Cu mingi de cârpă
Să le fie și mai dragă copilăria
Nu au teamă de nimeni
Numai de aurarul din colț
Care vrea să le pună cercei în urechi.
Cuceritorii le-au adus anafură de la Roma
Vin bun din pivnițele regilor
Mătăsuri din palatele imperiale.
Dar ele,
Le-au ros lemnul corăbiilor
S-au topit anii după legea lui Jefferson

Conta nr. 35 (primăvara)

Sirenele unui popor sună în larg
Pe plajă, urma ultimului băștinaș
Dinspre mare navele sângelui
Aduc îngeri negri
Care au uitat jocul cu mingea de cârpă
Au pus capcane în care a căzut
Și Dumnezeu când umbla pe pământ.
Apoi,
Veverițele din Wilmington
Sprintene cum sunt
Mai rod temelia corăbiilor.

Geo Șerban - 90

Omul Cărții

un eseu de ***Emil Nicolae***

Îmi permit să împrumut / parafrazez titlul romanului scriitoarei Olga Tokarczuk[1] pentru a defini cât mai exact, din punctul meu de vedere, profilul intelectual al Domnului Geo Șerban: un personaj profesionist implicat total în ”facerea și des-facerea” cărții, ca proiect, obiect cultural și referință simbolică, pe de o parte, și o personalitate care, în toate straturile / învelișurile ei (de la biologic la spiritual și, mai departe, la eteric / inefabil), se află într-un proces metabolic având ca scop unic și absolut Cartea. Pare complicat ceea ce descriu eu aici, dar nu este. Și mă explic în continuare…

Una dintre lecturile care mi-au marcat studența a fost ***Ulysse*** de G. Călinescu (Ed. pentru Literatură, București, 1967), un volum esențial pentru modelarea gustului și concepției mele asupra literaturii. Evident, la vremea aceea, am pus pe seama autorului de pe copertă întregul interes trezit de cartea respectivă, pentru că nu eram foarte atent la rolul editorului sau al îngrijitorului de ediție etc. Mi-amintesc că am citit ”cuvântul introductuv”, dar tot cu gândul la G. Călinescu (ce a scris despre cutare autor sau cutare operă) și mai puțin la intenția (”textele care urmează reprezintă o selecţie concepută să înfăţişeze <călinescianismul> chiar în momentul cristalizării sale. Niciodată incluse în vreun volum, paginile aceasta au darul de a ilustra pe lângă reacţiunile spontane, pline de prospeţime, circuitul omogen.”), efortul și priceperea celui care semna

[1] v. ***Călătoria oamenilor cărții*** (Ed. Polirom, Iași, 2019)

respectiva prefață, adică Geo Șerban. Fără ipocrizie, recunoscând că exercițiul lecturii se modifică și el în sensul maturizării, abia mai târziu am descoperit concepția ediției și pe autorul ei. La fel s-au petrecut lucrurile și cu un an înainte, în legătură cu sinteza ***Arta prozatorilor români*** de Tudor Vianu (Editura pentru Literatură, col. Bpt, București, 1966, 2 vol.), operă căreia Geo Șerban i-a îngrijit textul, semnând și introducerea ediției.

E adevărat că, în același timp, în biblioteca mea de literat aspirant a intrat și volumul ***Exegeze*** de Geo Șerban (Editura pentru Literatură, București, 1968), o sumă de studii solide despre Alecu Russo, N. Bălcescu, Al. Odobescu, Tudor Vianu, T. Arghezi, G. Călinescu ș.a. Dar și în acest caz, atenția mi-a a fost captată mai degrabă de subiectul scrierilor (biografia sau opera autorilor examinați) și nu de concepția / viziunea istoricului literar. Deși o carte precum ***Idei trăite; carte de înțelepciune*** **(**Ed. Tineretului, București, 1968) – un ”decupaj” abil și sofisticat din scriitorii interbelici – ar fi trebuit să mă avertizeze că Geo Șerban nu e un simplu profesionist al ”tehnicii editoriale” (stabilire text, comentariu aplicat, note explicative etc.), ci un editor creativ căruia mereu autorii ”luați în lucru” îi rămân îndatorați. Asta când nu e autor el însuși, poziție din care își supra-probează erudiția, precum în volumul ***Ispita istoriei. Investigații, precizări, demersuri metodologice*** (Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980). Iar dacă amintesc de această carte, alcătuită din cercetările publicate în revista *Secolul 20*, trebuie să precizez că mă număram printre cititorii ei fideli și, implicit, printre beneficiarii activității redacționale desfășurate de Geo Șerban acolo.

Iată câteva exemple din cunoașterea ”mediată” a Domnului Geo, a profesionistului din ”lăuntrul coperților”, pe informațiile și afirmațiile căruia mă puteam baza. Căci am avut (și încă mai am!) o ”listă scurtă” (din păcate) cu asemenea specialiști într-ale literaturii și artei românești, oameni care nu îndrăzneau să lanseze ”opinii” șubrede sau doar provocatoare, obligându-te apoi să le dublezi demersul prin corectări / completări / precizări. Dar ”personalizarea” omului din cărți avea să mai întârzie. Deși am început s-o simt datorită haloului pasional care însoțea fiecare caiet cultural îngrijit în cadrul seriei girate de revista *Realitatea evreiască* (caiete dedicate lui M. Sebastian, B. Fundoianu, P. Celan, Z. Ornea etc.). Există în acest proiect o ”amprentă” intelectuală caracteristică, o vibrație care nu e doar tehnică / mecanică. Rezultatul recitirii și ”redesenării” profilului autorilor în discuție ne parvine empatic…

Iar în luna iunie 2004, în sfârșit, s-a produs ”minunea”! Adică prima întâlnire personală cu Omul Cărții, prilejuită de deschiderea expoziției ”Victor Brauner și avangarda românească” la Muzeul de Artă din Piatra-

Neamț. Atunci, Geo Șerban a avut gentilețea să-mi prezinte albumul monografic dedicat artistului nemțean, proaspăt apărut la Editura Hasefer. Din acel moment pot spune că am avut un acces privilegiat la dimensiunea personalității pe care o invocam la început: imaginea dintre coperți dobândea un plus de consistență, o ”a patra dimensiune” în care intrau și sentimente, și referințe particulare / biografice, și trăiri diverse, și gesturi etc. În fapt, a fost începutul unei prietenii onorante pentru mine, dar și profitabilă totodată, pentru că am găsit dovada exemplară a identificării magice dintre om și carte, înțelegând mai bine ce înseamnă să-ți împrumuți viața / sufletul unei cărți pe care o concepi, o scrii sau o editezi, cum face Domnul Geo!

Ulterior, de puține ori am trecut și trec prin București fără a-l vizita în primitoarea Casă Șerban din București (unde Doamna Daniela știe foate bine să ”improvizeze” o atmosferă minunată, pe placul scriitorilor și artiștior care-i trec pragul). Ei bine, era normal ca tocmai acolo – între miile de tomuri reprezentând generații de autori, viziuni, circumstanțe, teritorii și etape culturale, istorii pesonale și de grup – să înțeleg mecanismul convieţuirii cu cartea și procesul devenirii Omului Carte. O impresie dintr-o călătorie, o amintire din viața editorială, o referire la un detaliu din vestimentația unui autor, o rețetă gastronomică sau un soi viticol, un tic verbal sau un comportament ciudat etc., toate au un sens pentru Domnul Geo și converg spre o carte existentă sau induc ideea unei cărți viitoare.

Apoi, abordarea unui subiect sau a unei teme, oricât de tentantă ar fi, am învățat de la Geo Șerban că nu se face în grabă și ”la normă”. Astfel, ca să mă opresc la un alt exemplu elocvent, binecunoscuta serie de recuperări Mihail Sebastian, de la Hasefer, a presupus o apropiere metodică și profundă de opera autorului. Și recunosc, acum, că a trebuit să-mi cer scuze de multe ori de la Domnul Geo, de-a lungul anilor, pentru că-l apelam la telefon în momentele când el se afla la Biblioteca Academiei pentru studiu. Sau, un alt aspect... Discutăm frecvent despre avangardă, domeniu pe care Geo Șerban îl cunoaște foarte bine. Și l-am ”însoțit”, ca să spun așa, în anii în care lucra la magistralul volum ***Întâlniri cu Marcel Iancu*** (Ed. Hasefer, București, 2011). L-am însoțit cu gândul și cu interesul / curiozitatea, mai ales că ajunsesem și eu, la un moment dat, la muzeul artistului din Ein Hod (Israel). Așadar, aveam ”informații” comune și eram documentat, cât de cât, pe subiect. Dar abia după parcurgerea cărții Domnului Geo relația mea cu subiectul ”s-a încălzit”. Pentru că, *grosso modo*, dacă lăsăm deoparte scrierile de ficțiune, materialul pe care lucrează un istoric al literaturii sau al artei e alcătuit din

documente, care sunt urme obiective / neînsuflețite dintr-o viață care a fost. Or, datoria autorului-editor (pentru care cercetarea rămâne o simplă etapă, deși obligatorie) este de a reînsufleți, de a readuce la viață ”subiectul”. Și asta nu se poate realiza decât prin implicare / asumare / convieţuire. Omul Cărții convieţuiește cu proiectul său. Și cele două volume cu jurnalele intime ale Mariei Banuș (***Însemnările mele***, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 2014) stau mărturie: dintr-un maldăr de caiete și hârtii disparate, Geo Șerban a alcătuit o carte incitantă, vie, tulburătoare. Am discutat despre ea în timpul ”facerii”, cunosc efortul, ezitările, obsesiile, dificultățile de parcurs. A rezultat o ediție model, în formă, dar care trăiește pentru că în profunzime conservă căldura editorului.

Pe scurt, în final, rezum explicit: Omul Cărții este persoana pentru care orice fapt sau conversație pornește de la o carte, sau orice fapt sau conversație despre oricare subiect se termină într-o carte. În permanentă comuniune cu cartea, Omul Cărții este Domnul Geo Șerban!

Ioan Florin Stanciu

Resentimentele

1.

Poemul acesta
e un iepure-n fugă
strivit ca o umbră
pe asfaltul fierbinte-al deşertului.

E o desfacere de sine aici
gheară cu gheară
dinte cu dinte
şi ochi pentru ochi

Uneori, ca un nor de benzină
sufletul său ni se-arată din nou
pe sub faruri înalte şi sub freamăt de roţi.

2.

E o fantă îngustă pe zid,
sub măcinarea înceată a pietrei
şi un tremur de linii
ca scrisul cu sclipiri şi cu umbre
de pe sabia japoneză, de luptă

mărturie-n genunchi şi pândă de tigru
sub conspiraţiile în delir ale junglei dintâi

3.

Mare fluture orb
se deschide întunecimea aceasta
peste coala de scris
îngândurare şi blândă iertare-n genunchi
ca şi cum ai fi dobândit dintrodată
ochiul secret care-ţi vede-înapoi toate urmele
când trupul de umbră al trupului viu
se risipeşte-n cenuşă pe toate cărările
începând ca să vadă deja prea târziu
stingerea-n freamăt a luminii pe lucruri.

4.

Fără povara zadarnică-a trupului
mai liber eşti să te poţi strecura
limpezit printre plasele repetate-ale zilei

Astfel, trecând prin pereţi
dintr-o cameră-n alta,
multe mi-au fost date să văd:
arătări, delăsări, aparenţe
şi alţi fluturi de var
aiurând în tăcere
între două ferestre zidite.

Tot astfel precum,ridicând
oarecum la-întâmplare coala de scris,
am zărit dedesubt
lungi procesiuni cu torţe şi flamuri
tainice ritualuri, sacrificii şi arderi pe rug
în tăcerea sfâşiată de linii a filmelor vechi

Vinovat ca un fluture-n sticla de lampă
mă-închid mântuit între aripi de fum!

6.

Văzute de sus, toate astea
sunt doar nişte lungi procesiuni de furnici,
adunate să-împartă-în fărâme egale
leul cel mare, căzut printre crini,
sub umbra mâinii care întinde arcul deasupra
şi sub balanţa care, neobosită, măsoară binele, răul,
trădarea şi iubirea de frate, lumina şi umbra,
destinul, mă rog, sabia-aceea cu două tăişuri,
agăţată de-un fir în tavan, la răscruce de vânturi
Ca un leu alergând printre crini, mă grăbesc
să nu-întârzii din nou, la vânătoarea de taină-a furnicilor

7.

Pentru noi, proprietarii de trupuri,
a vorbi despre suflet e legea dintâi

îmbrobodiţi din cap până-n tălpi
în plasa de nervi şi-n voalul de sânge,
orbi ne întoarcem statornic
sub steaua singurătăţii şi sub candela lui

După corida

fragment de roman autobiografic
de ***Ovidiu Constantin Cornilă***

IV. Ultima treaptă

Câteva ore de drum despărțeau călătorii de ținta finală. Dinu aruncă o privire pe furiș la cei prezenți în autocar. Reperă doar câteva fețe cunoscute, plus perechea de șvabi. Restul rămase în Germania.

- Ce, te așteptai să meargă cu tine până la capătul pământului, rupse tăcerea Mister V? Fiecare merge unde are de mers. Fiecare cu soarta lui...

-E frumoasă Franța. Vom trece pe lângă Coasta de Azur. De ce nu te poți bucura de priveliște? Îți trăncănește gura aia fără oprire. Nu te saturi să tot mănânci la ciuperci? îl apostrofă Dinu.

Mister V făcu un semn a lehamite și dispăru.

- Să te întorci când te-oi chema eu, creatură antipatică ce ești, răbufni Dinu în sinea lui. Uff, ce nesuferit. Mereu interpretează și schimonosește lucrurile de parcă ar veni sfârșitul lumii. Pe urmă scoase o carte de gramatică spaniolă din rucsac și o deschise la pagina cu numeralele. Cardinale, ordinale, trebuie să le învăț pe toate. Și astea? Verbe, toată morfologia, sintaxa, cazuri speciale de limbă? Poate că ar fi fost inspirat să le fi lucrat când încă eram în țară, gândi. Acum e tardivă părerea de rău... Lasă, că mă descurc cu engleza, cu franceza. Franceză în Spania? Îl pufni râsul. Dacă m-ar auzi Mister V acum, ar râde două zile ca un nebun, după care m-ar ironiza alte două. Degeaba, finaliză. Dacă nu știi spaniola e în

van. Ajungi în țara lui Cervantes cu o brumă de cunoștințe. Asta e, restul vine la fața locului, își dădu un pic de curaj. La urma urmei, nu știam că voi ajunge aici.

- Ei, mon cher, asta sună a scuuuzăăăă, modulă Mister V din neantul din care obișnuia să apară.

- Nah, piază rea. Iarăși tu? se răsti Dinu, prins în flagrant.

- Iarăși eu, Dinule. Știi bine că nu pot pleca prea departe. Hai, nu mai sta botos. Uite, și își trecu mâna prin păr, am mai aflat câte una-alta de prin vecini.

- Spune repede, că mor de curiozitate, răspunse Dinu pe nerăsuflate. Ce e? Ce s-a întâmplat?

- Nu s-a întâmplat nimic. Am tras cu urechea prin autocar. Se pare că la ieșirea din Franța va fi necesar să plătim câte douăzeci de mărci de căciulă. Șoferii au obiceiul ăsta, se pare, ca să nu îi oprească vameșii șă să îi ia la purecat. Oricât ai vrea, nu poți fi curat. Mai avem un cartuș, două de țigări, se cere taxa de autopistă, se caută în amănunt cam peste tot. Și, în plus, se folosesc rute care sunt interzise. O mână trebuie să spele pe alta, altfel nu e de bine.

Dinu nu spuse nimic. Nu avea ce. Toți voiau bani. Banul era elementul-cheie oriunde ajungeai. Îl dai, stai liniștit. Nu îl dai sau nu îl ai, te ia mama sfântului sau mai rău, a dracului. Plecase de acasă cu bani împrumutați. Era dator vândut. Calculele aproximative de restituire a datoriei pe care și le făcuse, după spusele unuia din autocar, îl duceau la cel puțin câteva luni bune. Poate și o jumătate de an sau un an. Cine ar putea ști...? Asta dacă avea o muncă destul de constantă.

- Lasă, că ne descurcăm noi, Dinule. Nu e dracu' așa de negru precum pare. Vorbim cu Radu imediat când ajungem în gară în Madrid. Hai să ne bucurăm de priveliște cât mai putem. În curând vom trece pe lângă locuri pe care le-am văzut doar la documentarele tv.

- Da, da, răspunse automat Dinu și își cufundă privirea din nou la capitolul cu numerale. *Cincuenta, ochenta, cuarenta, ciento noventa...* Pare simplu. Și închise cartea.

Nu se putea concentra. Sate și orășele pitorești, ba chiar și câte un lac galopau pe lângă el fâșâindu-și despectiv siluetele ascuțite, oblice, dreptunghiulare, ovale, rotunde, trapeziodale, piramidale. La fel ca și formele minții. Pământ diferit, atractiv, dar diferit, locuri și oameni cu alte graiuri, cu alte porturi, trăind și muncind în alte corpuri. Nu se știe dacă apa are același gust ca acasă, sau dacă pâinea este la fel de albă... Și cerul, și norii. Culorile, oare or fi la fel? Dar sufletele? Ce culoare or avea sufletele?

Închise ochii. Pleoapele sunt fierbinți. Ochii ard.

Iar soarele apune singur după un deal cu case de vacanță. Miroase a mare.

*

Uneori, gândurile se amorfizează. Și iau cu ele și persoana care le dă viață. Drumul și gândurile sunt făcute unul pentru altul. În timp ce aștepți să ajungi la finalitatea propusă, mesteci, rumegi posibile scenarii, trăiești intuitiv situații, încerci să adaptezi, să te vezi ieșit din dubiu, din nehotărâre, din culoarea gri. Peisajele nu prea mai contează. Sunt toate la fel, până la urmă. Și te obișnuiești cu senzația asta. Tot ce este viu intră în suflet prin ochi. Iar sufletul, asemeni unei mori gigantice, macină idei, impresii, sentimente și chiar timp. Pe urmă scoate la lumină produsul final, să fie categorisit, apreciat.

O lume de îndoieli și de temeri sfârtecă imaginația, încrederea. În adâncimea simțirii există un sentiment de deznădejde care face ca toată stabilitatea fundației idealului fiecăruia să se zdruncine serios. Iar instrumentele de tortură care fac mai lesne producerea acestui fenomen se numesc condiționalele: *și dacă nu reușesc, și dacă va trebui să mă întorc acasă cu coada între picioare, învins și obligat să o iau totul de la capăt, de unde se rupsese firul, și dacă nu voi mai avea aceeași șansă, și dacă banii pe care îi datorez vor trebui înapoiați la termen și nu o să îi am, și dacă pierd încrederea celorlalți, apărând ca un papă-lapte aventurier eșuat, și dacă și da....*

- Oprește-te, strigă Mister V. Nu ai de unde să știi ce se va întâmpla. Omul este învins atunci când el însuși se ajută ca asta să se întâmple. Este bine să ai teamă de eșec, dar să nu o accepți ca locatar permanent în tine. Teama este prima reacție a instinctului de conservare. Asta înseamnă că îți funcționează bine mecanismele de supraviețuire. La un moment dat va trebui să te oprești, să îți calculezi șansele, să îți faci un plan și după aceea să îl urmezi cu strictețe. Și nu ai voie să te abați de la el. Disciplină spartană. Nimic și nimeni nu te pot distrage decât dacă tu permiți asta.

- Măi V, vorbești de parcă tu mi-ai fi trăit deja viața. Te întorci din viitor și îmi povestești sau îți imaginezi că m-ai trăit ca să mai însuflețești lucrurile. Ia zi, nu-i așa? Normal că ...

- Scuză-mă, Dinu, am o întrebare pentru tine, răsună vocea ca de fetiță a Irenei. Acum, că Johann a adormit un pic, voiam să te întreb dacă te așteaptă cineva la Madrid. Știi, noi mergem la o mătușă de-a lui, și îl arătă pe Johann cu o mișcare a capului. Ne va caza, noi am stat în Turcia

câteva luni, pe urmă ne-am întors. Aia sunt niște nemernici. Se poartă rău tare cu femeile, n-ai idee.

- Te cred, așa este, încuviință Dinu. Știu și eu niște cazuri. Niște cunoscuți...

- Uite, îl întrerupse Irene, să îți povestesc. Și începu, fără aprobare: am locuit la o familie de români care lucrau pentru un turc bogat. Johann era cu șantierul, iar eu vindeam într-un market. Una dintre colegele mele era tot româncă, de prin Luduș, cred. Din vorbă în vorbă am ajuns să ne povestim de prin casă, știi și tu cum sunt femeile.

- Mda, aprobă Dinu.

- Ei, află că tipa mi-a spus să am mare grijă cu turcul. Se ocupa și cu lucruri necurate.

- Ce lucruri, era criminal? se anticipă Dinu, curios.

- Asta nu știu. Ce știu este că o prietenă de-a colegei mele a pățit-o rău de tot. Cu câteva luni înainte să locuim la el, turcul a dat o petrecere. Femeii i se terminase contractul și, ca atare, urma să se întoarcă în țară, la familia ei. A, uitasem să îți spun, tipa era căsătorită, cu cinci copii, cu casă, în fine, aranjată. Îi mai trebuiau niște bani să deschidă nu știu ce afacere.

- Și de ce nu a plecat bărbată-său să facă bani? întrebă Dinu automat.

- Nu știu asta, explică Irene. Stai să îți spun mai departe. Ea și cu încă patru prietene stăteau cu chirie, ce-i drept una mică, la turc. Turcul anunță petrecerea, anunță că îi vin niște neamuri și niște prieteni, să fie totul mai dinamic, mai social. Femeile nu avură nimic împotrivă. Curios totuși, că în ziua petrecerii, o sâmbătă, au venit numai bărbați. Ele erau cinci și bărbați, niște turcaleți dubioși, vreo nouă sau zece. S-au pus pe chefuit cu toții, turcul cumpărase mâncare, băutură, au pus muzică, s-au uitat la filme de pe casete închiriate, și-au împărțit impresii. În sfârșit, atmosfera s-a încins. Au fumat și opiu, au trecut apoi la marijuana și lucurile au scăpat de sub control. La un moment dat, turcii au început să se dea la ele. Unul a scos o cameră video și a început să filmeze totul. Au făcut o orgie cum nu se poate descrie în cuvinte. Dimineață, după ce s-au trezit, mahmure din cauza alcoolului amestecat cu drog, i-au rugat pe turci să nu spună nimic nimănui despre cele întâmplate. Toate aveau familii în țară. Și cum pereții au urechi, orice se putea întâmpla.

- Ei, și cum s-a terminat toată treaba? întrebă Dinu.

- Aici e partea cea mai tare. Fii atent, atenționă Irene, totul a decurs normal, femeile și-au încheiat socotelile și s-au întors înapoi în țară, la ale lor. Da, am uitat să îți spun, dimineață, înainte de a pleca, unul dintre turci i-a dat femeii despre care îți povestesc o casetă video cu un film, a spus el, un film de acțiune, să îl vadă cu toată familia acasă. Un gest frumos,

aparent. Femeia ajunge acasă, toți o primesc cu brațele deschise, fericire mare, pupături, lacrimi, deh, fusese plecată aproape un an. Ea, la rândul ei cumpărase câte în cer și pe pământ, pentru fiecare câte ceva. La câteva zile după sosire, tipa își face ordine printre lucruri și hop, dă cu ochii de caseta de la turc. Ooo, ce surpriză, diseară îi chem pe toți la masă și vedem un film împreună. Zis și făcut: dă sfoară în țară, pregătește masă mare că de, era în bani, îi adună pe toți șiiii.

- Nu, nuuu, nu se poate. Nu vreau să mă gândesc. Cred că am o imaginație bolnavă, izbucni Dinu.

- Ba nu, ai ghicit. Pe casetă era filmată toată orgia. Partea nasoală e că cel care filmase era un profesionist. Filmarea era de o calitate perfectă, din mai multe unghiuri, ca la carte. Invitații rămăseseră cu gura deschisă, pentru că trebușoara era făcută cu cap, adică nu au început din start cu sex, mă înțelegi. Muzică, ambient, atingeri, dar fata noastră nu era încă în prim plan. Părea un film normal, ca la o petrecere, deși se putea prevedea continuarea.

- Aăăă, așaaa, bâigui Dinu încurcat.

- Femeia noastră se afla la bucătărie, să aducă farfuriile și tăvile cu mâncare. Când să intre pe ușă cu oala cu ciorbă, încep scenele tari. Și în prim plan cine crezi că era? Femeia noastră, cu trei turci deasupra ei, făcându-i de toate. Mai departe îți poți imagina și singur...

- Nu pot crede, nu pot crede, răspunse Dinu cu o voce sugrumată. E de nebuni. Păi de ce i-au făcut asta?

- De ce i-au făcut ce? întrebă ironic Irene. Păi cum naiba tu, om care te pretinzi serios să faci mizeriile astea? Turcii și-au bătut joc de ele, dar și ele au meritat-o. Și de ce nu a verificat prima oară caseta, să vadă ce e pe ea? Trebuia să se simtă cu musca pe căciulă, că nu era o sfântă, mă înțelegi? A fost o proastă și a plătit, izbucni Irene furioasă. Ce o fi fost în sufletul bărbatului ei, dar copiii?

- Erau și copii cu ei, la masă? întrebă Dinu cu ochii mari.

- Nu înțelegi, toată familia. Adulți, copii, purcelu' și cățelu'.

- Da, da, înțeleg, înțeleg, repetă.

- Noi am plecat de la turc imediat ce am auzit toată povestea asta. Nu merită nici banii, nici nimic. Lumea este nebună, dementă, a dracului, adăugă Irene.

Dinu nu spuse nimic. Rămase cu capul sprijinit de spătarul scaunului, întors cu fața spre locul din spate, cu privirea pierdută, năucită. Irene nu mai spuse nimic nici ea. Își împreună mâinile și începu să și le frece una de cealaltă, ca și cum ar fi vrut să se încălzească de un frig nevăzut, nesmițit. Într-un târziu, Dinu se întoarse, își scutură pantalonii ca

și cum ar fi avut firimituri invizibile pe ei și își lăsă capul pe spate. Autocarul intrase deja în Spania. În dreapta și în stânga, Pirineii își etalau cu mândrie pădurile dese din care se întrezărea, din când în când, câte un pâlc de case cu acoperișurile plate, asemeni unui gând fără stăpân. Era dimineața zilei de 19 iulie.

***

Lângă locul lui de lângă șofer, la dreapta, Mister V admira peisajul anilor care urmau să fie trăiți de cel căruia îi era conștiință. Cu toate astea, avea și el un gust amar și o teamă ascunsă îl pândea din spatele copacilor verzi, îl străfulgera dintre casele care treceau cu repeziciune prin dreapta și prin stânga lui. În calitate de ființă nevăzută, nu se putea exprima decât unui singur om. Însă existau momente când nu o putea face, când nu trebuia să o facă. O ardere interioară i se aprindea încet, o nelinişte de a plonja într-o lume necunoscută îi răvășea gândurile. Milioane de întrebări și de scenarii îi treceau prin fața ochilor, asemeni vieții derulate în câteva clipe în ultimele momente de existență. O încercare instinctivă de a înfrunta răspunsuri implora a dorință de a găsi un crâmpei de realitate plauzibilă la sânul căreia să se simtă cât de cât ancorat.

- Bună dimineața, anunță cu o voce răgușită de oboseală șoferul! În curând vom face o scurtă oprire în Girona. Vom ajunge cu întârziere, așa că nu o să stăm mult, probabil un sfert de oră. Vom face un popas mai lung în Barcelona.

Nemulțumiți, pasagerii începură să murmure:

- Păi măcar să fi stat mai mult, să ne mai dezmorțim și noi după atâtea zile de drum, spuse un mustăcios din spate. Nu ne-am mai oprit de câteva ore bune, ni s-au umflat picioarele și tăbăcit fundurile de atâta stat. Iar buda asta infectă e stricată, nici la baie nu putem merge.

- Așa e, îl aprobă o tânără uscățivă de lângă el. Mie mi s-a terminat apa, sper să fie vreun chioșc prin apropiere, mor de sete.

- Liniștiți-vă, oameni buni, îi calmă șoferul, o să le facem pe toate. Între Girona și Barcelona nu e mult, așa că vom avea cu toții timp să ne facem treburile înainte să ajungem la Madrid.

Nu mai spuse nimeni nimic. Unii se mulțumiră să dea din cap, alții din mâini, a lehamite. Erau prea obosiți să mai vorbească. Obosiți de toate. Dinu nu schiță niciun gest. Îi privi pe toți, pe rând, ca și cum o necesitate ascunsă de a se hrăni cu reacțiile lor i-ar fi cerut-o. Apucă pe urmă cartea de gramatică de o copertă, de parcă ar fi urechit-o și o deschise la capitoul

de exerciții cu numerale. Nu avea niciun chef de a mai studia. Nu avea sens, acum, la câteva ore distanță de viitoarea lui casă.

În Girona, un soare gri de dimineață târzie. Oamenii începură să coboare unul câte unul, unii să fumeze, alții să își cumpere câte ceva. Șoferul ieși în grabă și se îndreptă spre o clădire ce părea a fi un fel de dispecerat. Înlocuitorul lui îl urmă, dar se întoarse destul de repede. Deschise una din trapele de bagaje și verifică cu o privire dacă erau la locul lor, probabil din reflex. Pe urmă, își aprinse o țigară și se rezemă de autocar. Fumul îi ieșea din nări și din gură ca urma unui vis pierdut. Dinu dădu și el câteva ture în jurul autocarului. Îi era frig. Un frig anormal pentru jumătatea lunii iulie.

- Vă rog să vă ocupați locurile. Plecăm în două minute, spuse șoferul gâfâind. Lumea intră alene în autobuz. Penultima urcare.

Până la Barcelona mai erau o sută și ceva de kilometri. Timpul trecu greu pentru unii. Pe alții îi luă prin surprindere, însă. Se zbăteau în propriile gânduri ca într-o pânză de păianjen. În mintea fiecăruia țâșneau întrebări fără răspunsuri, încolțeau îndoieli, răsăreau speranțe. *Mă așteaptă oare în autogară? Unde voi sta? Și cu cine? Unde voi munci? Cum o fi cu banii? Dar cu mâncarea? Când o să îmi pot achita datoria? Lasă, că o să găsesc o soluție...*

Dinu încerca să nu se mai gândească la nimic. Brusc, se întoarse spre perechea de șvabi. Nimic deosebit. Și ei priveau tăcuți pe geam.

- Vă place Spania până acum? întrebă Dinu.

- Da, seamănă mult cu ce e pe la noi, răspunse Johann.

Irene tăcu.

- Mie mi se pare un pic diferit, continuă Dinu, să contrazică. Aerul pare mai uscat, nu știu. Așa am senzația.

- Dinu, scuze că întreb, întrerupse Irene, tu mergi la cineva? Pe tine cine te așteaptă?

Tăcere. Întrebarea căzu ca un ciocan, direct în moalele capului. Nu se aștepta. Nu știa ce să răspundă. Nehotărârea trăgea de el ca de un elastic: când într-o parte, când în alta. Îl întindea și-l răstignea ca pe un Hristos nevăzut.

- Ai vreo rudă sau vreun prieten la care mergi, întrebă și Johann?

- Da, răspunse străin de el Dinu. O rudă prin alianță. L-am văzut pe individ o singură dată, dar nu prea mi-a inspirat încredere, nu știu ce să zic, se confesă. Cei doi se priviră cu subînțeles.

- Dacă vezi că nu o scoți la capăt sau dacă se întâmplă ceva, uite, ai aici un număr de telefon, spuse Irene. Și îi întinse un card de vizită. Să ne suni, bine? Vedem cum facem.

Liniște. Lui Dinu i se puse un nod în gât. Ar fi vrut să îngâne ceva, dar nu era capabil. Fizic, nu putea. Iar mintea i se blocase. Clătină din cap, scoase un mulțumesc bâlbâit și se întoarse la locul lui. Rușine? Orgoliu?

Închise ochii. Îi simțea fierbinți. Pleoapele îl ardeau din nou. Dar nu de oboseală.

***

- Ultima noastră oprire. Avem jumătate de oră. Nu vă îndepărtați prea mult, se auzi ca prin vis vocea gravă a șoferului. Cei care se opresc în Barcelona să coboare primii. Pronunță Barcelona cu o nuanță de vioiciune în ton.

- Cobori, Dinu? îl întrebă Johann. Noi mergem să schimbăm niște bani, să bem o cafea. Te invităm. Tu nu îți schimbi bani? Ei, ce zici? îi zâmbi acesta.

- Ba da, cu să nu. Chiar mă gândeam la asta pe drum. Dar nu merg decât cu o singură condiție: vă invit eu. Intenționa să se revanșeze cumva pentru gestul de a ajuta pe cineva necunoscut. Nu putea uita asta. Nici acum nici niciodată/

- Hai, mai vedem noi, îl înterupse Irene. Repejor, că timpul trece zburând și pleacă ăsta fără noi.

E frumoasă, medită Dinu. E o pereche reușită. Cine știe prin câte or fi trecut și îi străfulgeră pățania prietenei din Turcia. Ce lume dementă...

- Cum spun, și făcu din ochi, *cambia dinero?* întrebă Dinu cu mândrie că știa primele lui cuvinte în spaniolă.

- Da, așa e, râseră cu toată gura Irene și Johann. Te dai mare acum? glumiră.

- Departe de mine gândul ăsta, adăugă Dinu. Dar să știți că o pot spune și în engleză. Simțea nevoia să le facă un scurt rezumat al carierei, dar se opri la timp. Acum nu era momentul. Lumea era obosită și nerăbdătoare să ajungă pe la ale ei. Numai de cariere și de cv-uri prescurtate nu avea chef acum. Se mulțumi să admire la pas rapid autogara elegantă, cu multe coloane și cu shopuri care mai de care mai ochioase. Pe jos, marmură lucioasă. Pasagerii mișunau din toate părțile. În sfârșit, un schimb valutar apăru chiar în fața lor. Un local hexagonal, plin de reclame luminoase, care atrăgea atenția celor ce aveau nevoie de *pesetas*, moneda spaniolă.

- Ne descurcăm noi, spuse Johann. Ăștia ar trebui să vorbească și engleză și alte limbi. Barcelona este un oraș important în Europa. Ne descurcăm noi, întări.

Dinu avea îndoielile lui. Din afară, orașul părea atrăgător, tipica metropolă exotică, modernă. Reușise să memoreze numele unui cartier faimos, *La Rambla,* unde străzile erau late, iar de o parte și de alta tronau asemeni unor soldați nemișcați palmieri imenși. Între ei, un puzzle de bănci întregeau un peisaj atractiv, nefiresc de neobișnuit și totuși, boem. Mai putu admira și niște clădiri cu niște idei de un viu colorat, un peisaj parcă rupt dintr-un peisaj fantastic, ireal. Era primul contact mai consistent cu noua civilizația care aștepta să fie descoperită. Oare cum erau oamenii acestui oraș? Ce credeau despre cei veniți dinafară? Erau primitori?

La cafea vorbiră de toate. Parcă un fir nevăzut îi lega într-un fel magic, neașteptat. Vorbind-le, destăinuindu-se, Dinu se simțea liber. O stare de libertate care însemna o gură de aer. Un nou cer. Continuară discuția și în autocar. Așa află Dinu că cei doi aveau o firmă de produse de piele în țară, în Sibiu, că în ultimul an acumulaseră datorii și că situația nu era prea roz. Locuiau în aceeași casă cu părinții lui și cu cei doi copii. Unul dintre ei, o fetiță de cinci anișori era bolnavă. Plecaseră amândoi să muncească la o fermă, cu contract, să achite plățile restante, să-și ajute copila. Aranjaseră șederea și munca din țară. O cunoștință de-a lor plecase în Spania încă de la începutul anilor nouăzeci. Era pe picioarele ei, avea o firmă de curățenie pe care o gestiona cu soțul ei. Locuiau într-o zonă mărginașă a Madridului, un fel de oraș limitrof. Irene și Johann urmau să stea o perioadă de câteva zile în casa prietenilor lor, să se acomodeze cu noua lume, cu clima. Era obligatoriu să aștepte întocmirea formalităților, contractul trebuia să treacă pe la forțele de muncă etc. Aveau să aibă grijă de ferma unui bătrân înstătir, dar singur. După câte li se spusese, individul în cauză, fără rude, avea ditamai proprietatea și necesita ajutor urgent. Pe de o parte era bine. Erau scutiți de plata chiriei, cumpărăturile le puteau face dintr-un sat din apropiere. Singura problemă era că locuiau destul de izolați, însă aveau dreptul la o zi liberă pe săptămână. Să viziteze, să se relaxeze, ca toți oamenii. După câte se părea, Irene avea să aibă grijă de cele din casă și Johann de gospodărie, de întreținerea exterioară a fermei.

Din când în când, în timpul conversației aprinse, Dinu trăgea cu coada ochiului pe geam. Pe măsură ce se apropiau de Madrid, peisajul începu a se schimba. Se transforma într-o lume a dezolării: pământul începea să aibă nuanțe de roșu, iar brazii și pinii din Pirinei începeau să fie înlocuiți de copaci pitici și încovoiați, cu crengile întortocheate, cu mișcări oprite brusc în aer, parcă prinse într-un dans nebun, din altă lume.

Autostrada șerpuia prin mijocul acestui început de deșert. Cu toate astea, se puteau vedea tuburi subțiri care irigau copacii aceia stranii care păreau să fie măslini. Văzuse, nu de mult, un documentar despre agricultura Spaniei. Interesant...

- Hai, că mai avem o oră și ceva și ajungem, anunță un pasager din fața lui Dinu. Anul trecut, când am fost la muncă aici ploua cu găleata. Și își frecă mâinile, semn de nerăbdare. Nerăbdarea este o stare, nu un sentiment. De cele mai multe ori, are valențe pozitive și rareori neutre. Nerăbdarea presupune amânarea unui rezultat ca efect al unei situații nedeliberate și imposibil de controlat, impuse de condiții care nu pot suferi o modificare voită, desigur. Singurul antidot al acestei stări bizare și antipatice este reciproca ei, răbdarea. Provine din aceeași familie lexicală, doar că i se înlătură prefixul negativ *ne*.

- Mai este puțin și ne începe destinul, rânji Mister V. Și tot el dădu răspunsul: *Audentes fortuna iuvat...*

Seara aducea cu ea o căldură seacă, înăbușitoare, mirosind a ars. Un cer albastru-poveste făcea un contrast neimaginat cu primele clădiri de cărămidă roșie de la intrarea în orașul-capitală. Un scenariu și un nou rol își așteaptau actorii-gladiatori care păreau să stea nemișcați în locurile lor din autocarul care îi ducea spre primul act al piesei cu numele cel mai inevitabil din câte a fost dat să înfrunte timpul: viața.

****

Mister V se amuza copios. Privea fețele transfigurate, lipite de geam ale celor care nu mai fuseseră niciodată în afară, inclusiv pe cea a lui Dinu. Indivizii care reveneau la locurile de muncă sau la rude erau liniștiți. Priveau calm. Nostalgia vremurilor și locurilor trecute din țara natală le mai pâlpâia încă în ființe asemeni unei flăcărui gata-gata să se stingă.

- Ia uită-te la Dinu meu, chicoti Mister V. E tot ochi și urechi. Acum are prima oară șansa de a viziona cel mai realist și mai premiat film din toate timpurile, creat de marele regizor. Are fața mai lungă decât de obicei, ochii sunt deschiși la maxim, pupilele dilatate, gura întredeschisă, părul în dezordine și parcă puțin zbârlit. Parcă e altă arătare. Îi plac blocurile alea înalte, din sticlă, reclamele uriașe care le împopoțonează, străzile cu câteva benzi într-un singur sens, palmierii, lumea îmbrăcată de vară, dar parcă alt fel de vară, una străină, îndepărtată; pe urmă ploaia de haine colorate, de lume agitată colorată, de apus colorat în semn de bună primire și de bună educație de cel mai mare pictor din toate timpurile.

- Ce lume, gândi V și se ridică în picioare, ținându-se strâns de una dintre barele de protecție a bagajelor de mână de deasupra capului. În câteva minute vom ajunge la autogară. Așa îmi mai pun sângele în mișcare, murmură, ca pentru sine. Și, întocmai unui controlor invizibil, începu a păși rar și apăsat pe culoarul de separare dintre locuri.

- În câteva minute ajungem la autogara Mendez Alvaro, anunță șoferul, cea mai mare stație de autobuze din Madrid. Acum circulăm pe artera M 40, una dintre cele mai importante și mai circulate din întreg orașul, continuă.

Dinu auzi ca prin vis anunțul făcut. Era cufundat în gândurile lui. O stare de tensiune și de neliniște prinseră a-l bântui. Ardea de nerăbdare să ajungă la primul telefon și să îl sune pe Radu, ruda îndepărtată care îi fusese recomandată la plecarea din țară și cu care stabilise o întâlnire în momentul în care avea să ajungă pe teritoriu spaniol. Își aminti că schimbase bani în Barcelona. Instinctiv, își pipăi buzunarul din dreapta pantalonilor. Simți câteva bancnote făcute sul. Dădu cu mâna de câteva monede pe care le strânse cu putere între degete, de parcă ar fi vrut să treacă prin ele.

Între timp, autobuzul intră în autogară. Trecu printr-un tunel strâmt întunecat, luminat pe alocuri de o lumină galbenă, zgârcită. Apoi intră într-un atriu imens, cu peroane numerotate pe ambele părți. Șoferul parcă în fața unui chioșc cu ziare.

- Țâââșșș-pffff, făcu autocarul nervos și obosit, asemeni unui cal din poveste după o goană de trei zile și trei nopți. Gata cu voi, până aici v-a fost. Acum coborâți și dispăreți fiecare pe la treburile și locurile voastre, păru a răbufni. În curând voi pleca din nou, alt drum, altă distracție, trebuie să mă odihnesc și eu. Altfeeel, iar vocea i se stinse subit odată cu luminile de la faruri.

- Eu mă dau jos primul, spuse grăbit Mister V. Nu mai am ce face pe aici. O să aștept afară. Prima dată coborâră ambii șoferi, urmați de V și de ceilalți pasageri. Cei care veniseră să își întâmpine cunoscuții începură a se apropia. Chipurile oamenilor erau fericite, unele. De peste tot se auzeau vociferări în accente care mai de care: venirăți cu puțină întârziere, *no, tulai ce-o crescut ăla micu...haidi, Ioani, dă-ti juos*. Toată forfoteala asta părea un mic episod din Khan Al Khalili din Cairo, cel mai întins talcioc de pe planetă. Dinu coborâ printre ultimii. Nu se grăbea. Sigur avea să vină și după el, dar mai întâi trebuia să sune. *Festina lente...*

- Dinule, noi am plecat, îl surprinse Irene. Mult noroc. Dacă ai nevoie de ceva, ai telefonul nostru. Dar chiar și așa, trebuie să ne vedem,

să ne povestim cum ne-am descurcat. Hai, că pe noi ne așteaptă doamna despre care îți vorbeam cu o prietenă de-a ei.

- La revedere și multă baftă, prietene, îi ură și Johann. Ne auzim. Toate bune!

Își luară, pe rând, din burta imensă și fierbinte a autocarului două gemantane uriașe și plecară spre ieșire. Ei, acum e acum, făcu Dinu. Îmi iau și eu carabalâcul meu și plec să dau telefon lui Radu. Sigur a ajuns de la muncă. Aș mai sta parcă puțin, nu știu. Mi-i să nu-l deranjez. Porni cu pas ușor spre o clădire mai mare, un shop. Trebuie să fie un telefon public pe-acolo, gândi. Intră în shop, dar nici urmă de telefon.

- *Excuse me, is there a public telephone around?* întrebăDinu o doamnă elegantă, care tocmai trecea pe lângă el.

- *Yes, there is one, next to the toilets*, veni răspunsul. Ce bizar, un telefon public lângă veceuri. Aaa, uite-l, se entuziasmă Dinu. Câțiva metri îl separau de o cutie portocalie deptunghiulară, cu un afișaj electronic în dreapta sus, cu butoane chiar dedesubt și cu receptorul spânzurat tot la dreapta, pe laterală. În distanța scurtă pe care o avea de parcurs, Dinu se gândi la tot ceea ce lăsase în urmă: meserie, familie, România și jumătate de suflet. Cealaltă jumătate o ținea de rezervă, să poată merge înainte, ca supraviețuitor. În puținii metri până la telefon putea simți cei patru mii de kilometri care îl despărțeau acum de visul lui: să aibă o casă a lui. Erau imenși kilometrii: păreau o eternitate cu formă de sfinx, miroseau a ars și loveau fără nici cea mai decentă urmă de umanitate fiecare celulă, fiecare nerv al sufletului. Erau ca niște munți din care ieșea clonțul unui cer de iulie singur. Și îndepărtat.

Dinu își aminti că păstra numărul lui Radu într-un compartiment al rucsacului. Îl scoase de acolo cu grijă și cu teamă, să nu care cumva să se fi vărsat pe el ceva, să nu se fi șters. Încă puțin, daaa, hârtia albă împăturită în patru îi tremura între degete. Introduse una dintre monedele din buzunar, formă telefonul.

- Biiii, biii, de patru ori. Nimic. Mai încerc o dată, se încurajă Dinu. Biiiii, biiii, de data asta mai lung.

- Aloouu, îi răspunse o voce gravă de la capătul celălalt al firului.

- Bună ziua, Radu, turui fără să respire, sunt Dinu, din țară, am vorbit acum câteva săptămâni, îți mai aduci aminte?

- Da, bună Dinule, eu sunt în Granada acum. Lucrez în agricultură. Nu pot vorbi mult. Sună-mă într-o lună, să vedem ce putem face.

- *Vuelve a la cama, cariño*, se auzi destul de clar o voce languroasă de femeie.

- Tiiiiiiii, se auzi din aparat. Radu închisese.

Dinu rămase cu receptorul în mână. Nu își putea crede auzului. Dar vorbiseră, stabiliseră. De ce? Dar de ce? Și acum ce? O panică feroce îi puse stăpânire pe toate simțurile. Nu știa ce să facă. Nu putea vorbi, nici gândi. În cele din urmă, o reacție instinctuală îl determină să se întoarcă automat spre ceilalți. Căuta o față cunoscută, un pasager, pr oricine, chiar și șofer. Lăsă din mână receptorul, înșfăcă fără să privească bagajele și plecă în fugă spre peronul unde coborâse. Autocarul zăcea inert la locul lui. Ușile erau închise. Nu era nimeni. Nici măcar Mister V. Se uită în dreapta, în stânga. Oamenii curgeau în șuvoaie pe lângă el, oameni din toate colțurile lumii, din toate părțile. Dinu nu le știa limba, iar acum nu îi trecea prin minte niciun cuvânt în engleză. Glasul îi amuțise, creierul nu funcționa. Doar sufletul îi respira prin ochi: absorbea fiecare mișcare, fiecare surâs, fiecare zgomot, fiecare pas.

Deodată, o idee îi lovi mintea ca o piatră a izbăvirii: Crucea roșie. În drum spre Germania, ascultase indiferent o conversație între doi pasageri din fața lui. Unul dintre ei ajungea clandestin, cu acte false, i se destăinui celuilalt că plecase să își ajute unul dintre frați care vroia să își ridice o casă, dar nu putea să o facă, pentru că nu avea o mână. La ceva timp află de la un vecin că fratele ciung îl înșela cu soția lui... Pe urmă se convinse și el... Tipul spunea ceva despre o asociație de binefacere, Crucea roșie. Acolo cică ți-ar da temporar un pat și două mese pe zi. Și stai cu toți părăsiții de soartă de pretutindeni. Până îți găsești un rost. Acolo, acolo, da, Crucea roșie, bâigui Dinu. Dar cum ajung în locul ăsta, nu am nici cea mai vagă idee cum să ajung acolo. O fi închis acum. O să ies din autogară, să stau pe o bancă într-un parc, iar dimineață o să întreb pe cineva, văd eu. Trebuie să fie o modalitate să ajung acolo, trebuie, trebuie, trebuie, trebuie îl îngână obsesiv verbul *a trebui*. De mii de ori mai impersonal decât de obicei...

Încet, Dinu porni spre ieșire. Trăgea din răsputeri de jumătatea de suflet rămasă ca rezervă în corp să mai facă încă un pas, și încă unul. Cele câteva cuvinte ale lui Radu îi împietriră toate simțurile. Nu era capabil să înțeleagă motivul. În esență, era foarte simplu. Mai târziu, mult mai târziu, într-o Spanie a anilor care urmau să vină, ajuns acasă după o istovitoare zi de muncă, tolănit pe sofa, Dinu urmărea pasiv un film de dragoste în care personajul principal ieșea din baie cu un prosop înfășurat în jurul mijlocului în timp ce, din pat, o cucoană goală cu un cearceaf prelingându-i-se senzual pe coapse îi spunea aceleași cuvinte pe care le auzise de la vocea feminină din conversația cu Radu: *Vuelve a la cama, cariño!* Adică *vino înapoi în pat, dragă!*

POEME DE HORAȚIU Mihaiu

Dezgheţ

Poemul
s-a topit
sub titlu
...

Muzeu

Am adunat șervețele
Am adunat monezi
Am adunat timbre și vederi vechi
Am adunat brichete,chibrituri, pipe și pachete goale de țigări
Am adunat apusuri și răsărituri
Am adunat nasturi și afișe
Am adunat haine
Am adunat bibelouri
Am adunat mobilă, șuruburi și ceasuri
Am adunat magneți de frigider
Am adunat cărți
Am adunat mașini, motociclete, păduri
Am adunat insule
Am adunat munți și continente

Am adunat săruturi
Le-am depozitat într-un muzeu imaginar
pe care publicul îl va putea vizita între orele 9.00-20.00

Ultimul sfert de oră

Ultimul sfert de oră
se află între primul sfert de oră și cel de-al treilea sfert de oră,
în sensul invers
al acelor de ceasornic
Măsor timpul cu măsură
Atent
Pe măsură ce trece timpul
ultimului sfert de oră
Situat între al treilea sfert de oră și primul sfert de oră
în sensul acelor de ceasornic
Ah! Ultim sfert de oră!

Despre cursul istoriei

Dacă mi-ar putea cineva planifica trecutul
istoria
s-ar fi scris altfel
Ne mulțumim cu prezentul
ce fi-va planificat în viitor
istoria rămânând de actualitate

Act sexual cu Delia

Îți scuturi coama - păr buclat -
și te întinzi pe pat de pat

m-am apropiat
Te-ating
pe tălpi, pe coapse, și pe sâni
te ling
strângându-te în brațe tu țipi fără s-aud
mototolești în mâini cearșaful ud iar eu mă las împins în trupul tău întins
Acum a cum nu mai e ni meni în ju rul nos tru
doar noi doi și ră su flăm
su flăm su flăm ha o tic
pân' ce nici eu nici tu nu vei mai cre de cre de cre de
cre de de de De De De lia...

Tehnica și practica lacrimii

o scrisoare între-deschisă de ***Magda Ursache***

Prețuite Părinte Ioan,

În punctul de purcedere al acestei scrisori întredeschise, vreau să vă mulțumesc Dvs., ca doctor de suflet. Sună patetic? Las așa. Scuzați-mi îndrăzneala și nesiguranța. Filosoful Liiceanu spune, pe dreptate: „Când vorbesc de Dumnezeu, mă bâlbâi”.

Mie nu-mi place să vorbesc răspicat, dar trebuie: reapar tăgăduitorii lui Iisus, ai lui Dumnezeu, ai apostolilor, ai Fecioarei Maria. Tăgăduitorii icoanelor vor să le scoată din școli, pregătind tinerilor o lume interioară sărăcită de sacru. Efortul de a alunga biserica din viața noastră e clar. Cum? Prin distrugerea familiei tradiționale, prin libertate la drog și la sinucidere. Libertatea nelimitată, prost înțeleasă, a anulat disciplina, ordinea morală: să-l iubești pe Domnul, să-ți iubești aproapele, să discerni între bine și rău. Or, preotul ne citește din manualul lui Dumnezeu, oferă o cultură etică.

În deceniile staliniste „cu copite de drac”, cum le numește Vintilă Horia, celula a putut fi, după Pr. Gheorghe Calciu Dumitreasa, „o biserică a lui Hristos”; familia, spuneți Dvs. în multe cărți ziditoare, e „biserica de acasă”. Școala de ce n-ar fi? Mie – o știți ca duhovnic al meu – biserica mi-a fost reazim, durerea m-a întors acasă, în biserică. După cum din akedia (deprimare, ca boală infecțioasă, acum pandemică deoarece exasperanțele copleșesc) încercați să mă scoateți Dvs. Și-mi amintesc ce-mi spunea Bătrânu meu: „Magda, *Lumina lină* ajută, o asculți și te

cuprinde o anume bucurie duhovnicească". După plecarea lui, m-a cuprins și bucuria postului, am exersat și tămăduirea prin rugăciune. Nu-i ușor. În pelerinaj la Prislop, v-am întrebat, peste măsură de emoționată: Cum să mă rog, Părinte? Răspuns, cu vorbă inspirată: „Oricum, dar cu dragoste." Pentru că, după Apostolul Apostolilor, Pavel, Epistola I Corinteni: „Dragoste nu am, nimic nu sunt; dragoste nu am, nimic nu-mi folosește."

De cum am intrat în Prislop, am simțit Mănăstirea ca manifestare a lui Dumnezeu. De Sine. Am mai simțit asta chiar înainte de a intra în Petru Vodă, chiar înainte de a intra în schitul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril", chiar înainte de a-l vedea pe Arhimandritul Iustin Pârvu, cu chip de icoană, om încercat, ca și Arsenie Boca. Am simțit locul – loc sfințit și în micuța Cărbuna, a egumenului Elefterie Păduraru, ființă aleasă, discipol al lui Daniel Sandu Tudor martirul, om îndumnezeit. Acolo, la Cărbuna, s-a evocat, ani în șir, Rugul aprins. Inițiativa și organizarea: Adrian Alui Gheorghe. În fond de ce a fost pușcărizat grupul de la Antim? Pentru că nu plăcea bolșeo-comuniștilor solidaritatea călugări - preoți - poeți - oameni de știință. Au fost condamnați laolaltă în Procesul Rugului aprins, din 1958, călugărul Daniil Sandu Tudor, duhovnicul inimii aprinse de rugăciune, arhimandritul Benedict Ghiuș, savantul Alexandru Mironescu, acad. Barbu Slătineanu, etnograf și istoric de artă, poetul Vasile Voiculescu. Poezia înaltă caută și rostește *das Heilige*, Sacrul (e trimiterea lui Heidegger la Hölderlin) și poate că s-a născut din rugăciune, poetul dorindu-și să comunice cu transcendentul.

A crede profund în Dumnezeu e în genă, e moștenire de la părinți, ca și dragostea de țară.Vă cunosc documentarea riguroasă: intrați în grădina filosofiei, a psihologiei, a sociologiei, a oamenilor de știință.Vă aduc la cunoștință ce am citit și eu despre gena lui Dumnezeu, VMAT 2, după Dr. Dean Hamer (credincioșii transmit gena asta copiilor), dar și după psihologul Bruce Hood: „born to believe in God". Urmăresc întâlnirea dintre religie și știință, cercetarea care sprijină spiritul religios. Sau nu Dumnezeu a dăruit omului știința?

Notează în jurnal Eugen Ionescu: „Dumnezeu nu poate muri. E singurul lucru pe care nu-l poate face." Și câți nu-l declară mort! „Cruce mare că dracu-i mare", spune etnosoful anonim. Avem nevoie mai mult decât oricând de cruce. Stângismul ateu redivivus: vrea să ne ducă în secolul XXI fără Dumnezeu. Și-mi aduc aminte că, în stalinismul prelungit până prin '65, în biblioteci erau vânate lucrările religioase, ca să fie trimise la topit, iar PCR cerea negarea divinului și critica „insuficiența lucrărilor ateiste". Acum, ateii urlă că s-au ridicat zece mii de biserici, nu și zece mii

de spitale, în ignorarea faptului că medicina face ce poate, apoi intervine mâna lui Dumnezeu. Despre zece mii de bănci n-ar obiecta.

În *mungineria* numită *Evangheliștii*, apostolii erau niște desfrânați, drogați, bețivi, Fecioara Maria – o depravată, Crucificarea – o farsă, ca și Învierea. Mi-e milă de sufletul lipsit de pace al ateului, dar mi se pare că toleranța față de blasfemie nu-i bună. Nu mă atrage o piesă de teatru în regia lui Caramitru senior, intitulată *Dumnezeu se îmbracă de la second hand,* fie și ilustrată cu muzică de Chopin. Nici discursul lui Caramitru jr. împotriva Sfintei Fecioare, dovedind cum involuează *homo sapiens*. Facem ce facem și ajungem iarăși la maimuța lui Darwin. Replica a dat-o P.S. Ignatie, episcopul Hușilor, vorbind despre „progresistul salvator nenumit". Îl numește jurnalistul Gabriel Popa: „Evanghelia după Calamitru". Liberala doamnă Trăilă o fi știind ceva despre jertfa bisericii ortodoxe, de vreme ce e convinsă (B1, 12 iunie 2019) că ortodoxia n-are martiri? N-a auzit de nebunii întru Hristos ai rezistenței?

Ni se tot spune că li s-a dus vremea creștinilor ortodocși, că preoții au fost „morți fără cauză". Părintele Arsenie Boca, după schingiuiri carcerale grele, spunea: prima lovitură o simte deținutul; pe celelalte le suportă Dumnezeu. Și Ioan Ianolide, alt mântuit: „E mai lucrătoare o Biserică prigonită, dar pură, decât una strălucitoare, dar convențională." (*Deținutul profet*). „Cine crede cade sub cruce și se ridică. Cine nu crede este strivit de cruce", susține apăsat starețul Iustin Pârvu, evocând Sfânta Înviere din 1950. În adânc de mină, la 560 de metri sub pământ și sub biciul caraliilor, s-a oficiat o Liturghie „esențială în mântuirea neamului nostru". Te mai poți îndoi de forța credinței? Și-mi vine în minte o frântură de dialog cu Petru:

„– De ce i se spune *Rugăciunea inimii*?

– Pentru că rugăciunea aceasta coboară mintea în inimă, Magda. O spui în ritmul inimii și vei simți minunea".

Arsenie Boca numea smerenia „sarea virtuților". Petru a avut-o. „Blând și smerit cu inima", a ținut să-mi spună, pe patul de spital: „Ceva important, Magda. Și când mă mai supăram pe tine, tot mă rugam pentru tine: Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, iartă-mă pe mine, Petru, păcătosul, iart-o pe Magda, păcătoasa." Și încă: „Tu știi care icoană a Maicii Domnului îmi place mai mult? Nu Lidianca în pietre scumpe, ci icoana de la Antim: Împărăteasa fără coroană, în purpură."

Într-o vreme, îmi intrase-n cap că nu vreau să mă îngrop în pământ. Doream incinerare, iar cenușa să fie aruncată pe o apă. Mi-a zis: „Magda, nu te temi că o să pierzi cerul dacă refuzi pământul?" După ce a plecat în „împărăția cerurilor", nu m-a mai bântuit greșeala asta. Vreau acolo lângă

el, e sfârșitul bun, cel mai bun. Și nu mi-e frică de moarte, o văd ca pe-o cale spre altă viață. După Sf. Ioan Hrisostom, mult citat de Dvs.: „Cei ce se tem de moarte sunt cei ce nu cred în Înviere.” Cu cuvântul Bătrânului meu: „Dacă nu-i moarte, nu-i nici înviere.” În formularea lui Dan Puric: „Necreștinii pun punct după moarte, creștinii pun virgulă”. Însă trebuia să încep citarea cu Psalmul 51: Trupul e „casă de fân” (*domus fenea*).

Scrie Gabriel Liiceanu: „M-am săturat până peste cap de intelectualii noștri autohtoni, păcătoși patenți care promovează despre lucruri înalte. Mai niciunul n-a putut face vreodată legătura între credința lui și viața lui.” Dar Valeriu Gafencu? Dar Mircea Vulcănescu? Generozitatea lor pentru salvarea semenului, de la boală, de la cădere, e fără egal, la fel, omenia lui Radu Gyr. Dar Vasile Militaru, supus regimului de nimicire? Dar Daniil Sandu Tudor, cu o condamnare la 25 de ani, mort martiric la Aiud, neștiut, după o bătaie cruntă? I se reproșează cele trei căsătorii și că trecea de la cabaret la strană, de la Capșa la Muntele Athos. S-a călugărit după un accident aviatic. Fusese pilot de război antisovietic. A intrat în schit, care este inima bisericii. Și nu se spune că, în pușcărie, dăruia tot ce primea de mâncare; vorbea rar, dar „când vorbea, trecea duhul”, zice un martor.„Am auzit cântecul păsării unice”, a șoptit el însuși. Unde? În închisoare.

„Om ceresc” e și monseniorul Ghika, și monahul Nicolae Steinhardt, și smeritul preot Grebenea. Dea Domnul ca darul lui Steinhardt pentru ortodoxie să-i fie util: să dăruiască, la rândul ei, ca să dobândească.

De reproșat, reproșăm multe. Se acuză „traiul tihnit” al poeților religioși, ca Ioan Alexandru. Dar a avut „trai tihnit” Vasile Voiculescu, nedreptățit și acum ca poet religios, afirmându-se că validarea literară i-a venit nu de la poezie, ci de la proză? Scrie Petru Ursache, în *Istorie*, *genocid*, *etnocid*, că PCR promova „poezie hiperideologizată și subculturală”, dar că „sentimentul românesc al ființei își găsea alinare și suport în poeziile lui Nichifor Crainic, Radu Gyr, V. Voiculescu, Pan M. Vizirescu”. Și încă: „Va veni vremea când istoria literară, reîntoarsă acasă, la domeniul și instrumentele ei, va trebui să opereze corectările și recunoașterile de rigoare.” Și pentru cei împinși la exil.

Se vorbește comparativ despre martiriul ortodocșilor și al greco-catolicilor, ca să se concluzioneze că sunt mai mulți martiri greco-catolici. Eu dau cifre din *Biserica întemnițată*.

Și BOR e în greșeală uneori. Așa se face că starețа Veronica de la Vladimirești a murit în 2005, fără ca BOR să-i fi acordat un comunicat măcar, în onoarea ei, pentru anii de condamnare la muncă silnică.

Canonizarea lui Arsenie Boca se tot amână. Abia în 11 octombrie 2010, la București, a avut loc primul simpozion de martiriologie, sub semnul Icoanei Noilor Martiri, pictată de maicile de la Mănăstirea Diaconești-Bacău. Au fost acolo – bun lucru – profesori și preoți din România, Grecia, Rusia, SUA, UK, toți ortodocși.

Post-revoluție, trebuia să ne simțim mai... interecumenici. Așa că s-au organizat mega-soboare, cu tămâieri scumpe deasupra celor 200 de biserici demolate în ceaușism. „Oameni și religii", egal înțelegere intercomuniuni. E corect să vezi așa lucrurile: orice religie trebuie respectată, eu respect credința oricui, cu obligația ca și celălalt să-mi respecte credința. Încerc să nu-mi spun că acest sincretism al religiilor duce la îndoială, duce la pesimism în legătură cu mântuirea creștină. Să fie pacea interecumenică mai importantă decât pacea interioară? De asta aș fi preferat nu rugăciuni pe stadioane, în chip de concerte rock, ci să se fi discutat față la față. Un musulman cu un reformat/ ortodox/ israelit/ hinduist/ budist/ penticostal/ evanghelist/ șintoist/ anglican/ copt/ baptist /unitarian. Sau n-o fi politically correct să afirm că mă rog în limba mea? Că nu-mi place să mă rog într-o limbă pe care n-o cunosc? Îmi asum riscul să spun Tatăl Nostru de una singură. În clar de singurătate. Și, ca dezbinarea să intervină și aici, unii nu citesc și nu adnotează decât primul volum din Dumnezeu, Vechiul Testament; la volumul doi nu ajung.

Am alcătuit împreună cu Petru o antologie de poezie creștină, *Duh și slovă*, în două ediții. Una la Editura Institutul European, alta la Junimea. „Poezia este, în ultimă instanță, practica metafizicii. Ca și religia." Este credința lui Adrian Alui Gheorghe, dar și a lui Dan Anghelescu, umblând „desculț în jurul metafizicii". Marile excepții (n-au tema religioasă) sunt Bacovia și Ioanid Romanescu, mal-croyant și el.

Un splendid poem, prezent în antologia noastră, e *Amicul*, în acceptul lui Ioan S. Pop fiind însuși Iisus. Dumnezeu e, pentru Andrei Pleșu, „siropul din baclavaua lumii." Nu-mi place baclavaua. După Maxim Mărturisitorul, „lăcomia pântecului", e „maica relelor". Mă feresc de ea. Recent, cineva fluiera în biserică, de pe undeva, din josul Dunării: „Motivul religios nu mai are ce căuta în poezia modernă." Afirmația asta mă determină să pregătesc a treia ediție. O redactoră de carte voia să-i schimbăm titlul, pe motiv că ar fi prea... slav. Habar n-avea că așa s-a numit revista lui Mircea Vulcănescu: „Duh și slovă".

„Creștinismul, notează Vasile Andru în *Recurs la credință*, a fost mereu, în toți acei ani, o replică tăcută, tainică, la agresiunea comunistă". Este și acum, când suntem supuși la tot soiul de agresiuni: mecanizare, robotizare, mai rău ca în filmul *Modern Times* al lui Chaplin. În *Brave*

New Word, omul e pe cale să devină un apendice al mobilului. Am văzut în mall-uri și monahi cu urechea nedezlipită de telefon, în necunoașterea, probabil, a Părinților Cappadocieni: „toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos”.

Citesc că în Hexagon se practică spovedania prin telefon: pentru sfaturi, apăsați tasta1; pentru spovedanie, tasta 2. Le fil du Seigneur costă 34 cenți pe minut, doamna Camille Hautier poate fi mulțumită.

„Predica stimulează mentalul, Magda”, îmi spunea Petru. L-am auzit pe Bartolomeu Anania, e adevărat. Vă ascult pe Dvs., e adevărat. Plec din biserică îmbunătățită. Într-o stație de tramvai, aud o monahie vârstnică spunându-i surorii care o însoțește: „Tu crezi că numai diavolul Lucrează? Nu și Dumnezeu?” Traversez strada împăcată. Spovedania la Dvs., Părinte, e dar de la cel care lucrează pentru Bine. Nu sunteți sever. Nu-mi spuneți să repet „întocma – dogma ”(Ion Barbu). Nu vă supărați dacă, în post, din neatenție, am pus un pic de lapte în espresso.

Recapitulez ce mă întrebați mereu: „Cum stați cu iertarea, doamna Magda?” Rău, Părinte, dar monahul Nicolae Steinhardt m-a încurajat să nu uit, pentru că anume vrăjmași nu pot fi iertați. Mi-e imposibil să mă rog pentru ei. Rugăciune pentru călăi nu poate face oricine. Pe mine nu mă lasă rănile lui Petru. Informatorii Securității l-au vătămat, i-au pus continuu piedici, cum să-i binecuvântez? După ceea ce numim „evenimentele” din acel Decembrie, am întins mâna unor vrăjmași. M-au răsplătit cu alte și alte blestemății. Un așa-zis stilistician a afirmat în „Cronica”, negru pe alb, că *Universitatea care ucide* e scrisă de Petru, nu de mine. Recentuț, o imensă plagiatoare a susținut că eu scriu cărțile lui Petru și că le public la Editura Eikon cu numele lui pe copertă. „Să nu fiți supărată, Noemi Bomher asta v-a făcut un compliment”, mi-a spus Valentin Ajder. Și mai sunt securiștii care iau agheazmă în gură la biserica „40 de sfinți”, unii vecini de bloc. Dificilă schimbarea gândului și a inimii, metanoia, cu alt cuvânt pocăința. Eu i-aș lăsa dincolo de pronaos pentru că nu cred în schimbare, în mutare, în puterea lor de a vedea lumina după ce s-au întunericit o viață. „Să-l iubești pe vrăjmașul tău” nu-i de colea. Trebuie să ai puterea lui Marcel Petrișor (13 ani de închisoare) ca să vorbești amabil cu torționarul întâlnit pe stradă. Eu nu o am.

Prietenul meu și al Bătrânului, Vasile Andru, trecut și el dincolo, găsise patru feluri de viețuire: diavolească, dobitocească, omenească, duhovnicească. Ar fi de ales, spunea el: să plătești cu rău binele făcut; mai e și opțiunea rău pentru rău, dinte pentru dinte. El, Andru, mergea pe ideea că trebuie să întorci binele făcut. Asta pot. Nu și să fac bine celui care mi-a

făcut rău sau continuă să-mi facă rău. Sper să nu-mi pierd sufletul din pricina asta. Mântuitorul mântuie greșalele noastre.

Petru a suportat prigoană dinspre „cei trei A" (el nu i-a numit, eu, da: prorectorul Arvinte, dovedit cu umeri grei de Paul Miron, decanul Andriescu, șeful de materie Vasile Adăscăliței, cumnat cu șeful SIE, Mihai Caraman). L-au nedreptățit/ marginalizat, pe toată durata vieții lui. N-a avut nici o șansă. Dar cred că sita istoriei culturii îi va face dreptate cărturarului cu privire albastră. Pe ei nu-i pot ierta. Dumnezeu să-i odihnească și pe cenzorii mei cumva, dar să-i și țină departe de mine. N-a fost ușor să suport 13 ani dreptul de semnătură interzis; a fost „închisoarea" mea. Toleranța e bună, resemnarea nu. Iar cel atacat are tot dreptul să nu tacă, să se apere.

Nu vă rețin mai mult, dar, pentru că vorbele Dvs. de la predică îmi rămân în minte și în inimă (sunteți un om de rasă, Părinte, și nu la haină mă refer), îmi amintesc surâzând de o întrebare adresată enoriașilor, în citare liberă, ca să zic așa: De ce nu veniți la biserică, în casa lui Iisus? Nu vă place de preot, de altar, de predica mea, dar ce aveți cu blândul Iisus?

Vă supun atenției un soi de interpretare pe care am refuzat-o: că trădarea lui Iuda ar fi fost necesară pentru moartea și învierea lui Iisus. Nu, nu vreau o religie întemeiată pe trădare, pe sperjur. Cică preeminența lui Iuda constă în faptul că a trădat din dragoste de Iisus. Că l-a sărutat ca să-l avertizeze, un sărut iudaic. Iar sinuciderea ar fi jertfa pentru creștinism, chipurile. Că trădarea e parte a ființei umane, că așa a vrut Creatorul: Fiți umani! Fiți iude! Fiți mișei! Nu cred asta.

Zice Pr. Dumitru Stăniloae, drag vouă: „Răstignirea este prima Înălțare."

„Vezi, Magda, dacă n-am timp eu, scrie tu *Ridică-te, Gyr, ridică-te Crainic!* Îți dăruiesc acest titlu. Poți să-l scrii."

L-am scris.

Mi-ați spus, după ce Petru s-a stins: „Doar n-o să-l bocim acuma. Faceți ceva pentru Bătrânu." Luam xanax cu ghiotura, oglinda mă pândea să-mi arate cum mi s-au schimbat trăsăturile; la un moment dat, am făcut un atac de panică urât: m-am simțit ca o broscuță sub farul Daciei, pe care n-am mai condus-o din teamă de accident; văzusem pe șosea un biciclist mototolit de un camion. Am aruncat somniferele. Cred că prin ce am făcut (15 cărți editate cu ajutor Ajder; Bătrânu a cuprins enciclopedic câteva domenii: etnologie, teologie, estetică, istorie literară, critică de poezie și de proză) mi-am câștigat dreptul la plâns și poate că a fost lacrima mântuirii. „Căci plânsul stinge focul veșnic, iar ruga te înalță sus." Așa ne liniștește Sf. Iacob Hozevitul. Am să-l slujesc cât am să pot pe țărănușul meu

imperial respectând cutuma, pe învățătorul meu înțelept, pe filologul iubitor de limba română, pe credinciosul în poporul său, ales, pe mărturisitorul de adevăr istoric. Petru a ieșit din viața asta „răbdător și tare”. Nu s-a lăsat condamnat la frică. Poate și iertător, așa cum eu nu pot fi, cu doctorașul care l-a împins în moarte. „Profesorul de frumos”, cum îi spuneau studenții de la Teologie (pentru mine, proful de preafrumos, cu suflet preafrumos), mi-a dat, după ce mi-a împlinit viața, lecția finală: a despărțirii. Cea mai grea.

Și pentru că am citit din doască-n doască *Teologia necazurilor* (preot Ioan C. Teșu, Editura Sf. Mina, 2018), închei astfel: Doamne Dumnezeule, îți mulțumesc pentru durerea asta uriașă, a pierderii lui Petru!

Iași, 20 decembrie, 2019

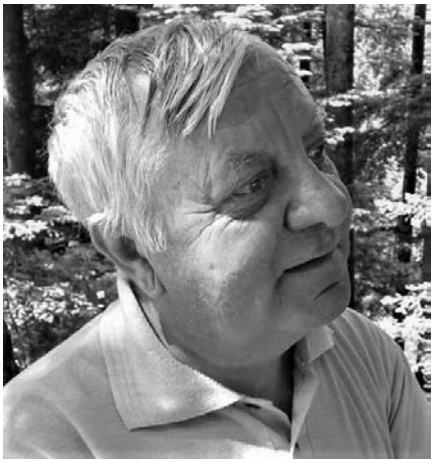

Gheorghe Simon - 70

Arta închipuirii de sine

Om sunt şi eu şi toate ale lumii îmi sunt deopotrivă
sunt om întrucît pot privi în mine însumi
şi mi-e dat să văd cortegiul de umbre
cum răsar nestingherite
precum secundele în secundar
în pelerinaj spre un prezent
din care doar eu sunt absent.

Om sunt şi-mi arde sufletul
precum flăcările în vîlvătaie
prefigurau frica de moarte a lui Van Gogh.
Mai mult uimire şi încîntare
mi-e sufletul
de ceea ce mi-e dat să văd şi să înţeleg
lumea fiind pecetluită ca un cod secret.

Sclipitoare şi deşartă ne apare de departe
arta închipuirii de sine
cum arde sufletul
fără să îl vadă nimeni
ca un rug aprins
arde mai din nimic
precum din nimic se iscă mînia
ca să ne vedem mai bine la faţă
fără să ne schimbăm
ci doar să mimăm comedia.

Hierofanie

Am urmat orbeşte calea aspră a însingurării
sufletului
zburătăcit mereu prin vecinătăţile deşarte
ale închipuirii.

Arzătoare şi înfrigurate imagini
se răsfrîngeau
tremurau
şi nu îndrăzneau să se fixeze
într-un unghi al aşteptării oarbe.

La început nu ştiam că literele
pot cădea în capcana cuvintelor inocente
doar pagina albă mi se părea fierbinte
în ardoarea sufletului înfrigurat şi cuminte.

Se înşirau de la sine
urmînd un sens ocult
rîuri negre de litere
prefigurate în cuvînt.

Pe cărare alene se urmau
precum furnicile înaripate
din *Himerele* lui Michaux
scriptornicul
sau cum ar fi înviat
hieroglifele lui Cantemir
sobornicul.

Abecedarul mi se părea a fi
un cod al tăcerii imaculate
şi nici prin minte nu se înfiripa
vreo imagine în letargie
erau doar litere moarte
înviate prin hierofanie.

Prea coapte cuvintele

Prea coapte cuvintele
în grădini suspendate
cad de la sine
în tăceri sublime
cum în urma noastră
răsare
chipul copilăriei
răsfrînt în lumină.

În amurg de uitare
focuri înalte
sub un cer învineţit de ură
umbre trecătoare peste lucruri
în derivă
un fel de himere înaripate
mişunînd în tăcere
cuvintele deşarte.

Izvorul face ca tăcerea
să curgă-n pămînt
precum răsar zorii
şi creşte iarba în amintirea
călătoriei pe ape.

Ulise ajunge acasă
cum s-ar întoarce un cuvînt
numind pe fiecare
printr-un Nimeni prefigurînd
sufletele noastre uitate
renăscute parcă din moarte.

Pus la încercare să descrie
patul conjugal
cuvintele coapte-n rătăcire
şi rostite de făpturi străine
se rup de la sine
şi fac să răsară chipul Penelopei
cum o imagine dintr-un poem
pe care doar văzînd-o
face să se arate
în chip de cititor
Ulise călător.

Patru schițe de Dumitru Augustin Doman

Extremistul de stânga și de dreapta

Luni dimineață, în redacția ziarului *Expresul de ambe sexe,* directorul Gelu Muraru, critică echipa deja la ora 7,55, o critică mai mult țipând: „Săptămâna trecută, activitatea voastră n-a fost jurnalism profesionist, a fost un fel de varză cu spanac. Ați pierdut exclusivitatea la trei evenimente, opoziția ne-a luat-o înainte de mai multe ori, parti-prisurile au fost cusute cu ață albă... Apoi, porcăriile și ticăloșiile, mai mari, mai mici, trebuie făcute în credință, cu profesionalism, cu program, nu în dorul lelii. Când îl lingi pe-un politician, ăla trebuie să aibă erecție, să intre în extaz și să bage mâna în haznaua partidului și să ne plătească generos, ca pe niște curve de lux, nu ca pe niște japițe de pe centură... Meseria noastră e să mâncăm căcat, dar nu de oricare, ci unul în care sunt digerate ciocolată, icre negre, somon...”

Apoi trimite echipa pe teren, cu teme și termene orare bătute în cuie, repetându-le – deși nu mai e de mult timp cazul – care e direcția publicației, pe cine să tămâieze, „cu moderație, că adjectivele le pun eu” și pe cine să ardă, să toace, să-i dea la cap - „tot cu moderație, că adjectivele și adverbele sunt la mine”. Apoi, rămâne singur în birou și-și scrie editorialul în care prezintă actualitatea din județ cu o logică de fier, cu argumente teoretice, cu citate din Platon și Heidegger, dar mai ales din Toffler. Îl învăluie pe cititor ca un piton mielul blând și prost, îl manipulează cu mare artă, de trei ori pe parcursul unei pagini reușește să-l convingă pe cititorul mai slab de înger că albul e negru ca dracul și negrul e alb ca laptele. Pentru că Gelu Muraru este socotit de multă lume, nu chiar

de toată, totuși, drept cel mai bun jurnalist din cele două județe de la poale de munte. Dacă nu chiar toată lumea din cele două județe îi recunoaște meritele de cel mai talentat ziarist, în schimb, absolut toți îi recunosc calitatea de cel mai periculos și, în fond, cel mai ticălos, nu doar din cele două județe, dar chiar din jumătate din țară, jumătatea mai mare.

Ziua marelui maestru se împarte în două jumătăți, cum să zic, egale, simetrice și antagonice în același timp. Până la ora 13,00 conduce ziarul *Expresul de ambe sexe* din orașul Plăneștii din Vale, ziar care a dărâmat ca pe popice un regiment de politicieni locali, județeni și doi-trei miniștri plus mai mulți secretari de stat. De aceea , Gelu Muraru este un gazetar respectat, în sensul de temut și evitat mai ceva ca un taifun. Și cum este evitat? „Nu ne punem cu nebunul!” zice social-democratul președinte al Consiliului Județean din centrul Plăneștilor din Vale. Și-i somează pe managerii de la Ape, Salubritate, Drumuri, Inspecția Cazanelor și de la toate regiile județene să încheie niște contracte generoase de publicitate cu căpcăunul. În plus, Gelu Muraru are parte periodic de bani negri, cash, de la teșchereaua, de la pușculița partidului. Așa se și explică generozitatea cu care îi tratează pe social-democrați și astfel contribuie la câștigarea alegerilor de aceștia de fiecare dată. E socotit, de altfel, în rândul organizației județene un fel de membru de vază, un șef cu propaganda, ba un membru de dez-onoare, fiind departe de cumpăna dreaptă, fiind un extremist de stânga sadea.

La ora 13,00 punct se urcă în mașina lui cât un tanc și pleacă spre Heleșteni, reședința județului vecin unde este directorul Televiziunii H1 Tv, televiunea deputatei liberale Gianina Pușcalău. Când ajunge în vârful Dealului Alb, exact jumătatea distanței de 50 de kilometri de ambele reședințe de județ, Gelu Muraru e deja liberal convins, uită instantaneu de *Expresul de ambe sexe* din Plăneștii din Vale. Scoate telefonul și ia legătura cu redactorii și secretarele televiziunii, împarte sarcini, pregătește terenul pentru emisiunile de seară. „La talk-shaw-ul de la 20,00 e invitat Doru Brăteanu, președintele Consiliului Județean, din partea liberalilor. Să-ți confirme prezența. Apoi, iei un plic cu 2500 de lei și mergi la Martin Iuga, de la organizația județeană a social-democraților. Îi dai plicul discret, să nu te vadă careva, și-i spui că-i din partea mea. Să confirme și el că va fi la emisiune la 20,00”.

Iar seara, lucrurile merg ca unse, vorbele curg în valuri, ca șampania în noaptea dintre ani. Brăteanu e firitisit la marea artă, cu vorbe mierii, dar și cu argumente când atmosfera se îngrețoșează, apoi îl pune la stâlpul infamiei fără milă pe Iuga de la social-democrați. Iar acesta se face că protestează, că se încontrează, dar n-o face cu convingere, desigur,

pentru că plicul săptămânal nu-l prea lasă. Iuga îi mai răspunde, însă, preopinentului Brăteanu, până intervine moderatorul Muraru și atunci iar o scaldă în dorul lelii. Concluzia emisiunii o trage Muraru ca spuza pe turtă, că ce minunat e liberalismul și ce pacoste pe țară e social-democrația.

Spre miezul nopții ajunge acasă obosit, dar cu sentimentul datoriei împlinite, mama ei de gazetărie! Își pune un pahar de whisky cu gheață, primit de la doamna deputat Geanina Pușcalău, un whisky liberal ca însăși democrația. Își mângâie dobermanul, mai ia o linguriță de icre negre și-și notează în agendă pentru mâine. „Ora 8,00: social-democrat. Ora 13,00: liberal”.

Dama de treflă sau Niște îmbogățiți de pandemie

În timpul pandemiei din primăvara anului 2020, o majoritate de 97,97 la sută din populația 65+ a metropolei Milano, izolată în case, și-a amintit cu nostalgie de un joc din alte vremuri: poker. Și au revenit la el cu frenezie. Domnii octogenari își jucau averile cu soțiile lor legitime octogenare, septuagenare sau sexagenare, iar alți domni nonagenari și octogenari cu concubinele lor neligitime și mai tinerele sau cu menajerele. Când în familie exista și un al treilea partener, se juca cu o mână moartă. Șapte, opt, zece ore pe zi.

A existat însă un impediment major încă de la început. Din toate pachetele de cărți produse de cea mai mare firmă din zonă – Marcello&Marcellino (M&M) – lipsea o carte, dama de treflă. Întâmplător sau nu. Ba chiar deloc întâmplător. A descoperit acest lucru seniorul Giuliano Berlusconi cel uscat ca o mumie, care tocmai a depășit cu cinci luni suta de ani. A descoperit acest secret bine păstrat până atunci contra sumei de 5000 de euro de la domnișoara asistent manager de la firma Marcello&Marcellino. Cei doi mari industriași, tată și fiu, consideră că dama de treflă este o carte cu ghinion, pentru că la tinerețile lor au pierdut sume mari pe seama buclucașei cărți. Așa c-au eliminat-o din pachete. Dezamăgiți și disperați, mulți din seniorii milanezi au reclamat din izolare acest lucru, dar în condiții de pandemie nimic nu prea mai funcționează, deci nici instituția reclamației.

Dar, venerabilul Giuliano B. n-a stat el de reclamații. El a pus pe picioare o afacere mare, o afacere de pandemie. Și-a instalat în bucătărie, între prăjitorul de pâine și cuptorul cu microunde, o imprimantă și a început să tipărească dama de treflă în toate modelele firmei M&M. Iubitei lui brunete și dolofane de 41 de ani și cinci luni, Rodica din Huși, i-a făcut

o firmă de curierat și afacerea mergea ca unsă. Giuliano B. tipărea dama de treflă, iar Rodica – fosta menajeră - nu mai prididea cu comenzile la domiciliu. Patru dame de treflă cei doi le vindeau cu 0,25 euro mai mult decât orice pachet de cărți M&M. Așa au ajuns Giuliano și Rodica niște ticăloși mafioți, niște îmbogățiți de pandemie.

Canotoare și porci

Glad Ghițescu și Menumorut Ionescu sunt vecini în satul lor Gorun și chiar rude, așa, „mai de la distanță”, cum zic ei. Relațiile lor sunt de bună vecinătate, se ajută la muncă, ba chiar sunt complementari: Glad e mai suplu și el se urcă pe casă când trebuie reparat ceva sau pe magazii, dar Menumorut e mai greoi, are însă forță în braț, el cară sacii de ciment, el descarcă pietrișul și face betonul... Fetele lor – Sultănița și Marina - sunt colege de clasă și de cameră la cămin la Liceului Sportiv de pe malul Lacului de acumulare 23 August unde fac carte nu prea multă, în schimb fac canotaj de cel mai înalt nivel, fiind ele înalte și vânjoase, că lasă siaj pe lac ca două nave de război. Ele fac și echipaj dublu rame, dar evoluează și la simplu. Sultănița Ghițescu e blondă și mai rotofeie, e veselă mereu și pe tot lacul, la antrenamente, numai chicotelile ei se aud: Hi-hi-hi și hi-hi-hi! Marina Ionescu este brunetă spre metisă, mai înaltă și osoasă, cu o forță neobișnuită în brațe și în picioare, dar și cu o încruntare gravă și permanentă de mare ambițioasă.

Glad și Menumorut, buni vecini, și pe deasupra complementari, trăiesc în lumea lor din Gorun și nici că le pasă de țară, continent, univers. Dar, în Glad pătrunde viermele îndoielii și invidiei la un moment dat. De ani de zile, cei doi cumpără purcei frați de la Grigore Botgros din capul satului care are mereu două-trei scroafe fătătoare. Purceii sunt identici, luați la șase-șapte săptămâni de la aceeași țâță. Și totuși, de trei ani încoace, la Crăciun, porcul lui Menumorut este mai mare și mai gras cu vreo 75-80 de kilograme. Sunt hrăniți cu aceleași lături, cu aceeași huruială de porumb, grâu, soia, ovăz, cu aceeași ghindă. Și al lui Menumorut are mereu în jur de 200 de kilograme, iar al lui Glad abia de trece de 100. Așa nu se mai putea continua.

Iar într-o dimineață, îndoielile lui Glad s-au adeverit. Pe când își hrănea porcul, curcanii și găinile, l-a auzit peste gard pe Menumorut strigând după nevastă: „Florico, ai pus pastilele în lături?” „A, energizantele? Am uitat. Acu le aduc...” Asta era! Marina lui Menumorut

primea energizantele la liceu, dar nu le folosea. Le aducea acasă, iar părinții îngrășau porcul cu ele.

Orașul de oțel

Oțelul Purpuriu este un orășel pus între doi munți, mă rog, între două stânci cu un spațiu de câțiva kilometri între ele. Acolo urma să se ridice orașul în jurul unui combinat siderurgic. El a fost construit în modul cel mai democratic posibil, după cunoscutul principiu „fiecare după muncă, fiecăruia după necesități!" Primul apartament a fost făcut direct pe iarbă fără niciun proiect, fără fundație, temelie și altele. Inginerul Francisc Hamer, omul desemnat de la Centru să ridice combinatul din temelii, viitorul director general, și-a făcut întâi și-ntâi casa. Patru camere și o bucătărie întinse direct pe pământ din tablă groasă de oțel, cu scări de oțel, cu acoperiș de oțel, cu geamuri și uși glisante, toate făcute prin sudură temeinică. A vopsit-o în gri și maro. Mobilierul a fost făcut tot din tablă – mai subțire – și tot prin sudură și vopsit în albastru, mobilier trainic, să țină o viață. Casa a fost vizitată de viitorii colaboratori, apoi de muncitori, de toți viitorii angajați și luată, desigur, ca model. „Noi nu trebuie să fim ipocriți, zice Hamer cel hotărât, oțel vom produce, din oțel să ne facem locuința!"

Apoi inginerul-șef Iosif Ringhel și-a lipit și el casa de cea a directorului, cu un perete comun, din motive de economie. Dar el și-a făcut apartamentul pe verticală, trei camere pe trei etaje și o mansardă. Și a vopsit-o în verde și negru. Privite de la o anume distanță, cele două case erau un L perfect drept, colorat ca-n cărțile preșcolarilor de la o grădiniță ajutătoare.

În câteva luni, între cele două stânci n-a rămas un centimetru de teren, tot a fost ocupat de case de tablă de oțel lipite între ele, cubice, paralelipipedice, piramidale... Unele înalte, altele mai joase, puse pe lung sau pe lat, ba și oblic, fiecare după gust și posibilități geostrategice, în toate culorile și nuanțele posibile.

Ultima casă a fost a paznicului Leonard Pascu. Ea are un metru și șaizeci și cinci de centimetri pe un metru și și șaptezeci și șapte. E lipită de munte și folosindu-se de o curbură a stâncii, are și o fereastră, un fel de hublou nici rotund și nici oval, desenat parcă de un copil cu mână tremurândă. Casa, dacă e s-o numim așa, e vopsită în verde și e dotată cu un scaun de tablă pe care se odihnește paznicul tot timpul cât șade acasă. Alt mobilier nu are.

Dar, tot lipind, adică sudând locuință de locuință, oțelarii au uitat că la mijlocul distanței dintre cei doi munți trebuia amplasat chiar combinatul siderurgic. Puși în fața faptului neîmplinit, cu orașul de oțel compact ca o carapace, Francisc Hamer și suita au pornit pe vale-n jos în căutarea locului de combinat unde să poată ajunge calea ferată industrială, camioanele, utilajele. Locul potrivit a fost depistat la 55 de kilometri de orașul de oțel, tot între două stânci de care l-au proptit ca pe-o uriașă claie de fân.

Tot făcând naveta zilnică de 55 de kilometri, locuitorii orașului de oțel Oțelul Purpuriu, peste trei ani, au ridicat și combinatul. Se aduseseră 10-15 vapoare cu minereu de fier din Australia, apoi alte vapoare cu cocs din Argentina.. Cu o săptămână înainte de Crăciun, combinatul s-a inaugurat cu mare fast. A tăiat panglica însuși președintele țării, privit cu stimă și respect în poziție regulamentară de membrii guvernului, gărzile de corp, organele județene, populație. Directorul Francisc Hamer a scos prima lingură din prima șarjă de oțel topit pe care a arătat-o mulțimii aplaudatoare. A fost, de fapt, prima și ultima lingură de oțel produsă de combinat. A doua zi a venit marea zaveră, lovitură de stat, revoltă, răscoală, revoluție din decembrie, cum vrem să-i spunem și, cum se știe, când armele zăngănesc, combinatele siderurgice intră într-o tăcere de mormânt.

O dată cu vara, a apărut ca Făt Frumos pe-un cal alb un investitor strategic din Australia, a cumpărat combinatul, l-a tăiat bucată cu bucată și l-a dus să-l topească în țara cangurilor săritori la triplu salt. Și-am încălecat pe-un cățel și v-am spus povestea combinatului de oțel.

Un poem de Mihai Posada

Singur printre jurnaliști

în urma unor studii savante
elaborate serios pe bani publici
experții-cercetătorii-oamenii de știință
au descoperit că populația planetei
suferă un proces general de tâmpire

internetul geme de plăcere
distribuind senzația-știre

șocant redactată să deconcerteze
să mire
boierii minții și zeița slujirii
ar fi marx-engels și ana pauker

ai democrației desecretizate spun știriștii
uluindu-și publicul-țintă aflat în derivă
în vrie ca titanicul în fluxul de știri
ori, cum în isoscelul bermudelor
intrați bezmetici piloții orbirii

să mănânci dulciuri și grăsimi
ca să slăbești sau că toate alimentele

sunt cancerigene e-un mizilic
printre ştirile care se bat cap în cap
precum munţii din basmele vechi
nerevendicate şi încă nerestituite

alte noutăţi informează că simboluri creştine
: icoane altare sfintele cruci trebuie acoperite
cu negre linţolii spre a nu-i ofensa pe necreştini
ştiri mai vechi amintesc de un papă habotnic
îmbrăcând în cârpe nudurile capelei sixtine...

dar cine ia hotărârile nu ni se spune
oricum nu sunt ardeleni – cum (ar) zice blaga
: nu duc lucrurile până la capăt – nici ei
decizionalii nici ziariştii cu ştirile lor

urmând raţionamentul luminilor cetăţeneşti
– raţiunea raţionaliştilor
care pe cardinali i-au ghilotinat
şi pe preoţi, toate fecioarele ar trebui deflorate
spre a nu ofensa adevărata feminitate oricum
dubioasă în democratura de gen (egalitatea vs.

segregarea) toate albinele exterminate spre
a nu îi jigni pe trântori şi de ce nu toţi bărbaţii
emasculaţi pentru a nu-i deranja pe impotenţi

probabil o ştire va veni-ntr-o (bună) zi
vestind că populaţia planetei de care tocmai
vorbeam va suferi o mică intervenţie
de lobotomie democratic-menită
să nu îi mai tulbure pe majoritariitâmpiţi
ştirea îndobitocirii generale fiindde bună
seamă încununarea unui popular referendum

dar şi aşa lobotomizată opinia publică
nu încetează să se bucure să se mire
un miliardar a oferit o mare sumă de bani
pentru restaurarea catedralei notre dame
care tocmai a ars la paris o noapte întreagă

și va fi refăcută în câteva zeci de ani
spune altă veselă știre dar ce e
doamnelor și domnilor
la urma urmei notre dame

: ascunzătoarea bântuită de un monumental cocoșat ?
: o bastilie nedemolată la timp de revoluționari ?
: un muzeu de relicve religioase jenante ?
: un simbol al defunctei europe creștine?
: o jignire la adresa neomarxiștilor atei ?

Inedit

Aurel Dumitraşcu

(Carnete maro/ Jurnal)

Jurnalul lui Aurel Dumitrașcu, publicat pînă acum, cuprinde perioada 1982 – 1990, considerată etapa în care tânărul scriitor dobândise conștiința de scriitor. Jurnalul lui Aurel Dumitrașcu însă este mult mai extins, el începe încă din anul 1976 și vorbește despre căutările, cu orizont cultural sau fără, ale unui tânăr care se căuta pe sine, care căuta lumea. ”Carnetele maro” în discuție sunt, la fel, o lume in nuce, un destin care freamătă în cuvinte.

(Transcriere, prezentare, note, index de nume: ***Vlad Alui Gheorghe***)

*

Citești serios amuzat cîteva din reflecțiile naive ale lui Heraclit, care ajunge la noțiuni ca „suflet umed” și „suflet uscat”. Cînd înțelepții devin ridicoli, nimeni nu-i întrece. Pentru că ei au tot timpul încredere în ceea ce li se recunoaște, ce li s-a recunoscut pînă-n clipa gafei.

Borca, 22 aug. ’81

*

Liviu Ciulei, în America, din nou. Acum asigură conducerea artistică a teatrului The Guthrie Theater. Stagiunea ’81-’82 a început-o cu „Furtuna” lui Shakespeare, spectacol care a fost și la București, „făcut” cu trupa de la Bulandra. Recunoscut ca un mare regizor, ajungîndu-se pînă la afirmația că „sistemul lui Ciulei poate avea un efect profund în întreaga

mişcare regizorală din Statele Unite ale Americii" (Jack Kroll în „Newsweek"). The Guthrie Theater este în Minneapolis (statul Minnesota).

Iată ce spun cîteva mari personalități despre spectacolele lui Ciulei văzute la Bulandra: Orson Welles: „Liviu Ciulei ne-a oferit cel mai original și autentic Shakespeare din sutele de spectacole pe care le-am văzut". Paul Scofield: „Niciodată nu am văzut o comedie shakesperiană regizată și interpretată cu atîta delicatețe, lirism, forță și magică inventivitate". Al Pacino: „Profunda comuniune a lui Ciulei cu piesa, marele entuziasm și generozitatea au fost inspiratoare pentru mine". Ai toate motivele să-i crezi pe acești mari actori, mari oameni ai scenei sau platoului de filmare.

*

Cîteva cuvinte ale lui Graham Greene: „Scrisul e o formă de terapie; cîteodată mă întreb cum reușesc toți cei ce nu scriu, nu compun muzică și nu pictează, să scape de nebunia, de melancolia, de spaima inerente situației umane" (în romanul romanelor sale, apărut recent – „Căi de scăpare"). Și un „mesaj" către scriitorii debutanți (într-un interviu acordat lui Evgheni Evtușenko și apărut de curînd în „Literaturnaia Gazeta"): „Scriitorul trebuie să fie înzestrat cu răbdare nemărginită. Scriitorul trebuie să fie conștient că profesia sa îl va azvîrli în singurătate. Este profesia în care omul se străduiește din răsputeri fiind conștient că va reuși foarte puțin. Una din senzațiile cele mai dureroase intervine atunci cînd încetezi a fi scriitor tînăr și simți greutatea vîrstei. E foarte periculos să începi a te autocopia, așa cum s-a întîmplat cu Hemingway… Nu începeți să scrieți dacă puteți să nu scrieți. Nu vă străduiți să deveniți scriitor. Nu scrieți dacă nu simțiți nevoia acută de a scrie. Dar dacă aceasta vă obsedează, fiți convins că vă așteaptă o viață foarte grea".

Greene are dreptate!

*

În iulie, cu Adrian, în București ați intrat la un film, „Corleone". Cum nu-ți amintești să ți se fi întîmplat, după zece minute ați ieșit afară, filmul părîndu-vi-se execrabil. Sala era plină.

Citești, iată, cu întîrziere, în „Rom. literară" nr. 32 din 6 aug. 1981, o notă („Melc-codobelc") a lui D.I. Suchianu, din care citezi: „Corleone", de Pasquale Squitieri, nu este propriu-zis un film prost, ci, mult mai rău,

un film nepermis. Filme proaste are voie să facă oricine – nepermis însă e altceva. E ceea ce delict e față de licit. Închipuiți-vă un film de două ceasuri, cu zeci de secvențe, reprezentînd toate, pe erou, sosind acasă, așezîndu-se în fotoliu, descălțîndu-se și încălțînd o pereche de papuci. Asta exact la fel, de zeci de ori (…)

Da!

*

Am scris mult și profund! Sînt cel mai fericit pămîntean al acestei seri. N-am să dorm.

23 aug. '81

*

Ca să ajungă la frumusețe, artistul trebuie să plece tot de la frumusețe. Sau de la o speranță de frumusețe. Poezia mucegaiurilor și bolii nu s-a născut din rău, ci din speranța că lumea nu e totuși putredă, că și în boală și mucegai există o fărîmă de lumină.

*

Cred că după ce scriu arăt ca un neom, cred că am ceva îngrozitor și umil în același timp în privire.

*

Cînd spuneai, pe la începutul anului, că venirea lui Ronald Reagan la președinția S.U.A. este de fapt instaurarea unei canalii într-o funcție foarte importantă, se pare că aveai dreptate, deși ulterior îți revăzusei sentința aceea precipitată. Dar, iată, Reagan a luat hotărîrea de a se trece la fabricarea bombei cu neutroni și la stocarea ei, intenționînd s-o amplaseze și-n Europa, în țările din grupul N.A.T.O. Protestele tuturor oamenilor din lume nu vor îndupleca hotărîrea acestui imbecil. Pentru că orgoliul canaliilor este imens. Poate că numai moartea acestui cabotin ajuns președinte ar rezolva ceva. Pacea este mai importantă decît orice formă de guvernămînt. Pentru că pacea nu poate lua niciodată hotărîrea de a se sinucide. În timp ce un războinic va fi oricînd dispus să provoace război. Un guvern va fi oricînd dispus să tîrască un popor în război. În SUA, pentru Casa Albă poporul este un instrument; și un mijloc rentabil pe seama căruia se pot scoate averi fabuloase.

Întrucît un ucigaș nu poate fi liniștit cu cuvinte, cu sentimente, cu luciditate, el trebuie împușcat. Acest gînd are ceva terorist în ton. Dar nu vreau să cred că un individ poate fi mai important decît o națiune.

*

O fată pe care n-ai mai văzut-o pînă azi, Cătălina, din Bacău, 16 ani, a venit dezinvoltă la tine, ți-a cîntat la chitară în limba engleză – avea o voce profundă, cuceritoare, vorbea cu tine detașasat și puțin uimită că la Borca există oameni așa „deosebiți".

Romantismul ei fragil părea dozat de o siguranță provocatoare. Cu ochelari, asta dîndu-i parcă personalitate, în jeanși și adidași – asta făcînd-o ușor comestibilă, pieptănată foarte U.S.A – în genul folkistelor protestante, cu un corp sănătos ca un pepene copt și mustind de lumină – fata asta ți-a răpit jumătate de zi, dar comuniunea a fost sinceră și tonifiantă, poate și fiindcă a avut ca punct de plecare surpriza și dezinvoltura.

*

Ai reprivit desenele pe care Lămîița ți le-a trimis în anii din urmă. Unele dintre ele relevă rigoare de artist, o meticulozitate tulburătoare. Și mult suflet. Te-a revoltat gîndul că această fată cu atîta talent se poate irosi în nimicnicii domestice, amoroase, casnice. Seara i-ai scris o scrisoare ușor patetică, interogativă – un fel de disperare peste care nu e omenește să treci.

*

Citești multe pagini din Aristotel. Marx avea dreptate să-l numească „Alexandru Macedon al filosofiei grecești". Avînd foarte des dreptate, greșind uneori din slaba dezvoltare a științelor particulare pînă în acel secol al IV-lea î.e.n, Aristotel este un mistic întru ADEVĂR.

Pe tine nu te interesează în primul rînd ce din filozofia lui se apropie de materialism sau ce se apropie de idealism. Importantă este doar concluzia pe care o cîștigi de partea ta citind textele acestei minți sfredelitoare care pleca de la realitate, dialectica lui fiind constructivă și convingătoare în mare parte. Dar fiecare filozof este o îndoială de rezolvat prin noi înșine.

*

Un american, Travers Newton, după îndelungi cercetări, „riscă” să descopere sub ipsosul lui Vassari de la Palazzo Vecchio (familia Medici, reîntoarsă în Florența îi ceruse asta – din motive politice, desigur; „Bătălia de la Angiari” le amintea de adversarii lor republicani) pe peretele de vest al sălii (și nu pe cel de est, cum indicau documentele scrise) celebra „Bătălie de la Anghiari” începută de da Vinci pe 6 iulie 1505 și considerată de mulți dintre vizitatorii timpului drept o minune a Renașterii. Se știe că Rafael a realizat copii după această frescă, tulburat de nebunia luptei reprezentate de da Vinci, mai tîrziu și Rubins pictînd un tablou cu acest titlu, după cópii.

Da, ar fi o descoperire uluitoare a acestui veac, cum se spune într-un cotidian! Să așteptăm.

24 aug. 1981

*

Ești convins că destinatarii scrisorilor tale nu le păstrează pe acestea întotdeauna. Fiind sincer pînă la a fi necruțător, nu poți trece peste tarele care le întunecă unora vederile etc. De exemplu, Daniel în special dar și Adrian ți se pare, distrug multe din scrisorile pe care li le trimiți. Poate că ar trebui să ții o evidență a tuturor scrisorilor pe care le scrii.

*

„Jurnal”-ul zilnic, de la un anumit punct, nemaifiind omul cu care discuți, este o încăpățînată respingere a condiției secătuite, a realității lipsei de putere artistică. O viață este făcută din tot felul de evenimente, din tot felul de crize. Cred că un jurnal trebuie să le conțină numai pe cele semnificative. Un om despre care știi totul devine neinteresant. Jurnalul unui om căruia-i este frică de amnezie totală, da, este justificat, acest jurnal poate excela în minuțiozitate cotidiană. Jurnalul unui scriitor nu poate fi conceput decît ca un sistem sincopat de gravități.

Ceea ce spuneai cîndva despre jurnal nu era valabil. Pentru că inocența este deseori un mod de a te amăgi de partea suavității. Și lilialul rămîne o parte bine definită și a concupiscenței, a neseriozității poate. „Inocența e ne-știință” – zicea Kierkegaard.

*

Nu știu să privesc moartea. Îți trebuie o clipă de împăcare pentru a înțelege moartea.

Și eu sînt un neîmpăcat.

*

I-ai scris lui Traian T. Coșovei. Excelînd în pedanterie involuntară (!), epistola ți s-a părut de un ridicol monstruos. O clipă uitasei că-i scrii unui om. Și ai rupt-o înciudat.

*

L. îți comunică patetic și melodramatic că nu mai are nici un copil în burtă, că posibilul tău fiu nu mai este. Un sentiment de jenă te-a cuprins. Vorbea prea detașat despre faptul că cineva nu va mai putea exista. Ceea ce era potențial a devenit anulare. Crezi că femeile înțeleg foarte rar cîte ceva dintr-un poet. Iubirea pe care L. ți-o înșiră și de astă dată este simptomatică pentru multele altele. Lipsa de putere întru esențializare derivă deseori dintr-o inteligență șubredă. L. are în schimb o memorie foarte bună. Reține tot felul de nimicuri. Un pustiu rece e-ntre tine și ea acum. Și totuși ești de partea acestei femei de aproape 20 de ani care poate chiar te iubește mult.

Există întîmplări pe care nu știi dacă trebuie să le negi sau accepți, ele existînd oricum. O dialectică a sîngelui există în fiecare atingere dintre oameni. L. te va detesta numai după ce privindu-se în oglinzi va constata că are două riduri în plus – și se va înșela crezînd că sînt din vina ta.

Te întrebi ce rost are să fie patetică și să-ți vorbească de „fosta mamă a fostului tău fiu” după ce a abolit pre-existența acestui fiu din proprie inițiativă!? Chiar dacă există un sens al libertății care îți spune că pentru cîtă minte are o femeie, ceea ce a făcut e-n logica firii și prudenței oricărei femei.

L. sau săptămînile oarbe și frumoase ale unui bărbat singur care trecea într-o zi printr-un oraș răcoros. Ea știe că ești la Sulina. I-ai spus asta, cînd v-ați întîlnit ultima oară, dintr-un singur motiv: nu puteai fi de acord cu propuneri, chiar dacă erau ale ei, chiar dacă o iubeai. Numai iubirea în sine conta. Și liniștea. O femeie ca L. putea uzurpa orice, chiar dacă nu i-ai fi dat voie. Dar nici nu puteai să te ascunzi de o femeie. Lipsa cuvintelor este deseori un triumf al înțelegerii necesare.

Și numai în singurătate ne recăpătăm echilibrul. Am spus echilibrul, nu puterea.

*

Borca excelează în proști și hoți. Dar se pare că aici femeile dețin o majoritate alarmantă în ceea ce am putea numi imperiul lipsei de minte și bun-simț.

*

Marie. Sau ca și cum ai aștepta să fie răcoare după ce ai străbătut cenuși păcătoase.

Prezența ei continuă să purifice tot ce hălăduiește inconsecvent și deșănțat prin tine.

*

La o sărbătoare religioasă mai din urmă, groparul a căzut pe treptele bisericii. Era beat. A fost dus la Iași. În comă. Era acel om despre care, privindu-l mult la diverse înmormîntări, gîndeai că nu mai poate face nici o diferență între un om viu și unul mort. I se spunea Iroplan. În fond chemîndu-l C-tică Manoliu. Tu n-ai știut niciodată cum îl chema, doar Iroplan. Așa-i zicea toată lumea. A murit ca într-un local. Pentru că fiecare sindrofie din asta se termină cu beție. Țațele nu mai sînt nostime, ele devin un fel de depravate acolo. Înmormîntările sînt un motiv de a bea fără a li se reproșa c-au fost la crîșmă!

Cred că cel mai mult, azi, oamenii suferă de lipsă de sensibilitate. Dar, ca și prostia, nici această lipsă nu doare.

Groparul a murit. Femeile îl plîng. El își făcea meseria cu atîta seriozitate încît întotdeauna cînd l-ai privit simțeai că-l și detești, neînțelegîndu-i faptele acelea necesare. Inclusiv mama îl plînge. N-o să aibă cine-i mai duce la moară. Groparul avea cal. Păstrezi în minte o amintire cu el. aveai 7 sau 8 ani. Venea cu bicicleta, în viteză, la vale, de pe Sabașu. Era foarte beat. A căzut. Roțile erau îndoite ciudat. El, în praful drumului, zăcea cu fața în jos. August. La un moment dat, de sub el a ieșit tip-til o baltă de apă gălbuie. Făcuse pipi pe el. Voi rîdeați. Și apoi nu mai știu cine l-a ridicat de acolo. Voi n-ați fi putut, în nici un caz. Era prea greu.

Ți-l mai amintești cînd te-a luat de gușă și ți-a dat cîteva palme peste cap: era Paști, te-ai urcat cu alți puști în clopotniță și ați izbit limba de clopot; și nu trebuia. Și alte amenințări și pumni dați la îngrămădeală pentru că în serile de Paști voi vă jucați „de-a războiul” prin cimitir, prin jurul bisericii, ascunzîndu-vă chiar în biserică printre picioarele enoriașilor pleoștiți de atîta slavă.

*

Malraux citea în mod regulat cîțiva scriitori: Saint-John Perse (pentru care avea o mare admirație), Camus, Michaux, Shakespeare, Hölderin, tragicii greci, Giono, Montherlant, Claudel. Ar fi spus cîmd i-au apărut „Antimemoriile”: „Le voi arăta că sînt cel mai mare scriitor din acest secol”.

29 aug. 1981

*

Fiecare carte de poezie este totuși o formă de luciditate, un impact cu noi înșine mai întîi. Nu-i pot crede pe aceia care fiind prea liliali pică în…curtoazie epigonică. Daniel, de exemplu.

*

Cred că nici un alt om nu duce o viață mai discrepant împăcată și mai constructiv asumată decît poetul.

*

Știu foarte bine că poezia mea nu există pentru că o „promovează” cineva, ci pur și simplu pentru că meritele îi aparțin numai ei.

30 aug. 1981, duminică

*

A iubi înseamnă a te atașa.

*

Nu există lucruri mai bune și lucruri mai rele, nici oameni pe care-i iubim mai mult
și oameni pe care-i iubim mai puțin. Există numai lucruri și oameni de care ne atașăm sau nu ne atașăm.

*

Reconfortant acest „Jurnal” al lui Samuel Pepys! Ciudat, deși aparent monoton și nesemnificativ, fiecare pagină este plină de liniștea și obișnuințele unui om de care parcă ni-i dor. Pepys scrie tot. Zilele lui trec ca niște lady, nu ca niște haimanale. Oamenii timpului său mîncau și beau mult. Și ieftin. Calmul acestui jurnal atît de domestic este prima cauză a lecturării sale într-un mod plăcut.

*

Iată un poet american care-ți place mult: Kenneth Koch!

*

Ultimele cuvinte ale lui Bacovia: „Vine întunericul”.

*

John l-a adus pe Petru-Ciprian aici. Nu are un an. E un băiat calm. Și totuși nu suportă să fie lăsat singur. Nu poți sta cu el mult timp; treburi spirituale te fac să pleci. Mama îl privește bucuroasă și mirată. Cel mai mult cred c-o uimește gîndul că e bunică. Obosește. Dar parcă nu vrea să recunoască. Un copil mic este un mic tiran. Tot ce faci se substituie grijii de a-i da lui totul, de a-l ști în liniște și mulțumire.

Nu sînt în sinea mea de acord ca bunicile să crească nepoții. Oricît de greu ar fi, un copil pe care-l ai există pentru că l-ai dorit. Și, deci, ar trebui să faci orice pentru a-l crește tu, nu alții. De fapt, e foarte greu să poți face asta. Avînd serviciu, acest copil trebuie să nu stea singur. Și nici oricum.

*

Umbli pe munți. Pădurea este și o îngrijorare. Redescoperi plăceri juvenile. De exemplu aceea de a căuta ciuperci, de a le aduna. Plăcută este doar această căutare. Sînt locuri în care de cel puțin 15 ani știi că poți găsi ciuperci. Te duci prin acele locuri. Și-i găsești. De exemplu, anul acesta bureții s-au făcut numai după muchii de pămînt. Și la umbră. Pe părțile N-V-estice însă. În rest nu.

Și alunii. Aceste tufe care au umplut toate toamnele copilăriei tale. Și alunarii – păsările care-ți amintesc cel mai limpede nesfîrșitele ore în care hoinăreai singur prin ei, prin desișuri, prin ierburi. Sau prin veșnica pădure – liniștită, temător de liniștită, răcoroasă și atît de echilibrată în uimiri și bunătate.

*

Maria. Goală, seamănă cu nebunia. Tremurul ei ar ului de plăcere chiar și ceea ce nu s-a mișcat niciodată. Fără priviri și cuvînt n-am putea ști ce adîncă e frumusețea!

*

Vrei să pleci peste cîteva zile la București. Iată un gînd care te bucură în acest început de septembrie.

1 sept. 1981, marți

*

Totuși oamenii vechi sufereau în primul rînd de calm. Oamenii Renașterii poate, mai ales.

*

Nu există nefericire mai mare decît să fii poet. Dar nici fericire.

*

Toleranța – care este o formă de lașitate sau lipsă de personalitate (responsabilitate).

*

Voi continua să vorbesc mereu despre respect. El este primul și cel mai serios semn de iubire și loialitate.

*

Prea des femeia este o simplă motivație carnală pentru excesele sexuale ale bărbatului.

*

Viața e urîtă din momentul în care omul acționează doar în virtutea instinctelor primare. Un astfel de om poate jigni și lovi ușor, poate ucide și discredita.

*

Chiar și în familiile aparent civilizate și ireproșabile, femeia devine calul de bătaie, un fel de slugă tratată din cînd în cînd cu nopți de iubire și cadouri derizorii.

*

Boala de care suferă cel mai mult bărbații e nepăsarea.

*

În intimitate, în general, oamenii devin altfel. Ceea ce părea în altă parte dezinvoltură devine în intimitate sadism. Emoția devine spasm. Afecțiunea devine sex.

*

N-am interese personale. Meschinăria derivă de la interese.

*

Mă uit la prunci. Ei n-au nimic rău. Răul se învață, răul l-am inventat noi, o dată cu toate prețiozitățile socio-legale.

*

Religia, în intenție, este și ea o formă de purificare. Dar a fi religios înseamnă a fi bun. Și nu știu ce nevoie are bunătatea de ritualuri.

*

Este bine să respectăm credința oricărui om, dar să nu uităm că dogma este ruginire, temniță pentru creier și inimă.

*

Aproape toți popii de azi sînt în stare să-și vîndă credința pe o monedă de cinci lei.

*

Ritualurile și vinul ce se bea la moartea unui om nu sînt o formă de decență și de tristețe, ci o bufonerie la care fiecare se face că este serios.

*

Tristețea mea derivă mult din teama de a nu trăi într-o lume cu prea puțină iubire.

*

Ți-a scris fata aceea frumoasă de pe vas, văzută în iulie – cînd mergeai cu Adrian spre Constanța. 16 ani. Bucureșteancă. Florentina Constantin. Îți amintești cu emoție grația ei.

*

E un timp în care există o ființă contrariată de tăcerea ta: Linn. Îi vei scrie sîmbătă, din București. Uneori mutenia ordonează lumea.

*

Plouă. Bun venit, zeiță a liniștii și împăcării!

*

Acum trei zile te-a vizitat Gabriela T. Ceva din ea devine derizoriu. A făcut o afirmație aberantă: pictura bisericească actuală ar fi mai valoroasă decît pictura (modernă) de azi. Încerca să te convingă de ceva ce nu merita și suporta convingere. Faptul că ea pictează biserici acum și că acolo nu e nevoie să ai ideile tale o face să devină de un subiectivism de prost-gust. Să însemne toată logoreea ei un țipăt al neputinței ofensate? Posibil. Ceea ce ți s-a părut rău e că la un moment dat în imposibilitatea de a contracara cu argumente afirmațiile tale, a izbucnit în plîns. Nu poți fi artist dacă singura rezolvare a unei contrarietăți o găsești în plîns. Gabriela T. este un om bun și frustrat. Acum trei zile ea ți-a spus prin comportamentu-i că nu va avea niciodată puterea să fie artist.

Cum puteai s-o crezi că pictura bisericească de acum are personalitate!? Să fim serioși. Tot felul de mîzgălitori au pretenția că sînt artiști. O biserică are personalitate dacă e pictată de un singur artist. Ori azi, maestrul are prea mulți ucenici nerozi în jur. Capodoperele nu se nasc din greșeli și evitări.

2 sept. 1981

*

Pentru mama ar fi fost îngrozitor să fi fost și Ionel tot poet. Fericirea ei ține de alte bogății.

*

Impresionantă această plăcere a femeilor nefericite în căsnicie de a vorbi despre bunătate!

*

Petru-Ciprian zîmbește nespus de mult. Continuă să nu suporte să fie lăsat singur. Bucuria cu care se joacă împreună cu tine este nesfîrșită.

*

Oare de ce nu-și dau seama unii politicieni că sînt insuportabili prin ceea ce declară!

Fostul preşedinte al S.U.A., Jimy Carter, declară pe aeroportul din Osaka, după o vizită de 10 zile în China, că fabricarea şi stocarea bombei cu neutroni este necesară în acest moment. Pe motivul că ruşii au intrat în Afganistan acum un an. Este ridicol să gîndeşti viaţa unei planete prin manevre politice în unele zone de influenţă! Americanii îţi par uneori de o imbecilitate deranjantă! Te referi la politicienii americani, desigur!

*

Dimineaţă vei pleca spre Bucureşti. Fiecare călătorie te bucură nespus! Speri să-i vezi pe toţi cei pe care ţi-ai propus să-i vezi!

Borca, 3 sept. 1981

*

Ieri ai fost la D.R. Popescu, la Uniunea Scriitorilor. Ai venit în Bucureşti pentru a vorbi cu domnia sa. Secretara te-a anunţat. Te-a primit cu aceeaşi amabilitate şi încredere. Ţi s-a părut dezinvolt, parc-ar fi trăit acolo de cînd lumea, în biroul acela solemn. I-ai spus de manuscris, de faptul că nu-i cunoşti pe cei de la edituri, că cei de la edituri oricum nu-s dispuşi să stea de vorbă cu necunoscuţi (deh!). Ţi-a vorbit mult, stima răzbătea din cuvintele lui, grija chiar. Te-a prezentat lui Sorin Titel (jovial!), Al. Balaci (parcă prea funcţionar acest italienist!) şi George Bălăiţă. Bălăiţă e director la „Cartea Rom.”. D.R. i-a vorbit despre mine, cu excesive laude. M-a făcut „cal pe care merită să se parieze”, i-a spus să-mi citească manuscrisul, să-l dea lui Ciobanu (Mircea), să aibă grijă. D.R. continua să exagereze în laude, să afirme că sînt unul din poeţii mari de mîine. Bălăiţă asculta puţin derutat. A citit prin manuscris. „Foarte interesant!” a spus.„Eşti retoric uneori!”a spus mai încolo.

Despre viaţa ta le-ai spus ce te-au întrebat. Urmează să-l mai suni în octombrie. Pe Bălăiţă. D.R. e un om care ţine mult la tine, îi eşti recunoscător. Dar îi eşti foarte recunoscător pentru că dumnealui ţine la tine fiind convins că ceea ce scrii nu e poezie minoră. Un poet tînăr are nevoie de stima şi încrederea scriitorilor mai mari. Şi apariţia primei cărţi depinde prea mult de aceşti mari scriitori, mai puţin de valoarea cărţii în sine. Nu eu am inventat asta.

În ochi aveai altă lumină! Ce s-ar face un poet fără încredere?!

*

Cu Mircea Cărtărescu vorbești la telefon. Veți încerca să vă vedeți mîine. Seara ajungi la Mariana Marin, după ce te-a sunat Ion Bogdan Lefter – un băiat care scrie foarte mult prin toate revistele. Și nu rău. Ați stat împreună pînă la 3 dimineața. Mult vorbirăți. Mariana era mai frumoasă decît de obicei. Bogdan – un interlocutor plăcut, avizat. Dar ai fi preferat, parcă, pe Radu Călin Cristea. Bogdan Lefter are ceva astuțios în idei – poate e vorba de nesiguranță! Radu era mai clar și venea cu argumente mai convingătoare.

*

Ioana Dana Nicolae te caută la telefon. Vocea ei te bucură cumplit. De ce? Mîine la ora 10 vă veți întîlni în centrul Bucureștiului. O aștepți cu emoție. Și cu bucurie. E un om pe care l-ai iubit mult, de care ți-a fost dor, de a cărei revenire te bucuri mult!

*

Bogdan Lefter spunea că Livescu e un dobitoc. Referitor la faptul că Livescu scrisese laudativ despre o carte de poezie excesiv de proastă, a lui Bogdan Negru, sau Radu Negru – nu mai știu cum îl cheamă.

*

Au apărut cărțile lui Ion Mureșan și Florin Iaru. Bucurii în poezia tînără!

*

Bucureștiul e cald și departe de răcoarea munților. Rămîi mai multe zile. Deși nu prea ai bani, constați.

*

La P. Neamț te-ai reîntîlnit cu Adrian. Nu l-au luat în război. Bun! Spunea că Ulici le-a cerut, lui și lui Daniel, poezii și poze pentru antologia pe care o face. De la tine n-a cerut. Foarte ciudat! Ce om o mai fi și acest Laurențiu Ulici?! Face așa pentru că-n Maramureș tu ai umblat cu Ioana?

Sau pentru că nu l-ai aprobat în tot ce zicea la P. Neamț? Ciudat! Și deranjant, totuși! Poate ai să treci pe la „Contemporanul”.

București, 6 sept. 1981

*

E 11 septembrie. Acum ești în munți. Ioana ți-a luat cîteva zile. Dar de ce te plictisești de fiecare dată?!

*

Într-o seară te-ai întîlnit cu Mircea Cărtărescu. Și ai mers cu el la Bogdan Lefter. Ați stat pînă tîrziu. Mircea a plecat înaintea ta, tu ai mai rămas să vorbești cu Bogdan. Multe cărți la acest băiat amabil. Și cine mai știe cum?! Dar te bucuri de fiecare zi petrecută în compania unor oameni pe care-i stimezi pentru ceea ce scriu.

*

Ai văzut un film excepțional la București: „Moscova nu crede în lacrimi”. Cu Alexei Batalov. Minunat film! Și copleșitor acest Batalov!

*

Ai citit cartea lui Ion Mureșan, „Cartea de iarnă”. Prea subțire. Multe poeme suferind parcă de o anumită inadecvare la Ion Mureșan pe care-l știai, poeme cam…imature. Dar oricum un poet excelent. Cel mai bun de la Cluj, crezi, alături de Emil Hurezeanu.

*

Răcoarea munților reînnobilează totul în tine.

*

O scrisoare de bun-simț și necesitate către Laurențiu Ulici. Ca să nu prolifereze impostura.

*

O grămadă de cărți pe masă trag de tine cu ghearele și cu dinții. Te vei lăsa în voia lor.

*

Continui să ai mîncărimi pe sub piele, de o săptămînă. Te cam doare și capul. Semn de leucemie?! Sau e un mod de a fi iritat uneori?!

*

(dintr-o scrisoare către L. Ulici) Uneori cădem în extreme pentru că lucrurile esențiale ne scapă și e greu să le „conceptualizăm”

„…deseori nepăsarea este un excelent motiv de a nu adera la fumisterii”

„În barul teatrului (Tineretului) ne-ați întrebat, pe mine și pe Adrian, ce mai citim. Ca la școală. Mărturisesc că barul e un loc în care nu pot vorbi lucruri foarte grave, mai ales cînd se învîrt atîția ipocriți și cabotini acolo”.

„…dar cultura nu vine din lecturi ci mai mult din reflecție. Bibliotecile creează cei mai mulți ipocriți. Dar ele sînt și unicul mod de a nu fi ipocriți”.

„Pot fi și causeur ireproșabil, dar nu atunci cînd se produce obișnuita „punere în trepte” a spiritelor trase pe roată și netrase pe roată”.

„Nu mă interesează de ce manuscrisul meu n-a existat în superproducția „Cîntarea României” (asta în legătură cu faptul că Ulici a fost în juriul „Cîntării României” și în iunie, la P. Neamț, spunea că n-a văzut manuscrisul tău printre toate celelalte, deși îl dusese (sper) Adrian).”

Borca, 11 sept. 1981

*

(o scrisoare către Daniel Corbu; Borca, 11 sept. 1981)

„Da, Daniel! Mulțumesc pentru Ion Mureșan! Numai că mi l-am luat și eu. Îl voi face cadou unui prieten întru POEZIE.

Numai cîteva cuvinte despre de ce nu mai sînt prolalic, nici meliflúu (ca să zic așa), ci rece, bîntuit parcă de amnezie, neprietenos.

Pentru că, iată, continuu să fiu profund dezamăgit de modul dichotomic (al tău) de a „face” poezie, de modul în care am putea vorbi despre asumare și responsabilitate a actului creației. Mi-amintesc și jena pe care am încercat-o la Corbu de Jos cînd Nelu Stanciu mi-a dat un poem proaspăt, pe care i-l trimisesei, ca să-l citesc și care se termina aproape în aceleași versuri ale unui vechi și frumos poem al lui Cristinel Pricop: „Ce tristă e dragostea noastră/ ca un copil fugit de-acasă”. Prieten sînt cu cineva atîta timp cît nu ne batem joc de cinste, atîta timp cît celălalt acceptă adevărul că cel mai important lucru în relațiile dintre oameni e respectul. Și oare nu e absolut logic să-mi pară derizoriu respectul în cazu-ți, după „Greta Garbo a fost dusă pe cîmp…”și versurile din C. Pricop?! Nu mă interesează cît ești de astuțios în ziua x sau în ziua y, ceea ce știu este că mi-e jenă.Mi-e jenă că-ți scriu și așa, deși aceste rînduri au o motivație serioasă, venită din bun-simț mai întîi. Nu pot fi amabil atîta timp cît avem tupeul (!) că sîntem implicați în cultura acestei țări. Poezia nu e nici mijloc, nici scop, poate doar asumare a realității, fie că ea este receptată in-abstracto.

Înțeleg oricum un om, dar nu în minciună și ipocrizie. Prefer să stau singur și neiubit, dar niciodată în viclenie și neseriozitate – știi bine cît de puțin e de aici pînă la idioțenie. E trist că ne-am cunoscut în bucurie și entuziasm, în simplitate și poezie – și putem sfîrși așa urît. Aud că, pe unde poți, contracarezi (!) atitudinea mea sinceră și constructivă față de modul tău de a face poezie în cîteva cazuri (sper, numai cîteva cazuri!), discreditîndu-mă față de oameni care mă stimează pentru ceea ce scriu și sînt. Păcat! Poți fi sigur că eu nu te discreditez, deși, iată, aș avea motive. Spun din nou că mi-e foarte jenă că trebuie să-ți scriu astfel de lucruri! Știu de mai mult timp că distrugi epistolele mele intempestive pe care ți le-am scris uneori din moralitate scriitoricească – e motivul pentru care le transcriu și le păstrez înainte de a ți le trimite!

Departe de a fi mercantil și ușuratic, nu-ți voi propune împăcări și alte balanțe. Aș vrea

doar să te întrebi ce ești, ce înseamnă să fii ceva, OM mai ales! Atunci voi putea ține din nou la tine! Fii sigur că istorica lipsă de opinii a lui Adrian în jurul unui pahar nu-mi place nici cînd e cu tine. Poate că și el ar trebui să-ți vorbească la fel. Se pare că el mai crede totuși că poți suplini lipsa respectivă de opinii cu amabilități și închidere de priviri.

Nu mă ocoli, chiar dacă-ți spun aceste cuvinte necesare și absolut sincere! Loialitatea oricum nu e pentru șobolani! Liniște și seriozitate!

Cu bine,
Aurel Dumitrașcu”
11 sept. 81

*

Cum să-mi placă astuțioșii care proliferează duplicitatea?!

*

În „Viața studențească” nr. 35/, miercuri, 2 sept. 1981, a apărut un interviu cu Augustin Buzura, realizat de Ioan Buduca. Un interviu care ar merita să fie reluat de o revistă de mare tiraj, cuvintele lui Buzura relevînd un scriitor cu o conștiință admirabilă, aproape toate lucrurile pe care le spune însumînd seriozitate, sacrificiu, loialitate, luciditate. Întrebat dacă „e greu să fii cinstit sută la sută în meseria de romancier? Și, de fapt, cît contează că ești cinstit?”, Buzura răspunde: „Niciodată adevărul n-a fost ușor nici de descoperit dar nici de spus. Afirmarea lui a costat enorm însă cu toate astea cei ce au vrut să-l spună au găsit soluția potrivită și nu s-au sfiit să-și asume riscurile. Sigur, Manolescu are perfectă dreptate: cîtă literatură, atît adevăr. Nici un scriitor nu poate ignora acest detaliu esențial. Oricum, azi mai mult ca oricînd scriitorul trebuie să fie cinstit cu sine și cu semenii săi. Oricît ai fi de talentat, de genial nu poți face abstracție de cinste; compromisurile, jumătățile de măsură au dus la descalificarea unor confrați cu care natura a fost extrem de generoasă. Astăzi scadențele vin mult mai repede. Am văzut atîtea înălțări și căderi încît mă mir că unii n-au învățat nimic din toate cîte s-au petrecut sub ochii noștri! Sigur, pentru unii talentul, cartea devin mijloace pentru a achiziționa „mari vicariate”, cum ar spune Saint John Perse, dar prețul este prea mare încît să merite efortul… Rușinea unui compromis cu minciună, nedreptatea, falsul, ca și „picătura de sînge intelectual”, cum spunea Lautréamont, nu pot fi spălate cu nimic… Nu există iertare pentru ceea ce n-ai făcut, n-ai încercat să faci sau n-ai putut face. Atunci cine să te ierte pentru că n-ai făcut ceea ce ai fi putut face?”.

Da, da, da, de o mie de ori da, domnule Buzura!

12 sept. 1981

*

Cîteva din aforismele lui Ion Velican:

„Ghidul de comportare civilizată se adresează în primul rînd celor ce știu carte”.

„Lașii se poartă bine cu toată lumea”.

„Nici un băgător de seamă n-a ajuns om de seamă”.

*

Mama. A vîndut 50 de prăjini de pămînt. Teren de cosire. Pe Runc. Lui Ilișescu. Pe 10000. O privești. E mai senină. Și ce-și cumpără în primul rînd: un voal mare, alb și înflorat – să-l punem peste ea cînd va muri. O privești contrariat. Și ca să nu izbucnești în plîns, ironizezi acest mod de a trăi spre moarte. Prezența lui Petru-Ciprian o face să uite de totul. Cred că e mereu obosită. Puștiul e cuminte, dar se scoală și-n toiul nopții, n-are stare deloc, e un răsfățat. Dar mamei i-i foarte drag, zîmbetul ei e plin de încîntare și afecțiune. Oare o întinerește prezența lui Petru-Ciprian? Ce bine-ar fi s-o întinerească, ce bine!

*

Un telefon la Cluj: Cristinei Felea. O găsești foarte veselă, sau poate telefonul tău a înveselit-o.

*

Bunul-simț nu e o favoare. E o necesitate.

14 sept. ’81

*

Școala. A început. Bucuria revederii unor copii foarte dragi. Dar nu mai ești entuziast ca-n alți ani. poate că ceva îmbătrînește în tine?

A plouat continuu, toată ziua. Zeițele aveau sînii fleșcăiți spre seară. Dar ploaia te predispune la scris, ca de obicei.

*

Ți-o amintești pe Viorica Anton. O să-i duci mereu dorul. Era așa bună și caldă!

*

Țipetele lui Petru-Ciprian ți-au dat senzația că-ți ieși din minți. Ca să nu-l auzi, asculți muzică foarte mult.

*

Ce justificare poate avea un poet la Misollonghi, totuși?!

*

Mai ai mîncărimi pe sub piele. Parcă și-ar usca dracii hainele.

15 sept. 1981

*

Fapt aproape incredibil: în „Napoca universitară", numărul special, de vară (tiraj: 3000 de exemplare), ai o pagină întreagă de poezie. Deși au trecut vreo șase luni de cînd îți ceruse poezii, Dorin Serghie se ține totuși de cuvînt și te publică sărbătorește. Șapte poeme. Te onorează mult această apariție, ca orice apariție într-o revistă care nu plătește, studențească. Te-ai citit cu plăcere, s-ar zice. Deși poemele nu-ți mai spuneau nimic.

Remarcabile poemele lui Carol Hârșan și Ionel Bota! Cele ale lui Eugen Axinte nu ți-au plăcut întru totul. Cristina Felea avea un text tradus în maghiară.

Mulțumesc, Dorin Serghie!

Sorin Grecu îți trimisese acest număr.

16 sept. 1981

*

A nins pe vîrfurile munților. Anul Nou mai lipsește.

*

La fiecare început de an școlar, în ultimii 4 ani, descoperi printre „intelectuali" noi direcții de propagare a prostiei.

*

Cîțiva hoți de lemne judecați în public la Borca. Parcă era concert. Te-ai uitat și tu, ai ascultat puțin. Cei cinci, cu un anume Aruștei Mihai în frunte, în haine vărgate, chilug tunși, parcă erau niște șobolani. Un avocat cerea punerea lor în libertate, judecătorul vorbea încet, ca un popă. Cum să ierți pe cei care fură ca niște cîini țara!? Și totuși, „onorata instanță" părea dispusă să-i bage prin grațieri pe cei care aduseseră prejudicii de cîteva sute de mii de lei.

Tu le-ai fi dat pedeapsa maximă, chiar dacă asta nu i-ar fi făcut să respecte pădurea după ieșirea din detenție. Ai plecat de acolo pentru că găgăuții în haine negre, oficiale, începuseră să cadă în milă și injustiție. Să-și fi revenit după aceea?!

17 sept. 1981

*

Ziarele anunță: au murit Eugenio Montale (pe 13 septembrie; era în vîrstă de 85 de ani), celebrul poet italian, și cel mai cunoscut psihanalist francez, Jacques Lacan. Veștile de genul acesta te mîhnesc foarte mult. De fiecare dată, moartea unui om de cultură îngrijorează ceva din tine. Se instaurează un fel de nesiguranță cumplită.

*

Adrian e profesor pe la Tîrpești (Tg. Neamț), aproape de casă. Ce bine-ar fi să reziste acolo, pentru că ar scrie și ar citi mult. Orașul dezmată liniștea poeților.

*

O jumătate de oră în Tg. Neamț. Pentru o radioscopie. Te grăbești să pleci. Pe Sava nu-l găsești. Pe Daniel nu merita să-l cauți. Iar o întîlnire cu Luminița ți-ar fi stricat ziua.

*

În P. Neamț, Marie. O aștepți în camera lui Adrian, singur. Și te gîndești la creatorii de modă. Va veni? Toate imposibilitățile sînt posibile. Dar a venit. Ea vine întotdeauna.

*

Te-a trezit într-un vis minunat: singur printre teancuri de cărți foarte vechi, la un anticar. Și vînzînd și haina de pe tine pentru cărți. Ce fericit erai!

*

Orașul te plictisește. Te întîlnești cu Vasile Doru Ulian, tocmai deschisese o expoziție la galeriile Alfa. Te-ai bucurat să-l vezi!

P. Neamț, 19 sept. 1981

*

Oare de ce trupul frumos al unei femei tinere te face întotdeauna să simți că tu n-o să trăiești mult!?

*

Vorbești din nou, la telefon, cu Cristina Felea! Îți place s-o auzi, să-ți spună ce mai e prin Cluj, să rîdă la vorbele de „duh” pe care i le spui și să termine cuvintele cu tine cu acel invariabil și atît de limpede „te sărut!”.

*

Memoria ta vizuală în materie de chipuri umane continuă să fie derizorie. Întîlnești la tot pasul oameni pe care-i știi de undeva dar nu-ți amintești de unde. Sau poate că nu-i ții minte pentru că atunci cînd i-ai cunoscut ți s-au părut insignifianți.

*

Centenar Bacovia! Sau multe gînduri pentru unul din cei mai triști și originali poeți ai lumii. Un român care a făcut din plumb, ploaie, parcuri de toamnă și fanfare capodopere! Gîndul tău de respect și veșnică recunoaștere pentru cel mai original poet român!

*

Simfonia a 3-a a lui Enescu te emoționează cumplit în toamna aceasta. Și ți se pare cel mai profund lucru pe care l-a compus.

*

Termenul de profunzime nu se discută. Se simte.

*

Ce trist e să trăiești în aceste garsoniere în care parcă și florile mor repede!

*

Te vei grăbi să te-ntorci acasă de aici pentru că acasă e centrul lumii tale.

Aseară ai fost cu Adrian la un film pe care doreai să-l vezi: „Serpico”, cu Al Pacino, în regia lui Sidney Lumet. Un film despre corupție, putregai și cîte un om cinstit.

P. Neamț, 19 sept. 1981

*

Adrian a citit la Daniel scrisoarea pe care i-o trimisesei acestuia. Și continuă să-mi spună să-l înțeleg pe Daniel, să-l iert (!?) etc. Nu-l pot pricepe! Dar nu pot fi de acord că poți să fii scriitor și hoț în același timp! Nu! Nu! Nu!

*

Ai citit un roman cam sirop, „Jelania greierilor captivi” de Brian Glanville, comentator sportiv, se pare. Dar cît sirop nu curge!

*

La Teatrul Tineretului sînt atîția cabotini! E suficient să-i vezi cu cîtă importanță merg printre mesele din crîșme ordinare! Of, of, copii ai prezumției și prostiei, de ce credeți voi că numai cocoșul are creastă!?

*

N-ai putea supraviețui la cîmpie. E prea uniformizat totul! Orizontul nu predispune la visare, ci la îndobitocire.

*

Vinul. Ce băutură proastă, ce băutură proastă! Poate n-a fost așa și pe vremuri.

*

Revistele noastre literare de azi schiaună în tot felul! Ce să facă și cei care le fac! Gustul nu este un criteriu valoric. El este deseori obtuzitate, senilitate nevacantă. Tu ai face o revistă în care vîrsta scriitorilor n-ar avea nici o importanță, VALOAREA textelor propuse fiind totul. Ai putea-o face cum n-a mai prea fost făcută! Există la noi cîțiva oameni care știu să facă o revistă: Aurel Rău, Dan Hăulică, Romulus Guga, Ion Pop, poate și Marin Sorescu, dar el e subiectiv prea des!

*

În monografia recent apărută, „Dumitru Radu Popescu”, Mirela Roznoveanu afirmă undeva că „„Duios Anastasia trecea” înseamnă triumful prostului gust al imaginației și al terifiantului magic și noptatec din nuvela lui D.R. Popescu”. Să fim serioși! „Duios Anastasia trecea” va rămîne (pentru că este) una din cele mai bune nuvele din cîte au fost scrise vreodată la noi.

P. Neamț, 19 sept. 1981

*

Vii acasă și împarți o bucurie dar și o mare tristețe:

*

Corinne Boudelique, acum studentă în Paris, îți scria cu prietenie și bunătate, aderînd la bucuria care ne-a legat în iulie la Sulina.

*

Angela F. îți anunța moartea tatălui ei, un om frumos și bun, tînăr. Cancer. Și o Angela descumpănită, deși lucidă.

*

Ești convins că și dacă n-ai fi om al scrisului, cel mai important lucru pentru tine ar rămîne tot liniștea. De nimic n-ai nevoie mai mult ca de liniște. Aproape toate celelalte lucruri sînt condiționate la tine de liniște.

*

Ce se poate spune oare despre faptul că nu a fost dată cînd venind de undeva, din orașe, să nu fii sîcîit de mama și să se ajungă la ceartă?

*

Ce enervant este să ți se vorbească așa de în limita naivității și țațismului, a mărginirii.

*

J. dovedește de fiecare dată că nu pricepe absolut nimic din condiția ta. Se adeverește o dată-n plus faptul că o diplomă nu spune absolut nimic despre un om, capacitatea unui om trebuind a fi apreciată după cu totul alte „scheme”.

*

Dorești să fii lăsat în pace, să nu ți se vorbească inutil. Poate că discuțiile searbede te irită cel mai mult pe lume.

Borca, 20 sept. 1981

*

Citești, în sfîrșit, după multe căutări, povestiri de Julio Cortázar. Sînt minunate. Și de ce scriitura unora îți amintește de Truman Capote?! Iar tonul fantast te face să crezi că Julio a primit foarte multe motive ale picturii și sculpturii Evului Mediu!

*

Nu-i poți crede și iubi pe poeții care-și doresc succesul și prezența la anumite tribune!

20 sept. '81

*

Creierul mi-e cumplit de obosit. Îmi sare țandăra din orice. Îmi doresc numai liniște!

LINIȘTE, numai LINIȘTE!

22 sept. 1981

*

Angela F., tristețea ei cumplită din aceste zile de după moartea tatălui ei, un bărbat pe care-l privești doar într-o fotografie pe care ți-a trimis-o ea: destins, frumos, loial, trist. Foarte trist acest bărbat tînăr răpus de cancer. Îi vorbești Angelei pentru că ea este în sufletul tău mereu ca acasă. O fată cu care vorbești de zece ani, pe care o respecți și iubești foarte mult. Mîhnirea ei îți întunecă ochii în aceste zile.

*

Ți-ai privit ochii în oglindă. Au ceva nebunesc în ei, par prea adînci, au o fixitate care știu că derutează. Și nu știi de ce există în ei și un semn timpuriu al morții. Par prea curați dar și prea obosiți.

*

Astăzi, de la ora 17, pe stadionul „23 August" din capitală, în prezența a peste 80000 de spectatori: România – Ungaria 0 – 0, într-un meci important contînd pentru calificarea la C.M. din Spania de anul viitor. Meciul s-a disputat numai la o poartă, cea a Ungariei, dar băieții noștri nu au putut învinge deși ungurii n-au arătat nimic, doar că sînt violenți și cu două fețe.

23 sept. 1981

Poezii de Adriana Zîna Ioniță

(De azi îmi voi duce vorbele la târgul de vechituri)

De azi
îmi voi duce vorbele
la târgul de vechituri.
Cine mai poartă iubirea
peste haine –
să nu se ardă de tot inima?

- iubirea,
se întinde acum direct
pe piele ca un tatuaj
vremelnic, trece
la prima ploaie
poate de aceea
m-ating înfiorat
picurii ploii,
săruturi nearse,
visări rămase,
nori de așteptări.

(Nu e locul tău unde nu ai zei)

Nu e locul tău
unde nu ai zei

De aceea, străin

îți lași bucăți din tine,
firimiturile inimii
în pietre, oameni,
de teamă
că, la întoarcere,
nu te vei
recunoaște
în biografia
înrudită cu frunze
cu pietre
căutând cu
teamă că
nu te vei regăsi.

(Ies din tăceri ca în câmp deschis)

Ies din tăceri
ca în câmp deschis
unde
se moare sub vorbe.
Atâtea morminte
calc
încât tac
de teamă să nu
tulbur lumea
vie (de dincolo de nume)
să nu doară
încă o moarte.

Aici,
tăcerea e absență
trec ca și cum
n-aș avea
cimitire
în sine
de dus.

(O! Cum trecem printre morți)

O! Cum trecem printre morți
în evadări
« încă o zi, încă o zi… »
pe scara ninsorii fug
mă prind de fulgi
ningându-mi
înalte ierni
Doamne
poate azi
e ultima împărtășanie
cu fulgul de care
atârn
ne-om topi
laolaltă.

(Tot mai rămân datoare cu mâhnire)

Tot mai rămân datoare
cu mâhnire

aș fi plătit dobândă
să-mi fi spus:

rămâi iubire, în târgul
de iubire!

erai un negustor
ce vinde apus.

(Iubește-mă așa cum sunt departe)

Iubește-mă așa cum sunt
departe
în loc de sâni și coapse
sunt doar fum
sunt aburul-nvelindu-te

sub pleoape
și petrecându-te-n adâncu-mi mut.

Iubește-mă cum sunt
și mai departe
adaosul de brumă
peste ierbi
când obosit
de doruri și
de șoapte
voi adormi
sub urmele de cerbi.

Iubește-mă și când
voi fi uitare,
când nimeni
și nimicul
vor tăcea,
peste amurgul
zilei care moare
va picura în rouă
umbra mea.

(Acum se poartă ordonanțe de urgențe)

Acum se poartă
ordonanțe de urgențe,

ca tăietorii de iarbă
indiferenți la rădăcini

încît taie visul înainte
de a-și muri sămânța
în împliniri

De când au aflat
oamenii că mor
cu fiecare zi
ridică în grabă cimitire
în care iubirea, visul

sunt îngropate de vii
de teamă ca Marea
Tăcere
să nu le-o ia înainte.

(Oamenii-ancoră de prins inimi)

Oamenii-ancoră
de prins inimi
în ape statice
- cum singurătatea -
sau curgătoare
- cum lumea -
Unele rănite
scapă doar
pentru a muri.

Altele
imprudent deschise
cad încolțite
otrava sclipește
dulce întotdeauna -
iubesc murind
sau mor iubind
încet-încet
înainte de a ști
dacă dulceața
vorbelor plutitoare
e voluptatea unde
iubirea atrage moartea
(sau, mai trist decât a muri)
intră într-o rutină
a îndeletnicirii
vînătorilor de inimi.

(Dintr-un volum, în pregătire)

De vorbă cu sufletul lui Heidegger

fragment de roman de ***Bică N. Căciuleanu***

De vorbă stau c-un suflet cu pretenții de violoncelist. Spun așa, pentru că-i știu curiozitățile manifestate pentru sunete. Findcă știu, cum stând întins pe cutia violoncelului, ca pe valurile mării, să-i asculte cu atenție și sfială sunetele care vin din adâncurile ei, o lovește cu ciocul, sau o îmbrățișează cu aripile-i cu toată dragostea lui. Tot astfel, eliberat, își desface aripile pentru un zbor planat, ca să mi se așeze comod pe umăr și, m-ascultă cu atenție ori de câte ori vorbim împreună, ceea ce e mare scofală. Povestindu-i despre asta, dragul meu Heidegger m-ascultă tăcut. Îi vorbesc ca de la suflet la suflet. După ce m-am născut și m-am dumirit că-s o ființă care are cap, umeri, merge-n două picioare și trăiește printre oameni, am început eu vorba cu adresă, a trebuit să-nvăț, cum tu ai învățat să zbori de la mama ta la tatăl tău, să fac ca ei, cum fac ei, oamenii, ce fac ei, și, după ce-am învățat asta, privat de libertatea de a face cum mie-mi place, ce mie-mi place, când îmi place, adică privat de libertatea de a fi eu însumi, n-am mai avut scăpare. Am devenit un om între oameni, cum mă vezi. De-atunci, m-am decis să mă inventez și să inventez ceva folositor oricui. Mă urmărești? Da! Bine. Mă bucur. Am de gând să întrebuințez în povestea mea, pe ici pe colo, îți spun, nu ca să te flatez, sau să te aburesc, chiar nu ți-ar strica un pic de abur, ca să te-ncălzesc, unele concepte inventate de tine, pe care le-am „des-coperit” în felul meu, trăgând paralele la ideile tale și făcând felurite comparații mai mult sau mai puțin inspirate între sintagmele situate pe aceste paralele, tu fiind cel care a creat formule magice după un model și o logică metafizică destul de transparente, cel care le-a aplicat în analiza ontică și ontologică a marilor întrebări existențiale de genul, de unde venim și încotro mergem, cel care a inventat

și o metodă, un fel unic al tău de a pune întrebarea la treabă s-alerge după răspuns până-l va fi găsit, astfel că, în povestea mea despre somn și vise, copacul, broasca, tunul, banca din parc, stiloul, etc, și nu în ultimul rând, omul, sunt „semnificații" ale lui a fi, semne ale lui sum esse fui, „semnale ale existenței", „fapte" ale ei, care ni se descoperă, acoperite fiind la un moment dat în dezvoltarea și devenirea rațiunii noastre, a mea și-a ta. Dar. Ceea ce acoperă deformează, amândoi știm asta din experiența ființei și ființării noastre. Prin urmare, eu, ca ființare cugetătoare, trebuie să deschid această ființă, nu s-o acopăr, să-i găsesc și să-i pun întrebarea-ntrebătoare despre constituția ei, întrebare care să-mi releve metoda ființei de a fi și, pe urmă, să interpretez natura și istoria devenirii, adică genealogia ei până la mine, mergând pe firul Ariadnei. Dar (un alt dar), mai întâi sunt curios dacă se mișcă acea ființare. Dacă se mișcă-nseamnă că nu-i moartă, că ființează și are posibilități, adică e ființă și merită să-i pun întrebarea alergătoare la care voi primi desigur răspunsul! Deocamdată, am constatat că prietenul meu doarme. Aștept să se trezească și să-mi dea răspunsul în deplină cunoștință de cauză. Are privilegiul somnului și se poate bucura de acest privilegiu, nu-i așa? Păstrez cuvântul somn ca făcând parte din existența ființei pe care o am de cercetat. O-nțeleg. Și o compătimesc. Înțeleg s-o aștept. Mă mai gândesc, de pildă, că un somn are două posibilități: a fi sau, a nu fi plin cu vise. Asta-i constituția somnului. Visele-s umplute cu multe sensuri, cum ardeii-s umpluți cu carne tocată și diverse alte ingrediente. Asta-i constituția ardeilor umpluți. Somnul aparține felului de a fi al ființei, astfel că el este întemeiat și motivat de însăși natura ei. Pe cale de consecință, somnul este o condiție sine qua non a ființării ființei și-i determină existența. Se poate dovedi că el însuși este o ființare care trebuie interogată și analizată la rândul ei.

S-a trezit sau, îmi vorbește în somn!

Prin analiză, cercetarea va ajunge cu certitudine la rădăcina lui și, astfel, la posibilitatea de a lua în posesie problematica viselor cu care se confruntă ființa al cărei suflet îl vom avea permanent în vederile noastre la microscop, suflet care constituie de fapt ființa, așa cum spun Platon, Aristotel și, luându-se după ei, spune și Toma d`Aquino, în felul lor personal de a face cunoscut acest lucru, de a-l face transparent și disponibil pentru întrebarea care se referă la întregul sens al ființei. E o întrebare la care aștept răspuns încă de când am început această convorbire, îi spun. Eu sunt exemplul viu, zice. Care-i întrebarea? S-ar părea că întrebarea sunt chiar eu, zic Ea îmi aparține și este o reflexie a existenței în „mine" de când am devenit om, „faptul-de-a fi-în lume". Sunt, așadar, „faptul-de-a-fi-în-sine", însărcinat cu întrebarea aceasta toată viața până reușesc s-o scot

din „mine”, s-o pun cât mai degrabă ființei mele, pentru a înțelege pe celelalte ființe cu care intru-n contact - după modelul: iubește-te pe tine însuți, ca să știi să iubești pe ceilalți din jurul tău și tot așa, iubește-ți țara, ca să iubești celelalte țări vecine, iubește-ți națiunea, ca să știi să iubești celelalte națiuni, desiderate însemnând de fapt o internaționalizare a iubirii care trebuie învățată la toate nivelurile pomenite mai-nainte, generând neagresiunea ca principiu de bază al iubirii – prin urmare, pentru a înțelege „faptul-de-a-fi laolaltă”, fiindcă eu sunt cel mai aproape de „mine”, acest „mine” care nu-mi este nidecum străin. Așadar, trebuie să găsesc și să mă privesc într-o oglindă care este pentru „mine” un aparat conceptual adecvat, pentru a mă putea înțelege din punct de vedere existențial cu „mine”, să scot la suprafață structurile esențiale care determină felul meu de a fi, în această cercetare urmărind neabătut elaborarea întrebării care privește ființa, o întrebare care să aibă baze filozofice, să interpreteze pe aceste baze originea ființei mele și să pregătească terenul pentru răspuns, pornind de la înțelegerea conceptului de timp care-i un criteriu ontologic în primul rând subînțeles și, care determină sensul ființei mele, de unde vin și-ncotro mă duc, timpul fiind rădăcina și totodată perspectiva din care plec în analiza aceasta, întrucât ființa mea nu poate exista în afara timpului, este temporală, are istorie, ceea ce reprezintă un prim câștig fundamental pentru întrebare.

Iată-l că vine. Uite-l că trece. Timpul nu ține nicio secundă cu nimeni, nici cu noi, cu ființa adică. Dacă ființa e istorică, deduc, că și somnul e istoric, că se naște odată cu ființa pe care o-nsoțește până moare; că are trecut. Așa cum noi venim din viitorul nostru și mergem spre trecut, ne trecem, care va să zică, așa și visele vin din viitorul somnului, somnul le dă mai departe următorului somn, și tot așa mai departe, dovedindu-și, și astfel, istoricitatea. Având în vedere ce-am aflat despre „mine” din cele de mai sus, despre „mine”, o ființă temporală caracterizată în linii mari de somnul cu un trecut istoric demn de toată lauda, plin cu vise care vin din viitor, întrebarea cu privire la sensul ființei mele este ușor de pus și de înțeles din punct de vedere istoriografic. Ceea ce este și mai clar, este că somnul nu vine singur când e chemat, nu poate fi condus și nici interogat.

El nu alege clipa. Vine pur și simplu. Se manifestă. Ceea ce-nseamnă, prin deducție, că e ascuns în „mine”, își trage sevele din rădăcina mea temporală, că e o moștenire atavică, ereditară, dacă vrei, transmisă ființei de când e universul uni-vers (un uni-vers, mai multe uni-versuri?), o moștenire care nu poate fi ascunsă cu palma (căscatul se vede și se recunoaște oricum, nu-i așa), moștenire care nu poate fi eradicată, și, de care nu te poți dezlipi nicicum. Când vine somnul, pur și simplu adormim

deîndată, oriunde ne-am afla, și tu și eu. „Întrebarea-ntrebătoare”, care-i tema dialogului nostru, este o interogare istorică pusă ființei mele. Ea va pătrunde-n istoricitatea somnului meu din care va lua semnele pozitive pentru a putea apoi analiza visele, a le interpreta și a concluziona învățămintele pentru viitorul meu, astfel încât nimic să nu mai rămână ascuns în „minele” meu, prin extensie, în „minele” tău, în„minele” lui, în „minele” noastre în mâinile cui or mai fi ele în ziua de azi, fiind vorba nu de altceva, ci de interpretarea structurilor viselor mele, nu ale tale sau ale altcuiva, de interpretarea repetabilității lor, a tradiției lor, a subînțelesurilor fiecăreia dintre producțiile viselor, până acolo unde eu nu le mai știu proveniența, până uit de mine însumi și de „minele” care mai sunt, dacă mai sunt eu subiectul, „faptul-de-a-fi-simplă-prezență”, raționalul, spiritul mascat, sufletul, persoana, trupul, care nu sunt lucruri, substanțe ori obiecte după cum bine subliniază Schele, și, nici actele lor, cum afirmă Husserl, și, dacă nu cumva trebuie să descopăr, cum face arheologul, dând la o parte aluviunile care s-au depus de-a lungul și de-a latul vremurilor mele în acest „mine”, ascunzând ceea ce caut în „mine”: sensul lui a fi ființa care sunt, cu firul Ariadnei ținut mereu strâns în mână. Ai înțeles pân-aici? Da! trebuie să-ți spun că certificatul meu de naștere eliberat de o instanță de pe pământ, nu intră-n discuție, fiindcă este fals, deci lovit de nulitate. Nu-mi îngrop trecutul. Intenția de- a-l analiza rămâne una pozitivă. Am înțeles că ființa-mi trebuie surprinsă-n deschiderea ei, în esența ei, în locul de unde a izvorât. Nu-mi rămâne altceva de făcut decât să trag învățăminte. Fiindcă, în analiza pe care aș vrea s-o fac „minelui”, a „faptului-de-a-fi-în lume”, nu mă pot sustrage subiectivismului de care m-ai putea acuza, problematica de unde vin, când și unde am apărut ca ființare și încotro mă duc, o las în mâinile apriorismului, total electrificată, pentru a lumina în judecățile filozofice deja scrise-n cărți de la Aristotel pornire, în speță, ale filozofilor care apasă pe întrerupător să se aprindă toate becurile, făcând retrospectiv sinteza și legătura între timp și „mine”. Analiza aceasta va lumina trecutul, prezentul și viitorul ființei mele care, iată, a-nvățat să vorbească de multă vreme și să scrie chiar acum despre frământările ei. Numai în acest fel, toate vor deveni vizibile, luminoase prin ele însele. Da. E de la sine înțeles! Să merg mai departe. De la sine înțelesuri sunt faptele următoare: visele sălășluiesc în somn, cum somnul sălășluiește-n „mine”, cum „minele” sălășluiește-n lume, cum lumea sălășluiește-n sistemul solar, cum sistemul solar sălășluiește-n galaxia Calea Laptelui, cum galaxia sălășluiește-n uni-vers și uni-versul în spațiu, un spațiu gândit kantian care este „înlăutrul” aprioric al unei ordini, un spațiu umplut cu uni-versuri care stau laolaltă fără să se-atingă, un spațiu

în care uni-versurile, galaxiile, sistemele solare, lumile, ființele, ființa mea, așișderea cu somnul meu și visele mele, „sunt-simple-prezențe” și totodată sunt ființări cum zici tu, dragă Heidegger. Îți spun toate astea ca să-ți dai seama unde mă duce mintea, când te visez. Pentru cei curioși, am scris despre asta mai multe pagini, iar pentru mine și pentru tine o carte-ntreagă. Mergând pe-această cale mai mult sau mai puțin onirică, dar îmbălsămată într-o anumită logică, mi-am dat seama că Pământul - care este un loc pentru noi doi, destul de-ncăpător pentru toți cei care mai sunt, aflat în țesătura de uni-versuri din spațiul kantian -, este totuși atât de mic încât trece invizibil prin această țesătură, fără să vorbesc de ființele care contribuie prin cunoaștere și cunoștințe la despletirea țesăturii, curioase să afle din ce este alcătuită, în speță, omul, subiect cunoscător; omul, făcut din cap și din picioare, al cărui cap e o sferă care se rostogolește prin lume și, ca un bulgăre de zăpadă, se umple de cunoștințe și cunoaștere, până se face mare, până-i dă pe-afară de-atâta pricepere și-ncepe să cuvânte și să bine-cuvânte, să scrie cărți, să-și dea cu părerea despre alții, să vrea să conducă ostilitățile, să inițieze curente care curentează împrejurul cu tot cu semenii lor, vrea, prin urmare, aflând câte ceva despre nemurire, să rămână nemuritor, să contribuie măcar printr-un cuvânt la crearea unui vers care să aibă loc în ceea ce eu numesc uni-vers și, uneori, vers-i-uni, și mă mai gândesc la ideile noastre, ale tale și-ale mele, pe care le pot compara cu puricii care sar de la unii pe alții, dar nu pișcă pe toți și, la cât de mici sunt aceste insecte vampiri în comparație cu omul care le suportă pe pielea lui gingașă, simțitoare, sau oricum ar fi, acești vampiri care nu pișcă pe toți la fel, oricât de isteață, originală, șugubeață, minunată ar fi ideea. Păi, da. cam așa-i. Gata cu comparațiile între idei, purici, oameni.Pentru că am folosit destul de des cuvântul „spațiu”, în care toate sunt și există, îl putem înțelege și ca „mundaneitate ambiantă”, în care, toate câte există-n ea, pornind de la cele mai mici particule, punctișoarele acelea negre care se văd, ca niște găuri, și vorbesc despre quarcurile, stringurile, protonii, neutronii, electronii, cu toți complicii lor în corpore, până la cele mai complexe structuri create de aceștia, nu sunt altceva decât „ființări”, „caractere de ființă” și, dacă vrei, așa-numite „ustensilități”, cum le denumești tu, care acționează unele asupra celorlalte într-o permanentă mișcare, împletind și despletind țesătura, adică alcătuind lucruri, materiale, produse noi care sunt acele ființări, mișcare care nu reprezintă un scop în sine, o finalitate cu care se-ncheie ziua de lucru ci, dimpotrivă, ea se continuă la nesfârșit, fără zi de odihnă, de la simplu la complex, de la complex la simplu, de la unu până la plus-minus infinit, de la plus-minus infinit la unu, aceasta fiind natura mișcării în spațiu- adică „mundaneitatea

ambiantă", în care toate sunt ființări și existențe. Dar, iată încă un dar, e ultimul meu dar, n-am spus lucruri noi pentru cunoscători.

Să revenim la oile noastre. De acord. Adăpându-mă și adaptându-mă în continuare la limbajul tău pe care dă-mi voie să-l numesc după numele tău, heideggerian, folosind, ca punct de pornire, „finanțarea ființării" cu cât mai multe exemple avute-la-ndemână din lumea ambiantă a viselor atât de familiară mie și ție, pot privi visele ca pe niște „ustensile-aflate-la-ndemână" cu care-mi șlefuiesc nopțile, când dorm și visez, și zilele, când sunt treaz și „mă preocup cotidian" să le scriu cu trimiteri la trecutul, prezentul, sau viitorul meu, pentru ca lumea, oamenii - ființele cu două picioare subțiri și gânditoare ca trestiile -, să se lumineze într-un fel sau în altul, dacă și numai dacă lumea asta este deja deschisă dinainte ca persoana mea să fi fost apărută în peisajul ei. După cum bine se știe, în vise apar „semne" care indică revelații călăuzitoare cu anumite semnificații: 1) semne cu trimiteri „prevestitoare", (cum ciocanul trimite gândul la cui, sau bisturiul la operație), 2) semne „de ținut minte" (cum este nodul la batistă sau la șnur sau semnul cu pixul pe încheietura mâini sau în oricare altă parte), sau 3) semne „de rapel către-un-ce-a-fost-anume" care s-a acoperit de uitare și trebuie „des-coperit", toate menite să indice sensul de mers. În fine, știm, fiindcă am convenit de la început, că visul este un „ustensil" care are caracterul de „lume-a ființării-la-ndemână", și că, prin calitatea sa „de-a-fi-la-ndemână", el descoperă ceea ce este acoperit, cu misiunea „de-a-face-să-iasă-n-evidență".

În concluzie, și cu asta închei, tot timpul mergând pe această cale, am înțeles că somnul și visele se constituie într-un „ansamblu-ustensilic-la-ndemână" care „"face-să-iasă-n-evidență-ființarea-la-ndemână" disponibilă pentru „privirea ambientală" în stare să „des-copere" și să sesizeze ființările care apar în vis pentru „a-ști-ce-se-poate-face".
Bine. Așa este, a spus, și-a dispărut din somnul meu

Ceea ce urmează sunt vise care ilustrează ideile din conversația nocturnă de mai sus, așa cum am reușit să le surprind în somn scriindu-le cu ochii închiși și, de multe ori continuând pur și simplu scrierea lor ziua, atât cât mi-au mai rămas în minte. Îți vei putea face o impresie și eventual ai putea să le apreciezi valoarea vizionară și chiar să încerci interpretarea celor care ți-au plăcut sau nu. Să-ți spun deschis, de ceva vreme, de câteva nopți mai precis, n-am mai visat vreun vis care să fi meritat a fi de scris. Numai că într-una din nopți, pe marginea patului, cum pescarul pe malul apei să prind-un somn mai acătării plin cu vise (visele-s icrele somnului de pescar), stam nemișcat cu mâinile între genunchi și cu ochii țintă pe unde

și undițe. Cu ce dai la somn, mă-ntreabă pescarul, și-atunci îmi amintesc ce-am mâncat la cină, și-i răspund: Mămăligă cu brânz` cu la` (cum îi mai spunea tata felului ăsta de mâncare), iar el îmi zice: Ouă prăjite cu jumări, cu castraveți murați și două felii de pâine, și mă gândesc c-ar putea să prindă mai repede decât mine somnul, fiindcă ouăle cu jumări, castraveți murați și pâine sunt o cină mai consistentă decât mămăliguța cu brânză și lapte. Cum ne-o fi norocu!,-i zic. Da, zice. Și cască, cască. Gândesc. Mi-a luat-o-nainte. Casc și eu. La ultimul căscat, am văzut somnul în vis plutind pe undele imaginației. Circumspect, rotesc ochii, dreapta-stânga, fără să mișc capul. Ia pescarul de unde nu-i!

DUPĂ CE A NINS CU FĂINĂ DE PORUMB, CA AURUL, CU FĂINĂ DE GRÂU, CA ARGINTUL, A-NCEPUT SĂ PLOUĂ: CU SMOCHINE, CU MERE, CU PORTOCALE, CU CIREȘE, CU CUVINTE, ȘI AȘA MAI DEPARTE. ȘI CUVINTELE ERAU ATÂT DE GRELE CĂ ABIA SE PUTEAU CĂRA–N SPINARE SAU PE UMERI, FĂRĂ SĂ NU TE COCOȘEZI.

Și-am văzut prin întunericul, așa numit, lumina veche, cu care mă obișnuisem, cum drumul de fier, ori cel de-asfalt, de apă, de nori, în fine, drumul pe care tocmai mergeam, buclă măiastră făcută de-un pescar iscusit, cu toate întâmplările și minunățiile ei intrându-mi în ochi și ieșindu-mi pe gură pe cuvinte, era de fapt cârligul în care mă prinsesem când am venit pe lumea asta care mă trăgea prin spațiu. Și mă simțeam ca peștele care-a-nghițit râma cu tot cu cârlig pe care pescarul i-l scoate din gură și-apoi l-aruncă-n apa din care l-a scos. Pe mine m-a azvârlit înapoi în spațiu.

Și-am văzut prin întunericul, așa numit lumina veche, cu care mă obișnuisem deja, că spațiul era murdar. M-am resemnat. Adică m-am semnat încă o dată pe peretele de întuneric, marcându-mi astfel teritoriul, și, am călătorit mai departe prin lumina veche, orbecăind prin vis spre nicăieri, ocolind obstacolele meteorice, asteroide, și semănând cartofi, roșii, castraveți, varză și alte legume bune pentru orice.

Și mă trezesc că merg pe-o stradă-ngustă, cam cât un trotuar, într-un autobuz fără scaune, lung, ca un șarpe, în care călătorii stau unul în spatele celuilalt în așteptarea coborârii. Și, când autobuzul oprește, cobor în sat, și pantofii s-afundă-ntr-un nor de praf cosmic devenit noroi zoios. Stau la pândă să prind visul de păr, să mă ducă-n străfundurile lui de adevăr. Din adevăr și minciună-i construit labirintul.

Țin minte că era timp însorit când am ajuns pe o porțiune uscată, cu iarbă și, când am intrat într-o casă cu o odaie plină cu norod de femei, și

tinere și bătrâne. Poftim, ia loc, mă invită ele. Ia loc pe laviță! Nu mulțumesc. Și totuși. Mă descalț, urc pe laviță, ca-ntr-un pat, și mă-ntind, punându-mi o mână sub cap. Ele mă cercetează, îmi arată oglinzile lor, mă oglindesc în ele, mă-ntreabă, eu răspund. În timp ce una-mi curăță pantofii, celelalte-mi pun întrebări încontinuu. Tu ești un ion! Stiam că sunt un toton evoluat. Unde te-ai ascuns pân-acuma? Le răspund ca un filozof: În întuneric mereu se află câte ceva. Acesta-i felul de a fi al materiei: se adună, se divide, se diversifică, se versifică. Cum aș putea fi eu altfel? Fiecare nume de zeu are o statuie. La un nume frumos, e normal să găsești o statuie cu chipul și trupul plăcute, un adevărat îndreptar pentru cei care vor purta numele zeului ca, astfel, să se străduiască, s-arate la fel. Da! Numai numele meu nu are statuie, le-am spus, tot așa, nu au statui nici alte nume pe lumea asta. Mi-ar trebui una să-i ridic prin străduința mea electrică și priceperea mea pozitivă. E clar. Ești un ion! Ce ne facem cu ionii, iubitorii mariilor? Se spune și s-aude că, din mariajele lor se vor naște marionii, o nouă clasă de ființe care ne vor surclasa luând în stăpânire Pământul. Este un ion! Au strigat bucuroase. Un ion care-i de fapt un cation, o enigmă. Acestei enigme trebuie să-i găsesc repede întrebarea pe care să i-o pun, iar ea, enigma, trebuie să iasă din labirintul carapacei, din încurcătura în care a intrat, să iasă cumva la iveală, ca să pot intra-nlăuntrul ei cu întrebarea mea. Așa merg lucrurile-n uni-vers: se naște întrebarea și după ea vine răspunsul. Fiecare răspuns așteaptă o nouă întrebare. Așa au apărut florile și copacii și viețuitoarele și când s-a pus întrebarea viețuitoarelor, a apărut omul. Acesta a fost răspunsul. Se spune că oamenii sunt cea de-a treia specie de cimpanzei. Omul este, deci, un cim-pan-zeu care l-a inventat pe dum-ne-zeu. O întrebare la care răspunsul e biserica. Biserica își are originea în arca lui Noe, nava, altarul, amvonul, agheazmatarul împodobite cu icoane salvând nu altceva decât sufletele de la înec. Întrebarea-i deci instrumentul cu care deschid ușa carapacei. După un moment de gândire îmi dau seama că eu sunt enigma și că de aceea am pus atât de multe virgule, să nu mă rătăcesc. Să nu rătăcesc înțelesul cationului EU51. Înțelegeți ce spun, sau vorbesc cu copacii? M-au înscris în sindicatul „Sfântul Ion”, deși susțineam sus și tare că sunt un EU51, adică un cation, și a trebuit să dau cotizația din urmă pe cuvinte. Am plătit pentru trei ani. Atâtea cuvinte aveam la mine. M-au buzunărit. Mi-au găsit mai multe virgule decât cuvinte. Normal. Virgulele le iau cu mine pentru orice eventualitate, pentru orice fel de situație, le-am explicat. După un cuvânt, două, pun virgula, că pentru mine virgula-i pauza de respirație a cuvintelor. Le-am dat exemple. Când eram mititel, mititel, nu-nțelegeam cuvintele care desemnează sentimente. Cel mai bine le-nțelegeam pe cele

care desemnează obiectele, chiar și fenomenele, pentru că le vedeam. Nu știam ce este iubirea, să fii îndrăgostit, vanitos, îngâmfat, ori stânjenit pe care-l confundam cu stânjenel, sau cum e să fii echivoc sau grozav. În capul meu grozav suna ca zugrav și țipam: sunt zugrav, sunt grozav! M-au crezut. Nu m-au crezut. Mai trebuiesc cuvinte, repetau când una, când alta. Am promis că aduc restul la următoarea noastră întâlnire.

Îmi iau pantofii în mână și plec spre oraș, așa desculț; ies pe unde-am intrat, pe ușă, pe poartă, pășesc pe iarbă, prin noroi, pe strada-ngustă să le-ajung din urmă pe cele două femei răsărite pe care le văzusem în odaie și care plecaseră către stație mai înaintea mea. Sunt tinere și zâmbitoare. Zâmbetele apărute pe fața lor, așa cum apar crăpăturile pe coaja ouălor din care ies puii, sunt ferăstruici prin care ele privesc lumea. Cam atât.

Vine autobuzul, lung ca un șarpe, ele urcă, eu rămân. Șarpele dispare după curbă, și mă-ntreb, ce caut eu aici, în pustietatea asta? Să afli cum arăți în oglinzile lor, îmi răspunde o voce din vis. FACI PARTE DIN CIRCUITUL APEI! Îmi strigă-n ureche altă voce, cînd deja eram ajuns acasă, întins în pat. Că, după ce treci prin atâtea piedici și încercări, rămâi cu lucrul cel mai prețios, mi se mai spune. Nu cu țelul atins, ci cu drumul până la el, cu cuvintele scrise în cărțile tale, așa cum, după ce trece apa, pietrele rămân, așa cum, după ce seacă râul, rămâne albia lui!

O fi o enigmă, o șaradă visul ăsta, gândesc, iar enigmei trebuie să-i găsesc repede întrebarea pe care să i-o pun. Enigma va trebui, astfel, să iasă la iveală din carapacea în care-i deținută, să pot intra-nlăuntrul ei. Întrebarea, lesne de-nțeles, este instrumentul cu care-i voi deschide ușa carapacei.

Și-mi dau seama, spre dimineață, că, de fapt, eu sunt enigma și, că de aceea am pus mai multe virgule decât cuvinte, să nu mă rătăcesc, să nu rătăcesc înțelesul lui EU51.

(Fragment din *Jurnalul Dictando*, romanț deasuprarealist, în curs de apariție)

Poezii de Ion Țoanță

lacrima sezonului

desenez îngeri cu aripi
de hârtie
și le dau drumul prin grădina mea
cu maci,

toți refuză zborul
și se așează pe umărul meu
suspinând la fiecare poemă
ruptă din abecedarul devenirii
întru poezie,

ce primăvară minunată,
îngeri și maci
scăldați în roua din lacrima
sezonului cu aripi de păpădie!

iarnă udă

stau la masa de scris,
(din pal melaminat,
trei rate lunare la dedeman)
și croșetez edenul de apoi
din flora unei nostalgii desuete,

e ora zece post meridian
și luna se ascunde sub cerul plumburiu
deasupra noastră,
câinele Tom se gudură și latră a pustiu
în iarna rămasă fără zăpadă
nici măcar de import,
Siberia nu mai este ce era,
doar gândul că există
scade mercurul din termometre,
davai zdreanța, Desdemona!

la umbra veacului nostalgic

și pentru că m-am născut
din pântec de femeie
m-am lăsat răstignit
între coapsele Evei de proximitate,
mă hrăneam cu mugurii
din sfârcurile sale
și-i preamăream sânii
la ora șapte antemeridian
ziua a doua
din săptămâna post solstițiu,
iată, femeie, fiul tău
fie-I răstignirea ușoară,
la umbra veacului nostalgiei
cu parfum baroque!

apocalipsă după apocalipsă

Arca lui Noe,
prea mică pentru câtă faună
se adună pregătind ziua de mâine,
apocalipsă după apocalipsă
cu credința pre credință călcând,
„gospodin, gospodin,
vodka iesti”? întreabă „cetățeanul de bine”
odată ajuns pe puntea insalubră
a arcăi „bunei speranțe”.

templul de sticlă

apoi ai dat cu piciorul
și ai spart templul de sticlă
ridicat la înălțimea sufletelor noastre
pereche,
acum este doar un morman de cioburi
unde vin și jură fidelitate
patrusprezece mii de perechi
botezați pe refren de leonard cohen,

când vei trece zburând cu aripile tale
de păpădie,
să privești lumina mormântului
de sticlă,
așa vei citi povestea noastră,
ciob cu ciob,
ediție„ne varietur”.

solstițiu capricios

ne îndreptăm
spre echinocțiul de primăvară,
ziua nu mai clipește a noapte
și luna tușește a pink floyd,
prințesa zăpezii pășește în sandale
pe ulița„băieșilor”colț cu „primăverii”,

azi am făcut statuie vântului
care ne-a congelat visurile păstrate
în borcanul cu melancolii,
fata de la parterul casei miltiade
fuge cu băiatul deputatului bujie,
altfel e bine,
a crescut nivelul de trai direct proporțional
cu pensiile de la ceapeu,
până și poeților li se dă ceva
hârtie igienică să scrie ode partidului
de la guvernare,
daaa, ne așteaptă echinocțiul,
iubito, primește-mă în patul tău

și-ți voi returna căldura
solstițiului de vară

dragi tovarăși

cerul picurând a splendoare
pe fundal de another brick in the wall
la ora 4 am
după o beție cu kazantzakis
căzut într-o melancolie by sirtakis,

sculați voi oropsiți ai tenebrelor
dați viață tezelor din aprilie
să vină activistele pozând nud
spre victoria socialismului
ediție revăzută și adăugită
„no woman no cry”,
dragi tovarăși și pretini

treizeci câte treizeci

femeia adulteră
se prăbușește la capătul unui mac
zdrobit,
e ziua apocalipsei dorului de rămânere,
totul se frânge sub privirea soarelui
adormit la ultima citire a pocăinței,

doar poetul stă liniștit,
nu-I sfârtecat de remușcări
așa cum nu ronțăie nici semințele fericirii,
el privește de la înălțimea metaforei
și lacrimă absența mamei,

autoritățile locale asudă de grija
saltelelor cu arginți,
treizeci câte treizeci câte treizeci,
„the show must go on”

Două schițe de Vlad Vlas

FiloNETa & America

Nu caut s-o fac pe originalul cu titlul. Am încropit acest joc de cuvinte, ca un supranume sau poreclă familială, pentru un personaj feminin. De fapt, prenumele ei din buletin e Tatiana. Și e din Ucraina. Iar mie-mi spune Mitică Basarab. Ea era cu cifrele și cu NET-ul, iar eu cochetam cu oenologia, mai popular spus cu vinificația și cu iubitoarele de vin demi-dulce. Deși îndrăgostirea mă caracterizează, acum m-am lăsat de erotism (din cauza vârstei), și nu mă preocupă decât chestiunile teoretice din domeniului viti-vinicol. Iar în practică, beau vinuri bune, de origine controlată. Am rămas un soi de exeget, adică cântăreț al vinului. *Connaisseur,* vorba franțuzului. Căci, a bea vin e una și a vorbi despre el, e cu totul alta.

Cât despre FiloNETa, trebuie să precizez din capul locului că a fost o ființă drăguță, dar stranie, făcută, parcă, dintr-un aluat sintetic, de eprubetă. Computerizată organic, se altera ușor la contactul cu aerul curat, cu vegetația abundentă. Era ca un dicționar de enigme: cu cât îl deschizi mai des, cu atât știi mai puține despre ea. Au trecut câteva decenii de când ne-am despărțit, dar mai am și acum niște frustrări psihologice, legate de noțiunile „*iertare*” și „*înțelegere*”. Am și uitat cum se numește acest sindrom de epuizare emoțională, fizică și psihică, la care am fost supus cu voia mea. O fi „*înțelegerea*„ un început de bunăstare și fericire. La noi, însă, a durat cât timp mi-am ținut limba, vreo doi ani. Nu ne-am tolerat,

recipros, defectele, imperfecțiunile și, mai ales, tabieturile cronice. Dumnezeul meu era natura (deși locuiam la bloc), iar îngerul ei păzitor era calculatorul, cu tot ce are el bun și rău. Ce să-i faci, există evoluții naturale, firești, și aspirații artificiale, nefirești sau abuzive. Doar oamenii care se aseamănă, precum undele râului, se atrag și se adună. Iar tentativele noastre de a ne cruța reciproc au dus la înstrăinare.

Din păcate, emoțiile deprimate nu mor. Probabil, le-am făcut să tacă o vreme. Dar ele continuă să mă influențeze din interior. Să vă spun cum am decoperit-o. Pe malul unui râu de munte, stătea tolănită pe iarbă ca o chemare surdă. Avea un păr lung, câmpeniu, care-i scotea în relief formele albe ale sânilor. Pendulam în jurul bucilor ei rumene și apetisante, aidoma unui guguștiuc în călduri. Ea, însă, ca o porumbiță virgină, nu-mi acorda nici cea mai mică atenție. De parcă-mi dădea de înțeles: „Cască gura cât poți înghiți!”. Sunt eu iubăreț, dar și neadaptat. Nu mi-am permis s-o agăț din prima. Am lăsat-o pentru discoteca de pe acoperișul hotelului în care eram cazați. În timpul dansului, lipiți unul de altul, i-am șoptit la ureche că este ca un vin sau o pictură pe gustul meu.

- Ești degustător de vinuri?
- ...amator...
- O fi având și degustația vinului o filozofie, ca și iubirea?!
- Da, primele impresii sunt neutre, așteptările contează.

Ceea ce-a urmat pe parcursul primului an, nici nu știu cum să-i spun: acomodare sau neadaptare. Ucraineanca durdulie, care devenise concubina mea, nu accepta nicio ieșire în sânul naturii, nu accepta alt soi de iubire (filo), decât cea computerizată. Încerca, fără succes, să mă încânte cu inteligența artificială și conștiința sintetică, să-mi contabilizeze spiritul și răbdarea. Am mai cunoscut contabile la viața mea, dar nu atât de posesive și incisive. Mă umilea mereu cu fraza: „*Tu și Basarabia ta, trăiți în secolul al XIV-lea!*”. Deși nu avea tatuaje și silicoane pe corp, le adăpostea în suflet. Calculatorul și net-ul de pe telefon îi serveau de prieteni mai apropiați decât mine. Facebook-ul, WhatsApp-ul, Twitter-ul și alte drăcovenii, străine mie, o ascundeau în cotloanele lor ordinatorii. Doar ele știau ce se întâmlâ cu adevărat în interiorul acestei ființe, care, la începuturi, mă orbise cu toate cele cinci simțuri. Or, femeia e ca un vin maturizat. Se poate cunoaște după buchet, dar poate avea un gust nedescifrat, limitat. Oricum, am iubit-o cu sinceritate, precum iubesc viața. Dar, inadaptat la „progres”, precum sunt, nu-mi plecam urechea la poveștile ei cu Net-Works-ul. Foloseam și eu calculatorul doar pentru a culege informațiile absolut necesare și pentru a înșira pe sticlă impresiile mele subiective despre aromele vinului, despre gusturi la diferite vârste, cu

asocieri sinonimice și alte jargoane vinicole. Consuma și ea, în tăcere, sub semnul dezacordului cu vinurile mele seci, de clasă, doar vinuri îndulcite, impersonale, despre care nu poți spune nimic, după ce le-ai scuipat din gură. Am regretat profund când nici textura vinului n-a fost în stare să ne unească, nici copila noastră, alăptată și ea cu licori computerizate.

La maternitate, înainte de naștere, mi-a cerut o listă cu zece prenume feminine, românești. După ce s-a consultat cu computerul și cu părinții, s-a oprit la Constanța. M-a uns la inimă când taică-său de origine ebraică, care-și dorea o nepoată Sara, a cedat în favoarea mea. Dar, scurtă mi-a fost bucuria. La o lună și ceva după naștere, au apărut, inopinant, ambii părinți. Era ceva firesc să-și vadă încrengătura. I-am omenit cât se poate de frumos, distupând cea mai veche șampanie de Cricova. Apoi, după ce s-au dus la culcare, m-am retras la bucătărie, savurând clipa. În toiul meditațiilor, îmi apăru Tatiana cu ochii în lacrimi:

- A pățit ceva Constanța?
- Nu, dragule, vreau să te rog, în numele părinților, să uiți de ea. Plecăm cu toții

în America.

Uluit mai mult de mesaj decât de lacrimile ei artificiale, am amuțit. Am intuit spre ce mă împinge: o singurătate autodistrugătoare, ca o sinucidere lentă. Interiorul meu suferea cumplit când exteriorul îmi juca festa. Conștiința mi-a produs cele mai sinistre dezamăgiri. Iată, deci, unde trimitea ea necontenit mesaje și likeuri, tocmai în America. Asta e, mi-am zis, nu e cazul să mă sinucid pentru un fiasco la examenul de conștiință. Cui îi pasă că s-au mai clătinat doi stâlpi ai instituției familiei. După Tatiana, adepta prieteniei sau a concubinajului, familia era substratul în care se instalează plictisul, rutina, melancolia, tot ce este în detrimentul Internetului. Am încremenit la propunerea ei de a-mi lua adio de la fiică, dar n-am avut curajul și motivația de a riposta. Pe semne, NET-ul și mirajul american au topit ultimile rămășițe de amor. Păcat că nu izbutusem nici să-mi botez creștinește fecioara, care nu purta nicio vină. Nu merita să fie tratată de societatea pestriță din America drept „fiica regimentului”. Ce răsturnare dramatică de situație. Dar, vorba lui Osho, cu cât există mai multă schimbare, cu atât viața este mai abundentă. Deși mi-a produs mari dezamăgiri, am mizat pe conștiință, ca pe o lanternă magică, care nu mă va lăsa să rătăcesc prin cotloanele întunecate ale vieții.

În prezent sunt pe val. La 73, starea-mi corporală mai stârnește invidie la unii mai verzi ca mine. Acuz, însă, un soi de tristețe deprimantă. E boala numită bătrânețe. Nu-mi mai arde de îndrăgostiri. Inima mea vestejită a devenit gară pentru un ultim tren, nicidecum un port, unde mai

poate ancora una ca FiloNETa. Mi-e dor de Constanța, nu și de mama ei, computerizată și americanizată.

Pilaful ars

Cunosc un om care a zburat cu o singură aripă. Cât timp a fost preaplin de viață (om de mare caracter), orgoliul sau tumultul vieții nu-i permiteau să acorde prea mare atenție aripei lipsă. Zbura așa, ca un avion cu al doilea motor turat.

Abia după 70, când i s-a uzat irevocabil mașinăria, când nevasta l-a părăsit, și-a dat seama că nu i-a servit nici ea drept aripă de rezervă. Ceea ce-a fost între ei timp de mai bine de 40 de ani n-a fost dragoste, ci un surogat. Ceva profund superficial, fără magie.

Am cunoscut mai multe teorii și ipoteze despre dragoste și mariaj. Se spune, pe bună dreptate, că individul superficial este foarte periculos în distrugerea căsniciei. Calcă totul în picioare, nimicește până la temelie. O fi el cumva pedepsit de soartă, dar viața, superficială și ea, nu-i lasă acelui individ superficial nicio cicatrice, precum o pățesc cei viteji sau demni. Asta, adeseori, îmi dă de gândit, dacă nu cumva și eu, cel crescut în minciuna comunistă, am o structură superficială. Cât adevăr crud în afirmația lui Călinescu: *„superficialitatea e o boală națională, de aceea nu progresăm”*. Iată de ce, totul ce s-a numit *învățătură sovietică* s-a dovedit a fi dramatic de superficial, încât abia la vârsta a treia am intuit ce primejdii grave ne-ar mai fi adus.

Dar să revin la persoana care se descurca cu o singură aripă. Îl cunosc pe Tudor de pe băncile Universității, deși eram la facultăți diferite. Ne-a apropiat teatrul de amatori. În piesa lui Sebastian *„Steaua fără nume”,* el îl juca pe profesorul Miroiu, iar Mona, urma să-i devină a doua aripă, în premieră, dar... s-a frânt din start.

Cea care i-a adus un soi de fericire superficială (să-mi fie iertată repetiția obsesivă a acestui adjectiv fad) în primele decenii de mariaj a fost o bulgăroaică cu obrazul smad, ca de japoneză, cu pomeții înalți și ochii migdalați. Însușirile-i fizice se împleteau cu cele pragmatice. Îi făcea soțului un inventar al calităților morale, după cantitatea de bunuri materiale, aduse în bârlogul lor. Frigidierul le era mereu burdușit cu delicatesuri vânătorești și acvatice. Tudor și-a îndreptățit titulatura de cel mai ager vânător și pescar. Nu mai vorbesc de varietatea sticlelor cu băuturi alese, care nu pot fi lipsă la masa unui șef de poliție. Deși e greu de stabilit cine a fost cu adevărat capsoman, el sau cea care l-a silit, pe când era student sărac, să-i cumpere cel mai scump inel de logodnă?! Dar, fără

a intra în amănunte, cuplul s-a dovedit a fi destul de reușit în primii ani de căsnicie. Romanticul ofițer de poliție, Tudor Cojocaru, își răsfăța consoarta cu apelativul, *„Frumoasa mea de trandafir!”,* potolindu-i setea de avere și de ambiții camuflate. În ciuda regimului totalitar, viața în casa lor părea un șuvoi de plăceri. În timpul vizitelor mele, cele două fete, ambele brunețele cu ochii migdalați, îmi desfătau auzul cu *„Sara pe deal”,* în patru mâini la pian, sau cu alte romanțe de List ori serenade de Schubert. Apoi savuram cu mare poftă și nerăbdare specialitatea casei: pilaful bulgăresc. Îmi lasă gura apă și acum, când îmi amintesc de muntele de orez cu carne, rumen și fumegos, stropit din abundență cu vin roșu de Purcari. Liusea, așa o chema pe consoarta lui Tudor, respecta cu sfințenie o rețetă de la bunică-sa, cu ustori necojit, învelit în tifon, pus la fundul castronului, cu găuri pe verticală pentru omogenizare. Căutam cel mai mic pretext de a trece pragul casei cu miros specific de pilaf, care nu-mi dispărea din gură, zile la rând, nici după spălatul pe dinți. Eram încă holtei, plin de invidie albă, pentru căsătoriile reușite ale foștilor colegi. Printre ei: Petre Oltu, Pavel Corcmaru, Dumnezeu să-l odihnească, Ion Fediuc și lista s-ar întinde. Cât despre cuplul Cojocaru, încercam să trec cu vederea unele tabieturi ale amfitrioanei. Se simțea în siguranță cu un bărbat ca Tudor, dar nu-și putea învinge frustrarea că nu are valoarea lui .

Au mai trecut câțiva ani buni și, în calitate de cel mai apropiat prieten al familiei Cojocaru, am sesizat o neliniște a schimbărilor de comportament între cei doi soți, pe de o parte, și în relațiile cu fetele-adolescente, pe de alta. Pe cât de maniacă a curățeniei era Liusea, până la sterilitate, pe atât de comodă se făcuse. N-avea alte interese, decât să întrețină casa ca pe un muzeu. Uita sau nu avea chef să se machieze cât de puțin, pentru a-și camufla fața adormită. De la un timp, mirosea, un miros specific de femeie sedentară, care, pe lângă pilaf, îngurgita prea multe dulciuri și făinoase. Astfel, sentimentele soțului viril începură să se răcească. Tudor își găsea refugiu în amante de ocazie. Avea de ales între plăcerile infidelității și fidelitatea unei partenere egoiste și încăpățânte. Mă rog, de-ale tinereții valuri.

Unicul mister pentru mine rămânea surâsul abstract al doamnei, când era întrebată de ce nu dorește să vorbească în limba soțului ei. Citeam pe chipul ei tragedia bucuriei și a falsei mândrii de a fi bulgăroiacă înainte de toate. Un soi de complex tribal de inferioritate a etniilor migratoare din Basarabia, gen găgăuzii, etc. Ceva primitiv și dezonorant, în comparație cu evreii, armenii sau polonezii, purtători de civilizație și de respect pentru tradițiile și limba localnicilor. Cu plecarea lor, cultura în Basarabia deveni mai bolnăvicioasă. Spre marele meu regret, am cunoscut destule familii

mixte, în care băștinașul, capul familiei, fie din dragoste pentru consoarta alogenă, fie din umilință sau din ignoranță, accepta comunicarea doar în limba rusă. Gafa aceasta a comis-o și Tudor. Copilele vorbeau românește, stâlcit, doar în prezența mea, pe când cucoana Liusea le transmitea nu doar plictisul, ci dușmănia fățișă pentru limba română, o rezistență îndărătnică la tot ce avea mai de preț bărbatu-su: patriotismul discret. Toate calitățile lui Tudor le interpreta tendențios: „*O fi el patriot, dar e și fustangiu, și despot!*„. O adevărată furtună se producea în sângele lui Tudor când cealaltă aripă virtuală, îi denigra limba și istoria neamului. Înghițea în sec de dragul copilelor și a conjuncturii sociale. .

- *Haideți să facem o comparație între jungla umană și cea sălbatică,* le atrăgeam eu atenția fetelor, întrebându-le dacă există între animale anumite bariere lingvistice sau etnice.

- *Categoric, nu!,* îmi răspundeau doar elevele, pe când educatoarea lor se baricada în mutenia ei obstinantă, încercând să-și ascundă, ca pe un moft, sinele său egoist. Se transformase într-o spectatoare solitară a propriei sale existențe searbede.

Au mai trecut și anii de pe urmă, cu ușoare urme de vigoare și energie masculină și de atrofiere totală a celor feminine. Nu știu dacă așa au fost făcute cărțile pentru cuplul Cojocaru, dar finalul dramatic a fost inevitabil. Dezamăgită în aspirația ei către idealul de *familie internațională* și de comuniune sufletească *filorusă*, Liusea și-a încărcat într-o noapte, ca un pirat, un camion cu boarfe și fugi în Bulgaria. Fetele-și încropise și ele câminuri familiale, una la Moscova, alta, mezina, în Grecia. Iar flacăra vieții lui Tudor, în urma atacului de cancer, abia de mai pâlpâia. Nu știu dacă se consideră bărbat părăsit sau rămas văduv. O mică-mare diferență între noțiuni. Primii, abandonați și decepționați, se sinucid, iar văduvii se izolează în propria singurătate. Acesta-i jocul sorții.

Am ajuns într-un târziu la căsuța lui Tudor, nefinisată, când stelele pe cer începuseră să dispară. Așa vom dispare și noi, mă gândeam, fără să ne atingem idealul, zburând cu o singură aripă și cu identitatea pătată. În memorie îmi stăruia o frază din Pirandello: „*A te cunoaște înseamnă a muri*”. Cât adevăr confirmat. Dincolo de ferestrele moarte, suferea cel mai apropiat amic al meu într-un abis de singurătate și suferință fizică. A înțeles aluzia, când alături de unguientul de viperă pentru frecții i-am adus și un tablou, întitulat „*Singurătatea jucătorului de șah*„. Surâsu-i rămase la fel de blând, dar ochii și fața nu-i mai străluceau ca altă dată. Nu-și putea aduna energia și bărbăția. Își simțea picioarele străine, de parcă moartea, în trecere, s-a cuibărit în ele. Picioarele pe care a șezut mama copilașilor săi,

picioarele care l-au condus spre infidelitate loială. Cine poate demonstra dacă își înșela soția cu ibovnicele sau viceversa?!

În timpul amezii, când sfârâiau frigăruile pe jar, iar noi mestecam într-un ceaun magiunul fără zahăr, m-am retras sub copacul înalt, în care fâlfâia un *tricolor*, înălțat de Tudor. Cât de mult mi-aș fi dorit s-o văd în preajmă și pe bulgăroaică. Îmi imaginam interviul cu ei. Aș fi pornit de la întrebarea cine e vinovat de divorț sau cine a fost infidelul? Doar Tudor? Sau poate și tu, Liusica, cu simțul tău acut de fidelitate față de propriai-ți persoană, izvorâtă din egoism și prostie, ai rămas la fel de infidelă?!

Fără a face prea multe săpături, am intuit că nu viața în cuplu a fost principala cauză a divorțului. Nici infidelitatea. Motivul nu poate fi altul decât dispariția comunicării. Ea a înăbușit iubirea. Fără comunicare, apropierea de altă dată s-a făcut depărtare irevocabilă.

Sincer să fiu, mi-e milă și dor de bulgăroaica rebelă, cu obrazul rumen ca pilaful de pomină, care între timp o fi ars definitiv. Nu sunt în măsură să-i judec. Am trecut și eu prin astfel de situații. Am înșelat și am fost înșelat de ele nu numai cu gândul. Poftă de moment. Dar nu m-am gândit nicio clipă să-i fac un rău cuiva. Sunt și exemple care dovedesc contrariul. Nu-mi imaginez o leoaică, care, din varii motive, ar face pilaf din leul său. Animalele care vânează în haită, nu se nimicesc reciproc. Asta o știu de la Tudor, care a fost un iscusit vânător, dar și iubitor de feline.

Versuri de Vasile Zetu

Această poezie este a ta,
cititorule aprig, chiar dacă
eu am moșit-o
sau, mai ales, din această pricină:
Te poți
cu ea tăvăli
în orice macaturi,
o poți mototoli ca pe o
înștiințare de plată, sau, dimpotrivă,
o poți netezi ca pe coapse
o axiomă trufașă.
Vezi, totuși, să nu ațipești
în decolteul metaforei sale
și să te trezești
cu sufletul dichisit
într-un stog de duminici –
Astfel poezia
te-ar metamorfoza într-un greier,
un rob în etern
al hachițelor ei
fără seamăn.

În pîrîiașul de munte
păstrăvii sunt hieroglife
pe care luna le-nșiră

într-o poveste concisă
care se schimbă
de la o clipă
la alta.
Dumnezeu vede totul.
El modelează sub pietre
refugii profund tăinuite
în care doar nimbul Său poate
să scalde lumina, buchetul de raze.

Cîndva
mi-aș putea ctitori
deztruparea în preajmă
să știu
clipocitul apei aproape,
și-un curcubeu spînzurat
de trilul totemic
al privighetorii.

De o mie de ori scriu un cuvînt
care apoi
se dezice de mine. Îl șterg.
Îl arunc peste umăr,
el se transformă
într-o pădure de cretă
care mă scrie
pe arbori făloși, pînăcînd
o ploaie ambiguă
mătură totul.

Sînt trist ca un clopot
care și-a înghițit limba,
muntele pe care mă cațăr
e și el trist, deși are
ieșire la ceruri. Deasupra lui
norul ferchеș
ademenește o lacrimă
încă neplînsă. Întrînsa

smerenia pare să altoiască nimicul
pe o ripidă căzută în iarbă. Aici
o mîrțoagă de greier își freacă
arcușul pe inima mea. Asta face
să fiu mai zglobiu și mai țanțoș,
iar povîrnișul mai fast.
(Un vălătug de ispite mă trage în sus).
Circumspect
ajung în vîrful muntelui:
umbra mea obosită
se prăvălește
peste genunea din față. Eu mă opresc
și îmi zic: s-ar cuveni să cobor,
casa mea mă așteaptă sub munte
lîngăpîrîul cel limpede și nărăvaș
peste poate.

(Apa în care mă bălăceam tacticos
s-a făcut de mult
țăndări).

În copilărie credeam că poeții au aripi
că poezia e scara la ceruri
pe care ciocîrlia se reazemă
cînd trilul ei primenește
văzduhul endemic.

Eram un copil
impetuos și seninca o lacrimă
pe obrazul candorii.
M-am îndrăgostit de o lumînare,
ea îmi ținea cartea deschisă
în nopțile ample cînd luna
de după velința de nori molfăia
întunericul frust.

În ogradă
ditamai inorogul păștea
flori de nalbă și troscot.

Conta nr. 35 (primăvara)

(Îl vedeam prin fereastra opacă
și mă fisticeam). De rușine
am început să croșetez
o urnă de aer
pentru cenușa cuvintelor.

Nu te costă nimic
să-ți luminezi chipul
privirea pe lucruri să ți-o așezi dezinvolt,
zîmbetul să ți-l conturezi cu migală
pe toată ființa
rostind cu precizie verbul proteic
la nașterea zilei.

Apoi poți să urci printre semeni
tăcut ca o cruce.

Povestea călătoriei mele după Regina Maria

un scenariu de ***Sabin Popescu***

Scena reprezintă un studio interbelic de înregistrări. Pe un podium central, o măsuță și un fotoliu, albe, dintr-o mobilă stil, precum și un microfon masiv, cu trepied, în fața mesei. Două microfoane masive de captare, suspendate în apropierea mesei. În fața podiumului, un pupitru tehnic cu fonograf, microfon și inscripționarea „Columbia" și un scaun, cu spatele la public, cu aceeași inscripționare, pe care e așezat Jean, cu vestă, cozoroc decupat pe frunte, căști pe urechi și mâneci aplicate la cămașă;ascultă vocea înregistrată a lui I. C. Brătianu, reluând un fragment, progresiv scurtat.

Intră Regina Maria îmbrăcată complet în negru și având o casetă argintie în mână. Se oprește în fața pupitrului.

JEAN (*ridicându-se, scoțându-și căștile și oprind astfel coloana sonoră*): Majestate!...

REGINA: Jean, ești pregătit să lucrăm?

JEAN: Maiestate, azi…în ziua înmormântării Majestății Sale…

REGINA: Te-am întrebat dacă ești pregătit să înregistrăm.

JEAN: Desigur, Maiestate, dar credeam că…

REGINA: Trebuie să crezi că știu bine ce fac… Pentru mine, înmormântarea de azi a început odată cu călătoria despre care vreau să vorbesc acum.

JEAN: Da, Majestate. (*Regina se întoarce, urcă, pe o treaptă laterală, pe podium, pune caseta pe masă și se așează în fotoliu, în timp ce Jean se*

așează la pupitru, ”schimbă” eclerajul cu o dominantă de roșu, emisă de un bec de avertizare, își pune căștile, se ridică și, cu un gest teatral, o invită pe Regină să înceapă, apoi se așază la pupitru.)
REGINA: Călătoria mea în America a început, de fapt… (*Un sunet strident o întrerupe. Jean se ridică, făcându-i semn cu ambele mâini să se oprească; butonează la pupitru, repetă gestul de invitație și se așază.*)… Călătoria mea a început, de fapt, la 7 octombrie 1926, din Place Vendôme, de la Hotel Ritz, locul cel mai aglomerat din lume, acel iad al croitorilor de damă, pentru că toți croitorii din Paris își imaginau că trebuiau să mă echipeze pentru America! Prețul rochiilor creștea în funcție de scurtime, până când unele abia ajungeau la genunchi. M-am apărat ca o eroină deși, din când în când, cădeam în ispită.
După două zile la Paris, Carol mi-a trimis o scrisoare de salut, dar fără a cere să ne vedem. I-am transmis că o să-l văd și am rezervat o seară pentru el, dar, cu doar două ore înaintea orei fixate, a telefonat că-i pare foarte rău, dar nu poate veni, pentru că are migrenă, dar speră că va fi suficient de bine mâine! Realmente a fost o obrăznicie din partea lui să-i dicteze mamei sale când trebuie să-l primească. În sfârșit, marea întâlnire s-a petrecut. Primul moment a fost greu, dar nu la fel de tragic ca acea întâlnire de lângă Iași, la lumina lunii, când fugise prima dată de noi; durerea te-ntărește. Conversația s-a legat cu greutate; am vorbit despre vreme, dar, desigur, nu peste mult, am spart gheața. Este imposibil pentru mine să judec cât de mult inventează sau se minte pe el însuși. Nu este nici o îndoială că nebunia sa pentru acea femeie nu i-a dat nici o șansă să gândească limpede. Nu am făcut reproșuri. Am vorbit cu calm.

(*Regina se ridică, pășește și privește în diagonală, spre dreapta. După un moment de tăcere, se întoarce spre Jean, făcându-i semn de oprire. Jean își scoate căștile și se ridică. Regina rostește ceva neinteligibil. Jean își pune căștile.*)

JEAN (*în microfonul de pe pupitru*): Maiestate, vă simțiți bine?
REGINA: te-am rugat să-mi aduci puțină apă.
JEAN (*în microfon*): Imediat, Maiestate. (*Jean lasă căștile pe pupitru și iese.*)
REGINA: Poate are dreptate. Acea întâlnire cu Carol a fost pentru mine o altă înmormântare. Poate e prea mult pentru ziua de azi. (*Intră Jean cu un pocal cu apă și un pahar, pe care le așează pe măsuță. Vine la pupitru, își pune căștile, butonează și, înainte de a se așeza, o invită pe Regină, care*

între timp a băut puțină apă și a revenit în poziția din care a oprit imprimarea.)

”Ce aș putea să-ți spun, Carol, fiul meu? Ce poate să spună o mamă fiului său atunci când îi străpunge inima pentru a treia oară? Aceluia pe care, ca să spun așa, l-am adus pe lume? Aveai totul: o țară care avea nevoie de tine, o muncă măreață înaintea ta, un viitor mare, un cămin fermecător, o soție bună și frumoasă, un copil de adorat, părinți care te iubeau și cărora ai fi putut să le fii mâna dreaptă. Părinți care merg spre bătrânețe și care au o misiune pe care tu trebuia să o completezi. Renunți la toate acestea, le sfarmi în bucăți, le azvârli departe ca pe niște lucruri de aruncat. Și pentru ce? Încerci să te înșeli singur, pe noi și pe alții, cu vorbe goale. Le faci imputarea că nu au încredere în tine, că n-au înțelegere pentru nevoile tale omenești, că nu-ți recunosc străduințele. Vorbe! Vorbe! Știi singur că nu sunt decât vorbe. Știi că ai avut mai mult decât ceea ce ți se cuvenea din lucrurile bune ale acestei lumi. Ai avut mai mult decât partea ta de dragoste, de îngăduință, bani, prestigiu, încredere și dacă n-ai avut încă destul, e pentru că n-ai voit-o, fiindcă i-ai preferat pe lăudătorii goi și lipitori în locul celor care, dorindu-ți binele, s-au ridicat în fața primejdiei ca să strige: Ia seama! Pentru că te iubesc mult, pentru că aveau încredere în tine și în viitorul tău, fiindcă voiau să facă din tine un om.

Care din noi nu a fost silit uneori în viață să asculte rațiunea, să urmeze un sfat aspru, să renunțe la ceva, să renunțe la o parte din cele mai scumpe dorinți? A iubi adânc nu înseamnă a merge orbește după ceea ce omul poate să dorească într-un moment de nebunie. A iubi înseamnă să încerci să țintuiești pe cel pe care-l iubești în drumul drept, să-l ajuți să trăiască cum trebuie, să se facă un om de onoare și folositor, să încerci să-l încurajezi să accepte partea sa de durere, ca și partea sa de muncă și de plăcere.

Cum ți-am spus-o în ultima noastră întâlnire tristă de la Sinaia, ceea ce nu pot înţelege la tine este concepţia ta despre viaţă. Dragostea, pentru tine, este numai o îngăduinţă către tine însuţi, numai lăsarea în voia năvălirilor de instincte împinse până la dispreţul satisfacerii şi uitării imediate. Nu este în tine nici o credinţă, nici o stăpânire, nici un sentiment al datoriei, nici o cinstire a cuvântului dat, nici o mărginire a moralei, nici un drum drept pe care să vrei să-l urmezi, nimic, absolut nimic? Nici un ideal, nici un vis al viitorului? Numai să te laşi pradă pasiunilor care plutesc în jurul tău? Atunci, fiul meu, au dreptate să pleci; atunci nu ne putem înţelege. Vorbim o limbă deosebită. Atunci, în realitate, nu eşti demn să fii aşezat în fruntea altora, să fii şef al unui popor care are nevoie de un conducător capabil de sacrificii, de un om care să-l iubească

îndeajuns pentru a se învinge pe el însuși, din dragoste pentru popor. Dacă nu recunoști nici o datorie, nici o credință, nici o obligație, atunci, într-adevăr, ești nedemn să porți făclia.

Erai acasă folositor pentru totul și la toți, erai născut pentru o moștenire glorioasă. Și acestea toate le arunci oamenilor în față? Și pentru ce? Și pentru cine? Erai odată un drag copilaș cu părul de aur, băiatul nostru, băiețelul Țării, cel dintâi născut român, primul copil. Erai nădejdea noastră, comoara noastră și bucuria viitorului. Erai ca Mihai, un băiețaș cu bucle de aur. Și l-ai părăsit pe Mihai. Către soția ta, către mama ta, n-ai spus un singur cuvânt. Pentru Mihai n-ai avut îmbrățișare. Îl părăsești, îl azvârli din viața ta și, odată cu el, pe dulcea ta tovarășă pe care jurasești s-o iubești, să o cinstești și s-o protejezi. Nici un cuvânt ca să ne ceri să ne ocupăm de Mihai. Nici un cuvânt ca să-l apropii de inima Țării. A Țării pe care ai trădat-o. Nici un cuvânt de iubire sau recunoștință pentru tatăl tău, care a fost aproape de moarte în primăvară, nimic care să micșoreze loviturile groaznice pe care i le-ai dat, în mod laș, în acele ceasuri pline de primejdie ale războiului. Nici un cuvânt de amintire, de iubire, de recunoștință, de fidelitate. Numai imputări că n-ai fost înțeles și acuzări că n-ai fost ținut în seamă.

Carol, fiul meu, aceasta este urarea de despărțire a mamei tale: să poți să nu-ți dai niciodată seama cât de hidos este actul pe care l-ai săvârșit și în ce chip îngrozitor și neomenos ai făcut ceea ce ai făcut. Lumea este mare. Sunt mulți rătăcitori pe pământ, mulți nelegiuiți, fii rătăcitori. Te duci printre ei, întorcându-ți privirile spre cine? Spre chipul păcatului încoronat în șuvițe roșii? Crezi că poate fi pentru tine o fericire adevărată dacă pe noi ne părăsești?

Am încercat odată să te opresc. Am crezut că băiatul cu păr de aur trăia încă în tine, ceva care era ca Mihai de astăzi și care ar fi rămas în tine, ceva ce ar fi putut să slujească această țară pe care noi o construim, ceva adevărat, ceva care să fi fost fiul meu. Atunci m-am ridicat ca o tigroaică apărându-și puiul, îndârjită și luptând cu o lume plină de ură, din dragoste pentru tine, Carol, pentru că mai credeam în tine.

Astăzi deschid mâinile amândouă și le găsesc goale, goale de orice credință în tine. Dacă socotești că viața își datorează totul și că tu nu-i datorezi nimic în schimb, atunci, Carol, băiatul meu, faci mai bine că pleci. Desigur, nu ești demn de misiunea pe care ți-o încredințase Dumnezeu. Nu ești demn să fii om printre oameni. Nu ești demn să fii soț, părinte și fiu. Și acum, la despărțire, nu-ți spun decât atât: Carol, oricât de nesfârșită ar fi lumea, inima unei mame este mult mai mare și chiar sfâșiată în bucăți, zdrențuită într-atât că nu mai este decât o rană sângerândă, o vei găsi încă

bătând pentru tine până în ultimul ceas. Când vei avea nevoie de ea, adu-ți aminte de aceasta, Carol și, pentru băiatul cu șuvițele de aur care a fost altădată al meu, te îmbrățișez pentru ultima oară și-ți pun pe frunte, Carol, ultimul sărut de mamă.

Drumurile vieții sunt lungi și numeroase, Carol, și dacă eu, Regina, trebuie să te azvârl din mine, inima mea te va aștepta totuși la capătul fiecăruia dintre aceste drumuri, fiindcă, fiul meu, Carol, cred că va veni într-o zi ceasul când vei avea nevoie de mine, ceasul negru când vei plânge singur, părăsit de toți, așa cum tu i-ai părăsit pe toți." (*Se întoarce în fotoliu, își toarnă un pahar cu apă și ia o înghițitură.*)

Drept răspuns, mi-a cerut să-i permit să mă conducă la gară: "Știi, mamă, toți spun că ești împotriva mea, dar dacă mă lași să vin cu tine la gară, cu toții vor vedea că nu este adevărat!" În final, am mers împreună în aceeași mașină până la gară. Trenul a pornit spre Cherbourg. Carol a rămas în urmă, alături de mulțimea care ne-a condus, iar inima mea era frântă: imaginea feței sale palide, tristă, de-a dreptul patetică… De ce lucrurile trebuiau să fie astfel și eu să mă aflu în mijlocul onorurilor și urărilor de bine din toate părțile? Și ce de flori – întregul meu tren era o adevărată grădină! Și astăzi au fost atâtea flori! Atât de multe flori!

(*Regina își prinde fața în mâinile sprijinite pe genunchi. După un moment de tăcere, Jean se ridică încet, scoțându-și căștile, dar Regina își ridică fața și îi face semn să continue imprimarea. Jean își pune căștile și se așează, iar Regina continuă frenetic.*)

Nu mă așteptam ca New-York-ul să-mi facă o primire atât de oficială. Am fost întâmpinată cu toate onorurile militare și civile posibile, de parcă aș fi fost regina suverană a Americii. Toate trupele fuseseră scoase la paradă, cu întreaga poliție călare. Am pornit, într-o mașină deschisă, alături de primar, de-a lungul uluitoarelor străzi ale New York-ului, cu acei gigantici, inimaginabili zgârie-nori înălțându-se deasupra noastră. Rulam ușor pe macadamul neted, flancați de polițiști pe motociclete. Toată circulația a fost oprită, iar populația New York-ului mi-a făcut o primire minunată, o primire din inimă. Puteai vedea, simți, înțelege că era o primire privată, primirea cuiva pe care erau cu adevărat bucuroși să o întâmpine. Mărturisesc că îmi crește inima de mândrie și tulburătoare emoție.

Maria! Maria! Îmi auzeam numele strigat de mii de voci și, după obiceiul american, de la geamuri se aruncau lungi ghirlande de hârtie și tot felul de alte bucățele de hârtie, de la miile de geamuri ale fantasticelor

clădiri, până când tot aerul se umple de fâlfâiri albe, ca de milioane de păsări mari și mici.

Totul era ca într-un vis, greu de crezut, iar eu în mijlocul a toate acestea, înaintând încet, eram obiectul intensei atenții și simpatii. Americanii, în inimile și mințile lor, au făcut din mine un fel de erou și am fost primită ca atare, de o mulțime care divinizează eroii. Dar, destul de curios, mulți americani pe care i-am întâlnit apoi spuneau: nu-i lăsa să te omoare, nu știi cum suntem noi, americanii, când ne place de cineva suntem nemiloși, ne sufocăm eroul!

Ajunși în fața Primăriei New-York-ului, mașina noastră s-a oprit și mi-au fost date onoruri militare. În sala de recepție a Primăriei mi-a fost înmânată medalia de aur ”The Freedom of the City”. Sala arhiplină, urale, cele două imnuri, discursul primarului și apoi, complet nepregătită, i-am răspuns primarului. (*ridicându-se din fotoliu*) În timp ce vorbeam, o mică mașină respingătoare (*făcându-i un semn amical lui Jean*), asemănătoare cu cea de acum, se afla în fața mea, transmițând discursul în toată America. (*Jean răspunde, ridicând mâna dreaptă. Regina, către public.*)

”Prieteni, sunt în America pentru că vreau să vă văd, pentru că simt în inima mea că suntem prieteni legați de o prietenie puternică pe care voim s-o facem și mai profundă. O mare dorință reciprocă ne atrage unii spre alții, un puternic impuls din inima mea către ale voastre, din inimile voastre către a mea.

De zece ani, această dorință de a veni a tot crescut până când, în sfârșit, am simțit că nu o mai pot amâna. Chiar trebuia să vin la voi. Era atât de dificil pentru mine să plec pentru un timp îndelungat. O mie de legături, o mie de îndatoriri, o mie de obligații mă țin înlănțuită de propria mea țară, dar, în sfârșit, am biruit toate dificultățile, obstacolele, pentru a face măcar o vizită în fugă. Marele meu scop este să ating cât pot de mult din pământul vostru. Vreau să-l simt sub picioare, să știu că, într-adevăr, sunt aici, că visul mi s-a împlinit. Că sunt printre voi, în sfârșit, în sfârșit!!!

Aduc cu mine pe cei mai mici copii ai mei, Principesa Ileana și Principele Nicolae, astfel încât, cu ochii larg deschiși, ei să poată vedea, învăța și înțelege, pentru că în fața lor stă, minunată, viața și aventura încă netrăită.

Vin să văd cât pot de mulți dintre voi. Vin să mulțumesc tuturor celor care s-au ridicat pentru noi și ne-au ajutat în timpul Marelui Război, când stăteam cu spatele la zid, cu pumnii strânși, cu dinții încleștați, cu catastrofa înaintea noastră, distrugere în urma noastră și disperare. Foamete, frig, trădare. Zdrobirea celor pe care gândeam că ne sprijinim,

cumplitele zile de supremă agonie la care, privind înapoi, te întrebi cum am putut supraviețui.

Am venit să vă mulțumesc pentru marea Cruce Roșie, condusă de aceia care au devenit nu numai salvatori, ci prieteni ai mei dragi, să vă mulțumesc pentru mesajul Președintelui Wilson pentru Rege. Pentru mulți poate fi deja uitat sau nici măcar cunoscut, dar eu îl păstrez viu în memorie. Iată-l <Poporul Statelor Unite a urmărit, cu sentimente de caldă simpatie și admirație, curajoasa luptă a poporului român pentru păstrarea integrității naționale și a libertății României față de militarismul german. Guvernul Statelor Unite este decis să continue a ajuta România în această luptă. În același timp, doresc să o asigur pe Majestatea Voastră că Statele Unite vor sprijini România după război cu întreaga putere și în toate negocierile de pace.>

Vin de asemenea să mulțumesc fiecărei persoane care a încercat să ne dea ajutor. Vin să spun tuturor americanilor, oriunde mă duc, ce ați făcut sau ați încercat să faceți. Vă iubesc și vă mulțumesc fiecăruia în parte.

Vin pentru a întări o legătură puternică, dar care, sper, va fi făcută atât de solidă încât nimic nu o va rupe vreodată. Pentru că simt că, între noi există un ciudat și neobișnuit sentiment de înțelegere care, sper, s-a stabilit în inimile noastre pentru binele tuturor.

Dragostea este legătura noastră, iar Dragostea este mai puternică decât războiul și distrugerea. Distrugerea nu ține seama de spațiu, distanță și clase sociale. Dragostea trece peste frontiere și ține în mâinile sale o lumină care trebuie, în final să lumineze fiecare colțișor al acestei lumi amărâte."…

După acest discurs, am primit sute de scrisori de la oameni simpli din America. O doamnă din Seattle mi-a scris așa: "Adorata Regină a României și-a mărit regatul incluzând inima Americii." M-a impresionat până la lacrimi.

(*Regina se așează și ia o înghițitură din pahar. Se adresează direct lui Jean.*)

La dineul oficial de la Casa Albă, am fost condusă înăuntru cu toată ceremonia și cu toate onorurile cuvenite unei Regine, dar președintele Calvin Coolidge și soția lui au venit după aceea, braț la braț, el m-a întâmpinat la fel ca pe toți ceilalți musafiri, iar la final a părăsit primul încăperea împreună cu soția sa, lăsându-mă în grija "suitei" sale, într-un fel în care, în mod sigur, un Rege nu ar fi putut părăsi o Regină. La dineu ei au fost serviți primii, ei au fost așezați în scaun cu spătar înalt, diferite

de ale noastre. Acest gen de protocol este, desigur, foarte diferit de cel european și ai mei s-au uitat cam chiorâș, mai ales că, dacă cineva nu are simțul umorului, Președintele nu pare a fi simpatic. Este un omuleț subțire, uscățiv, cu fața ca de ceară, cunoscut pentru mutenia lui; vorbește în propoziții scurte, ca și când cuvintele ar fi dureroase pentru el. Gura este o crestătură pe care o ține strâns închisă, nasul lung și subțire, părul un fel de roșu auriu. Este ființa cea mai seacă, cea mai tăcută și mai emotivă care a fost creată vreodată, dar, cu toate acestea, are un fel de licărire în ochii mici, pătrunzători și, uneori, în colțul gurii, ceva ce ar semăna cu un ”văr” îndepărtat al zâmbetului. Ileana, care stătea în stânga Președintelui, l-a înveselit de-a dreptul pe bătrân cu vorbăria ei și chiar a primit câteva replici, spre mirarea amuzată a tuturor. (*Se lasă pe spatele fotoliului, cu privirea ridicată.*)

A fost un dineu oficial în toată regula, cu miniștri și demnitari, precum și invitați interesanți. Ei sunt exagerat de formali și protocolari, în ciuda independenței și naturaleții lor, dar există o bună dispoziție generală, extrem de atractivă. De altfel, americanii sunt un uluitor amestec de eficiență, bune maniere, ospitalitate și o anumită grosolănie, care iese la iveală la un moment dat, grosolănia copilului, a primitivului, și totuși am găsit infinit mai multă amabilitate decât întâlnești, în general, în țările europene. Oameni ciudați, ca niște copii mari, cu adevărat deconcertanți! (S*e ridică și avansează încet spre marginea frontală a podiumului, spre stânga.*)

La Philadelphia am fost duși la Primărie, unde… (*Jean se ridică arătându-i insistent microfonul suspendat din stânga. Regina se poziționează sub microfon, tehnicianul se așază.*) la Philadelphia am fost duși al Primărie, unde am primit oficialitățile orașului și o delegație românească cu flori și cheia orașului din aur, în mijlocul aplauzelor și uralelor. Această ceremonie a fost urmată de un drum lung, solemn, pe străzile lungi, până la capătul îndepărtat al orașului, la o modestă bisericuță românească. Aici am fost primiți într-un autentic stil românesc: români îmbrăcați în costume populare, buchete în culori naționale, imnul, gălăgie, oameni care se grăbeau să îmi sărute mâna, copilași și femei în vârstă… În biserică, una modestă și sărăcăcioasă: rugăciuni și psalmodii românești. Episcopul anglican a luat și el parte la slujbă, pentru a demonstra ”apropierea dintre cele două biserici”! Aici erai, de asemenea, înghiontit și împins în cel mai autentic stil românesc. Dar ceremonia a fost una emoționantă și chiar cei care au obiectat, considerând-o o pierdere de timp, au fost mirați de bucuria și încântarea acelor români modești. Unii dintre ei

mi-au și scris. (*Merge la măsuță, caută în casetă, scoțând o scrisoare pe care o va citi, așezându-se.*)
”Înălțimea Voastră, Maiestate Regina Maria a Marii noastre Românii, mamă a țării noastre. Vă voi scrie câteva rânduri. M-am gândit atât de mult la dumneavoastră, Dragă Maiestate, tot atât de mult cât mă gândesc la sora mea. Sunt atât de bucuros și de mândru că avem așa o Regină minunat de frumoasă. Sunt foarte bucuros că ați pus România pe hărți: de când ați început călătoria prin cele 23 de state din această mare uniune, deja toată lumea știe ce înseamnă un român. Îmi amintesc, în 1909, când am venit în America, mulți oameni nu știuseră vreodată ce este un român, dar acum, dacă nu mă înțeleg, le spun: <O știți pe Regina Maria?> <Oh, spun ei, încântătoarea ta regină.> M-am gândit atât de mult la România când a intrat în război: <Va învinge?> Și a învins. Sper că în preaiubita noastră țară să fie veșnic pace. Urăsc, desigur, războiul și toate mijloacele lui. Avem încă mulți dușmani, chiar în această țară, pe diferiți naționaliști, nu numai unguri. În Philadelphia noi avem buni naționaliști și alții îi au pe ai lor, de asemenea, dar visele lor de a ne distruge națiunea nu vor deveni niciodată realitate, pentru că, în ura lor, nu sunt sinceri cu ei înșiși. Eu nu știu ce înseamnă ura. Eu iubesc pe toată lumea. Doresc Majestății Voastre și întregii Familii Regale foarte multă fericire. Vă rog, răspundeți-mi la scrisoare. Sunt pentru totdeauna al dumneavoastră Louis Miklos, născut în 1894, comuna Măriuș, județul Satu Mare, România Mare.”

(*Regina pune scrisoarea în casetă și se lasă pe spatele fotoliului.*)

Când am trecut din nou prin New York, m-a așteptat o mare corvoadă: o recepție enormă, dată pentru toată presa și scriitori. Mi-au fost prezentați sute și sute, până când am amețit, dar după aceea, deși eram gata să mă prăbușesc, am strâns din dinți și am dat mâna cu aproape 300 de persoane, pe care prietenul meu Sam Hall le-a adunat pentru a-mi face cunoștință și am făcut aceasta pentru a nu dezamăgi, dar am ajuns aproape la capătul puterilor; bunăvoința mea față de toți și dorința neclintită de a nu răni și a nu dezamăgi pe cineva m-au ținut, chiar de ar fi fost să mor de încordare. Dar în discursul meu le-am vorbit despre Loïe Fuller, dansatoare aplaudată în zilele de altădată, decorată de Franța pentru serviciile aduse aliaților, dar despre care se vorbește uneori disprețuitor în țara ei de baștină, America. Am dat astfel răspuns celor ce dezaprobau faptul că o Majestate este prietenă cu un om obișnuit. (*Se ridică.*) Am spus (*publicului în mod direct*):

”Uneori părem neconsecvenți pentru cei care se miră de prieteniile noastre, de devotamentul nostru, și care se miră că noi nu vedem lucrurile

la fel cum o fac ei. Vreau să mă ridic azi, aici, și să vorbesc pentru unul din acești prieteni. Loïe Fuller este numele care, mă tem uneori, este desconsiderat. Astăzi mă ridic și afirm că această femeie a stat lângă mine să mă ajute când țara mea era în război. Nu există umilință când este vorba de iubire. Loïe Fuller mi-a dat inima sa când eram aproape abandonată. A mers din oraș în oraș când poporul meu avea nevoie de hrană și muniții. A stat lângă mine când eram cu spatele la zid și a umblat prin toată America pentru a obține ajutor pentru mine. Socotesc că în această țară a libertății și democrației nu ar trebui să se facă nici o diferență între inimile sincere și devotate. Vreau ca lumea să știe că Loïe Fuller, ca de la femeie la femeie, mi-a dat inima ei la vreme de durere și deznădejde. ”
(*Se așază și ia o înghițitură din pahar.*)

În Dakota de Nord locul unde se aflau indienii se numea Mandan… (*Un scurt sunet strident o întrerupe. Jean se ridică, făcându-i semn să continue, apoi se așază.*) M-au primit cu mare ceremonie în fața unuia dintre corturile lor. Erau îmbrăcați în veșminte împăunate, de sărbătoare, și cu ceea ce obișnuim să numim pictură de război pe chip. M-am așezat în mijlocul lor și au jucat în jurul meu dansuri ce aminteau mult de ”Călușarii” noștri. Cel mai vârstnic dintre șefi m-a luat de mână și a ținut un discurs, care mi-a fost tradus de un ofițer american, care le cunoștea limba și trăia în bune relații cu ei. (*ridicându-se, pășind și privind în diagonală, spre dreapta, cu mâna întinsă și cu pumnul strâns*):

”Onorată Femeie Căpetenie, vreau să-ți spun acum câteva cuvinte. Vezi aici pe acest soldat. El este, prin adopțiune, unul dintre ai noștri și îi spunem frate. El mi-a spus că ești Cârmuitoarea unei Națiuni și o Femeie Războinic. Am trimis peste Ocean mulți dintre tinerii mei ca să lupte cu dușmanul. Oamenii tăi au fost prieteni cu oamenii mei și au luptat în aceleași bătălii. Mi se spune că ai fost activă în acel război și atunci ai făcut sacrificii. Mi se spune că mulți dintre tinerii tăi au fost îngropați. Noi am discutat despre aceste lucruri. Noi vrem să te onorăm. O femeie nu poartă coroană de pene de vultur decât dacă a săvârșit fapte extraordinare de eroism. Contribuția pe care ai avut-o în acel mare război ne-a făcut pe noi, care suntem din preerii, să te îndrăgim. Simțim că avem în tine un camarad pe calea războiului. De aceea, îți ofer acest înalt semn de bravură și îți dau numele ”Winyan Kipenpi Win” (Femeia pe care o chemi) și ești acum sora mea. Red Tomahawk spune acest lucru”. (*Lăsând mâna în jos, se întoarce și se adresează direct lui Jean.*)

După ce mi-a cuvântat, bătrânul războinic și-a scos propria coroană de pene și a așezat-o pe capul meu, ca să o păstrez; pentru mine a fost o onoare colosală, care nu se acordă femeilor decât cu ocazii foarte rare, dar

am fost declarată de ei drept ”Femeie Războinică”, titlu care își are ironia sa, căci eu mă aflam într-o misiune de pace. Cu coroana de pene așezată cu toată seriozitatea pe capul meu, a trebuit să mă las jos pe o piele de bizon și am fost ridicată de toți indienii și purtată solemn la cortul lor și poftită să intru. Deoarece intrarea era foarte joasă și penele mele uriașe, a trebuie aproape să mă târăsc înăuntru, în mâini și în genunchi. Aici, conform unui vechi obicei, ar fi trebuit să ne crestăm cu cuțite și să ne amestecăm sângele, dar lucrul acesta a fost făcut într-un mod mult mai civilizat și într-o manieră umană: am fost doar înțepați cu un ac, iar sângele nostru a fost amestecat de ofițerul ce servea drept interpret. Mi-au fost oferite daruri și am întors amabilitatea, oferindu-le broderii românești. Am fost apoi conduși cu cântece și dansuri până la tren.

În tren, spre Spokane, un incident patetic a avut loc cam în jurul cinei. În una dintre gări, nu mai știu cum se numea, oamenii se adunaseră ca de obicei, pentru a ne saluta, dar trenul nu a oprit decât un minut și un băiețel, împins de mulțime, a urcat în balconașul de la vagonul deschis și, înainte să-și dea seama unde era, s-a trezit luat de trenul nostru, care nu a mai oprit și el nu a mai putut să coboare. Aidoma unei biete păsărele prinse într-o cameră în care nu găsea fereastra prin care să zboare afară, copilul era într-o stare teribilă de teamă și neliniște și a izbucnit în lacrimi. Copiii mei au reușit să-l convingă să se joace cu ei pe culoar și l-au calmat cu mult tact. Se numea, îmi amintesc, Leister Brown. În final, am reușit să-l așezăm la masă, ca pe al patrulea membru, la cina noastră timpurie, înainte de a ajunge la Spokane. I-am dăruit una din cărțile mele de povești, o carte poștală cu portretul meu autografiat și, în final, a fost expediat înapoi acasă cu un tren care mergea în direcția opusă, consolat și, oarecum, un erou. După acest episod, un domn mi-a scris: ”Aruncați regalitatea, veniți aici și, dacă voiți, veți fi aleasă cu urale în funcție.” Sper că se gândea la funcția de Președinte al Statelor Unite!

(*Regina se așază privind în gol*)

În St. Louis am primit o telegramă de la Majestatea Sa, în care menționează că el progresează încet, ceea ce suna ca și când ar fi fost bolnav. Să fi fost asta ceea ce Barbu Știrbey încerca să-mi spună în telegrama cifrată, pe care de două ori nu am fost în stare să o descifrez? M-am îngrijorat. La Chicago am devenit din ce în ce mai neliniștită și mă întrebam dacă nu ar trebui să mă grăbesc să mă întorc. M-am decis să plec pe 11 decembrie, astfel încât să fiu înapoi de Crăciun... să fiu înapoi de

Crăciun… să fiu înapoi de Crăciun… (*Jean se ridică, cu căștile pe urechi, dar Regina îi face semn să se așeze.*)

În Chicago am fost într-un loc numit chiar Sam, unde vechiul meu prieten Sam își are marile oțelării. Un fel de Reșița mai mare, dar cu aproape aceleași fabrici, mașini și utilaje. Ileana și cu mine ne-am gândit tot timpul la Reșița și la vizita noastră acolo cu o vară înainte. O mai mare patriotă decât Ileana nu poate fi imaginată. Dar la întoarcerea la hotel am primit, vai, noutăți destul de îngrijorătoare de acasă. Cu siguranță Majestatea Sa nu se simțea prea bine. El a telegrafiat destul de vesel, dar atât Barbu, cât și Averescu mi-au adus la cunoștință că ar fi mai bine să nu-mi prelungesc prea mult călătoria. Au chemat un medic francez pentru a face o analiză; nu suna prea bine. Am trimis o telegramă cifrată pentru a afla dacă pot să mă întorc imediat, să întrerup toate celelalte vizite acceptate. Nu aș fi suportat să continuu dacă Majestatea Sa nu era într-adevăr bine, așa că n-am mai avut răbdarea să aștept un răspuns și am decis să scurtez, fără milă, toată ultima parte a șederii mele acolo, indiferent de dezamăgirea mea și a celorlalți, și să pornesc spre casă cu aproape o lună mai devreme decât îmi planificasem. A trebuit să abandonez toate celelalte întâlniri, să nu mai merg la Detroit, Cincinati, Pittsburg și nici în California. Am pierdut marile comunități românești din Detroit și Pittsburg! Nici măcar nu îndrăznesc să mă gândesc la dezamăgirea celor care mă așteptau, care au făcut mari cheltuieli să mă primească și la care nu m-am putut duce. Tuturor le-am transmis, pe toate căile, mesajul meu de regret, inclusiv pe calea porumbeilor călători.

Am părăsit Chicago cu o jumătate de oră mai târziu decât era programat, ningea, dar o mulțime dornică de aclamații aștepta răbdătoare și fără a-și pierde entuziasmul, spre a-mi striga un ultim, fierbinte la revedere. ”Întoarce-te la noi! Întoarce-te!” striga formidabilul Chicago, cel mai rău oraș al Statelor Unite, după cum se exprima America! Copiii și cum mine eram îngrozitor de triști că plecăm, teribil de tulburați. Da, am iubit America și am fost fericiți în ea.

Sunt foarte conștientă că, ceea ce înșiși americanii numesc ”presa galbenă” a scandalurilor, încercase să mă sfâșie în bucăți, să arunce o lumină urâtă asupra intențiilor mele, să mă facă ridicolă și să relateze că America nu mă dorea. (*ridicându-se, direct către Jean*) dar am toate acele amintiri personale, toate acele primiri de către mari și mici, toate acele chipuri tandre care zâmbeau, toate acele voci care îmi strigau numele, toate acele mâini întinzându-se spre mine, toate acele mii de scrisori de dragoste și bun venit. În ”presa galbenă” am citi explicații urâte despre plecarea mea mai devreme: aviditate dejucată, nici un împrumut pentru

care, cică, venisem, dezgust pentru primirea rece etc. etc… Am ridicat din umeri și am rupt fâșiile murdare din ziare – dar vai, cunoscând invidia din inimile omenești, aceste mici insinuări murdare le va place cel mai mult să le creadă și, cu siguranță, acele interpretări urâte zboară spre Europa. Și cine este misteriosul demnitar ungur cu care se presupune că am discutat atât de confidențial, numindu-i pe americani turmă de porci? Și de ce, mă rog, dintre toți, un ungur?

(*Regina se așează)*

Noi, persoanele de rang regesc, suntem obișnuite să fim atacate, calomniate și răstălmăcite, dar, în general, ridicăm din umeri, considerând sub demnitatea noastră să ne apărăm. Dacă pot fi acuzată de ceva este că am văzut America și pe americani cu ochelari excesiv de trandafirii. Atât eram de îndrăgostiți de lucrurile americane încât, când am, venit acasă, copiii mei și cum mine trebuia să fim atenți să nu lăudăm totul prea mult, de teamă că admirația noastră ar putea părea o critică a lucrurilor de acasă. După ce m-am îmbarcat pe pachebotul ”Berangaria”, am primit o telegramă de la Majestatea Sa (*stăpânindu-și lacrimile*): ”Maddy, sper că ai o traversare plăcută și ești liniștită la bord. Din zi în zi mă simt mai bine și mai întărit. Dragoste, Nando”... (*cu vehemență*) Dar a doua zi când stăteam pe punte, am avut un oribil moment când un om de la ”Daily Mail” a venit să-mi spună că primise vești foarte proaste despre Majestatea Sa și mi-a dat să citesc o telegramă în care se zicea: regele României moare, afecțiunea sângelui de care suferă s-a acutizat. Deși știam din telegrama sa de cu o zi înainte că era, din contră, mai bine, am simțit că mi se scurge tot sângele din cap. Dar, desigur, m-am ținut tare și i-am spus omului că știrea era în contradicție cu știrea primită de mine. Peste alte două zile am primit o altă telegramă liniștitoare de la Averescu, că Majestatea Sa este, de fapt, mai bine, dar ce citisem eu cu două zile înainte, acele cuvinte oribile: ”Regele României moare”, m-au urmărit necontenit, până ce aș fi putut să urlu de acel chin… (*vorbind extrem de rar și liniștit*)

La Gara de Nord am fost așteptați de Majestatea sa și de multă lume. N-am putut vedea decât chipul scheletic și palid al Majestății Sale. Lumea încerca să ovaționeze, dar se vedea că o mare teamă plana peste tot – de departe, cel mai puțin îngrijorat era el însuși. Am mers împreună, el și cu mine, în automobil; era foarte comunicativ, plin de indignare față de agitația care se face. ”Atâta tevatură și exagerare, spunea el, m-au declarat chiar mort! Aici, în București, s-a și crezut!” Am continuat să arunc câte o privire spre fața lui când nu se uita și ceea ce am văzut m-a făcut să-mi

simt inima ca și când o mână de fier ar fi strâns-o. Cele mai proaste vești erau scrise pe chipul său. (*Se ridică, vrea să plece, dar se întoarce, ia caseta, o deschide și scoate o scrisoare.*)

Ieri am primit o scrisoare din America, de la prietenul nostru care a organizat vizita noastră, milionarul Sam Hill. (*Citește.*)

”Majestății sale Regina Maria, sincerele mele condoleanțe! Deschid astăzi autostrada Everett, așa cum dumneavoastră ați deschis, cu atâta bunăvoință, o cale spre inimile poporului american, dând drumul albei Porumbițe a Păcii. Sam Hill. Post Scriptum. Anexata tăietură de ziar vă va relata despre zborul eroic și dramatic și despre rana de pușcă primită de acel mic mesager în acel zbor de neuitat. <Mesagerul Reginei rănit în zbor. Prințesa Troian de Zăpadă, porumbel premiat, a sosit miercuri la Portland aducând un mesaj de la Regina Maria, în pofida unei răni adânci în piept și a altor răni la piciorul drept și la gheara stângă, toate sângerând din abundență. Totuși, a ajuns cu mesajul de la regină, care trebuie dus, în stare bună, de alți porumbei la San Francisco. <<Îmi pare rău că nu pot veni în California voastră însorită. Trimit, din adâncul inimii mele, cele mai bune urări oamenilor din statul dumneavoastră.>> Acesta era mesajul de la regină care a fost adus în siguranță de Prințesa Troian de Zăpadă. > The Oregonian, Portland, Oregon”…

…Poate că avea dreptate doamna din Seattle și, într-adevăr, am mărit regatul României nu doar cu pământuri, ci și cu inimi… Dar inima mea? Ce se va întâmpla cu ea?

(*Jean ”schimbă” eclerajul dominant în roșu, emis de becul de avertizare, se ridică, își scoate căștile și mimează aplauze frenetice, fără a produce sunete. Regina vine la marginea podiumului, îi oprește aplauzele, punând o palmă pe un geam imaginar, iar apoi prin câteva mișcări ale palmelor sugerează peretele de sticlă.*)

HEBLU

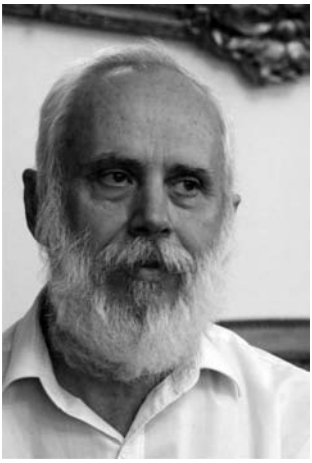

Cornel Galben

Poem tăcut

În orașul care moare
Înc-o zi și înc-o noapte,
Până și tăcerea doare,
Spânzurată între șoapte.

Stă poetul și se miră,
Gândurile-i fug departe,
Prea tocită-i a sa liră,
Prea aproape e de moarte.

N-are chef și nici zăbavă
Zarea singur s-o străbată,
I-ar prii un pic de slavă,
Însă știe că-i deșartă.

Cugetă atunci și scrie,
În orașul care moare,
Ultima lui poezie
Și-o îngroapă-ntr-o scrisoare.

De vei fi cel ce-o citește,
N-o lăsa să zacă-n taină,
Ci pe ziduri o lipește,
Să le fie-n iarnă, haină!

29 ianuarie 2020, Onești

In Memoriam

Dragă prietene Mircea Răsvan Ciacâru,

Nu pot să îţi spun ce bucurie imensă am avut privindu-mă ca într-o oglindă miraculoasă în tabloul pe care mi l-ai făcut. Ai dat de trei ori peste cap timpul înapoi şi m-am văzut un fel de domniţă tinerică-tinerică, din vremuri demult apuse când mai făcea plopul mere şi răchită micşunele. Dacă un bărbat atât de bine şi un artist atât de inspirat mă mai poate vedea aşa, înseamnă că mai am în faţă încă vreo… 30 de ani buni.

Te îmbrăţişez cu drag, cu multă admiraţie pentru artist şi la fel de multă preţuire pentru om.

Nora Iuga

15 octombrie 2017, Bucureşti

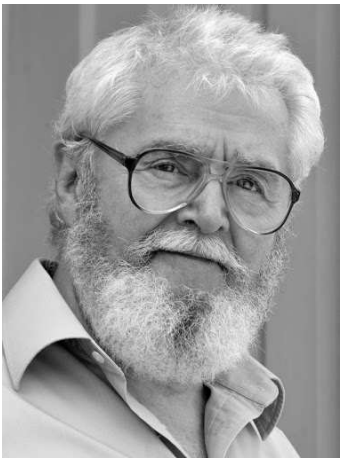

Mircea Răsvan Ciacâru

(9 iulie 1946, Cluj –
4 martie 2020, Piatra-Neamţ)

Trebuie să ni se întâmple o dramă, să ne absoarbă o dramă ca să ne reamintim, ca să aflăm că durerea sufletească nu e un concept filosofic – este un fapt concret, un sentiment devastator pentru cei care supraviețuiesc acelei drame. Iar greutatea durerii, constatăm atunci, este mai mare decât greutatea sufletului (de 21 de grame, cum au spus unii), când are un nume,

când are un chip, când are amintiri, când are forma prieteniei, când se sprijină de urma unui OM...

Și Mircea Răsvan Ciacâru a fost un om în toate sensurile cuvântului, imposibil de confundat, imposibil de ocolit, imposibil de uitat. A fost un artist, în primul rând, descins din marii maeștri ai picturii pentru a se desăvârși el însuși ca maestru. Sunt foarte rari artiștii care reușesc să traverseze viața în acord cu idealul de frumusețe pe care și l-au propus. Mircea Răsvan Ciacâru a fost unul dintre ei. De aceea, generații de aspiranți vor trebui să-i contemple opera în strânsă legătură cu biografia.

De asemenea, Mircea Răsvan Ciacâru a fost muzeograful-restaurator care și-a raportat cunoștințele și intuiția la ”secțiunea de aur” a formei transcendentale, recuperând pentru colecțiile muzeelor, deopotrivă, istoria și partea ei de frumusețe. Până la urmă, laboratorul a fost pentru el tot un atelier de artist.

Bărbatul Mircea Răsvan Ciacâru a știut și a reușit să iubească după canonul renascentist, potrivind cu sensibilitate și discreție geometria sentimentală între divin și lumesc.

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, prietenul Mircea Răsvan Ciacâru va rămâne în memoria apropiaților săi o instanță la care se vor raporta mereu, ori de câte ori vor avea dileme intime sau publice și, înainte de a decide, se vor întreba: ”ce ar fi spus Mircea? cum ar fi procedat Mircea?”.

Despărțirea de Mircea Răsvan Ciacâru ne-a lăsat într-o lume mai săracă, unde oamenii cu o asemenea educație și un astfel de caracter sunt tot mai puțini...

Emil Nicolae

***

Am promis sa scriu zilnic despre un artist din colecția mea de suflet. În această zi tristă mă gândesc la Mircea Răsvan Ciacâru, care ne-a părăsit acum un pic mai mult de 40 de zile. Un om minunat, un artist de excepție, un prieten deosebit. Am incercat ca, atunci când venea pe la București, din Piatra-Neamț, să ne vedem pentru câteva vorbe. A expus, în București, un autoportret din 1977, o lucrare magnetică, artistul la vârsta de fier, și a ținut ca această pictură să fie a mea. La un moment dat, m-a

întrebat despre un semn caracteristic, ceva reprezentativ. Un semn heraldic, am crezut eu că am înțeles. Leul Olteniei, rampant! După un timp primesc un colet misterios în care am descoperit, uimit, fără replică, pictura ”Expertul”, portretul meu. În iunie trecut, am participat la ”Ziua Victor Brauner”, organizată de Emil Nadler Nicolae, la Piatra-Neamț, orașul de unde voi evoca mulți artiști din ”colecția” sufletului meu. Mircea a ținut să ne ia cu mașina, să descoperim locurile sfințite ale ținutului Neamțului. În toamnă, am mers să-l văd la spital, unde făcea investigații. Am stat ultima dată de vorbă, cu multă grabă, trecuse soarele peste noi, mi-ar fi tot povestit și aș fi tot ascultat. Eram sigur că ne revedem repede, mult mai liniștiți. A fost exact invers, nu ne-am mai auzit, nu ne-am mai văzut, a urmat o luptă dureroasă, pe care a pierdut-o, lasându-ne cu clipele pe care le trecusem deja în amintire.

18 aprilie 2020

Marius Tița

O carte care mușcă din tine

o cronică de ***Magda Ursache***

M-am apropiat cu sfială de cartea Nicoletei Dabija, *A doua viață* (Editura Paralela 45, 2019). Imaginea copertei? Un cap de femeie împărțit în două cu linie și culoare: emisfera dreaptă (a vorbirii) e întunecată, tace; partea stângă, a limbajului, spune. E o carte care mușcă din tine, iar modul Nicoletei Dabija de a nara nu este al poetei, ci al prozatoarei.

Am citit undeva că vechii chinezi credeau că lacrimile se află în craniul omului și curg ca dintr-un vas, când capul se apleacă. În ce mă privește, pentru mine e firesc să plâng și-i mereu vreme potrivită pentru lacrimă. Am deprins, cum am mărturisit-o duhovnicului meu, Pr. Ioan C. Teșu, tehnica și practica lacrimii. Nu, nu-i dau dreptate lui Paolo Coelho, aflat în topul vânzărilor Humanitas: „Viața nu se află decât înainte, niciodată înapoi”. Și continuă: „ca să fii mulțumit uită”, „închide, încheie, curăță, aruncă, oxigenează, desprinde-te, eliberează-te”. „Închide ușa, dă pagina, închide ciclul”. Și ești ca nou, nu-i așa? Pentru mine, Petru nu-i un capitol din viața mea, nu pot întoarce foaia ca după un capitol încheiat. Și mi-e dor. Dorul-dor. „Spune-ți, sfătuiește Coelho, că nu le mai vrei înapoi.” Ce? Viața în doi, iubirea, micile mari bucurii, chiar plăcerea *maninconiei*, spre a o numi ca Michelangelo, încercările nedrepte... Tot, toate.

În dedicație, Nicoleta Dabija îmi scrie: „Doamnei Magda Ursache, această carte de iubire, cu toată convingerea că mă va înțelege. Cu mult drag, N.D., 31.01.2020. Da, mă pricep la moarte. Și Nicoleta se pricepe. Nu trebuie să fug de moarte prin uitare, pentru că nu uit și nu vreau să uit

nimic. E un optimism jalnic în spusele lui Coelho, că poți trece peste vina că nu l-ai salvat de la moarte pe omul drag. Dacă aș fi stat acolo, în noaptea de 6 spre 7 august, a Schimbării la față, poate că moartea nu s-ar fi strecurat în rezerva îngustă.

M-am regăsit în cartea-plâns *A doua viață*, semnificând viața pe pământ, după ce un apropiat, sora Nicoletei, trece în viața cerească. Incipit: „Mariana a murit în trei zile. Atât i-a luat să moară (...).Știam că moartea nu mai avea răbdare.” Și-a ales singură rochia neagră pentru înmormântare. Așadar, a plecat împăcată. „I-a fost jenă și să moară cu mine, deși moartea are ceva indecent, ce-i drept.” În ziua de Paște, „ultima masă pe pământ”. Ultimele cuvinte: „Mamă, eu mor?”

N-am citit de mult o carte atât de tristă.„Poate ar fi vrut să moară cu mine, dar înțelegea că sunt slabă, că mi-e prea milă.” Dar Petru? M-a protejat și atunci. Cred că, dacă ar fi putut ieși din coma profundă, mi-ar fi spus: „Iartă-mă că mor, Magda.” În noaptea aceea, asistentul, asistentele care mă încurajau lipseau. Venise la gardă un necunoscut, un bărbat înalt, brunet; nu scotea o vorbă. I-am sărutat mâna lui Petru și am plecat acasă, să dorm puțin, îmi pierdusem toată puterea. De ce tocmai atunci? Poate că, dacă aș fi stat cu el, la două și... din noapte, i-aș fi prelungit viața. Era beznă pe Copou. Mergeam pe linia continuă din mijlocul străzii, departe de tufele de mirt. Să nu fiu lovită de careva. Ce s-ar fi ales de Petru singur, în spital? Credeam că or să-l scoată din comă, nu că agonizează. Îl mai scoseseră o dată, după primul șoc cardio-respirator, cauzat de experimentul cu stenturi multe. Înainte de intervenția fatală, nu mi s-a cerut semnătura. Petru m-a sunat și mi-a spus să n-am grijă: la șapte va fi acasă. Cea mai mare tristețe a mea e ușa întredeschisă spre hol, unde nu mai intră.

Nicoletei D. îi pare sora ei, după moarte, o necunoscută. Mie nu. Petru era atât de senin! Îi vedeam ochii albaștri prin pleoapele închise. Nu-l văd niciodată cu pleoapele trase peste pupile. Atunci, în capelă, părea că surâde. Buzele erau întinse a zâmbet. De la tubul acela? L-am ținut tot timpul de mână. Mâna lui era caldă la slujba de înmormântare. Ca și fruntea. M-a cuprins „o tărie nefirească”. Le-am făcut pe toate, decent. În singurătate a fost altceva: m-a demolat gândul că am absentat de la plecarea lui, deși au fost atâtea gări în viața noastră, gări pentru doi. I-am dat în grijă celui care a pregătit funeraliile nu cumva să aud cum se bat cuiele în sicriu. Nu le-am auzit. Am auzit ceva mai cumplit: bormașina.

Detest fotografiile pentru că mă trădează ochii șterși, parcă mai mici. Când pierzi un om drag, chiar dacă încerci să zâmbești, ochii sunt în doliu. Și nu-i nevoie să le văd în negru pe femeile care au rămas văduve, știu ce li s-a întâmplat.

Nicoleta Dabija se uită pe geam, să vadă pe unde a luat-o sufletul surorii. În vrăbiuța dolofană? Petru a vrut să-și ia rămas bun. Sufletul lui a bătut în geam cu putere, să-i deschid. Era două și 23. Moleșită de xanax, nu m-am putut ridica să deschid fereastra. „Nesimțita fire umană”, notează Nicoleta. Mi-am continuat somnul. Nu-i și el un fel de moarte?

„După moartea Marianei nu mai știu să spun câte suntem (trei surori, nota mea, Magda U.) și mi-aș dori să nu mă întrebe nimeni.” Precaută, reticentă am fost în primul rând cu mama. I-am spus abia după doi ani, împingând stingerea lui Petru până la limita tăcerii. Omisiune elocventă. Florăresei de la universitate, de la care îmi cumpăra irișii și watch-uri, cum le numeam noi, i-am spus după alți ani. Mă întreba mereu de Petru, bănuia că-i la pat. Marianei i-a fost devastat mormântul. Mie mi-au furat băncuța. Stăteam acolo și citeam reviste, ca totdeauna, în tren, în hoteluri, pe plajă... „Lași o dâră de hârtie peste tot”, mă râdea Petru.

Alex, copilul de 7 ani, își sună mama pe mobil. Eu sper să mă sune Petru, mă uit fix la telefonul lui care nu mai sună.Câțiva ani, papucii au rămas în ușa camerei mari. Să-i văd când intru ca să știu că-i acasă, că-i acolo, pe canapea, citind. Și nu este: „i-am împrăștiat lucrurile cu o viteză impresionantă. Mi-a părut rău pe urmă.” Eu m-am despărțit greu de încălțările lui, multe și frumoase. Îi plăceau pantofii și hainele sport Steilmann. Mi-a rămas cămașa cumpărată din banii mei, după lungul șomaj, pe care a purtat-o până s-a rupt în spate. Și șepcuța maronie. Decolorată de soare.

Îl aștept. Nu-mi pierd răbdarea dacă nu vine pe pământ o vreme. Citește în *bibliocaeli*, în biblioteca de sus a celuilalt cer? Scrie Gheorghe Grigurcu, pe o pagină de jurnal: „Murind, te vei legăna pe imensitatea de ocean a celor pe care nu le-ai scris încă.”

„Ca să-l vezi pe cel mort îți trebuie un simț în plus.” Îl am. Îi simt boarea pe umărul stâng, pe rotula umărului stâng, al inimii. E o apăsare ușoară, ca de aripă de înger. Tenebrele Morții? Tare nu-mi place sintagma asta care ține de tirania locurilor comune. Și ce expresie e cealaltă: „o să-l dai uitării”! N-o să-l dau, știu că „moartea prin uitare e cea mai rea dintre toate morțile posibile”. O să-l păstrez în corpul de literă al cărților mele.

E o metaforă în *Cântul XXVIII* (ar putea fi intitulat *Bocetul XXVIII):* dacă ne ajută iubirea, crede Nicoleta Dabija, trecem *prin* moarte. Metafora? Moartea – o piatră din care crește, dacă ai răbdare, un fir de iarbă. Supravegheat, „firul crește, se face o plantă contorsionată, dar viguroasă”. „Ei bine, planta aceasta va face diferența! Ea este sursa de lumină prin care revezi o viață mai veche, fără s-o înlocuiești.”

Memoria s-a concentrat pe viața în doi. Îi păstrez „urmele” lui Petru: creionașele cu care adnota cărțile (tăia câte unul întreg în 3-4 bucățele), ascuțitorile, buchetul deja înnegrit de mierea ursului, coada vacii, cerceii doamnei, sângele voinicului, menta broaștei, cules din josul Grădinii botanice și pus de el pe mica vitrină din camera mare. O crenguță din planta numită doi bani, despre care se zice că poartă noroc, a căzut din buchet în primul Crăciun fără Petru (cât râdeam cu Antoaneta Olteanu că Bătrânu seamănă cu Moș Crăciun!). Îi păstrez ultima periuță de dinți, cana albastră folosită la terapie intensivă, unde moartea era la ea acasă.

N-a fost greu să-l iubesc. Lui i-a fost mai greu cu mine. Îl văd și eu sub diverse înfățișări: porumbelul nervos că n-a primit arpacașul de dimineață, intrat pe fereastra bucătăriei, o muscă, da, o muscă (Bătrânu nu se îndura s-o scoată afară, în ger), o buburuză...Nu știu cum să le spun: gărgărițe, buburuze, văcuțele Domnului.Se cuibăriseră în lampa de Murano de deasupra mesei-birou de lucru. Au căzut pe foaia de hârtie albă ca niște picuri de sânge. Reapar când și când. Pe cele obosite le așez pe flori, ca să le mai dăruiesc puțin timp. Viețuiesc la mine în casă, în cavoul de la etajul 6, visând la camera îmbrăcată în plută a lui Proust.

Când dorul devine *nesățios* (vocabula Nicoletei Dabija), Petru apare în vis. Cineva mi-a reproșat (există credința asta): „La cei care plâng morții nu vin, nu mai vin.” Ba nu, sufletul bun al Bătrânului nu mi-ar face asta. Lacrima e benefică. Vine când mi-e de tot greu, greul-greu. Ar fi nefiresc să nu mă plîngă și el, deși acolo nu-i întristare, nici suspin. Cum adică să nu-l întristeze chinul meu, să nu suspine când mă vede neajutorată, invocându-mi moartea? Atunci îmi șoptește ceva, își mișcă buzele din posterul uriaș, de pe balansoar. „Va fi bine, Magda”, îl aud dintr-odată. Credeam că nu mai poți vorbi, îi spun. De ce m-ai amăgit că nu mai poți vorbi? Tace. Tăcerea e mai dramatică, mai tragică. Nicoleta Dabija știe asta. În câteva pagini, atinge gradul zero al scriiturii.

Pe vremea când nu ne păsa de moarte, când moartea nu ne privea, râdeam că ne-am cumpărat un duplex. Intru în Eternitatea lui și a mea ca în livada pe care n-am avut-o, ca în curtea pe care n-am avut-o. Urc *aleea cu incunabule* (e titlul poetului Remus Valeriu Giorgioni). Lespezile de pe mominte îmi par cărți mari, legate-n piatră. „Ce de pătucuri!”, a exclamat o copilă, văzându-le.

Când sunt în cimitir, Dumnezeu îmi e mai aproape. Îmi iau un fel de vacanță de la durere. „Sub un salcâm, dragă, m-aștepți tu pe mine”, spune Petru ca din Eminescu. Mângâi lespedea cum i-aș mângâia obrazul. Cățelușa Raketa mă urmează nesmintit. Când mă aplec să aprind candela, îmi linge lacrima. Știe ea ce-i aceea, lacrimă.

Așa este: dacă vreau să-l revăd pe Petru nu trebuie să încalc niciun ritual. Carolina Alui Gheorghe m-a deprins cu ele. Ce grațioasă este când aprinde candela! Flacăra pare că ar zbura ca un fluture. Ea însăși pare un fluture mare, colorat. Și ce candele frumoase îi aduce lui Petru. Adrian încearcă o istorioară glumeață: cum Aurel Dumitrașcu le-a dat în cap cu ghinde. Petru mă atinge cu castane, îmi crește o floare albastră pe marginea gropii, mi-l aduce pe melcul Adeodatus, o veveriță, o pisică... Face el ceva pentru mine când mă vede întristată că iarăși mi s-au furat trandafirii, cu vaze cu tot. Îi aduc flori care stau o zi-două în casă la noi, flori de acasă. M-a consolat când a dispărut candela electrică. Nu i-a plăcut.

„Sufletul meu ține sufletul Marianei în brațe. Și știu, niciodată nu-i va da drumul”, scrie Nicoleta Dabija. În cimitir, și eu îl țin mai strâns. „Mai stai, Magda.” Mai stau, Petru, unde să mă duc?

„Îl înțeleg și pe Dumnezeu astăzi. Însă a trebuit să moară Mariana ca să-l înțeleg.” Nicoleta Dabija vorbește de moarte ca tămăduire a suferinței trupului. Nu uit să mă închin Sfântului Petru de pe fațada bisericii și privesc cu jind la cheia din mâna lui.

Poate cele mai bune pagini din cartea Nicoletei Dabija sunt cele pe care le-aș intitula *Moartea la țară*. Acolo, în sat, moartea are „mai mult fior”, „o veșnicie mai curată”. Timpul la țară te ia în brațe; la oraș, te târâie după el cu un „hai repede”. La oraș, suntem mai absenți, mai egoiști, mai răi, mai indiferenți. Materialitatea e acaparantă.

În satul clasic, așa cum îmi place să-i spun, mersul e mai așezat, omul – desculț în iarba câmpului. Și poate că țăranii își văd morții în cei trei salcâmi (pentru Nicoleta D., cele trei surori). Dalbul de pribeag, cum i se zice în bocete celui drumuind departe, le apare în toate: în fânul proaspăt din șură, în cocoșii răgușiți, în limba clopotului, în floarea roșie de fasole, în cununa de ceapă, în cireșul copt... În păpușoi a vrut Luca Pițu să se ascundă, să se oculteze. La țară, ești cu veșnicia la un pas. Nu acolo a apărut Testamentul fără seamăn al Bunului Păstor, cu înțelegerea frumuseții mistice a morții, trecându-l peste durere, peste trădare, peste griji lumești? Da, la sat e mai aproape pământul de cer.

Un hâtru aparent sfios:

Remus Valeriu Giorgioni

un eseu de ***Mihai Posada***

Intenția de a scrie despre substanțiala carte de versuri – 152 de pagini format 16 x 23 cm. – a lui Remus Valeriu Giorgioni, ***Marea, o frescă livrescă***, volum apărut la Editura bucureșteană Palimpsest în anul 2018, induce net senzația unei perorații în fața Mării, cu umilința persoanei și măreția universului creat incluse. Imaginea gânditorului față în față cu nemărginirea ne-a fost recent revelată de opera unui artist asiat, Satish Gupta, din bogăția căreia revista CURTEA DE LA ARGEȘ pe septembrie 2019 a ales-o și pe aceea de la pagina 3. Decât că, firește, personajul zugrăvit de pictorul indian își privește „marea" cu ochii minții și tace precum o floare de lotus. Și totuși, adept al cititului cu nelipsitul «creion în mână» (M. Eliade), nu îmi pot reprima nevoia «organ»-ică (N. Stănescu) de a comunica impresii, reflecții, considerații personale împreună cu ale altora, din dialogul meu *livresc* cu recentele versuri ale lui R. V. Giorgioni. Nu putem omite, dintru început, câte ceva din cele deconspirate pe coperta a IV-a, despre autorul ei, de poetul și totodată editorul acestei cărți, Ion Cocora: «Discursul său liric are originalitate, surprinde prin distincție, este de o singularitate vizibilă în peisajul poetic actual și ca formă și ca substanță, în spatele lui aflându-se ambiții mari, care îl situează sub însemnul unui constructivism epopeic și cele ale unui vizionarism mitic»; dar nici sublinierea aparte că autorul este, pe lângă cărțile scrise pentru copii, cele de proză ori de eseuri și studii critice și autorul a «numeroase

volume de poeme asupra cărora, din păcate, nu s-a zăbovit atât de mult pe cât ar fi meritat». Prefațatorul, apoi, ne amintește că, încă din 1986, însuși exclusivistul Alex. Ștefănescu îl numea, cu binecunoscută perspicacitate: «un Don Quijote de Lugoj, un Nicolae Breban care nu a cunoscut până acum – și probabil nici de acum înainte – consacrarea». Situația prolificului scriitor nu ar fi una tocmai inedită la noi, unde coteriile (literare?), cumetriile și cum nu?, nepotismele politico-ideologice nasc și avortează, pe bandă rulantă, celebrități de gașcă tacită și ușor tocită. Trebuie precizat că Remus Valeriu Giorgioni este și un neodihnit cronicar literar, titular al rubricii permanente cu titlu de inspirație neotestamentară: *Lăsați cărțile să vină la mine!* din revista ACTUALITATEA LITERARĂ – revistă a Uniunii Scriitorilor din România, fondată la 14 octombrie 2010 și editată de neobositul ei director, Nicolae Silade, la la Lugoj. Pe lângă asta, R.V. Giorgioni, născut la 2 decembrie 1952 în Fârdea, Timiș, a mai și studiat la BIMI (Baptist International Mission Incorporated) din Chattanooga, Tennessee (între 1994-1998), fiind licențiat în Studii biblice al respectivei instituții teologice nordamericane. Dacă ne amintim, *mutatis mutandis*, de episodul nepotrivirii între viziunea masonico-poetică a lui Lucian Blaga și dojana lui Dumitru Stăniloae într-o vreme impregnată de gândirism național dar urmată de scuzele eruditului ierarh, conchidem că se putea și mai bine. Sau doar mai rău; depinde de perspectivă, de punctul de fugă și cel de observație. Marin Iancu îl descoperă pe Remus Valeriu Giorgioni în nr-ul pe septembrie 2019 al revistei ARGEȘ «sedus de mirajul mării fără hotar și animat de o apropiere aproape juvenilă față de o realitate ale cărei semne începe să le descifreze», iar eu trebuie să mărturisesc: am primit cartea în discuție aici, la Reșița, cu prilejul Colocviilor REFLEX de anul trceut, și nu pot uita jocul tandru, șăgalnic și copilăros prin care autorul mi-a înmânat conspirativ, în timpul recitalului de poesie, cartea dumisale ascunsă în pliurile ultimului exemplar al revistei de la Lugoj, căreia îi este redactor-șef.

Revenind la turmele noastre de valuri și gânduri, să facem precizarea că volumul ***Marea, o frescă livrescă*** poartă subtitlul ***prozopopee*** și este alcătuit din patru cicluri intitulate: *Prolegomenele Mării*; *Acasă la zei*; *Ghilgameș și Marea*; *Mărirea și Marea*, cu o prefață ce poartă titlul *Prozopopee sau epopee?/ Încercările „modelului poetic”*, semnată de distinsul pseudodubitativ Cornel Ungureanu, președintele breslei scriitoricești din Timișoara. Textul aferent, semnat de Ion Cocora, acoperă ultima copertă, iar manșetele conțin fotografia mult-prea-modestului autor nelipsit însă de umor din cel mai fin, travestit în naivitate trucată și de un efect uriaș, original, despre care vom mai vorbi.În plus,

sunt adunate câteva date biobibliografice. Avem, așadar, o carte cu program bine structurat. Apărută în condiții tehnice de invidiat (tehnoredactor, Alexandru Petrea), cartea beneficiază de coperta Danei Pocea și ilustrațiile hieratice și decorative în stilul pop-art suprarealist, semnate Dan Cioca. Reținem din prefața profesorului Ungureanu că poetul Giorgioni e un eretic în căutarea modelului poetic: «O excepțională întrebare lansează în prefața uneia dintre cărțile sale [ale lui Giorgioni, Iași: Tipo Moldova] de poezie, ***Pisarul și vântul*** (2012) Gheorghe Grigurcu, probabil cel mai de seamă comentator de poezie din ultimele decenii: 'Deocamdată *eretic* pe tărâmul poeziei, putea-va oare Remus Valeriu Giorgioni să dea glas unui extaz al pioșeniei monocord, ori va rămâne (poate nu în paguba creației literare ci, dimpotrivă) între *credință și tăgadă*?'»; și ne alegem, tot de-aici, cu o întrebare: «Dacă dl Giorgioni citește 'tot', dacă este o prezență vie în actualitatea scrisului, nu înseamnă, pentru credinciosul care este, că poezia e un model schizoid?».

De bună seamă, în volumul ***Marea, o frescă livrescă***, nu e voba de vreo «frescă a mării», așa cum cred unii în sens propriu ci, mai degrabă de un mozaic sau, poate că mai adecvat zis, de un vitraliu uriaș al omului/ artistului care își gândește propria condiție, reprezentată ca un cristal nestemat cu nenumărate fațate șlefuite atent, cu măiestrie și în mijlocul căruia strălumnează erudiția împletită cu credință, spiritul viu al poetului. Un fel de Spinoza poet, artist șlefuitor de imagini-lentile oferite introspectivei priviri, viziunea sa auctorială. Grămăticul (pisarul) și vânarea de vânt, suflarea în stihie, dar în umbra stiharului, luminoasa umbră a răspunsului găsit mai dinainte de a-L căuta: Iisus cel Uns, Hristosul Messiah. Iar „Marea" însăși apare ca o realitate în 3D: mara livrescă a trimiterilor și comparațiilor etc.; marea pe care a călcat, cândva, Mântuitorul Lumii adică marea cu valuri și spume a surferilor, pescarilor, convertiților, navigatorilor etc.; și marea ca teatru pentru destinul tragic al omului neînzestrat nici cu aripi pentru fluide, nici cu branhii etc., deși comparabilă/ confundabilă simbolic cu lichidele amniotice. Ce mai frescă vede/ construiește R.V. Giorgioni în această magnanimă (prin dimensia colosală) realitate observăm cu smerită bucurie, în ampla dumisale *frescă livrescă* întrucât chiar autorul declară cu o directețe a discursului/mărturisirii că atunci când îl apucă „un dor călător", se gândește pur și simplu, ca în locul croazierei banale să-și încropească singur o iluzorie epopee/odisee ca o dare cu tifla confraților, o invitație la *navigarea necesară, mai necesară chiar decât viața* (Plutarh despre Gneo Pompeo; mottopreluat de Liga hanseatică, prelucrat de Gabriele D'Annunzio, de Mussolini, de Fernando Pessoa, de alții...); navigare

permanentă, perpetuă căutare din care, cum Afrodita din spuma talazurilor, se iveşte pe lume cartea sa despre Mare, o carte de imagini, în care cuvintele devin tonul, nuanţa (eidetică) şi tuşele culorilor mute/vibrante: „mă gândesc/ să «pictez Marea»", conştient că tocmai „*poeţii Mării, cu toţii*/ de veacuri, ce fac?... Ei nu încetează/ să gloseze steril pe marginea «subiectului»/ Prin încercarea lor lirică, sisifice glossolalii/ nu reuşesc să surprindă defel/ adevărata ei fire, spectaculoasele reverii/ Ei înşişi corăbii rătăcitoare/ pierdute pe mări, fără vâsle fără catarg/ (vase-fantomă în larg) nu-şi vor atinge ţinta în veac/ nu vor ajunge nicicând la vreun ţărm,/ într-un port ancoraţi". Revolta poetului pare că-i repudiază astfel pe toţi poeţii care i-au cântat iubita Mare, de la Homer la Eminescu chiar, cu «cârma şi lopeţile»-i scăpate din mână, în ***Lacul***. Nu se cuvine ignorată nici pregătirea de hidrometeorolog a autorului (Arad, 1971-1973); cum nici experienţa de redactor, în vreme, la cotidianele de Vest: LUGOJUL, ACTUALITATEA LUGOJEANĂ, ACTUALITATEA şi revista BANATUL. Foarte lăudabil curajul poetului Giorgioni, acela de a îşi exersa, într-o lume literară fie academic-sofisticată, fie prea sălbatic-libertină, firescul unui umor cinstit şi direct, ca o mângâiere cu palma pe ceafa cititorului astfel destins dar atent la lectură: „*Când Marea devine rebelă, răvăşită de hulă*/ în larg/ ei [poeţii] nu fac altceva/ decât s-o atragă-ntr-ocarte, pe hârtie punând-o/ ca pictorul rus Aivazovski pe pânză", dar, vai!, constată poetul: „O mare călduţă şi leşietică zugrăvesc/ fără a reuşi să transmită scormonirile sufleteşti/ sentimentele ei frământate". Chiar mai grav pare faptul constatat tăios, ca un (pseudo)*harakiri*, că: „poetul transcrie şi el pe hârtie, cu hărnicie/ ca exploratorul pe hărţile lui *hic sunt leones*/ ce vede şi ce aude, pe când/ adevărata Mare e dincolo/ de ce se poate percepe prin simţuri". Şi iată un discurs moisiac, de certare a necredincioşilor/ neştiutorilor, a celor ce nu pricep să vadă dincolo de aparenţe. Decât că, în acelaşi text de început (*Marea, elemente livreşti*, pp. 11-13), autorul se contrazice pacific, trăgând spuza tot pe turta poeţilor, când îi declară lui Jorje Luís Borges, excepţionalul teoretician al poesiei (vezi ***Arta poetică***, Curtea veche, 2002!) şi astfel el însuşi un mare... „poet al Mării": „*Căci Marea trăieşte mult mai intens*/ în memoria culturală a lui Borges - în ea înglobându-i/ pe mai toţi marii poeţi ai lumii - / decât în viziunea redusă a cutărui poet-marinar, caracudă/ care nu ştie decât să vâslească din greu (să tragă la galere)/ extaziindu-se tâmp în faţa *Mării, Marea* cea crudă/ Să vadă şi să audă!". Dojana retorică a „poetului-caracudă" re(a)duce, în final de poem, întreg discursul poetic la nivelul zero, al mării.

Umorul parcă naiv de care vorbim în cazul poetului Remus Valeriu

Giorgioni caracterizează disertația lirică, făcându-se simțit cu precădere atunci când sunt enunțate, grav, momente-monumente de cuget. Înțelepciunea –«iubirea și jocul» sexagenarului, cum ar spune Blaga –, apare sub marca zicerii hâtre a vorbelor mari ce par învăluie în traume, spaime, grandori spirituale sau bucurii sufletești prezentate ca simple revelații firești ale poetului aflat la malul Mării și totodată în imensitatea ei, așa cum spuneam despre «ochiu-nchis afară» al yoginului indian, văzătorul ce «înlăuntru se deșteaptă», eminescian și asemeni orbului Borges, literatorul Marii Biblioteci întru nemărginirea în spațiu-timp a spiritului nemuritor, adică Raiul.Foarte pertinent, Maria Nițu semnalează în cronica sa la precedentul volum al lui R.V. Giorgioni (intitulat ***Arhitecturi selenare, poeme ultramarine*** și apărut în 2018 la Editura Ex Ponto), pe lângă ironie, faptul că poetul realizează «un construct printr-o privire din exterior», asemeni lui Alecsandri în pasteluri, un construct alcătuit adică, din «dorințe, nostalgii, vise, lecturi, metafore și comparații livrești» și nici pe departe «o epopee din interior, dintr-o relație direct cu marea, carnală, mustind de viață» (vezi rev. REFLEX, Reșița, an. XX, 2019, Nr. 1-6, iunie, pp. 92-93). Or, acestea alcătuiesc laolaltă ceea ce profesoralul comentator de literatură Mircea Martin numea «minciuna inerentă scriiturii» și ne bucurăm a semnala potrivirea acestei definiții a operei literare, în speța poetică menționată, și la cartea de care ne ocupăm aici. Altfel, am avea penibila senzație că-i cerem, schimbând cele ce se cuvin înlocuite, lui Jules Verne să ne arate biletul de voiaj către centrul Pământului ori către Lună sau, lui Dante, să descrie agenția de turism prin care a vizitat Paradisul, Purgatoriul, Infernul. Iar poetul Giorgioni, tocmai «relația carnală» cu muza, cu tema, cu motivul, cu figura literară o detestă pe față la „poeții Mării", după cum am văzut. Două dovezi pentru «constructul» giorgionian asumat: „*Identic cu Marea, destinul Cărții*/ mereu în mișcare La fel/ ca o navă/ Cartea intră în ambardee sau vrie/ (Marea era de hârtie...)" (p. 20) și: „În vălul ei mitic înfășuraă/ țesut din saga și epopei/ Marea în spațiu e una dintre acele/ nemăsurate întinderi/ de papirus și pergament" (p. 86).

Calitatea de căpătâi a scrisului la poetul Remus Valeriu Giorgioni poate că este sinceritatea, acest construct lizibil (sic!) de cunoaștere, ironie, iubire, credință în Dumnezeu și în Fratele om. Plutește, pe *Marea* lui Giorgioni, un duh didactic, pastoral, ferm și tandru totodată, civilizator dacă vreți. Cartea sa ***Marea, o frescă livrescă*** ar fi o ***Panciatantra*** a înțelepciunii, firește, pe versuri ironice tocmită. „Prozopopeea", ca figură de stil programatic aleasă de autor, ar însemna un dialog imaginar/ imaginat cu o entitate neînsuflețită, ar pune morții să vorbească: „*În*

dimineața aceea noroasă/ Marea era pusă pe conferințe" (p. 30). Or, poetul umple cu propriul suflet acest vacuum ființial, acest vid sufletesc; el împrumută „Mării" sufletul său, cugetul (cultura) și simțămintele sale: „Vântul/ Marea pe curat o transcrie/ pe fire albastre și tulburate/ făcând din ea/ un poem-poezie [...] nesfârșitele sale jelanii – sfâșieri și metanii/ sunând a îndurare umană" (p. 17). Fără a fi nici pe departe o epopee în proză, volumul Marea, o frescă livrescă se adaugă în felul său genuin construcțiilor epopeice, firește în versuri contemporane, lângă ***Enuma Eliș***, ***Epopeea lui Ghilgameș***, ***Mahābhārata***, ***Ramayana***, ***Țiganiada***, ***poemele homerice***, desigur epopeile biblice ***Geneza***, ***Potopul*** ș. cl. În prosopopeea lui Remus Valeriu Giorgoni, metafora „Mării" ia cuvântul în rolul «povestitorului», al vocii autorului. Iar „Vântul" îi sare în ajutor, așa cum fac, în povestea lui Creangă, Setilă, Ochilă, Gerilă, Flămânzilă, Păsări-lăți-lungilă ca să-l ajute pe Harap Alb – o valorificare poetică a basmului românesc. „Vântul" este el însuși un ajutor multiplu: „Șapte vânturi/ din șapte pământuri: Vântul Rău Vijelia/ Vârtejul Furtuna Vântul Pustiitor/ și, desigur, Vântul-fără-pereche.../ Toate deodată pe Mare aleargă de zor/ ca apucate de streche/ vâjâindu-mi aspru pe la ureche" (p. 18), decât că, nelipsit de ironie și umor, autorul ține să portretizeze, hâtru, speța stihiei în cauză: „*De-atunci ea*[Marea] *se tot întreabă*/ Dacă se cade unei Doamne să se arate/ goală în lume/ în fața Vântului-ochi himerici/ (Don Juan printre luciferici)/ Când el [Vântul] a fost câștigat/ la masa de joc/ din cazinoul zeilor atmosferici" (p. 88).

Stanțe răsplătitoare în frumusețe: „*Din ziua dintâi, când Stăpânul trasase*/ un 'cerc pe fața Adâncului'/ iar Cuvântul vibra liber prin spații/ Marii Îngeri stelari Elohimii/ executau partea lor: manufactura, manopera/ trudind din greu/ cu mistria de lazulit/ la adâncirea bazinului Mării, mereu" (p. 111). Versul lui Remus Valeriu Giorgioni are, asemeni celui din ***Cântecele*** lui Al. Al. Leontescu, un farmec aparte, lipsit însă de aura romantică a acelora; năzbâtios în seriozitate cum Sorescu în ***Paracliserul*** – acea secvență a căderii cauzate de orgoliu, de după antropogeneză, preluată din proza poetică eminesciană – Giorgioni șuguiește pe seama maniei grandorii proprii și a comilitonilor, convivi la împărtășirea simbolică din mărul paradisiac: „*Cu talpa piciorului tău pusă pe ape*/ pe întocmiri și zăvoare/ te simți tot mai tare atras/ către ideea de *mare*" (p. 112). Reținem imaginea dinspre finalul cărții, autodefinitorie desprindere autoreferențială, din ampla epopee biblică: „*Mergând aiurea pe plajă-ntr-o dimineață*/ ca altădată șapte discipoli pe țărmul/ de Mare a Galileii/ l-am întâlnit și eu, printre valuri și stânci/ pe Regele zis al Iudeii" (p. 135).

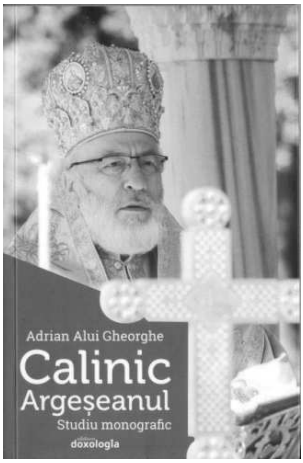

Prin lumea văzutelor și a nevăzutelor cu I.P.S. Calinic Argeşeanul

un eseu de ***Felix Sima***

M-am tot gândit cum să încep această cronică a călătoriei mele prin cartea de față: *Calinic ARGEȘEANUL. Studiu monografic de Adrian Alui Gheorghe* (Editura Doxologia, 2019, 284 pagini). Să o încep cu un citat din Dumitru Augustin Doman, cu un citat din Ștefan Găitănaru, din Dan Ciachir... oameni mai apropiați mie, vârstei și preocupărilor mele, cu un citat din oricare din ultimii patru patriarhi ai Bisericii Ortodoxe Române, pe care i-a cunoscut nemijlocit și a slujit sub toți patru...? Cu un citat din Î.P.S. Varsanufie, actualul Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Râmnicului, din Î.P.S Teofan al Moldovei, din Î.P.S.Irineu al Olteniei, cu un citat din autorul cărții, scriitorul Adrian Alui Gheorghe, cu care s-ar fi putut cunoaște încă din copilăria nemțeană, fiindcă se născuse „la o azvârlitură de băț, vorba lui Creangă, de locul nașterii mele”.

Însă m-am hotărât să-ncep cu un citat din însuși Î.P.S. Calinic, trăitor și trecător o scurtă vreme - în chinovie - la Mânăstirea vâlceană Frăsinei pre când era episcop vicar al Sfântei Episcopii a Râmnicului și Argeșului: „Mi-am cerut binecuvântarea de la episcopul titular, Gherasim Cristea, și am plecat fericit la Mănăstirea Frăsinei. Era dumunică seara când am ajuns. M-am orânduit în chilie. Am scos afară orice firimitură de mâncare, apă sau biscuiți și pâinișoare sau prescuri. Doream ca ochii să nu-mi vadă niciun fel de mâncare. Starețul Neoil, marele conducător de oști monahale, era tare bucuros că mă are la el, la Frăsinei, pentru a posti și

a mă ruga dimpreună cu ei. Aceeași bucurie o aveam și eu, dar mă rețineam să-mi arăt pe față orice manifestare, ca să nu provoc nici cea mai mică sminteală. Programul era, în mare parte, cel așezat de Sfântul Calinic de la Cernica, după rânduiala athonită, iar femeilor le era interzisă intrarea în perimetrul Mănăstirii Frăsinei. Poruncă aspră și cu blestem! La miezul nopții, toaca și clopotele ne chemau la priveghere. Mergeam la biserică. În Sfântul Altar pomeneam toate pomelnicele, până îmi oboseau ochii. Slujba se termina spre orele două noaptea. Dimineața, în zori de zi, clopotul cel harnic și falnic răsunător, din nou, își făcea datoria de chemare la slujbă, iar după masă, la ora 17, începea Pavecerniță Mare... Postul mergea bine. Începuse din cap. Cum s-ar zice, trebuie să postim cu capul, mai întâi. Mentalul trebuie pus la post, cu gândul. Așa făceam în posturi. Astfel, nu aveam nicio problemă. În miercurea săptămânii, deja scăpam de orice dorință de a gusta ceva. Orice susur de apă și orice sunet de tigaie mă făceau să mă întreb ce e cu ele? Deja eram într-o altă lume... Nici capul nu mă durea, nici alte organe interne. Întreaga săptămână nu puneam nicio firimitură în gură, dar nici apă nu gustam, nici măcar o picătură.Toate acestea aveau să mă coste mai târziu, în privința nutriției, dar mai ales a lipsei de apă. Este o mare nenorocire pentru organism să nu bei cel puțin apă”.

Dintr-un alt capitol al cărții aflăm că Arhiepiscopia Râmnicului era „întinsă pe o suprafață cât a Republicii Albania”, eparhie cu aproape o mie de preoți, în trei județe (Argeș, Olt și Vâlcea). „În anul 1989, în noiembrie, conducerea politică a județului Vâlcea decide dărâmarea a trei biserici construite fără autorizațiile necesare, autorizații pe care nu le elibera, de fapt, nimeni. Erai amendat, ostracizat dacă construiai fără autorizație, paradoxul era că nu se încumeta nimeni să-ți elibereze autorizația. Cum România era în pragul Congresului al XIV-lea, episcopul vicar Calinic îi avertizează pe cei de la conducerea județului că lumea din satele cu bisericile propuse la demolare se poate revolta și nu ar fi cel mai fericit eveniment din preajma congresului. Argumentul funcționează, demolarea bisericilor nou construite se amână și sunt, astfel, salvate”.

Î.P.S Gherasim Cristea, și el stareț al Mănăstirii Cernica prin anii 60-70, devenit arhiepiscop al Vîlcii până la anul 2014 când s-a ridicat la Domnul, îl laudă pe vlădica Î.P.S. Calinic Argatu pentru că „împreună am fost martori multor evenimente ce s-au petrecut în această perioadă. Primejdiile și piedicile vremii nu ne-au frânt elanul tinereții ci, dimpotrivă, le-am depășit cu multă rugăciune și energie, curaj și echilibru, Înaltpreasfinția Sa dovedindu-se un arhiereu vrednic, cu dragoste de muncă și plin de inițiativă. Activitatea de arhiereu în eparhia Râmnicului și

Argeșului, privită retrospectiv, se prezintă ca o împlinire prin cuvânt și faptă. Permanent era cu zâmbetul pe buze, bine dispus, realizând cu prisosință datoriile pe care le avea”.

La 17 noiembrie 1985, Înaltpreasfințitul Calinic Argatu fusese hirotonit și instalat arhiereu-vicar al Eparhiei Râmnicului și Argeșului, cu titlul Argeșeanul, din 1990 avându-și reședința la Mănăstirea Curtea de Argeș. Din 19 iunie 2009 este numit Arhiepiscop de către Sfântul Sinod, în urma ridicării Episcopiei Argeșului și Muscelului la rangul de Arhiepiscopie.

De treizeci și cinci de ani, trăiește și înfrumusețează locurile prin care trece, cu bucuria lecturii și bucuria scrisului, Înaltpreasfințitul Calinic Argeșeanu fiind unul dintre puținii ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române care este și membru al Uniunii Scriitorilor din România, îmbinând ca într-un amalgam de forțe cuvântul Domnului și cuvântul Omului pe Pământ, cu tăria convingerii că „prin noi trăiește frumusețea, dăruirea și iubirea”.

În „Încheiere”, Adrian Alui Gheorghe aduce un plus de întrebări și de răspunsuri la aserțiunea „Unde suntem cu viața Bisericii? Cum arată portretul robot al credinciosului din ziua de azi? Cum arată portretul robot al preotului din ziua de azi? Avem azi, mai mult ca oricând, imaginea unui om îngropat în lucruri, în materie, omul care pășește în Mall ca într-o catedrală, intrând într-o competiție acerbă cu obiectele, cu etichetele, cu prețurile, cu promisiunile publicitare și electorale. Omul descoperă nu că a trăit, ci că... a fost trăit. Omul secolului XXI este omul de consum? Ce trebuie să facă preotul de azi în mijlocul acestui marasm? Să deschidă Biserica, așa cum au deschis-o, secole de-a rândul, cei care i-au premers. Să stea în scaunul de spovedanie, să boteze, să cunune, să pună semnul mirului pe fruntea celui care intră cu sfială în Biserică, să aibă grijă de Sfânta Cuminecătură. Dacă le face pe toate acestea cu determinare și cu har, lumea creștină va avea viitor. Și dacă i-a căzut internetul bătrânei de la etajul șapte, să fie capabil să îi facă o reconectare. Sau să îi deviruseze laptopul cu care comunică, prin whatsapp, cu fiul din Australia. În rest, Dumnezeu va da semnul potrivit, la momentul potrivit, pentru ființa pe care a creat-o după chipul și asemănarea Sa”.

Râmnicu Vâlcea, 1 martie 2020

Lumea ca o poveste

o cronică de ***Daniel Luca***

În viziunea lui Gabriel Gherbăluţă, în volumul de versuri *povestea lui a fost odată* (Editura Pim, Iaşi, 2019), lumea nu este asimilată cu teatrul, ci cu o poveste.

Bineînțeles, lumea aceasta are trebuință de un povestitor, însă nu oricine poate avea însușirile necesare, ci doar acela care cunoaște ambele lumi, a poveștilor și cea reală, singurul capabil cu adevărat să le deosebească fiind orbul, tocmai pentru că și fără văz, are cele mai ascuțite simțuri, cu atât mai mult cu cât povestea nu e decât o stare de poez, cu care ne-a obișnuit autorul și în alte volume, ca fiind o stare de grație.
Așa încât omul-poveste e chiar poetul („poetul acesta vă va povesti despre scufița roșie / aflată la vârsta critică – femeia la 50 de ani / sau ar trebui să o facă: cum să demitizezi un personaj / celebru / doar de dragul întoarcerii la realitate” – noapte bună, copilu'), singurul care aparține, în același timp, ambelor lumi („ești bătrânețeașimoartea, scribule / cuvintele tale nu te mai suportă / nu poți fi într-o lume / din care nu faci parte” – doar aici niciodată dincolo).

Pe de altă parte, omul-poveste (poetul) este singur, doar cu demonii lui, fără ca vreun înger păzitor să i se afle în preajmă („poeții nu au îngeri păzitori / în poveștile în care-și desenează demonii / îngerii nu îi vor însoți niciodată / prea multul întuneric îi sperie / și le mușcă până la sânge lumina // într-o altă viață voi fi vacă / undeva pe malul gangelui / acum spun că va fi bine / nu voi mai avea nevoie / de înger păzitor / dar cine știe / cum voi gândi atunci?” – despre metempsihoză?).

Nevoia de povești, de frumusețe, de candoare rămâne pentru om mereu vie, nu se estompează odată cu trecerea anilor, numai că odată cu

vârsta omul câștigă în luciditate, ceea ce nu îi aduce vreun folos, ba chiar îl debusolează.

Totuși, această nevoie apare, indubitabil, la orice vârstă, așa cum și iubirea reprezintă o necesitate, singura ce poate transforma urâtul în frumos („acum muma pădurii luase chipul unei femei frumoase / care aflase cum este să te înfrumusețeze iubirea” – metamorfoză).
Dar oricât ar vrea și oricât s-ar crede pentru totdeauna copil, acest fapt este imposibil, vârsta copilăriei nefiind repetabilă („este copilăria / singura cușcă în care vrem reîntoarcerea / și-a cărei ușiță nu se mai deschide / niciodată. // rămâne doar atât: / «a fost odată!...»” – veșnic copil).

Fiecare dintre noi este, joacă un rol, dar se întâmplă ca povestea să meargă înainte, lăsând personajul pe dinafară, fără voia sa („uneori povestea continuă fără tine / ești dat afară din ea ca dintr-un tren / în care ai călătorit fără bilet”; „după un timp simți nevoia să reintri în poveste / găsești ușa închisă / mori / personaj care a dus mereu paharul cu apă” – există un rol pentru fiecare).

În ambele lumi, a poveștilor și în cea reală, există feți-frumoși, zmei, „cosânziene”, regi-orbi, aladini și alte și alte personaje, însă niciodată rolul lor nu e același („în lumea poetului cuvintele au părinți / mamă și tată le veghează // în lumea asta eu sunt singur / dar semaforul de la colțul străzii / îmi dă lumină”), omul ajungând, de asemenea, să se identifice cu povestea și viceversa („poveștile / știu… / fiecare om își are o poveste / și fiecare poveste un om” – homo sum, humani nihil a me alienum puto), așa cum există și povești nescrise, ce își așteaptă, răbdătoare, rândul la viață („sunt povestea rămasă nespusă / de pe buzele strânse a tăcere ale / orbului ce trece pragul lui dincolo pe furiș / ascunzând în buzunare / cuvântul lui a fost odată” – vreți să știți cine sunt?).

Da, este adevărat, fiece om are și e o poveste, dar depinde numai și numai de el ca acel „a fost odată” să devină „e data”, așa încât povestea să și-o scrie el însuși, fără a se lăsa în voia ei. Poate că ușa copilăriei va rămâne închisă pentru totdeauna, odată trecut pragul, însă niciodată nu va pieri, având locul ei bine înrădăcinat în memorie, acolo unde sălășluiește puterea de a merge mereu înainte.

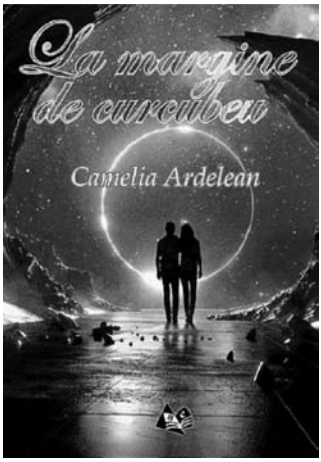

Camelia Ardelean și ”fețele poeziei”

o cronică de ***Constantin Stancu***

Există un loc important pentru fiecare, unul care dă putere și aduce fericire. Pentru Camelia Ardelean, locul acela se poate defini *La margine de curcubeu**, titlul unui volum de versuri apărut la Editura Armonii Culturale, din Adjud, în anul 2018. Este locul unde sufletele sunt atrase și unde picură poezia. Este și semnul că Dumnezeu are în control relația Sa cu omul prin cuvinte, prin tehnica subtilă a frumosului.

Camelia Ardelean iubește poezia, muncește cu har și o dedicare specifică unui ceasornicar aplecat peste mecanismele timpului. Ea simte poezia ca pe un dat, apelează la diferitele forme și stiluri, preferând linia clasică solidă, care a străbătut literatura. Fiecare poem are un secret și poeta este deschisă pentru a-l traduce cititorului cu delicatețe și, uneori, cu umor. Este de remarcat răbdarea ei pentru a descoperi poezia din lava evenimentelor zilnice și a celor eterne. Poeta ne transmite ceva din muzica prezentă în orice stare prin *rondel, sonet, pantum, schaltinienă, ronset, haiku*. Formele fixe îi permit să exprime fericirea, natura în expansiune, trecerea omului pe aleea timpului, miracolul unui anotimp, realitatea unei lumi depărate, chipul omului ca dat, ca har, iubirea.

În **haiku**, ea prinde scânteia din clipa trăită, miracolul care străbate ființa, eternitatea din cuvintele bine legate de semnificație și semnificant. În versul clasic descoperim o lume dinamică în care zeii plâng, eternitatea este un lucru intim, ploaia atinge umerii și stelele deopotrivă. Se simte cum marile mituri pun stăpânire pe versuri sub aripa unui albatros, iar lumina atinge inimile și lumile posibile. În parodie/ pamflet descoperim o poetă deschisă, vioaie, care acceptă ludicul și umorul fin, capabil să atragă buna-credință și naivitatea bine temperată.

Volumul are o prefață scrisă de Tudor Cicu, din Constanța, scriitor, care reține tema versurilor: *Când paradisul coboară pe pământ*. El notează: „În volumul intitulat *La margine de curcubeu*, Camelia Ardelean se arată cititorului ca o poetă a bucuriilor pasagere, rămasă în cheia unui orizont cu suișuri și coborâșuri, dar împăcată cu tristețile zilei care tocmai a trecut prin viața ei" (p.5). La finalul volumului, Adina Velcea scrie despre poezia aceasta: „O minunată călătorie prin poezie, prin genurile mai puțin cunoscute sau adoptate astăzi, iată ce ne propune Camelia Ardelean în acest volum de versuri, pe care îl văd asemenea unui sanctuar al trecutului modelat în prezent" (*Camelia Ardelean – În sanctuarul poeziei*, p. 108).

Poeta a insistat pe formele sacre și fixe ale poeziei, un punct solid, dar și o slăbiciune a cărții. Se pot percepe dedicarea, sinceritatea, dorința de a transmite frumosul și adevărul în formule care să convingă cititorul obișnuit. În cuprinsul cărții avem și un scurt istoric privitor la speciile poeziei cu formă fixă, etapele parcurse de aceste specii, evoluțiile, uzura literară, actualizarea mesajului și practica normală.

„Pe culmi răzlețe/ mijind o floare-de-colț -/ amurg sângeriu" (*Haiku VIII*, p. 54). Citind aceste scurte poeme, descoperim o metaforă generală, care se deschide cititorului ca o fulgerare bruscă și care provoacă revelația lirică. Ea scrie despre haiku: „Poemele haiku exprimă sentimentele poetice ale autorului într-o formă concisă, ce stimulează imaginația cititorului, descriindu-i scene pe care este posibil ca acesta să nu le fi văzut niciodată" (p. 52).

Cu rigoare și atenție, poeta afirmă: „La margine de curcubeu/ e o coloană de lumină;/ Acolo îngerii se-nclină/ Sub pavăza lui Dumnezeu" (*Rondelul curcubeului*, p. 13).

Rondelul redă o paletă întreagă de sentimente, stări, planuri, începând de la mireasma florilor de tei și continuând cu umbra zâmbetului fad, sfidarea mileniului decăzut, un anotimp inventat, cu fluturi sprinteni în cascade etc. Ea scrie despre zăpada patimilor noastre, despre iarba dintre stele, despre visele albăstrui, despre iarna care împresoară via și crucile pe care le ducem zilnic sub anotimpuri înghețate… „Cade iarna peste vie,/ Ca un voal de pânză gri;/ Sub a nopții draperie,/ Zboară gânduri în fâșii" (*Cade iarna…*, p. 22). Atmosfera este clădită pe elementele naturii, pe starea sufletească, pe tristețea din anotimpul înghețat, pe urletul vântului, pe speranța care licăre sub tabernacolul iernii. Sunt reluate elementele clasice ale rondelului în forme proprii, nu neapărat originale, dar sensibile.

Abordând poezia clasică, poeta se desfășoară cu pasiune, ea caută esența vieții, drumul spre Demiurg, este atentă la stările ființei, la

tomnatice vremi, la timpul trăirii și pedepsei. Ea scrie cu patimă: „M-ai făcut regină într-o seară,/ M-ai făcut femeie din abis;/ Un izvor din ochi de tămâioară/ Îmi adapă sufletul rescris” (*Când povești din carul nopții toarnă*, p.77).

Poeta evită sfâșierile ființei, acceptă ritualul vieții cu o bucurie discretă, iar la final se ascunde în poem ca un copil care a făcut o năzbâtie: „Poemul meu din fiecare mugur/ Înfiorat de setea de cuvânt,/ Ai devenit, din dulce ca un strugur,/ Un surogat al viselor de vânt!” (*Poemul meu…*, p. 76). Dorințele sunt convertite în stări lirice, poeta se ascunde uneori în formele fixe ale poeziei, caută stările limpezi și decente: „M-aș face val, dar un tărâm din mine nu mă lasă/ Pe continentul din fonem, de-acum mă simt acasă” (*M-aș face val…*, p. 83).

Exemplele pot continua, Camelia Ardelean se joacă și ne cheamă la joaca de-a poezia, refăcând prin aceste versuri istoria bună a poeziei. Legăturile cu Macedonski, cu Horea Bădescu, cu George Holobâcă, cu Ion Pachia-Tatomirescu sunt evidente. Ion Pachia-Tatomirescu, de exemplu, ne prezintă o abordare mai profundă a tehnicii în cartea *Caligraful de salmi* (2013), mergând la o și mai accentuată simplificare și la o legătură cu folclorul și literatura sapențială, ca în proverbele lui Solomon din Biblie. Camelia Ardelean nu s-a lăsat mai prejos, a căutat să țină pasul și să reziste în pădurea de metafore.

De remarcat în carte și **Fabule** (cap. al II-lea). Ea își urmărește personajele cu atenție, imaginația este bogată, cu accente ludice, ușor brutale, lumea este în mișcare la nivelul simțurilor și își pune amprenta pe mintea cititorului.

Ea scrie cu umor în **parodiile** sale: „Voiam cândva să mă mărit/ (Idee perimată),/ Mă săturasem de fetit,/ Fixasem și o dată” (*Voiam cândva să mă mărit…*, p. 100). Evident, pretendenții nu trec testul și cenzura, aveau mătreață, unul a rămas repetent, altul a fost peltic sau un altul nu avea mașină etc. Demersul a căzut în zicale și umor, mundanul în stare pură, repetând tradiția… Avem un zâmbet printre manele, bine strunit.

Când privește viața în față, ea simte **frigul** ființei, atingerea universului nevăzut, frigul fiind semnul ultim al destinului: „Mi-e frig până la creștet și până la călcâie,/ În vene, termometre se sparg cu un suspin;/ O rimă rătăcită se clatină molâie/ Prin sânge-mi curge dorul de ramuri de măslin” (*Mi-e frig…*, p. 88).

Și totuși, rămâne speranța sub semnul măslinului, sub semnul marilor taine.

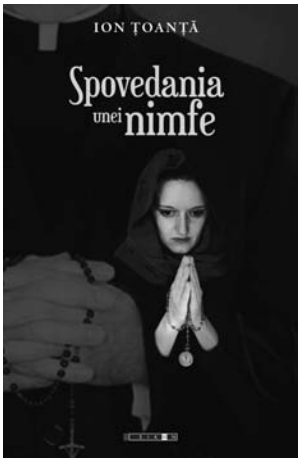

Perfida vocaţie a decăderii

o cronică de ***Cristian Neagu***

Îmi amintesc dintr-un studiu al manuscriselor lui Eminescu o formulare a acestuia, deosebit de potrivită cu ideologia de conţinut a poetului Ion Ţoanţă şi redată pe larg atunci când propunem cititorilor noştri parcurgerea în profunzime a volumului de proză – de această dată – intitulat Spovedania unei nimfe (Editura EIKON – 2019), semnat de Domnia Sa. Formularea eminesciană, "… nimic nu există în lume de n-are o cauză începătoare şi un timp de începere", supune cititorul implicat în aprofundarea spovedaniei, la filtrarea spiritului ca substanţă, a identităţii cu sine, atribuindu-i-se aici, contopirea cu doctrina despre concept, judecată, şi silogism. Imaginându-ne corul bătrânilor coloniaţi intonând parcă înţelesul destinului tragic al Casandrei – fiica lui Priam – care îşi depăna pe ton lugubru retrospectiva faptelor din palatul Atrizilor, vom pătrunde în ceea ce se cheamă fascinaţia absenţei timpului resimţită de eroina spovedaniei, Miltiade Anastasia, punând în cumpăna gândirii Ontologia Marelui Anonim. Ion Ţoanţă deţine abilitatea condeierului desăvârşit, reuşind să îşi pună personajul în situaţia de a nu avea ceva de ordin general, scotocind prin exuberanţa posibilului, obsesia acumulărilor, dar mai ales prin coliziunea interioară cu tragicul: "Am cancer, dacă aş avea simţul umorului deplasat aş zice că sunt mai bogată". […] "Medicul a refuzat banii, straniu comportament". […] "Îmi rămâne o singură alternativă, recursul la divinitate". […] "L-am căutat pe preotul Iacob şi a fost de accord să mă primească pentru spovedanie". (p.20 – 21)

Presimţirea finalului, inevitabil comprimă momente delicate ale amintirilor prin care acţiunile unei adolescente rebele, iar mai târziu, ale

unei femei efervescente, se derulau sub influenţa directă a impactului cu un sistem politic pierdut într-un altul de şi mai slabă calitate, prin activarea resentimentelor şi a mentalităţii moştenite ce făceau subiectul unor întrebări care îşi aşteptau răspunsurile. (vezi secvenţa cu tovarăşa Stamate şi tov. Mistrie) De aici şi cunoaşterea intelectivă prin intermediul spovedaniei relevând abstracţia conceptuală a factorului religios. Faptul că preotul Iacob acceptă împestriţarea spovedaniei cu jargoane de uz tineresc, după cum şi contradictoriul cu Dumnezeu, dă posibilitatea Anastasiei să-şi elibereze acel pur lăuntric, până la mărturisirea adulterului ornat cu perversiuni şi confruntarea cu o soţie înşelată. Faptul că tresărea la vederea unui anume tip de bărbat, faptul că accepta o neprevăzută partidă de sex, faptul că emoţiile erotice o făceau să trepideze carnal, ţinea de ceea ce se cheamă convenţia morală a iubirii libere sau, arta cunoaşterii iubirii, fără acea falsă negare sistematică pe care o întâlnim de obicei. Esenţială rămâne totuşi credinţa Anastasiei (acceptată ce-i drept în ultimă instanţă) în faţa închiderii marelui capitol numit VIAŢĂ: Cred în Dumnezeu. Cred în mine. Sunt creaţia desăvârşită a Dumnezeului meu (declară în primele rânduri la p. 13) confirmând parcă ideea filosofică a cheii gândurilor închiderii ce se deschide, formulată de Pascal prin expresia: "nu m- ai căuta, dacă nu m-ai fi găsit". Spirit aproape solitar şi nemulţumit de felul cum evolua, Anastasia respiră patosul adevărului şi al devenirii sale în stadiul de nimfă în partea ultimă, cea mai dramatică, după momentul conştientizării că va pierde lupta cu boala: Simt o acută durere în suflet. Viaţa se scurge atât de repede ! […] Voi avea un mâine, aici, pe pământ? (p. 39) […] Chiar mi-e teamă că n-o să mă mai trezesc într-o dimineaţă, sau, mai rău, să mă prăbuşesc fără puterea de a mă ridica […] Poate a venit vremea plăţii, drumul păcatelor duce la pieire (p.142) Da…Intelectul este o emergenţă din senzaţie, iar senzaţia, din presentiment… sub influenţa căruia îşi face loc obsesia inconştientă a întrebărilor despre cum se poate scăpa de moarte, şi chiar dacă moartea este considerată o conştiinţă nobilă, nu putem ignora indicibilul. Această stare de conştiinţă, însă, nu este conştiinţa unui "eu", ci numai aceea a anumitor puncte situate la hotarele dinspre nefiinţă ale eului: Adormi destul de devreme, ca niciodată. Legănată, parcă, într-un lăcaş al obsesiilor. Cu rugăciunea pre deznădejde călcând. […] Din spatele norilor apăru, levitând, un moşneag cu barbă grizonată. Îmbrăcat într-o mantie albă. Ca o povară ducea un coş de nuiele. Încărcat cu gheme de aţă. Vocile deveniră mai puternice şi câteva figuri umane s-au apropiat de moşneagul care dăruia, fiecăruia, câte un ghem până ce coşul se goli. După ce mulţimea dispăru, se apropie de el cerând un ghem, dreptul ei. Moşneagul, generos, îi întinse o papiotă cu

puţin fir şi o mângâie pe creştet. >>*Doar atât, Doamne, numai atât merit*<< *?* începu să şoptească în van şi vocea era preluată de ecou. […] Într-o baie de transpiraţie, Anastasia se trezi. Speriată. […] >>*S-a terminat ghemul, asta e clar, mi se sugerează asta, Doamne, acesta e mesajul Tău către mine*<< *?* […] Noaptea ca un demon al morţii, îşi ţinea aripile de abanos peste oraşul ocolit de cucuvele din cauza luminilor reci. În depărtare, pădurea de la periferia urbei organiza concerte nocturne, privighetori versus păsări ale înţelepciunii şi ale morţii care aduc mesaje din ancestral. (p.179 – 180) Structura expunerii redată anterior, lămureşte în ce măsură categoriile autentic ontologice, ca determinaţii ale unei realităţi în sine eterogene, sunt moduri ale determinaţiilor reflexive sub aspect, formă – conţinut sau esenţă – fenomen, amintindu-ne aici cumva, de condamnarea lui Euristeu al cărui corp îngropat în pământul Aticii, devenea pavăză pentru cetate, după cum prorocise oracolul lui Loxias. Ajunsă în acest stadiu, Anastasia nu se mai vrea protejată faţă de lume, ci de exigenţa care va urma, cea din afara lumii în care încă mai trăia, unde îşi presupunea "Cetatea Veşnică". Această dorinţă de protejare nu înseamnă doar teama prin care îşi recunoaşte păcatele, această idee "din afara lumii" îi restituie cumva o intimitate care impune tăcere; i se conferă o intimitate absolută, nepământeană, dar ceea ce o închide este totodată şi ceea ce o deschide fără încetare către speranţă, prin actul de voinţă de a-şi accepta condiţia. Este cumva genul acela al revendicării regretelor, înecate cu tot cu fiinţă într-o mare tenebrarum dimpreună cu lăuntricul cuvânt al ultimei suflări.

Adrian G. Romila vă recomandă

Greu încadrabilă ca generație și stil, Mina Decu pare să practice în placheta ***Desprindere*** (Charmides, Bistrița, 2018)un discurs atent în toate cele 66 de texte ale volumului mai degrabă la autenticitatea, intensitatea și densitatea experiențelor decât la căutarea vreunui siaj epigonic-generaționist. Deschiderea lor hermeneutică e dată inclusiv de faptul că niciunul nu are vreun titlu, adică vreo sugestie anticipativă de sens. Pe o suprafață concentrată (majoritatea poemelor rar depășesc o pagină), poeta vădește și imageria estetă a nouăzeciștilor (”și vine secunda aia de sticlă transparentă/prin care vezi totul atât de clar”; ”în mintea ta un băiat în frac/cu chip întunecat și clești de rac/îți aduce pe tavă o jumătate coaptă de pepene roșu”; ”în fața ochilor îmi/apar niște bizoni fantastici magnifici aproape aurii/cu coarne întunecate răsucite cu cea mai onirică /delicatețe de care poate fi capabil un somn”), și dezabuzarea autodistructivă postdouămiistă (”oboseala mai profundă ca moartea”; ”așteptare îmbinată cu presimțirea prezenței”; ”barmanul îmi pune paharul în față/dă să toarne/și mă întreabă de gheață/aud viață și încep să râd montând la loc pistolul/nu/răspund/plătesc și ies cu el la tâmplă fără să beau nimic”). Biograficul, atât de frecventat în poezia recentă, e înlocuit de acest experiment constant al ”desprinderii”, care-i o distanțare programatică de realitate și de conexiunile ei convenționale. Ea se manifestă formal în aceea că nu se știe dacă avem de-a face în textele Minei Decu cu proză, poezie sau jurnal. Enunțurile sunt notate ca un dicteu automat, fără punctuație sau respirație a frazei, tot așa cum, din aceeași vocație a frondei, e evitată simptomatic opțiunea eului pentru o anume persoană gramaticală.

Visarea și călătoria sunt cele două trasee imaginare ale acestui refuz al oricărei prezențe-șablon, presupus plictisitoare, plată și opacă la eventuale noi experiențe (”nu strânge într-un pumn străin ce știi foarte bine că/e al tău hai nu te mai uita la ea ia-ți drumul fumul apa/visele și pleacă”). Visceală, crudă, halucinatorie, proteică și profund intimistă (se tot repetă acțiunile vorbirii în

gând, ale visării și imaginativului, ca și cea stimulativă a alcoolului), perspectiva e a unui ”vierme roșu” care ”îți poate săpa ceva mai adânc în carne, târându-se pe urmele lăsate de vertebrele tale”. Înregistrată ”din mers”, eventual alături de un camionagiu imprevizibil care conduce spre nicăieri, realitatea capătă forme mobile, ca-ntr-o percepție dilatată de mișcare, regresând treptat dincolo de geam în ambiguitate, în amestec, în întuneric, în nimic. Realitatea așa de incertă capătă când forma unui fruct exotic cu arome și senzații diverse, din care se poate mușca ca ”dintr-o inimă”, când pe cea a unei păsări zdrobite de parbriz, care ”a lăsat o dâră roșie subțire un roșu aproape grena foarte/închis o dâră subțire de sânge gros și a căzut pe capotă”.

Privind dinspre ”secunda de sticlă transparentă”, avem în poezia Minei Decu o ontologie *à rebours*, cu obiecte, personaje, senzații, instantanee și amintiri care-i subminează mereu consistența fragilă. Marginalitatea e căutată până la emfază, iar autoarea oferă odată cu cu ea un debut absolut promițător.

Prin ***Perseidele*** (Charmides, 2019), scriitorul și traducătorul Mircea Pricăjan se repliază ca ficționar ”serios”. Avem de-a face cu un volum de proză scurtă care dezvoltă în 10 piese narative valențele nostalgic-psihanalitice ale însuși actului de-a povesti. Adesea între faptele simple din cotidian și-n cele mai banale decoruri se insinuează misterul cu note gotice, lăsând realitatea să agonizeze spectaculos pe granița credibilului, cu bune trimiteri la proza thriller de tip Edgar Allan Poe, Stephen King sau David Lynch. Personajele derulează amintiri în cele mai neașteptate ocazii și mai mereu aceste amintiri lasă, la final, ambiguități afective, enigme nedeslușite sau drumuri deschise spre un ”altceva” promițător.

Un puști introvertit și pasionat de topografie intră întâmplător în casa unei bătrâne singure, care-i povestește la o farfurioară de dulceață saga familiei sale deași. O vioară devine obiectul care ar putea reînvia sonor spiritul unor oameni care au înfruntat curajos o istorie potrivnică. Un bărbat ”de familie” urmărește pe ecranul interior al memoriei flash-uri din copilărie și adolescență, în timp ce lucrătorii de la vulcanizare îi schimbă cauciucurile. Lumea ante și postcomunistă, în scene disparate, invadează punctul de

mecanică auto precum secvențele dintr-un film colorat într-o sală modernă de cinema. La o bere într-un pub citadin, un tânăr pasionat de pescuit le povestește prietenilor cât de importantă a fost pentru el moartea câinelui iubit, al cărui cadavru l-a lăsat în soare ca să extragă din el viermii necesari capturării celor mai mari pești de râu. Vizita inopinată a unui vechi prieten de la oraș devine pentru un alt personaj ocazia unor povestiri care îndulcesc traiul rural în singurătate, alături de o mamă închisă în propria-i lume și imobilizată la pat. Anunțul mortuar dintr-un ziar îl face pe un agent comercial aflat mereu în deplasări cu mașina să-și amintească de prietenii uitate și să-și reevalueze viața alături de soție și copil.

Personajele lui Mircea Pricăjan par a refuza constant un prezent plat și repetitiv, pentru a-l ajusta la măsura extraordinarului degajat de literatură. Ele se aseamănă întru totul cu bătrânul pensionar din ultima povestire care, premiat la un concurs televizat cu câteva nesperate excursii în străinătate, e nevoit să zboare cu avionul și să fie, astfel, mai aproape de cer și de răposata sa soție. La întoarcere, ”neavând încă de ales”, trebuie să coboare o dată cu avionul pe pământ, lăsând decantarea definitivă a poveștilor adunate în călătorie pe momentul când cele două lumi, ”de sus” și ”de jos”, fiecare cu logica ei, nu vor mai fi atât de diferite. Până atunci, ”sub nori, în lumea asta”, se poate ca, de pildă, surprinși de furtună, un cuplu de studenți dezlănțuiți să facă dragoste într-un lugubru cavou din cimitir, cu o stranie prezență nevăzută alături, sau ca un vilegiaturist de ocazie să descopere, plimbându-se de plăcere, ruinele unei inexplicabile construcții părăsite într-o pădure belgiană. Provocată de o sensibilitate acută, realitatea devine adesea un panopticum fascinant, iar oamenii de acum nu se așază în memorie întotdeauna așa cum i-ai întâlnit prima dată.

Poetic, pe alocuri, generos cu detaliile vizuale, mizând pe atmosferă, pe hiperbola gestului și pe imprevizibilul epic, Mircea Pricăjan dovedește că minimalismul sec nu e singura cale de a pune azi lucrurile în ecuație narativă. Textele sale dense și captivante sunt în ***Perseidele*** un bun exercițiu de artă literară *old times*.

Există cărți care, chiar dacă nu aparțin câmpului literaturii, în sensul genurilor convenționale, exercită aceeași fascinație estetică pentru cuvinte și pentru întregul livresc, ca format. O fac fie prin stil, fie prin colajul de imagini inserate și menite să susțină textul, fie prin ”împachetarea” ca produs finit. E

cazul unor cărți de știință, de pildă, care popularizează informația fără a coborî standardele conceptuale, dimpotrivă, completându-le vizual cu ilustrații lămuritoare sau cu exemple la îndemâna oricui. Asemenea cărți transformă conținuturi aride într-o poveste accesibilă mai ales publicului nespecializat, dar general cultivat și interesat de subiect.

Vreau să ajung la cazul lui Radu Oltean, prezent de câțiva ani pe piața românească prin volume absolut originale în concepție și conținut. Radu Oltean e grafician ca formație, specializat însă pe o frecvență de nișă: ilustrația istorică. Pasionat de documente fotografice, de arhive vizuale și de istorie, autorul e colaborator constant al unor reviste de profil din străinătate și a editat până acum la noi, începând cu 2001, antologii foto (***București Belle-Epoque*** e doar unul dintre ele), dar mai ales a contribuit la volume care combină arta graficii istorice detaliate și documentate cu istoria. Trei asemenea cărți au fost concepute împreună cu Neagu Djuvara (un alt campion al accesibilizării istoriei prin orice mijloace, dar mai ales printr-o poveste bine spusă): ***Cum s-a născut poporul român***; ***Mircea cel Mare și luptele sale cu turcii***; ***De la Vlad Țepeș la Dracula Vampirul***. Dar probabil cea mai relevantă pentru profesionalismul autorului e ***Art Historia: ilustrația istorică între artă și știință*** (2018), un veritabil manifest vizual și conceptual al unui specialist într-un domeniu atât de potrivit azi, când lumea digitală a transformat lumea într-un imens univers al imaginii și al imaginației. Toate aceste cărți au apărut în excelente condiții grafice și unele au au fost reeditate recent, deloc numai pentru uzul publicului foarte tânăr.

Dacia. Războaiele cu romanii (Humanitas, 2019, ediția a II-a, revăzută) e un alt volum original din seria celor publicate de Radu Oltean și e doar o primă parte dintr-un proiect care vizează atât o recalibrare a informațiilor istorice despre subiect, în lumina ultimelor informații din studii și descoperiri de gen, cât și oferta unui consistent suport vizual al ”poveștilor” despre conflictele daco-romane și despre cucerirea cetăților din jurul Sarmizegetusei. Ar fi de remarcat în primul rând desenele, realizate în cele mai variate perspective. Ele surprind cu acribie scene cazone (marșuri, traversări, acțiuni genistice), scene de luptă și de viață privată, castre și poduri romane, cetăți, temple și fortificații dacice încadrate în peisaje, soldați și comandanți în campanii, construcții și edificii cunoscute (de impact sunt reconstituirile centrului antic al Romei din vremea lui Traian și mai ales reconstituirea celebrei Columne în culori, așa cum apărea ea în interiorul Forului dedicat marelui cuceritor al Daciei). Toate sunt corelate cu scheme,

hărți și fotografii care amplifică prin date arheologice veridicitatea reconstituirilor grafice propuse de autor. Apoi ar fi de amintit textul care dă substanța cărții lui Radu Oltean. E vorba de ”poveștile” istorice ale războaielor care au dus la transformarea Daciei în provincie romană, dar și de trimiteri la relațiile dintre triburile traco-greco-germanico-sarmatice și daci, la dinamica prezenței romane la Dunăre, la arhitectura probabilă a celor mai cunoscute construcții daco-romane, de o parte și de alta a Carpaților, la traseele principalelor campanii militare din vremea lui Domițian și Traian, la tipuri de artefacte și arme ale protagoniștilor. Precaut și eliberat de ”balastul ideologic”, autorul reface narativ cronologia evenimentelor evitând cu obstinație speculațiile nefondate, făcând paralele și analogii, demontând mituri și prejudecăți de manual, cu multe repaosuri descriptive și analitice. Notele principale ale întregului ansamblu sunt, pe fiecare dintre cele aproape 150 de pagini, accesibilitatea conjecturilor, persuasiunea ipotezelor și frumusețea expunerilor. La toate acestea contribuie, desigur, nu obosesc să repet, bogăția detaliilor din desene, schițe și reproduceri, care n-au nimic din naivitatea simplistă a benzilor desenate ori a ilustrațiilor din cărțile pentru copii.

Cât se apropie de adevărul științific discursul eterogen al lui Radu Oltean rămâne la aprecierea celor mai pricepuți dintre cititori, dar ceea ce am semnalat aici e o minunată carte cu text și ilustrații, de o excepțională calitate. Ea reînvie convingător o lume veche de peste 2000 de ani, căreia îi datorăm, într-o mare măsură, ceea ce suntem azi.

Cred că numeri pe degetele de la o mână cenaclurile notabile de la noi, din prezent (nu mai amintesc de rolul fundamental al unor grupuri precum ”Junimea”, ”Sburătorul”, ”Universitas” sau ”Cenaclul de Luni”, fiecare în epoca sa). Nu știu dacă e mai rău sau mai bine, dar în mod cert vremurile astea sunt, aceasta e paradigma funcționării comunicării umane azi. Totul se digitalizează, totul se mută în virtual, totul e la un clic distanță, cu bune și cu rele. Și, desigur, ceva se pierde atunci când altceva se câștigă. Cei care au trecut prin experiența literaturii ”la cenaclu” știu, însă, cât de benefică era ea nu doar pentru antrenamentul hermeneutic spontan (deci pentru

profesionalizarea literaturii în latura ei practică), ci și pentru amplificarea aurei umane care a însoțit mereu literatura, pentru prieteniile, pentru convieţuirile prilejuite de literatură. Era un ethos pe care interfața display-ului nu-l va putea niciodată înlocui, în caz că și-ar mai propune așa ceva.

La începutul anilor 1990, în epoca aceea de ”new flower-power” în mai toate manifestările vizibile, în Iași au apărut direct din mediul universitar (îndeosebi din zona literelor și a filozofiei) două grupări care au marcat viața culturală a capitalei moldave. Din ele, mai târziu, au rămas în literatură nume importante, care au confirmat cu brio ceea ce începuseră în entuziasmul unei tinereți deopotrivă boeme și eficiente intelectual. Cele două grupări s-au născut spontan, separat, din rațiuni diferite (ar fi una involuntar comună: să se constituie într-o alternativă la *mainstream*-ul instituționalizat și prăfuit de dinainte de 1989, încă dominant atunci), au funcționat o vreme separat, apoi au alcătuit un parteneriat care le-a păstrat individualitatea. Acestui parteneriat se datorează, în parte, de pildă, succesul mai vechii colecții poliromiste ”Ego.Proză” și cel de azi al evenimentului FILIT, pus pe roate de ceva ani la Iași de trei din membrii fostelor grupări, actualmente scriitori foarte cunoscuți și redutabili *entertainer*-i culturali. E vorba de ”OuTopos” (1994-2000), înființat de Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici, Codrin Vasiliu, Livia Iacob și subsemnatul, și de ”Club 8” (1996-2005), înființat de Dan Lungu, O.Nimigean și Viorel Ilișoi. La întâlnirile ambelor grupuri au participat mulți mulți alții (în săli de curs, în apartamente private, în separeuri de muzeu, în redacții de reviste, în cârciumi), într-un neprogramat spirit afin și aglutinant, astfel încât, cu timpul, nu s-a mai știut cine și când a făcut primul pas, cine și când a inițiat întâlnirea fondatoare.

Ei bine, de biografia acestor două grupări s-a ocupat scriitoarea Ana Săndulescu într-un foarte consistent și original volum: ***Prietenii și Literatura. Club 8, OuTopos și invitații lor*** (Casa de pariuri literare, 2019). Pornind în primul rând de la interesul pentru acest tip de istorie literară (născut tot în preajma unor cenacluri ulterioare din Iași, la Casa Pogor sau la Casa Dosoftei, unde se mai păstrau încă, prin repovestiri deja mitizate, ecourile celor două grupuri) și de la câteva interviuri (începând cu subsemnatul, în 2018), autoarea și-a extins demersul într-o consistentă investigație care colează, deopotrivă, mărturia directă (sunt 24 de testimonii ample în carte, luate numelor importante în raport cu cele două asociații culturale – amintesc doar

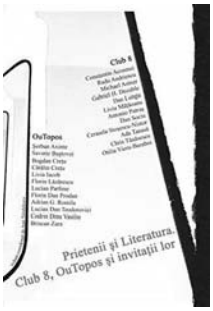

aleatoriu și omițându-i, ca să nu mă repet, pe fondatori: Constantin Acosmei, Dan Sociu, Radu Andriescu, Savatie Baștovoi, Chris Tănăsescu, Antonio Patraș, Bogdan Crețu, Lucian Parfene, Șerban Axinte, Liviu Mățăoanu, Ada Tanasă), datele statistice (ani și locuri de întâlnire, oficializări, realizări concrete, volume, edituri, dificultăți, avantaje), microantologiile de texte (ale celor implicați) și fotografiile (”de epocă”, aș zice). Protocolul de construcție al volumului respectă un algoritm cvasi-jurnalistic: o fotografie-portret al celui intervievat, o scurtă biografie, textul integral al interviului, un text sau mai multe, publicat de autor în vremea aceea. Capitolele sintetice și colecțiile de poze *vintage* completează fericit investigația Anei Săndulescu, care n-a urmărit doar înregistrarea seacă a unor date de istorie literară, ci și instrumentalizarea științifică a ceva ce, altfel, e greu de cuantificat: pulsația unui mod de viață pentru care literatura și prietenia erau totul. De aceea întrebările interviurilor au vizat și aspectele private ale întâlnirilor (cum se discutau textele în cenaclu? cu ce se îmbrăcau cei ce veneau? cum se alegeau locurile de întâlnire? cine cu cine a polemizat?), și impactul personal (ce-a însemnat experiența grupului, pentru fiecare? ce-a mai rămas azi?), și cauzele despărțirilor (atâtea câte se puteau spune).

În condițiile autismului cultural din prezent, unde autorii devin mai degrabă singurătăți arogante decât ramificații fertile de generație, coordonatoarea se întreabă pe bună dreptate unde s-ar mai putea găsi ”un atelier răbdător în care să se citească poezii, proză, mostre de critică literară și de unde să nu lipsească brainstorming-ul și feedback-ul pertinent”. O asemenea investigație de istorie și viață literară e, de aceea, nu doar un efort recuperator, un gest de memorie culturală recentă, ci și o reconfigurare a unui model – vai, atât de rapid dispărut! Cât de util sau nu, cât de valabil ori ba, rămâne să decidă cei care vor citi minunatul volum al Anei Săndulescu.

În decembrie 1981, la sediul Uniunii Scriitorilor din București sosea o scrisoare de la Universitatea din Viena, prin care Ana Blandiana era anunțată că va primi premiul Herder. Trebuia să meargă acolo în mai 1982, pentru a participa la festivitatea de decernare. Surpriza nominalizării unui scriitor din Est la un premiu occidental atât de prestigios (se mai întâmplase în cazurile unor Tudor Arghezi și Nichita Stănescu, dar nu și-n cazul cuiva atât de tânăr și de potrivnic regimului) avea să fie prelungită prin demersurile poetei

pentru a primi pașapoartele (pentru ea și pentru soțul ei, Romulus Rusan). Suntem în plină epocă ceaușistă, când absurdul devenise normalitate și orice gest de normalitate părea absurd. Memorii trimise forurilor superioare de partid, audiențe la temuta Suzana Gâdea, pregătiri și așteptări care n-au anunțat, până-n ultima clipă, că s-ar finaliza favorabil. Au primit permisiunea cu două zile înainte de data festivității (își luaseră de mult gândul că vor mai ajunge acolo), căci era în joc nu garantarea libertății unui intelectual de anvergura Anei Blandiana, ci prestigiul României socialiste.

Premiul Herder a fost, însă, și ocazia unui periplu extern al celor doi, vreme de câteva luni. Călătoria fusese plănuită cu mașina personală, o Lada rusească burdușită cu arsenalul unui trai în provizorat, ceea ce a sporit, prin imprevizibil și inadecvare, bucuria reușitei. Prin urmare, eforturile pentru obținerea vizei nu fuseseră decât ”aventura de dinaintea aventurii”. Viena a constituit doar punctul de plecare al unei noi aventuri, ”construită” simetric cu mai vechea ***America Ogarului cenușiu***: motivul de plecare al Anei Blandiana - excursia ”afară” în doi - cartea ulterioară a aceluiași Romulus Rusan. Rezultatul complementar premiului de la Viena a fost, așadar, un fascinant și lung eseu *on the road*: ***O călătorie spre marea interioară*** (Editura Spandugino, București, 2019, 3 volume).”Marea interioară” era Mediterana, intenția era de a scrie despre arealul geo-cultural care o include, iar cele trei volume ale lui au apărut, într-o primă ediție, între 1985-1990.

Prin urmare, după vizitarea Vienei, în Lada pusă la punct (aveau să se dovedească atât provizoratul ajustărilor tehnice pe un traseu atât de lung, cât și rezistența unui clasic automobil sovietic), cei doi au început un itinerar sinuos prin locuri emblematice din Austria, Iugoslavia, Bulgaria, Grecia, Turcia și Egipt. Testând mereu (uneori cu providențial noroc, alteori cu mari neplăceri) neconcordanța între planurile prealabile făcute pe hârtie și ceea ce se-ntâmplă la fața locului, vor vizita muzee, piețe, biserici și monumente, vor străbate șosele montane și peisaje de toate categoriile, vor merge cu vaporul spre arhipelaguri și cu dubioase taxiuri prin orașe, vor dormi în cort, în hoteluri și în pensiuni, vor experimenta arta culinară și ospitalitatea ”celorlalți”, vor cunoaște oameni, climate și topografii, vor avea dorite și nedorite experiențe și mai ales vor nota din mers în carnete reacții, analize și analogii. Istoria propriu-zisă și istoria artei, religia și literatura, antropologia și narațiunea pură vor alcătui un mozaic de scene, comparații și conjecturi, din care nu lipsesc umorul, autoironia și acea ”știință inefabilă” a

impresionismului spontan. Romulus Rusan mobilizează în carte un imens bagaj cultural, pe care-l pune la lucru *in situ*, confruntat cu testul memoriei pe propria-i piele, cu ”sentimentul irepetabilului” și al miracolului (suntem în 1982, când aproape toți românii vedeau străinătatea doar la TV ori în pozele din atlase). Drumul se transforma dintr-unul măsurat strict în distanțe, unul inițiatic. Mediterana, marea dintre pământuri a vechilor culturi, devenea, pentru cei doi, o mare interioară.

Cu regretul că a rămas neterminat, eseul lui Romulus Rusan e și astăzi o carte care se citește cu mari delicii estetice. Din ea învățăm că o călătorie nu e doar vilegiatură și *entertainment*, ci și regăsire a sinelui îmbogățit.

Adrian Alui Gheorghe: Breviar editorial

OVIDIU PECICAN – ”Tresăriri critice” (Editura ”Limes”, Cluj Napoca, 2018)

Nu poți să nu tresari cînd vezi semnătura lui Ovidiu Pecican pe o carte, iar tresărirea este ”la pătrat” cînd titlul cărții poartă acest lucru la vedere: ”Tresăriri critice”. Cititor profesionist, din categoria borgesiană a celor care se laudă mai mult cu cărțile pe care le citesc decît cu cele pe care le scriu (între care mă număr și eu!), Ovidiu Pecican este un critic ”de diagnostic”, care arareori dă greș. Deși este ”iute vărsătoriu de sînge nevinovat de autoriu” în cronici literare consistente și deloc circumstanțiale, este recunoscută generozitatea cu care se apleacă asupra scrierilor confraților. La cîte cronici literare și eseuri de evaluare critică a adunat Ovidiu Pecican, într-o viață, cred că dacă am/ ar face un calcul sumar și ar echivala fiecare cuvînt cu un cent, ar fi mai bogat decît Hassanal Bolkiah, sultanul din Brunei, care și-a adunat averea din picături de petrol. În același timp, e demonstrat că averile nu sunt sănătoase (”Banii n-aduc fericireaaaa/ Muuuuult mai de preeeț e iubireaaaa...!”), așa că îl prefer pe Ovidiu Pecican, cel de astăzi, neobosit prozator, eseist, critic, dramaturg și un pic poet. Și dacă tot l-am adus în discuție pe Hassanal Bolkiah, trebuie să spunem că acesta a introdus în regatul său, recentuț, drept pedeapsă pentru furt tăierea mâinilor. La cît de aprig este în demersul său critic, teamă mi-e că Ovidiu Pecican va propune, la un moment dat, tăierea mîinii drepte (sau stîngi!) pentru cei care scriu prost și care insistă să mai scrie și după ce au fost puși la colț de vreun demers critic. Așteptăm.

”Tresăririle critice” ale lui Ovidiu Pecican sunt un pact al criticului cu autorul comentat, o iubire împărtășită sau nu, dar așa cum citim în

cuvîntul introductiv: ”Iisus a spus să ne iubim aproapele, dar nu rezultă de nicăieri că iubirea despre care vorbea ar fi exclus izgonirea din templu a celor care pîngăreau locul sacru”. Și sunt destui!

Prima parte a cărții este destinată ”dezvăluirilor despre poezie”. Sunt ”scoși la raport” Ștefan Augustin Doinaș, Mircea Ivănescu, Marcel Mureșanu, Aurel Pantea, Mircea Petean, Paul Vinicius, Mariana Codruț, Diana Corcan, Sorin Grecu și Vlad Moldovan. Să exemplificăm cu cîteva diagnostice critice: ”Mircea Ivănescu este un personaj care aparține propriei poezii”; ”Aurel Pantea scrie vers după vers mînat de o muză ce își trage inspirația din sfera Apocalipsei”; ”Mircea Petean se dovedește a fi din neamul centaurilor”; ”Sorin Grecu este un poet mai rar vizibil, dar pregnant și talentat”; ”Vlad Moldovan deplasează travaliul poetic dinspre metaforă spre montaj” etc.

Capitolul al doilea ia în atenție proza, selectiv: Gellu Naum (integrala prozei), Banffy Miklos (”Trilogia transilvană”), Mihai Sin (”Marea miză”, Alexandru Vlad (”Ploile amare”), Gheorghe Schwartz (”Cei o sută”, ”Agnus dei”, ”Autiștii cărților”), Radu Țuculescu (”Femeile insomniacului”), Florina Ilis (”Vieți paralele”), Liviu Antonesei (”Victimile incocente și colaterale ale unui război sîngeros cu Rusia”), Mihai Murariu (”Mare nostrum”), Codrina Bran, Ligia Ruscu, Cornel Ivanciuc, Dragoș Voicu, Mariana Irimia, Doina Cetea (”Voievodul Gelu. O poveste”), Ruxandra Ivăncescu.

Celelate capitole sunt dedicate criticii (”Umbra criticilor”), teatrului (”Lumea spectacolului pusă în pagină”), memorialisticii și eseului (”Memoria și zisele”), o panoramare a numelor, a ideilor, a tendințelor de pe ”piața culturală” a momentului.

Antrenant și convingător în tot ce scrie, Ovidiu Pecican face din tot ce citește și comentează un spectacol de idei marcă personală, inconfundabilă.

HORIA GÂRBEA – ”Trecute vieți de fanți și de birlici” (Editura ”eLiteratura”, 2016

Spirit neliniștit, cu un umor subțire, este Horia Gârbea care își adună toate pornirile sado-umoristice dar și o seriozitate colocvială într-o carte cu totul insolită în literatura noastră: ”Trecute vieți de fanți și de birlici”. Despre ce este vorba în această carte? Despre viețile complexe ale personajelor din proza românească, despre partea văzută, despre partea intuită, despre vicii, despre virtuți dar și despre lipsa acestora.

Un capitol se numește ”Pasiune și sex la personaje” și este scoasă în evidență modalitatea în care (se) iubesc cîteva dintre personajele foarte cunoscute din literatura noastră: ”Nae Gheorghidiu o posedă pe Emilia în timp ce Ladima e dincolo de ușă și sparge porțelanuri. Un tip intens erotic este *Danton*, în varianta Camil Petrescu. Într-un final de act, el smulge rochia unei prostituate și o privește goală. Montările puține ale vastei drame ne-au privat deocamdată de această scenă inedită în teatrul românesc”. În același timp, ”... personajele lui Creangă par să fie asexuale. Se căsătoresc și nasc copii, dar nu e clar ce viață sexuală duc”. Un roman erotic, precum ”Adela” este, de fapt, o probă de lipsă de erotism explicit: ”Relația lui Codrescu și a Adelei este un rezervor de senzualitate neconsumată. Dr. Codrescu stabilește un record, fiind îndrăgostitul care cel mai puțin își comunică dorințele și ca atare și le consumă cel mai puțin”. Horia Gârbea, dacă tot consemnează recorduri, găsește și un alt exemplu, din romanul ”Vestibul” al lui Al Ivasiuc, unde personajul principal, doctor, profesor de neurologie, se îndrăgostește de o studentă, pentru care scrie o scrisoare de dragoste lungă cît romanul dar pe care nu o mai expediază. Dragoste mai aproape ”de natură” întîlnim la Marin Preda și la Eugen Barbu, care au o morală sănătoasă, adică ”femeile nu trebuie iertate”, după cum constată Gârbea.

Un alt capitol are în atenție alcoolizarea/ euforizarea personajelor din proza noastră (”Alcooluri și bețiii de personaje”). Vorba lui Baudelaire: ”Îmbătați-vă! Cu vin, cu poezie sau cu virtute. Dar, îmbătați-vă!”. Constată, însă, că la Panait Istrate personajul Stavru falsifică vinul, în ”Moromeții” țuica ”e proastă”, personajele lui Mateiu Caragiale ”beau trist”. Un recrut inadaptabil, de la Anton Bacalbașa, bea doi litri de rom, după care se sinucide, pe cînd în ”Maytreyi” personajul central ”bea tot timpul din motive serioase și neserioase”. Bineînțeles că Păstorel Teodoreanu ”restaurează” poziția privilegiată a vinului, după ce Caragiale impusese berea.

Nu sunt neglijate nici alte deprinderi ale personajelor: ”Agresiuni, încăierări și arme”. Aflăm, astfel că ”personajele lui Camil Petrescu sunt niște duelgii fără leac”, pe cînd la Marin Preda doi tineri ”se bat în zori cu ciomegele” (Întîlnirea din Pămînturi), iar la Rebreanu, în ”Răscoala” mai ales, bătaia este prezentă sub toate formele.

Cum mor personajele, este o altă secvență consistentă și interesantă a cărții, sub titlul ”Cronica neagră a personajelor literare”, în care sunt înregistrate, mai ales, sinuciderile. Și sunt multe: la Caragiale, la Călinescu, la Kirițescu, la Camil Petrescu, la Bacalbașa.

Alte capitole sunt dedicate ”personajelor patrupede”, ”cailor, călăreților și atelajelor hipo”, modalităților de deplasare a personajelor (tren, mașină, bicicletă, căruță), bolilor personajelor, lecturilor personajelor, modului cum se ratează acestea. Nu sunt uitați ”ticăloșii din literatură”, credincioșii și credința, ”arhitecții și constructorii”, militarii, relația cu banii a personajelor, diminutivizarea numelor în operele literare, plus ”curvăsăreala” care este destul de prezentă.

Ultimele două părți ale cărții, ”Alte eseuri” și ”Studii literare”, sunt adaosuri și fațete ale temei de bază, dezvoltată strălucit în prima parte.

Horia Gârbea ne-a dat în ”Trecute vieți de fanți și de birlici” o enciclopedie a personajelor din proza românească, de la Nicolae Filimon încoace, un adevărat bildungsroman care se citește relaxat și cu folos.

GABRIEL HASMAȚUCHI – ”Alternative culturale” (Editura ”Techno Media”, Sibiu, 2018)

O solidă carte de eseuri culturale, pe teme serioase și ”grele”, publică Gabriel Hasmațuchi, referințele mergînd de la Ernest Bernea și D.D. Roșca pînă la N. Berdiaev și Nichifor Crainic, de la Ion Dur pînă la Gheorghe Izbășescu sau C. Schifirneț. În eseul ”Cultură și înnoire. Tendințe și dezbateri moderne românești” Gabriel Hasmațuchi constată că transplantarea modelelor occidentale în cultura română ”s-a realizat controlat”, Eminescu însuși considerînd, la vremea lui, că toate împrumuturile din sfera civilizației, dacă sunt făcute fără discernămînt, conduc o societate spre colaps și semi-barbarie, un model cultural străin prost asimilat fiind ”o stare de degradare, un regres”. Portretul făcut sociologului și antropologului Ernest Bernea este unul memorabil, acesta considerînd că omul modern este ”un om prăbușit lăuntric”, însetat de

senzații, nu de absolut. Mai mult, spune Bernea, omul modern este ”o ființă tragică” și asta pentru că este ”închis în propria ființă, din care Dumnezeu a fost izgonit”. Constantin Noica este văzut ca un promotor al ideii că salvarea ființei se petrece prin cultură, ”iar fără dragoste nu face nimeni cultură, și în orice caz filosofie”. Este de remarcat metoda lui Gabriel Hasmațuchi care limpezește temele abordate, în cazul lui D. D. Roșca, autorul ”Existenței tragice” și a ”Mitului utilului”, demonstrația decurgînd spre faptul că ”modelul cultural propus nu este perimat”. Spectaculoasă este comparația dintre Nikolai Berdiaev și Nichifor Crainic, demonstrația fiind aceea că ”sunt apropiați prin afinități de ordin religios și cultural”, suportul pe care au evoluat fiind ”doctrina ortodoxă” și unul și celălalt fiind animați de ”nostalgia paradisului”. Portretele realizate lui Gheorghe Izbășescu sau Ion Dur sunt, în absolut, dialoguri culturale de la nivelul temei ”transmiterii”, a dialogului magistru-discipol, după logica continuității în cultura noastră.

Gabriel Hasmațuchi este un cărturar dinamic care își delimitează cu har spațiul ideilor și al modelelor.

ADRIAN LESENCIUC – ”gEneida” (Editura ”Școala Ardeleană”, 2019)

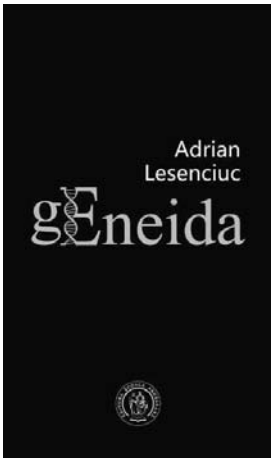

Adrian Lesenciuc scrie o poezie ”frumoasă”, în sensul cel mai bun al cuvîntului, atent la ce și cum spune, imprimînd cuvintelor toată emoția pe care sunt capabile să o suporte: ”frumoasa mea, tu ai genele lungi/ pînă în Africa Ecuatorială, ar spune/ cei ce te văd prima oară,/ pînă în supă îți ajung,/ pînă la supa primordială// cei care se-agață de ele urcă din căldura aburindă/ din fideaua rămasă pe fundul farfuriei/ nici tu nu știi, dar zîmbetul/ nu ascunde nimic/ genele tale ascund, în schimb, conștiința de lumină”.

Volumul recent, ”gEneida”, este, în mare parte, o ”colecție” de parabole livrești, pe o obsesie mai veche a autorului (vezi ”Cartea de apă. Cu Borges privind rîul”, 2016), care induce paradoxul bizar ”de a fi om într-o lume misterioasă și incomprehensibilă” după estetica lui Borges, dialogul cultural provocînd voci congruente, gen

Saramago sau Pessoa: ”În întunericul conștiinței, Borges, așezat pe scaun,/ trage sforile – cortina se lasă spre a fi decupată de Saramago/ Toate numele sunt încrustate acolo, în colț, pentru apel/ orizontul conștiinței se deschide după decupaj/ multiplii Homer și multiplii Pessoa/ se așază în poziție de luptă pe plaja însîngerată a zorilor/ memoria luptelor se îmbogățește, la tine, cu încă una/ și genele cresc pentru a nu permite/ scăparea”

Poezia lui Adrian Lesenciuc nu îngînă proza acestuia, dimpotrivă, ”odiseea” lirică stîrnește fulguraţii atît de sensibile, încît și fulgul pare să fie mai greu, mai concret, să îți explodeze în palmă: ”pe cîmpul bătăliei din Thalassa/ niciun cal nu pătrunde în cetate/ ceatate însăși își deschide porțile spre a ieși din ea/ cum iese visul dimineața pe fereastra luminată”.

ANDREI MOCUȚA – ”Portret al artistului după moarte” (Editura ”Agora”, 2020)

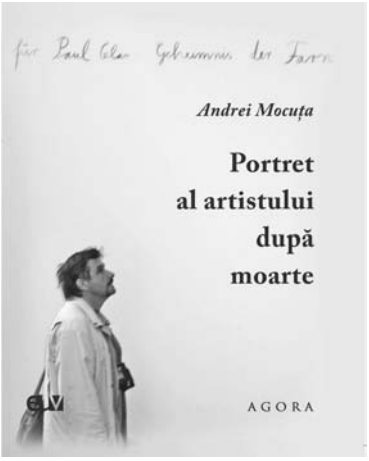

Imaginați-vă că primiți o carte de poezie pe care o citiți dintr-o copertă în alta, în timp ce pielea inimii (dacă inima o fi avînd piele!) se înfioară, iar la sfîrșit inima e grea ca un pumn. Mi s-a întîmplat citind cartea lui Andrei Mocuța, ”Portret al artistului după moarte”, o demonstrație că verbul poetic este purtător de căldură umană, că omul este un foetus agitat în pîntecele unei lumi neatente la viața care izbucnește din toate fisurile. Volumul are un fir fierbinte, ”rememorarea” tatălui, artistul ”care evoluează” după moarte în memoria fiului. Rememorarea nu suferă însă de sentimentalism, este detașată, culturală, viața și moartea crează o sinergie poetică: ”am visat că am două inimi/ a mea/ și a tatălui meu// dimineața m-am prezentat/ degrabă/ la cardiolog/ a confirmat existența lor/ și mi-a atras atenția/ că una din ele bate mai încet/ probabil cea a tatălui meu/ e mai leneșă// nu mi-a prescris nimic/ pentru că n-are/ ce să mi se întîmple/ am luxul de a muri o dată/ și tot aș mai rămîne/ cu o inimă// nu e ușor să trăiești cu două inimi/ uneori și una e prea mult/ dar a fost cea mai intimă legătură/ prin care i-am putut simți/ vreodată pulsul// cînd inima tatălui

meu/ a încetat să bată// s-a făcut liniște” (Două inimi). Cartea este citabilă în cea mai mare parte, multe poeme sunt parte dintr-o ”mitologie personală”, un minimalism care reduce existența agitată la detalii semnificative, cu un umor fin adesea: ”ai un nas foarte senzual/ mi-a spus iubita/ fac pariu că/ toate tipele care ți-l văd/ se gândesc la sex/ încerc să fac pe modestul/ și îi spun că nu/ are dreptate/ femeile caută/ altceva/ la fizionomia unui bărbat/ mai degrabă buzele/ sau ochii/le atrag atenția/ pe măsură ce mă pierd/ în discurs/ ea mă privește/ tot mai amuzată/ chicotește/ o pufnește râsul/ pe bună dreptate/ de vreme ce/ din clipa în care am început/ să îndrug/ verzi și uscate/ nasul/ nu s-a mai oprit/ din lungit” (Lungul nasului). Suma poeziilor din carte e dată de această ”Succesiune”: ”nu doresc sicriu/ și nici să fiu îngropat/ în pământ// vreau să mă coborîți/ direct/ în trupul tatălui”.

MARILENA APOSTU - ”Iubește-ți departele!” (Editura SemnE, 2019)

După ce și-a semnat poemele o vreme Amalia Rodian, Marilena Apostu revine la numele cu care și-a semnat primele poezii. Volumul nou, ”Iubește-ți departele”, este o desfășurare lirică străbătută de o nostalgie neliniștită fără un obiect/ subiect precis, o căutare a unui început într-o lume supusă unui delir afectiv: ”Liniștea e altfel aici, cuvintele se târâie ca niște părinți să-mi/ învelească mâinile în voie pentru a te îmbrățișa,/ o tristețe adăpostește un semn de carte./ Se aude cum lumina învie pe coapse, lumina a evadat irisul cu crusta amară./ Nopțile caută un peron rătăcit și desenează ploi poți/ să mă întrebi orice,/ în timp ce noi povestim fleacuri despre mine, despre viața ta fără să știm de amintirile trezite și de cerul bănuit că ar avea legătură cu fericirea noastră. Serafimii plimbă zorile târâind somnul de zgardă. Ești atât de departe! Numele meu vine spre tine! Mâinile tale mă vor atinge până când tâmplele vor înflori în scris Acum

port în mine o sâmbătă aruncată la întâmplare, surâsul a sângerat cântatul cocoșilor. Pe unde calc nu-mi rămâne nici mirosul ca o lecție de răbdare piciorul chinuit de tristețe strivește podeaua înroșită cu pete și nevinovatele absențe umplute cu uitare. Nu sunt decât o pată mărginită de milă în ziua atât de scurtă îmi caut sufletul plesnit pe la colțuri, zâmbetul îl voi căra într-o durere precisă, tu nu mă întrebi dacă mi-e frică! Ca o litanie repet vocale albastre tristeții, nici un sunet nu e rotund în tăcere se aude cum se rostogolește cifra doi." (*Se aude cum se rostogolește cifra doi*)

Într-un univers descoperit oniric totul este dilatat, realitatea se sfărîmă, sentimentele sunt cioburi tăioase, viața însăși este un impas pentru ființa născută pentru o veșnicie nepămînteană: „A început să plouă, cu fiecare pas tălpile mele caută loc./ Cămașa spartă de bătăile inimii nu mă mai încape. Un blestem/ pășește cu rost și-mi încurcă pașii albiți de așteptare./ Vreau să-mi odihnesc șoaptele, frigul pictează o fereastră cu/ albastru. Norii așază ploile uitate. Degetele desenează lacrimi/ de copil./ Tăcerea în noaptea aceasta se joacă cu îngerii./ Ochii însetați de clipe umplute cu gust de vară târzie te caută,/ toamna și peretele trist se rușinează în fața unui tablou atârnat./ Mi-e teamă de cioburi și rădăcini,/ frigul înfășurat în tifon ciopleşte o mărturisire păsărilor pline/ de sete. A șubrezit liniștea între dungi. Iubește-ți departele!/ Ca un copil într-o chilie de sfânt mă tem de cuvintele neștiute/ și adorm cu amintiri pentru mâine,/ vise încâlcite împart strigătul cu așteptări./ Îngerul îmi coase uniformă în zilele când trag fermoarele până/ la încheieturi."

Poemele ascund în aerul lor tribulațiile sentimentale ale unui "eu" mereu contrazis în așteptări și puterea de seducție a singurătății care e dincolo de orice așteptare: "Degetele desenează o ușă îngustă./ Mâine o să plouă, voi continua să mut plânsul/ dintr -o parte în alta este acum/ multă liniște, adun jurăminte pierdute pe drum,/ prin somn doar setea mai caută zidurile răgușite/ de teamă. Privește trenul care sfărâmă soarele pe șine!/ Au rămas doar umbre pătate de frica unui/ surâs. Blândețea ta se joacă în cuvinte și pictează drumuri/ furișate pe sub uși./ Tristețea are miros de copaci dezgoliți,/ de oraş pierdut în ceață./ Singurătatea uitată pe o bancă se surpă,/ așteaptă să se plimbe, cu buzunarele doldora/ de poeme de dragoste./ O liniște frumoasă se întoarce mai devreme acasă./ Știu că mâinile tale de flori/ întorc răsuflarea lunii. Strigătul tău/ mă trezește, o curbă neterminată în părul meu/ decupează nopți grăbite ca o lecție de răbdare" (*Privește trenul care strivește soarele pe șine!*)

Marilena Apostu este una dintre vocile lirice actuale care merită toată atenția.

VASILE IFTIME – ”Hristos, toamna” (Editura Charmides, 2018)

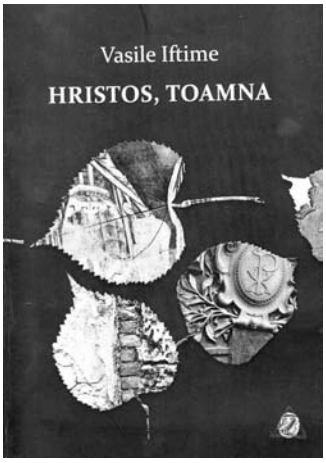

Vasile Iftime, care trăiește la Botoșani, este un poet mai puțin ”frecventat” și promovat de critica literară și de cititori chiar, asta din cauza incoerențelor din mediul literar autohton. Asta nu înseamnă că nu este un poet de talent, la ultimul său volum, ”Hristos, toamna”, prefața o scrie chiar Al. Cistelecan, autoritate indiscutabilă în critica poeziei de azi. Al. Cistelecan remarcă, între altele, la Vasile Iftime că ”problema centrală a viziunii sale este cum să metabolizeze o biografie marcată de fervență cu nonșalanță postmodernă”.

Dacă volumele precedente ale lui Vasile Iftime propun poezie dintr-o panoplie a senzorialului și a elegiacului, cu incidențe ale biografismului, în volumul de față accentul cade pe o mistică asumată, de la o ”geneză proprie” pînă la trăirea prezenței directe a divinatoriului. Geneza după Vasile Iftime este la nivelul detaliului, în condițiile în care poezia mistică propriu-zisă nu trăiește pe cont propriu, ci are nevoie să facă apel la dispoziția noastră de a fi mistici, emitentul și receptorul trebuie să intre în dialog: ”La sfîrșit vin ploile/ cât orgoliu în acest calendar reversibil/ Dumnezeu numără pînă la șapte// neprihănirea cămășilor adună/ între cusături/ margini// rănile sunt desene vii// decupez îngeri/ îi slobod în cer/ conturul acesta gol/ nevoia de tine/ Doamne/ setea nu încape biografiile fîntînilor// bat clopotele/ sărut crucea ficii ca pe un leac/ aștept// noaptea/ un detaliu al ochilor închiși// greierii cîntă a pămînt proaspăt/ nu mai am timp să menajez melancolia// și a fost seară/ și a fost dimineață/ și a fost ziua a șaptea” (Detaliu, ziua a șaptea).

În partea a doua a cărții există o laicizare a divinității pînă la confundarea cu umanitatea, pînă la ipostaza omului care se străduiește să îl integreze pe Dumnezeu în propria condiție căzută/ decăzută: ”Ieșim din viață precum viermii dintr-un măr putred// stîng drept/ stîîîîngul urlă moartea scoasă din minți/ clopotnița bisericii stinge ecoul/ pe fundul gropii nelocuirea unei desagi cu oase// mărșăluim spre dealul cu mușuroaie

proaspete/ suntem atît de singuri/ atît de goi/ nicio diferență între un sînge veșted o textilă de nuntă// lumeee/ iată inexistentul îmbrăcat în haine noi/ iată trupul reconstituit după fotografia bunicului/ cu fiecare prohod mai puțin/ parcă îl strîng pantofii/ ultima respirație melc în nodul cravatei// nu-i mai duhnește cămașa a suflet// lumeee/ inima apretată defilează prin fața altarului/ buzele de pămînt seamănă pămînt/ în icoană/ ochii exfoliați caută cer senin/ și morți suntem la fel de naivi// mergem în afara sinelui/ stîngul pe tobă/ dreptul în apa botezului// ieșim din moarte cu spatele/ într-o dîră lascivă de melc" (Așa se vede de aici).

Se știe că poezia mistică este între cele mai pretențioase "limbaje" artistice, greu de abordat, mistica poetică este, în esență o îngînare, o căutare a extazului. Vasile Iftime demonstrează că stăpînește această "extază", această bucurie care aglutinează dimensiunile trupești-cosmice ale omului.

VALENTIN BUSUIOC – "coli de scris" (Editura Junimea, 2018)

O poezie autoreferențială scrie Valentin Busuioc, o serie de selfie-uri în care își urmărește propriile postúri, propriile trăiri, ca și cum și-ar fi pus propria ființă sub o lupă care îi urmărește deopotrivă partea vizibilă a ființei, dar și partea invizibilă. În primul rînd poetul se visează în ipostaze dintre cele mai inedite: "am visat că eram un disc imprimat/ cu povestea vieții mele"; "am visat un vapor scufundat/ îl lovise o torpilă/ vreun blestem/ ori poate își dorea puțină liniște/ ca orice vapor ajuns pe fundul mării"; "azi-noapte am adormit mai greu/ însă m-am trezit fericit/ m-am visat o cârtiță de hîrtie...". Cum visele sunt "materie primă pentru un psihanalist" sau pentru un psihiatru, e lesne de observat că poetul se lasă citit pînă în străfundul ființei sale.

Prefer din acest valoros volum de poezie poemele în care prevalează tehnica vid-plin din arta plastică chinezească, acolo unde vorbesc

deopotrivă cuvintele/ culorile și tăcerile/ golurile. În acest sens, unele poeme sunt amprente de realitate, în genul palimpsestului, pe pojghița de sensibilitate pe care patinăm în căutarea stării de grație, ca în acest text de o distincție aparte: ”ninge/ sunt un pește învelit în ziar// ziarul e vechi/ literele abia se mai zăresc// cu fiecare ochi văd un singur cuvânt/ totuși/ nu-i mare lucru de înțeles/ unul e viața/ iar celălalt opusul// între ele este o gaură// prin ea se vede cerul// la fel cum printr-o copcă/ se vede întotdeauna/ o scăpare” (Pescuitul la copcă). În același spirit, al unui autodafe adaptat contextului, rețin poemul ”Călugărul” ca o parabolă a sfîșierii lăuntrului: ”nu a mîncat carne douăzeci de ani/ și după cum arată/ translucid/ numai piele și os/ cu mîna-i subțire și ușoară/ ca o colaă de scris/ și cu privirea ca un ochi de apă/ din care cerul nu mai are scăpare/ oricine își dă seama/ că singura carne din care s-a hrănit/ a fost numai cea a propriului trup”.

Reușite sunt și rememorările poetice, cu ”personaje” care umblă prin sînge și prin inimă răscolind carnea și duhul: ”Tată/ nicicînd nu m-am ghemuit mai bine la pieptul tău/ ca acum/ cînd ești/ iarbă” (Iarba).

Valentin Busuioc este un poet de citit, de urmărit

ANDREI GAZSI – ”Câte o carte poștală pe zi” (Editura ”Școala Ardeleană”, 2019; cu o postfață de Ioan Milea)

Nu îl cunosc pe clujeanul Andrei Gazsi, nu cred că ne-am întîlnit vreodată, dar recunosc că m-a frapat cartea pe care mi-a trimis-o. Ce este această carte? E o sumă de scrisori, închipuite, ale unui deținut dintr-o pușcărie din România, de la Aiud mai bine zis, de presupus înainte de 1989, către mama sa, în virtutea dreptului deținutului de a scrie ”o carte poștală pe lună”. Cît de ”trăite” sunt, totuși, aceste scrisori? Cît de bine a cunoscut autorul mediul? O spune chiar el, într-un cuvînt înainte: ”Era un timp în care mă frământa și următoarea întrebare: ce poate fi dincolo de zidurile înspăimântătoare ale pușcăriei

pe lângă care treceam adesea? Ce altceva decât niște oameni triști, condamnați, în mare parte, pentru omor? Iar când, mai târziu, soarta a făcut să mă angajez chiar acolo, la vestitul penitenciar din Aiud, devenind *controlor tehnic de calitate*, am început să mă dumiresc. Nu dintr-o dată, ci cu încetul." Evident că nu controla din punct de vedere tehnic viața deținuților, ci producția de șaibe și alte lucruri pe care aceștia le confecționau la atelierele din penitenciar, în calitatea sa de proaspăt absolvent de facultate de inginerie. Îi cunoaște pe deținuți, le studiază comportamentul cu curiozitate, cu teamă, cu interesul scriitorului aflat la început de drum, de ce nu. Astfel, află o butadă "din interior", pe care o respectau deținuții, cu care mai comunica și pe lîngă chestiunile tehnice: "*O relație în socialism face mai mult decât o avere în capitalism*, îmi spunea unul dintre primii deținuții cu care am comunicat." Ca mai apoi să afle că " ... întâia lecție însușită de un deținut e să formuleze frazele și ideile pe care plotonerii și mai-marii lor vor să le audă. Apoi învață să nu vorbească neîntrebat. În schimb, *hoțul*,cum i se mai spune și azi, încearcă mereu să implice *cadrele* în combinații mărunte pentru a le șantaja a doua zi. Gesturile autorității și forței abuzive, chiar între deținuți, se combinau cu cele ale compromisurilor pentru supraviețuire. Toate alcătuiau însă doar vârful aisbergului, rămas la vedere, sub nivelul mării aflându-se sufletele disperate de neputința de a da timpul înapoi pentru a vindeca rănile încă vii, timpul acela, bată-l vina, care se rostogolește de-a latul vieții noastre și al universului."

Ei, sub fața văzută a acestui aisberg se apleacă Andrei Gazsi, pentru a relata ceea ce nu se vede de fapt. Iată una dintre cărțile poștale, îngăduită de comenduire: "Dragă mamă,/ într-o noapte l-am visat pe bunicu/ scoțând cânepa coaptă-n Târnave,/ pe vremea când boii colectivului rumegau/ covorul de umbră al salcâmului desfrunzit.// Fiind consemnat în memoria balenelor albastre/ (mult mai aproape de cer),/ bolnav de imagini crăcănate peste gardul pușcăriei,/ coboram prin fereastra deschisă/ în apele liniștite de pietrele din vale, ca să-ți scriu./ În gândul meu, exersam noul curs de calificare./ Peste șase luni voi fi fochist!/ Ce zici, mi-aș afla de lucru afară cu meseria asta?// Am căzut la pace cu Mache, baschetbalistul/ (cel înfundat cu povestea nemțoaicelor violate)./ De la întâi ale lunii voi fi repartizat/ în atelierul de încercare a carabinelor de siguranță/ ale pompierilor și alpiniștilor.// Bătrânul care-mi vorbea despre mare/ ca despre o femeie ucisă-n somn (e la a doua condamnare)/ își hrănește corbul cu penele roase printre gratiile din oțel,/ povestindu-mi despre eclipsa care va veni./ Bulgaru și Bubulina lui, îndrăgostiți de serialele indiene,/ se țineau de mână în întuneric.// Cam atâtea cuvinte mi-a permis această carte

poștală,/ îți doresc să ai sănătate și pace în suflet.// P.S. Ți-o mai amintești pe fata aceea care ne aducea lapte de bivoliță?/ Era atât de tânărăși timidă niciodată nu-și ridica privirea/ din desaga plină de peturile cu lapte,/ sfiindu-se de parfumul ei de grajd și lăcrămioare." (*Fata mirosind a vaci și lăcrămioare*)

E un univers mărunt, de supraviețuire, nu (mai) sunt eroi anticomuniști la Aiud, în această perioadă, nu sunt deținuți politici, e o lume larvară, hoți și criminali, delapidatori, o lume indistinctă privită din afară, însă extrem de personalizată cînd e analizată îndeaproape. Autorul disimulat al scrisorilor are "fire de poet", Andrei Gazsi nu se poate delimita întru totul de propria personalitate, așa că textele nu sunt poetice conjunctural, ele au poezie explicită: "Doar dacă mă îmbolnăvesc de moarte voi muri,/ altfel voi trăi aici, pe fâșia dintre goluri și plinuri,/ precum un alcoolic obligat să penduleze/ în așteptarea orei salvatoare.// Păianjenul coboară funia în fisura dintre tainic și erotic./ Tremurul mâinii se scurge în golul paharului și adoarme./ Dacă mă îmbolnăvesc de moarte voi muri – / cuvintele clopotelor vor scrie poezia din mine./ Spune-mi sincer, câți vei mai iubi după mine?// Fulgerul sprijinit de genunchiul lunii/ ne luminează trupurile verzi și uscate./ Tramvaiul trece prin mijlocul dormitorului,/ agață cu ultimul vagon șifonierul de cristal,/ cerul se surpă printre gratii peste buzele noastre/ ce se ating din întâmplare.// Într-un ritual armonios, ușor bolnav de moarte,/ tovarășul meu de celulă/ îmi atinge inima cu dosul mâinii." (*Iubește-mă, apoi fă ce vrei…)* De observat scena de un erotism bulversant în acel afund de lume, în acel infern "unde nici Dumnezeu nu îndrăznește să deschidă ușa".

Volumul lui Andrei Gazsi este unul deconcertant, e o demonstrație că poezia poate să sondeze pînă acolo unde lucrurile nu mai sunt "ceea ce par a fi".

LUCIAN PERȚA – ”Auleo, ce ploaie vine de la Cluj ...! 101 parodii” (Editura Grinta, 2019), ”Maramureș - țară veche, cu poeți fără pereche” (Editura Grinta, 2019)

Parodia este o muncă grea, indiscutabil. Trebuie să fii suficient de neserios și suficient de talentat ca să o practici. Au încercat-o mulți în literatura noastră, mai recentă sau mai veche, e de ajuns să amintim că însuși Marin Sorescu a debutat în volum cu ”Singur printre poeți”, o carte de ”poezie originală”, cu ”probe” mai izbutite, în cea mai mare parte, decît poeziile în discuție. Cred că Marin Sorescu le arăta unor confrați cam cum ar fi trebuit să scrie, de fapt.

Parodist fără pereche este, azi, Lucian Perța (tatăl lui Cosmin Perța, să ne înțelegem!; și soțul Firuței, ca să se știe!), fost ”membru” în celebra ”Ars amatoria” din epoca de ”duioasă amintire a ceaușismului”, retras în Maramureșul său natal, la Vișeu (cel indecis: cînd ”de Sus”, cînd ”de Jos”), ca măsură de prevedere după ce a parodiat cam tot ce a prins în raza sa de acțiune, lucru care nu poate să rămînă fără urmări. E posibil ca mulți autori ultragiați să fi pus un preț pe capul lui, serviciile secrete literare ar putea să depună mărturii, probe, chitanțe, planuri de prindere și izolare a lui Lucian Perța. Lucrul nu este lesne de dovedit, totuși, arhivele literare au fost secretizate pentru 40 de ani de aici înainte, pînă cînd va mai fi scrisă vreo istorie a literaturii române, cea trimisă mereu la origini.

Pînă a vorbi despre cărțile despre care ”confirm”, reiau aici o parodie după un text foarte cunoscut (”Lucian Perța către fiul său Cosmin”), las la îndemîna voastră să descoperiți originalul: ”Cine are părinţi la Vişeu de Sus/ mai aude şi-n somn câte-un hohot de râs:/ că am fost, că n-am fost, ori că suntem cuminţi/ astăzi, îmbătrânind, ne hlizim la părinţi.// Ce părinţi? Nişte oameni ce nu mai au loc/ de atâţia poeţi agăţaţi la breloc,/ şi de-atâtea păhare-nălţate cu greu/ către lacomul gât, care cere mereu./ Ce părinţi? Nişte oameni, acolo şi ei,/ ce mai vând parodia pe o sută de lei./ De sunt tineri sau nu, asta poate ne scapă,/ câtă vreme ştiură unde dai şi-unde crapă,/ să le fie copilul c-o treaptă mai domn,/ Tracus Arte, ce chin, ce dureri, cât nesomn!/ Dar acuma, când scriu, ies din vremuri râzând:/ la apelul de seară i-am chemat cu glas

blând,/ că din toate ce sunt, cel mai greu e să ştii/ cum din sânge de Perţa nu mai curg poezii,/ ci romane vândute la străinele porţi,/ povestind de cai verzi pe pereţi, şi de morţi,/ şi de nişte stafii ce-au ieşit din Ieud…/ Cine are părinţi mai ajunge zălud,/ că te poţi enerva când îţi dau mură-n gură/ câte-o porţie grasă de literatură/ şi, în genere, sunt şi niţel pisălogi,/ când se roagă de tine să nu uiţi să-i mai rogi,/ când în Ţara de aur ai ajuns prea urgent,/ deşi ei toată viaţa au pierdut-o atent/ hăulind, chicotind, pe întregul cuprins,/ cu acelaşi râs tânăr, deşi părul e nins,/ deşi, inexplicabil, cu un scrâşnet din dinţi/ am ajuns chiar şi noi să ne zicem părinţi,/ deşi lumea întreagă plus Vişeu de Sus/ pe vecie vor fi zguduite de râs!”

Cele 101 de parodii din volumul ”Auleo, ce ploaie vine de la Cluj ...!” sunt probe de simpatie a cititorului/ parodistului pentru cei ”luați în răspăr”. Deschid la întîmplare volumul și nimeresc la Daniel Moșoiu: ”Erau mai ieri în Cluj poeți destui/ ce au venit și-aici rămas-au, gata/ vreo două generații-au făcut pui/ ce au răzbit avîndu-l sus pe tata;/ și-a fost un timp cînd loc la Arizona/ nu mai găseai de-atîta poezie,/ ba, milițienii ocoleau chiar zona,/ de teamă să nu-nceapă apoi să scrie ...”. Sau, tot la întîmplare deschizînd volumul, dînd peste Mircea Petean: ”noi, cei de la Jucu, suntem nobili,/ de trei ori și geniali,/ implicit și firește/ știm vietnameza și uneori românește-/ escaladăm cîte-un munte pe zi,/ cam pînă pe la cincizeci de ani,/ cînd ne apucăm, totuși, de scris poezii ...”. Parodistul este deopotrivă cititor, creator, psiholog, biograf dar și puțin critic. Nu altfel este Lucian Perța, în îndelunga sa activitate, hazul textelor sale are o mulțime de fațete, una mai îmbietoare decît alta.

Volumul ”Maramureș - țară veche, cu poeți fără pereche” este o istorie veselă (și responsabilă!) a poeziei din Maramureș, de la Petre Dulfu (născut 1856) pînă la Denisa Maria Bălaj (născută 1996). Deschid, tot la întîmplare și citez parodia ”dedicată” lui Echim Vancea: ”de-o vreme e plin de păianjeni în bibliotecă,/ cititorii se strecoară pe sub pînzele lor,/ nimeni nu vede spaima bietului cititor,/ nevoit să-și facă printre rafturi potecă// după o noapte albă, de taină, într-o dimineață/ am venit la slujbă furios, hotărît/ să-i fac bibliotecii, cu săpun, altă viață// după ce i-am spus femeii de serviciu doar atît:/ cine te crezi tu? nu ți-e rușine oare/ să ne lași să stăm în mizerie pînă la gît?/ ia fă-ți rapid formele pentru pensionare!”.

Lucian Perța este, de fapt, un poet ventriloc care poate vorbi cu (pe) o mulțime de voci. Plus că are și ureche muzicală.

Universalia

Sylvia Plath

Sylvia Plath (27 octombrie 1932 - 11 februarie 1963) a fost o scriitoare, poetă americană contemporană.

Talentul ei literar s-a facut remarcat de timpuriu, prima poezie fiindu-i publicata la varsta de opt ani. În toamna anului 1960 îi apare primul volum de versuri, The Colossus, iar în anul 1963, romanul Clopotul de sticlă, singurul său roman de altfel. În zorii zilei de 11 februarie 1963, la Londra, Sylvia Plath se sinucide. Ulterior i se publică volumele Ariel (1965), Crossing the Water (1971), Winter Trees (1971) si Collected Poems (1981). Este considerată a fi unul din promotorii timpurii ai poeziei confesive.

În 1982, ea a câștigat un premiu postum Pulitzer pentru o antologie a poemelor sale.

abandonată

gîndurile mele sînt îngrămădite și pale,
lacrimile ca oțetul,
sau galbenul clipind amarnic
al unei stele acetice.

în această seară vîntul caustic, dragostea,
bîrfesc tîrziu și curînd,
iar eu port chipul zbîrcit
al lunii de lămîie

în timp ce ca o prună timpurie de vară,
firavă, verde și acră
se năpustește pe tulpina uscată
inima mea stearpă, nepîrguită.

manechinele din München

perfecțiunea e înfiorătoare, nu poate avea copii.
rece ca respirația zăpezii, înfundă uterul

unde tisele se unduiesc ca niște hidre,
copacul vieții și copacul vieții

eliberîndu-și selenele, lună de lună, fără niciun scop.
șuvoiul de sînge este șuvoiul iubirii,

sacrificiul suprem.
înseamnă: niciun alt idol în afară de mine,

de mine și de tine.
deci, în drăgălășenia lor de sulf, în zîmbetele lor,

manechinele zac în seara asta
în München, morgă între Paris și Roma,

nude și rase sub blănurile lor,
acadele portocalii pe bețe argintii,

intolerabile, fără minte.
zăpada își picură stropii de întuneric,

nu e nimeni în jur. în hoteluri,
mînile vor deschide uși și vor lăsa papucii

jos ca să fie lustruiți,
în care mîine vor intra degete late.

o, domesticitatea acestor ferestre,
dantela de bebeluș, dulciurile în formă de frunze verzi,

nemți rotofei moțăind în Stolz-ul lor fără fund
și telefoanele negre în furcă

strălucind
strălucind și digerînd
mutenia. zăpada nu are glas.

Sharon Olds

Sharon Olds (19 noiembrie 1942) este o poetă americană. Olds a cîștigat premiul Pulitzer 2013 în poezie, Premiul Național al Criticilor de Carte din 1984, și premiul San Francisco Poetry Center în 1980.

***

Cînd soțul meu a plecat, a existat o durere pe care nu am simțit-o, dar pe care cei ce pierd
o persoană de care au fost iubiți o simt.

Nu am fost împinsă pe răzătoarea unei vieți muritoare, ci doar pe ușa, ce se închidea ușor, a preferințelor.
În unele momente le invidiam, invidiam ceea ce vedeam ca pe nobilă suferință a unuia care este izbit de partea aceea a grilajului de fier.

Cred că venise, în intimitate, să
simtă că moare cu mine și dacă ar fi avut ce-ar fi fost necesar să sfîșie ieșirea cu dinții atunci s-ar fi putut naște.

Dar așa a ajuns într-o altă lume, această lume unde nu-l văd și nu-l aud
iar treaba mea este să mănînc toată mașina
furiei mele, piesă cu piesă, pînă cînd pămîntul de dinaintea mea se acoperă cu praf de oțel.

Îmi plac scaunele din stofă, albastre-argintii, prima mașina pe care am cumpărat-o împreună, demult zgîriată de ștergerea petelor de salivă, de lacrimi, înghețată, de “nu, intră“, nu însă și petele de menstruație, ieșirea apelor rupte

Roger Robinson

Roger Robinson este un scriitor, muzician și interpret care trăiește între Anglia și Trinidad. Cartea sa A Portable Paradise a câștigat prestigiosul premiu T. S. Eliot 2019

Balotelli

între înălțimea numelui și pielea ta ca onixul
între inelele mate a unui afro și tunsoarea mohawk cu creastă aprinsă
între orezul jollof și pizza pani
între barajul lacrimilor tale
și tricoul leoarcă în piept

între de ce întotdeauna eu și lasați-mă în pace
între complicat și particular
vorbind răspicat și vorbindu-se despre
între talent și provocare
între mulțimi care aplaudă în picioare și click-uri singuratice de lumini intermitente.

acel spațiu liminal
acel spațiu inconfortabil
dintre zgomotul înfundat al șutului tău
șiiterul mingii rotindu-se cățărîndu-se în plasa porții
și tu alergînd strigînd fanilor tăi
v-am ucis demonii
cum rămîne cu ai mei?

Matthew Sweeney

Matthew Sweeney (6 octombrie 1952 - 5 august 2018) a fost un poet irlandez. Poezia sa a fost tradusă în olandeză, italiană, ebraică, japoneză, letonă, spaniolă mexicană, română, slovacă și germană.

Şi, cu certitudine, drumul e plin de cotituri,
şi mult prea lung şi nimeni nu ştie
ce e dincolo, la capăt
un orăşel cu un restaurant decent
şi cu o largă stradă principală,
şi un hotel în care te cazezi
şi nu te mai muţi niciodată
sau o ruină păzită de corcituri,
unde beţivii se lovesc de tine
controlîndu-te la buzunare
şi nu mai e cale de întoarcere.
Şi mai adaugă toate obstacolele
cheia de la intrare, hîrtiile
şi fotografiile, predicţiile solide,
bucătăria de mult rîvnită
închipuie-ţi tot restul,
şi totuşi se circulă într-acolo pe drum
încet, fiindcă are multe curbe
şi pînă jos e mult
şi sînt stînci.
Şi pasagerii par fericiţi,
sau alea sunt rlnjete de maniaci?
Şi nu e niciun indicator sau hartă.
Şi muzica pe care o ascultă
e dură, dar melodioasă, şi puţin tristă.
Şi poţi să priveşti în oglindă
dar nu să te întorci, măcar puțin.

Louise Glück

Louise Glück (22 aprilie 1943) este o poetă și eseistă americană, unul dintre cei mai de seamă poeți americani ai generației sale, a câștigat numeroase premii literare importante în Statele Unite.

Fundătură

i-am spus: "ascultă, îngere, îndepărtează de la mine paharul ăsta!"
am spus: "rupe-mă de porcăria asta, această dietă constantă cu abuz de cereale, abuz de vodcă și suc de roșii,
ale tale scrisori de dragoste strecurate printre toate lucrurile kitsch."
să rămîn a fost modul meu de a-i întoarce loviturile.
i-am îngrijit anemia și am spălat vasele
patru luni - cît a durat acestă întreagă, vicioasă,
coabitare standard. dar draga mea, draga mea,
dacă acum visez la mîinile tale, părul tău,
este intensitatea acelei fundături lucrul
ce îmi lipsește cel mai mult. ca la șah. minte contra minte.

Hera Lindsay Bird

Hera Lindsay Bird este o poetă care locuiește în Wellington, Noua Zeelandă.
Născută: 1987, Thames, Noua Zeelandă

Keats este mort, așa că ia-mă pe la spate

Keats este mort, așa că ia-mă pe la spate
Încetișor și cu senzualitate
Într-o după-amiază oarecare de miez de iarnă neagră
În timp ce toți copiii se-ntorc acasă de la școală
Îndepărtează-mi ciorapii cu dinții
Coleridge este mort Auden la fel și el
De rîs într-un pardesiu
Shelley a murit pe mare și inima lui nu a ars
& lui Wordsworth
Nu i-au găsit niciodată trupul
Văduva lui înnebunită de durere scurmînd cu unghiile într-o pajiște goală
Byron, Whitman, cîinele nostru strivit de ușa garajului
bagă-mi degetele încet
În peisajul de zăpadă al copilăriei tale
Morții noștri plutesc chiar sub suprafața pămîntului
Apleacă-mă în față ca un profesor suplinitor
& umple-mă cu săgeți tremurătoare
O vulnerabilitate emoțională
Cîntec popular bosniac, păsări pe horn
Imaginează-ți că nu te aud și spune-mi ce îți place
Mama lui Wallace Stevens îl cheamă la cină
Dar nu vine, a murit și el, a murit acum șaizeci de ani
Și nimeni nu a venit la înmormântarea sa
Viața este reală
Și zilele se duc ca petele de pe pielea de leopard
Nimeni, nici măcar morții nu îmi pot spune ce să fac
Linge-mă pe la spate
Bill Manhire nu întinerește nici el.

Ai Ogawa

Ai Ogawa (născută Florence Anthony; 21 octombrie 1947 - 20 martie 2010) a fost o poetă afro-americană care a câștigat National Book Award în 1999. Ai este cunoscută pentru calitatea monologului său dramatic ca formă poetică, precum și pentru că a exploatat subiecte întunecate și controversate în poezia sa.

20 de ani de căsnicie

mă lași să aștept într-un camion
a cărui singură roată bună stă înțepenită în șanț
în timp ce te pișI pe partea dinspre sud a unui copac.
grăbește-te!
în seara asta nu port nimic pe sub fustă
și știu că încă te înfierbântă lucrul acesta.
camionul nu are ferestre
și scaunul, o coapsă falsă din piele,
lipită strîns de a mea este rece.
port aceeași mărime, am aceleași forme
ca acum douăzeci de ani.
intră în mine, pornește motorul;
vei avea puterea, voința de a te mișca.
eu voi trage, tu vei împinge, ne vom face bucățele
unul pe altul.
hai, iubitule, lasă-mă pe spate
prefă-te că nu-mi datorezi absolut nimic
și poate o să ne cărăm de aici,
lăsînd trecutul stive în urma noastră;
ziare vechi pe care nimeni nu va trebui să le mai citească vreodată.

Prezentare și traducere de ***Mihai Marian***

Axel Kutsch
(Germania)

Descriere de drum

Pe drumul spre Dumnezeu
ne-am oprit la McDonald's
şi ne-am înfundat burţile
cu Hamburger,
ce semănau cu un căcat turtit.
După o vreme am părăsit
postmodernismul şi ne-am vârât
în structuralism,
dar nici acolo nu am găsit ce căutam.
Nopţile deveniseră din nou mai lungi
şi zilele mai friguroase.
Acuşi, ai spus tu, bate la uşă Crăciunul,
şi nici o urmă de Dumnezeu.
Dar de fapt ne era totuna.
Vorbeam despre drum ca de-o ţintă
şi despre înstrăinarea de realitate în poezia
germană de la-nceputul veacului 21.
Războaiele se purtau undeva departe
şi Rolling Stones tot nu păreau obosiţi.
Uneori apăsam pedala de frână
a amintirilor.
De la distanţă vedeam imagini în roz,
supraexpuse şi cam neclare.

Bărbile revoluţiei deveniseră sure,
feţele ca un peisaj istovit.
Prin lupa metaforelor priveam stelele,
licărirea din ochii metafizicii.

Adresă

Aşa am ajuns printre veşnicii barbari germani.
Friedrich Hölderlin: Hyperion

Turn al idioţilor
Tubingen,

înconjurat
de barbari.

Turnuri spre interior
pentru idioţi.

Barbarii
aplaudă.

În spate
curge râul Neckar.

Germania- fotografie de iarnă

Seara pregătindu-se să scrâşnească.
În zapadă ard gânduri, mâncători de foc fără
suită, prin urmare fără aplauze.
Cineva prinde cu mâinile
frigul, aruncă în noapte castele de aer.
Nimeni nu e aici cu-adevărat singur, doar ne ajută Ger-
mania, uşile deschise, ferestrele
şi steaguri scoase-nafară, ca să sune în vânt.

În război cu Ernst Jünger

Faceţi-vă comod
la sărbătoarea asta sângeroasă.
Intindeţi-vă calm.
Aplecaţi-vă uşor când vă daţi sufletul.
Vedeţi, şrapnelurile explodează
ca bomboanele de Craciun.
Şi cum mai zboară grenadele –
Ca-ntr-o bătaie cu bulgări de zăpadă.
Aţi murit ? Nu încă?
Atunci ascultaţi cu veneraţie de necredincios
tacturile lente ale laminorului acestui front.
V-aţi întins bine? Destindeţi-vă!
Aplecaţi-vă uşor când vă daţi sufletul.

Momente la Aldi

În plin magazin
gânduri la eternitate,
nemărginire şi alte oferte speciale.
Viaţa după moarte
la un preţ de chilipir.
Intrebările despre judecata de-apoi şi
înviere n-au mai fost aşa ieftine niciodată.
Există o viaţă dincolo de pungile de
cumpărături,
spune o femeie la casa de marcat,
o binecunoscută filozoafă din oraş.

***Axel Kutsch**, locuieşte în Bergheim/Erft (landul Renania de Nord- Westfalia). Poet şi ziarist, editor al binecunoscutei serii de antologii lirice **Versnetze.** Intre 1979-1999 – redactor la cotidianul Kölner Stadt-Anzeiger. Autor cu publicaţii la edituri prestigioase din Germania, precum şi în Australia, Belgia, Franţa, Canada, Iran. Propria operă poetică numără până în prezent 12 volume.*

Ludwig Steinherr
(Germania)

Poezia

Ceva în cap
ce nu mă lasă să dorm

O voce silenţioasă
care mă cheamă

Mă scol
bâjbâi în întuneric
în bucătarie

şi acolo aşteaptă ea:
placa de aragaz uitată

soare incandescent
cântând în extaz mistic

cu puţin înainte să sară în aer

Pe poza mea de paşaport

1.

Beethoven surd de-a binelea
şi fără pic de talent

Homer orb şi beat
în oglinda unei camere de hotel

Aşa arăt eu
atunci când în vis mă aplec
peste propriul cadavru

2.

Nici un zâmbet n-ar fi mai bun
Ca încercarea aceasta –

Adevăr contra adevăr

Unul din noi doi
trebuie acum să dispară

3.

Le arăt celor din jur poza de paşaport
ca toţi să se prăpadească de râs -
dar nicio mişcare
pe faţa cuiva

4.

Paşaportul meu e valabil încă doi ani

Următorul profet
crede-mă

va fi şi mai rău

Carte

Prietenul meu sculptorul
mi-a dăruit o carte
din marmoră albă -

marmoră de Carrara rece ca fruntea lui David
ca sânul lui Venus de Medici
şi ca pardoseala din palatul împăratului
pe care plouă cu flori
sau cu stropi de sânge

Cartea e veche - se vede
după coperta boltită după foile ferfeniţate
care nu sunt foi

Cartea nu are titlu nici scriere -

Stă întinsă la geam
între orhidee şi statuia lui Buddha

Stă şi tace
Lumina îi deschide culoarea sau i-o întunecă

Un bloc sclipitor în soarele de dimineaţă
Un picior al Sfintei fecioare, păşind cu grijă
în razele lunii -

Răcoreşte mâna fruntea – o consolare mută -

Aceasta e cartea
pe care dintotdeauna voiam să o scriu -

Nu trebuie să o deschizi

Ajunge o privire
şi ştii totul.

Zi cenuşie

Cerul o manta de ploaie
uitată într-o garderobă sumbră -

O mierlă scurmă în frunzele veştede
ca o mâna ce zgârie printre sculele vechi -

Mesteacănul nebun
are-o privire fixă
şi nu mai ştie drumul -

Aşteaptă o poezie
care să-l ia de mână

şi să-l ducă acasă

Ludwig Steinherr ** 1962, trăieşte în München. Studii de filosofie la Universitatea Ludwig-Maximilian din München. Doctor în filosofie. Fondator, împreună, cu Anton G. Leitner, al revistei „Das Gedicht" (Poezia). Scriitor şi lector univ. Prezent în scena literară cu numeroase volume de poezie şi texte în antologii şi reviste germane şi internaţionale. 2003 – ales membru al Academiei Bavareze a Artelor Frumoase. Invitat la manifestări literare internaţionale.*

Abdel-Wahed Souayah
(Tunisia)

Fulgerul

Sunt întruna tentat să răscolesc lumea simţurilor, chiar daca ar trebui să plec
din acest univers.
Stilul meu: al unui nebun.
Alergarea în ritmul meu: cu tălpile goale, fiindcă nu găsesc nicăieri încălţări
pentru picioarele mele.
Arta mea de a scrie : Cu degetele pe creion, până ce hârtia ia foc.
Metafora: E o curvă, iar mie nu-mi place iubirea cu plată.
Visul: naiv, hahaha, dacă el crede că poate să mi se strecoare noaptea pe sub
gene şi să-mi înnegrească floarea de trandafir. Eu sunt o tufă de roze, un rege
al nopţii.

Dacă adorm pe una din foi, poezia aşteaptă până în zori să mă trezesc.
Un copac ordonează cuvintele în locul meu şi pune fulgerul în versul al şaptelea.
Trecătorii se retrag din faţa furtunii ce se apropie, dar eu nu mă mai rog cerului.
De ce să-l închid ?

Chef de somn

Ochiul care arde pe spatele meu
Ochiul care mă aşteaptă a căzut în capcane
bine poziţionate la fiecare răsucire

Un ochi care se varsă pe urmele de iarbă pe urmele mele
vrând sa distrugă peştii care mi se rotesc in sânge
Supărat pe grădinile care-mi atârnă de trup
tocmai acest ochi are chef să doarmă o oră în patul meu.

Abdel-Wahed Souayah **1966, trăieşte în Monastir/Tunisia. Studii de arabistică la Universitatea din Sousse. Profesor de limbă şi literatură arabă. Scrie poezie, proză, eseuri, critică literară. Traducător şi autor tradus în mai multe limbi. Co-fondator la Tunis al grupei de poeţi de orientare modernă „Mişcarea textului“ . Pe lângă apariţiile editoriale, numeroase invitaţii la radio şi televiziune precum şi la evenimente literare naţionale şi internaţionale.*

Traducere și prezentare de ***Francisca Ricinski***

Litera – Tura - Vura

Alina Pamfil. Cîteva cuvinte de dincolo ...!

În noiembrie, anul trecut, Alina Pamfil a plecat ”într-o lume mai bună”. Cine a fost Alina Pamfil? Profesor cu har, actor cu talent, om cu umor, om generos, om cu dragoste de semeni. Om. De pe pagina sa de facebook reiau un text care, credem, o exprimă pe Alina Pamfil, care la acea dată se lupta cu boala. Și cu sine. Postarea de pe pagina de facebook este datată 31 octombrie 2018.

Nu voi mormânt bogat…!

Nu-mi este frică de sărăcie; mă tem doar să nu cumva să n-am ce da de pomană.
Nu-mi este frică de apă; mă tem doar să nu cumva să nu pot ajunge la fântâna pe care o ascunde deşertul.

Nu-mi este frică de întuneric; mă tem doar să nu mi se întâmple să nu-mi răsară soarele, să nu se aprindă lampa şi să nu mai pot desluşi cerul, şi chipurile, şi cuvintele.
Nu-mi este frică de singurătate, nici nu fug de ea, oriunde aş fugi, m-aş rătăci de mine; mă tem doar să nu vină timpul când nu sună nimeni, la telefon, la uşă, în gând, în inimă.
Nu-mi este frică de boală; mă tem doar de neputinţă.

Nu-mi este frică de răutate; mă tem doar să nu-mi slăbească puterea de a ierta.
Nu-mi este frică de strâmbătate; mă tem doar să nu se risipească duhul dreptăţii, de-atâta amar de oarbă justiţie.

Nu-mi este frică de ură; mă tem doar să nu fim tot mai puţini cei care iubim.
Nu-mi este frică de frig; mă tem doar să nu dea îngheţul până nu mă voi fi adăpostit în odaia sufletului meu, unde este mereu cald.

Nu-mi este frică de moarte; mă tem doar să nu aibă careva de pe lumea asta nevoie de mine taman după.

Îmi este o frică teribilă doar de prostie şi de război.

Aşa că nu-mi rămâne decât să-mi port neînfricată aceste temeri şi să mă lupt, cât oi mai putea iubi, pentru înţelepciune şi pace.

Poetul german Erich Kästner, în anul 1930, vorbește despre pandemia (apocalipsa?) din ... 2003

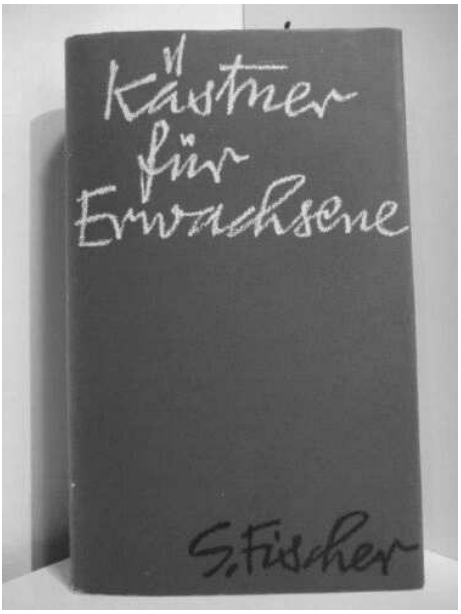

Ultimul capitol

Pe 12 iulie a anului 2003
se difuzează următorul mesaj în întreaga lume:
că o escadrilă de bombardiere a poliției aeriane
va extermina întreaga umanitate.

Guvernul mondial, așa a fost explicat, a constatat,
că planul de a impune, în sfârșit, pacea
nu poate fi realizat într-alt mod,
decât otrăvindu-i pe toți cei implicați.

Evadarea a fost declarată fără sens,
Nici un suflet nu trebuie să rămână în viață.
Noul gaz toxic ajunge în fiece ascunzătoare,
nici măcar nu e nevoie să te sinucizi.

Pe 13 iulie au decolat de la Boston
o mie de avioane încărcate cu gaz și bacili,
care cutreierând tot globul, au îndeplinit
crima ordonată de guvernul mondial.

Oamenii s-au înghesuit gemând sub paturi.
Au dat buzna în pivnițele lor și în pădure.
Otrava atârna galbenă precum norii peste orașe.
Milioane de cadavre zăceau pe asfalt.

Fiecare credea, că el poate evita moartea,
niciunul nu a scăpat și lumea a devenit goală.
Veninul era peste tot, strecurându-se în vârful picioarelor,
S-a scurs de-a lungul deșerturilor, a înotat deasupra mării.

Oamenii zăceau împreunați precum snopi putrezind.
Alții atârnau ca păpușile la ferestre .
Animalele din grădina zoologică urlau groaznic înainte de a muri.
Și, încet, s-au stins marile furnale.

Vapoare pluteau pe mare încărcate cu morți.
Și nici plâns, nici râs nu mai exista pe lume.
Avioane rătăceau pe cer cu mii de piloți morți,
și cădeau arzând pe câmpuri.

Acum umanitatea a obținut în sfârșit ceea ce își dorise.
Ce-i drept metoda n-a fost cu adevărat umană.
Dar pământul era în sfârșit domolit și mulțumit, rotindu-se
absolut liniștit pe binecunoscuta-i orbită eliptică.

(din: Kästner für Erwachsene/ Kästner pentru adulți, S. Fischer Verlag 1966
Poezia a apărut pentru prima oară în anul 1930 în volumul "Ein Mann gibt Auskunft"/ Un om înștiințează; traducere: Maximilian Dengg)

Corupția ca infecție .... !

Pentru un om cît de cît lucid societatea românească a ajuns, iată, la momentul adevărului. Sloganul ”Corupția ucide!”, cu care s-a mai defilat prin piața publică în vremea din urmă, după ”episodul Colectiv” mai ales, își arată efectele concrete. Cu vîrf și îndesat. Și tragic.

Ce este, în fond, corupția? Nu este numai furtul pe față și prin mijloace ”administrative”, nu e numai șpaga și sacoșa cu bani dată unor personaje toxice din prim-planul vieții publice...! Nu ...! Corupție e și deturnarea sensului moral al lumii noastre, deprofesionalizarea funcțiilor publice, minciuna ca strategie, ”cumetrializarea” serviciilor și a funcțiilor. Corupție este și deturnarea învățămîntului academic, cu deschiderea ”sereleurilor” care vînd diplome de profesori, de doctori, de ingineri, de economiști și nu pe baza cunoștințelor, ci pe baza achitării unor costuri și atît. Cunoștințe, valoare, competențe? Să fim serioși! O ministră (sinistră) a educației, precum Ecaterina Andronescu, care a distrus orice mai era coerent și valabil prin sistem, de la școlile profesionale la învățămîntul universitar clasic, în aproape trei decenii de cînd ”evoluează”, mai vorbește încă la televizor despre ... educație. E inconștiență sau e cinism? E ticăloșie sau e prostie?

Pandemia de corupție din România are deja istorie. Una mai lungă decît cea a virușilor de conjunctură. În România ultimelor decenii au fost descurajate normalitatea, moralitatea, profesionalismul. Din 1990 încoace domeniul Sănătății a fost cel prin care s-au spălat cei mai mulți bani publici care după albire au intrat în conturi private. Profesioniștii sunt înlocuiți, în toate domeniile, cu oameni de partid, cu ”lipitori de afișe” în campanii electorale, cu cotizanți care își afișează fără nicio jenă prostia cu ifose. ”Zăronizarea” sau ”andrușcizarea” lumii noastre a ajuns la un nivel greu de suportat, greu de surmontat în același timp. Mor oameni prin județele noastre pentru că au fost puși pe funcții de decizie improvizații și nu profesioniști. Cine e responsabil? Va fi tras cineva la răspundere? Dumnezeu, poate! Ticăloșia este sinonimă cu pandemia.

O gașcă de impostori periculoși își face mendrele, de ceva vreme și la Neamț. O bizară arătare din prim-planul vieții publice își pune soțul director la o instituție publică, că este în pixul ei decizia și nimeni nu o trage de mînecă. În vremuri normale, dacă cineva, om sau instituție, ar fi închis un drum de acces, care leagă două margini ale județului, precum cel care ar trebui să unească Piatra Neamț de Poiana Teiului, probabil că ar fi fost trecut la subminarea economiei, vieții sociale și băgat la pușcărie. În China era împușcat de multă vreme, el și ai lui pînă la al șaptelea neam! La

noi nu se întîmplă nimic, trecem totul în contul fatalismului mioritic și continuăm să ne plîngem că ne rupem mașinile prin hîrtoape. Corupția, la acest nivel, lovește, de ani și ani, cultura, educația, instituțiile statului sunt căpușate cu ”manageri” de paie, cu nulități fără studii, fără competențe, fără cultură, fără principii, fără bun simț chiar. Cine pierde? Perspectiva acestei zone, perspectiva acestei nații. Cum să oferi o șansă viitorului, dacă omori prezentul?

Se vorbește de ”baronizarea” societății românești ...! Ce baroni, domnilor? Baron, după DEX și după definițiile bunului simț sunt oameni de onoare, nobili ...! Aceștia care acționează în lumea românească, de bune decenii, nu sunt baroni, ci niște jalnice figuri, niște troglodiți fără educație, fără cultură, fără bun simț, fără urmă de umanism. Că de patriotism nu mai e cazul să vorbim! Sunt înzestrați cu un singur lucru: tupeu.

Mai auzim, chiar în aceste zile, că după perdeaua de zgomote și după isteria mediatică, prin spate se pun la cale afaceri, contracte cu adresă, deturnare de bani. Aflăm din presă că un aparat de testare a populației în plină pandemie a fost achiziționat de Consiliul Județean Neamț la preț dublu. Firme din același buchet administrativ și de interese stropesc drumurile cu apă și săpun, ca să facă ceva clăbuci pentru ochii fraierilor! E nevoie de o ”ordonanță militară” care să-i trimită în fundul pușcăriei pe cei dovediți că fac așa ceva în aceste vremuri!

Infecția din structurile mafiot-administrative ale statului trebuie tratate fără milă. Flitul nu e de ajuns, că îl îndoie potlogarii cu apă! Tratament sigur: pușcăria! Multă pușcărie!

(*A A G, Piatra Neamț, 30 aprilie 2020)*

Zise & făcute în pandemie

Am citit în ultima perioadă o mulțime de interviuri luate scriitorilor și oamenilor de cultură, în general: ce au făcut în carantină? Sigur, mai toți au zis că a fost un timp propice cititului, scrisului etc., că nu s-au plictisit. Dar au fost și unii care au zis că nu au desfășurat munci intelectuale, fiindcă li s-au părut impuse. De ordonanțele militare, cum de cine? Parcă am fost de acord cu ultimii. Da, ne place să citim și să scriem, cu asta nu ocupăm cel mai mult, dar nu așa, la ordin.

*

Doamne, mi-am zis că abia aștept să treacă izolarea asta, să stau și eu în casă liniștit măcar 3 zile!

*

Revistele consacrate au trecut, majoritatea, on line. Ce ne facem dacă începe să le placă, după ce ieșim din izolare? Ce să facem? Pregătim cardurile! Și vârfurile degetelor!

*

Undeva, pe un drum din România, a fost filmată zilele trecute o vulpe cu o găină în gură. Niciuna nu avea declarație de ieșire motivată.

*

S-a putut ieși din casă la liber, cum nu? Fără precauții și declarații! În lumea frumoasă a cărților, a ideilor. Sigur, cine vrea, cine știe cum...

*

Paștele de anul ăsta a semănat cu cel de acum vreo 2000 de ani. L-am făcut în ascuns, în catacombe, cu cei apropiați. Care a ieșit, a fost văzut și amendat de împăratul acestei lumi – patrula de sector.

*

M-am uitat mult pe geam în perioada asta. Am invidiat toate pisicile din cartier. Nu tu decret militar, nu tu declarație, mască, mănuși, bașca

teren liber la discreție! Cât despre distanță, mai bine nu vorbim, că e perioada lor acuma.

*

Vă mai amintiți celebrul spectacol de la TV, din regretatele timpuri, ”Cu mască și fără mască”? Și eu!

*

La coadă, la mall, un tip îmi răspunde, după ce l-am atenționat că nu poartă mască și nu ține distanța: ”Lasă-mă, dom´le, cu astea!” Cred că nu vorbea, totuși cu mine, ci cu ăia micii, de se iau acum prin contacte de tot felul și sunt mortali, uneori!

(AGR)

Un film cu happy-end cu Laura Codruța Kovesi

Victoria Laurei Codruța Kovesi la Curtea Europeană a Drepturilor Omului e ca un final fericit la un film în care un grup de bandiți pune la cale o, firește, ticăloșie. Privitorii de pe margine, care țin cu personajul lovit de atacul furibund al clicii mafiote, au o satisfacție. Răul e făcut, evident, numai că binele care învinge, în final, mai dă o speranță că nu totul e pierdut pe lumea asta.

Ne amintim de atacurile dezlănțuite ale unei găști de partid, ale unei găști din Justiție chiar, ale unor televiziuni puternic infectate asupra celei care a reușit să ridice vălul de peste mormanul de acte de corupție din societatea românească. A fost ceva fără precedent în societatea românească, a urmat o ”execuție sumară” coordonată de ministrul justiției (*nomen odiosum!*) și încercarea disperată a acelui grup de a o compromite, intimida, lichida chiar pe cea care le stătea în cale. Și în gît.

Ne amintim, apoi, de disperarea aceluiaș grup de bandiți (din filmul pomenit la început, dar cu carnet de partid la purtător!) de a o împiedica pe aceeași Laura Codruța Kovesi să ajungă comisar european, o funcție din

care ar putea să le strice jocurile și să le dea cu cîteva cisterne de flit. O Maria Grapini (*din aceeași categorie: nomina adiosa!*) a rămas ”celebră” cînd încerca să fure voturile ”pentru” ale Laurei Codruța Kovesi, pentru ca aceasta să nu ajungă Procuror șef al Parchetului European ...!

Reacțiile de la Curtea Constituțională, de la Ministerul Justiției, de la alte niveluri ”înalte” de decizie în justiție demonstrează că Justiția din România a alunecat mult prea jos pe toboganul politicului, al intereselor. Victoria Laurei Codruța Kovesi la Curtea Europeană a Drepturilor Omului este, acum, o șansă pentru Justiția din România să se reformeze. De la vîrf ... ! Pentru că acolo este concentrat ”comandamentul injustiției”, de acolo pleacă răul din societatea românească.

Am trecut, în anii recenți, prin experiențe traumatizante în ceea ce privește justiția și efectele judecății proaste, a legilor incoerente, a abuzurilor făcute din incompetență, interes, indiferență. Pentru că și incompetența ca și indiferența sunt abuzuri! Numai că, am observat, în Justiția românească există o generație tînără care nu mai este dispusă să își terfelească destinul, cariera, jurămîntul, credința. În aceasta stă toată nădejdea noastră. Această generație nu mai este dispusă să facă ”blaturi” cu penalii care conduc consilii județene, cum ar fi la Neamț de exemplu, cu impostorii din funcții de conducere care nu mai au conștiința de neam, ci doar conștiința de ”neamuri”.

În jurul ”personajului” numit Laura Codruța Kovesi putem pune în ”undă” un film în care România să fie o țară europeană, cu ceva mai multă justiție, cu ceva mai multă credință în dreptate și adevăr. Și în caractere. Pariez pe viitorul politic al acestui ”personaj” în istoria de mîine a României, ”personaj” care nu s-a sfiit să spună că numai Dumnezeu a ajutat-o acolo unde abjecția umană nu îi mai dădea nicio șansă. Bravo, Laura Codruța Kovesi!

(***Adrian Alui Gheorghe***, Piatra Neamț, 6 mai 2020*)*

Mircea Rãsvan Ciacâru

CONTA

Adrian Alui Gheorghe
Vlad Alui Gheorghe
Bică N. Căciuleanu
Dumitru Chioaru
Mircea Răsvan Ciacâru
Ovidiu Constantin Cornilă
Nichita Danilov
Dumitru Augustin Doman
Aurel Dumitrașcu
Cornel Galben
Remus Valeriu Giorgioni
Louise Glück
Adriana Zîna Ioniță
Nora Iuga
Axel Kutsch
Hera Lindsay Bird
Daniel Luca
Mihai Marian
Horațiu Mihaiu
Ion Mureșan
Cristina Neagu
Emil Nicolae
Ai Ogawa
Sharon Olds
Alina Pamfil
Emilian Galaicu-Păun
Gheorghe Pârja
Sylvia Plath
Sabin Popescu
Mihai Posada
Francisca Ricinski
Roger Robinson
Adrian G. Romila
Felix Sima
Gheorghe Simon
Abdel-Wahed Souayah
Vasile Spiridon
Ioan Florin Stanciu
Constantin Stancu
Ludwig Steinherr
Liviu Ioan Stoiciu
Matthew Sweeney
Marius Tița
Ion Țoanță
Magda Ursache
Vasile Vlas
Vasile Zetu

ISSN: 2067 - 7480